

А. ТЕКСТУАЛНИ ДЕО

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ	1
І ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	2
1. ИЗВОД ИЗ КОНЦЕПТА ПЛАНА	2
1.1. Обухват и опис граница подручја просторног плана	2
1.2. Обавезе, услови и смернице из планских докумената вишег реда	3
1.2.1. Просторни план Републике Србије („Сл.гл.РС“, 88/10)	3
1.2.2. Регионални просторни план Јужног Поморавља („Сл.гл.РС“, 83/10)	4
1.2.3. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Кључ“ („Сл.гл.РС“, 55/10)	4
1.3. Скараћени приказ и оцена постојећег стања, закључак о потенцијалима и ограничењима за развој	5
1.3.1. Природни услови и ресурси	5
1.3.2. Становништво, насеља и јавне службе	6
1.3.3. Привредне делатности и туризам	17
1.3.4. Саобраћај и инфраструктурни системи	20
1.3.5. Коришћење и намена простора	24
1.3.6. Животна средина, предели, природна и културна добра	25
1.4. Синтезна SWOT анализа	27
1.5. Визија и принципи просторног развоја	28
1.6. Циљеви просторног развоја	28
1.7. Општа концепција и пропозиције просторног развоја	39
1.7.1. Регионална и прекогранична сарадња и функционалне везе	41
2. ГРАФИЧКИ ПРИКАЗИ КОНЦЕПТА ПЛАНА	
ІІ ПЛАНСКИ ДЕО	43
1. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	43
1.1. Заштита, уређење, коришћење и развој природних система и ресурса	43
1.1.1. Заштита и коришћење пољопривредног земљишта	43
1.1.2. Заштита и коришћење шумског земљишта и ловних ресурса	46
1.1.3. Заштита и коришћење хидро-геолошких ресурса	47
1.2. Становништво, насеља и јавне службе	48
1.2.1. Демографски развој	48
1.2.2. Развој мреже и функција насеља и центара	52
1.2.2.1. Развој руралног подручја	56
1.2.2.2. Становање	57
1.2.3. Организација мреже објеката и услуга јавних служби	59
1.2.3.1. Комунални објекти	64
1.3. Просторни развој и дистрибуција привредних делатности	66
1.3.1. Развој пољопривреде, шумарства и водопривреде	66
1.3.1.1. Пољопривреда	66
1.3.1.2. Шумарство и ловство	68
1.3.1.3. Водопривреда	69
1.3.2. Просторни развој индустрије	70
1.3.3. Просторни развој услужних система	71

1.4. Просторни развој туризма, организација и уређење туристичких и рекреативних простора	74
1.4.1. Туризам	74
1.4.2. Организација и уређење рекреативних простора	81
1.5. Просторни развој саобраћаја и инфраструктурних система и повезивање са регионалним инфраструктурним мрежама	81
1.5.1. Развој саобраћајне инфраструктуре	81
1.5.2. Развој водoprивредне и хидротехничке инфраструктуре	87
1.5.3. Развој електроенергетске инфраструктуре	91
1.5.4. Развој термоенергетске инфраструктуре	96
1.5.5. Развој телекомуникационе инфраструктуре	97
1.6. Пропозиције заштите и унапређење животне средине, предела, природних и културних добара	98
1.6.1. Заштита и унапређење животне средине и предела	98
1.6.2. Еколошка валоризација простора за одрживи развој	123
1.6.3. Заштита и унапређење природних добара	132
1.6.4. Заштита и унапређење културних добара	133
1.6.5. Организација простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода	137
1.7. Коришћење и намена простора	139
2. ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА	140
2.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА	140
2.1.1. Целине и зоне одређене планским документом	140
2.1.2. Правила уређења и изградње објеката јавне намене	142
2.1.3. Правила уређења и изградње мреже и објеката инфраструктуре	147
2.1.3.1. Саобраћајни објекти и површине	147
2.1.3.2. Водoprивредна и хидро-техничка инфраструктура	151
2.1.3.3. Енергетска инфраструктура	154
2.1.3.3.1. Електроенергетска инфраструктура	154
2.1.3.3.2. Термоенергетска инфраструктура	155
2.1.3.4. Телекомуникациона инфраструктура	155
2.1.4. Правила уређења и изградње у зонама заштите	156
2.1.4.1. Заштита природних добара	156
2.1.4.2. Заштита културних добара	157
2.1.4.3. Зоне санитарне заштите акумулације «Кључ»	158
2.1.5. Услови и мере заштите живота и здравља људи и заштите од пожара, елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и ратних дејстава	159
2.1.6. Посебни услови уређења и изградње јавних објеката у складу са стандардима приступачности	159
2.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА	160
2.2.1. Општа правила уређења простора и изградње	160
2.2.2. Врста и намена објеката у карактеристичним грађевинским зонама или целинама	162
2.2.3. Услови за формирање грађевинске парцеле	164
2.2.4. Правила регулације	169
2.2.5. Правила грађења на пољoprивредном, шумском и водном земљишту	181
2.3. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА	182
2.3.1. Смернице за спровођење Просторног плана и израду планске документације	182

2.3.2. Приоритетна планска решења и пројекти	183
2.3.3. Мере за подстицање равномерног територијалног развоја и кооперације са суседним општинама	187
2.3.4. Мере и инструменти за имплементацију	188
2.3.5. Учесници у имплементацији	193

Б. ГРАФИЧКИ ДЕО

1. Реферална карта 1 – „Намена простора“, 1:50000
2. Реферална карта 2 – „Мрежа насеља и инфраструктурни системи“, 1:50000
3. Реферална карта 3 – „Туризам и заштита простора“, 1:50000
4. Реферална карта 4 – „Карта спровођења плана“, 1:50000

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ

Просторни план општине Лебане представља основни документ којим се усмерава и управља дугорочним одрживим развојем локалне заједнице, коришћењем, организацијом и уређењем простора општине, заснован на принципима Агенде 21, ХАБИТАТ II, софијске и других декларација и повеља које обавезују Републику Србију и њене општине да их поштују и примењују, како у планирању, тако и у остваривању планских решења.

Достигнут степен развоја општине Лебане упућује на изражене проблеме у досадашњем функционисању, оличене у недовољном и неадекватном коришћењу расположивих ресурса и потенцијала подручја, недовољној интегрисаности у окружење, дугогодишњем економском заостајању и изразито негативним демографским трендовима.

Још један разлога који су утицали на укупну неразвијеност подручја општине је и недостатак просторно-планске и урбанистичке документације неопходне за усмеравање њеног адекватаног просторног развоја.

У тим условима, приоритетни задатак Просторног плана општине Лебане је да понуди концепт развоја који ће омогућити очување вредности и валоризацију погодности овог простора за дугорочни и уравнотежени економски развој и дефинише основна решења, смернице, политике и пропозиције заштите, коришћења, уређења и развоја целокупне територије, као и смернице за његову примену.

Просторни план општине Лебане припремљен је на основу прихваћеног Концепта просторног плана са Аналитичко-документационом основом.

Стратешка процена утицаја на животну средину је саставни део ППО Лебане.

Просторни план се доноси за плански период до 2024. године, са првом фазом и приоритетима планских решења до краја 2014. године.

Правни и плански основ

Правни основ за израду Просторног плана општине Лебане садржан је у одредбама:

1. Закона о планирању и изградњи, члан 19, 20, 215 и 216 („Сл. гл. РС“, бр. 72/09 и 81/09);
2. Правилника о измени и допуни правилника о садржини, начину и поступку израде планских докумената („Сл. гл. РС“, бр. 31/10 и 69/10);
3. Статута општине Лебане, чл. 39 („Сл. гл. Града Лесковца“ бр. 16/2008 и 21/2008);
4. Одлуке о изради Просторног плана општине Лебане 02 бр. 350-43 од 1.12.2009.г. („Сл. гл. Града Лесковца“, бр.).

Плански основ за израду Просторног плана општине Лебане:

1. Просторни план Републике Србије („Сл. гл. РС“, бр. 88/10);
2. Регионални просторни план Јужног Поморавља („Сл. гл. РС“, бр. 83/10);
3. Просторни план подручја посебне намене слива акумулације „Кључ“ („Сл. гл. РС“, бр. 55/10).

Осим наведених важећих планова вишег реда, плански документ од значаја за израду Просторног плана општине Лебане је и Просторни план подручја посебне намене Радан планине (Одлука о изради ППППН Радан планине, „Сл. гл. РС“ бр.34/10, верификован Концепт плана).

I ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

1. ИЗВОД ИЗ КОНЦЕПТА ПЛАНА

1.1. ОБУХВАТ И ОПИС ГРАНИЦА ПОДРУЧЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

Општина Лебане се налази у југоисточном делу централне Србије, припада Јабланичком округу и лежи у сливу реке Јабланице, леве притоке Јужне Мораве. Граничи се на истоку и југоистоку са територијом града Лесковца, на југу, југозападу и западу са територијом општине Медвеђа и на северу са територијом општине Бојник. Једним делом територије, у реону села Липовица, граничи се са Косовом и Метохијом у дужини од око 6 км.

У географском смислу, општину Лебане чине две различите предеоне целине: брдско-планински део који се наслања на општине Медвеђа и Бојник и равничарски део у Лесковачкој котлини (Бошњачко поље) који се наслања на општину Лесковац.

Општина Лебане има важан географски положај, с обзиром на улогу коју има државни пут I реда бр.9 (Лесковац-Лебане-Приштина-Јадранско море), који спаја Косово и Метохију са Јужним Поморављем, а од Лесковца наставља у правцу Пирота и Бугарске. За овакву оцену географског положаја општине Лебане од велике је важности близина Коридора 10 од кога је Лебане удаљено свега 20 км.

Територија општине простире се на 337 км². На простору општине у 39 насеља, према попису из 2002.г., живело је укупно 24918 становника. Просечна густина насељености на нивоу општине је 74 ст/км². Територија општине обухвата 39 катастарских општина.

ТАБЕЛА 1. К.О. НАСЕЉА НА ПОДРУЧЈУ ОПШТИНЕ ЛЕБАНЕ

Ред.број	Назив насеља	Површина у ha
1.	БАЧЕВИНА	577.9617
2.	БУВЦЕ	752.1604
3.	БОШЊАЦЕ	1,512.5624
4.	ВЕЛИКО ВОЈЛОВЦЕ	631.9192
5.	ГЕГЉА	609.1579
6.	ГОЛИ РИД	268.0804
7.	ГОРЊЕ ВРАНОВЦЕ	721.6950
8.	ГРГУРОВЦЕ	1,307.2503
9.	ДОЊЕ ВРАНОВЦЕ	590.8076
10.	ДРВОДЕЉ	982.4833
11.	ЖДЕГЛОВО	495.4013
12.	КЛАЈИЋ	2,107.4655
13.	КОЊИНО	944.0748
14.	КРИВАЧА	659.0651
15.	ЛАЛИНОВАЦ	641.3570
16.	ЛЕБАНЕ	940.6534
17.	ЛИПОВИЦА	2,601.9599
18.	ЛУГАРЕ	339.8991
19.	МАЛО ВОЈЛОВЦЕ	234.7605
20.	ШТУЛАЦ	848.6814
21.	НОВА ТОПОЛА	698.4540
22.	НОВО СЕЛО	614.2535
23.	ПЕРТАТЕ	1,447.3597
24.	ПЕТРОВАЦ	276.2345
25.	ПОПОВЦЕ	870.1707
26.	ПОРОШТИЦА	996.3642
27.	ПРЕКОПЧЕЛИЦА	909.6046
28.	РАДЕВЦЕ	1,370.0735
29.	РАДИНОВАЦ	279.2237
30.	РАФУНА	796.1960
31.	СВИЊАРИЦА	494.6634
32.	СЕКИЏОЛ	265.6549
33.	СЛИШАНЕ	1,483.9109
34.	ТОГОЧЕВЦЕ	828.9189
35.	ЋЕНОВАЦ	408.8692
36.	ЦЕКАВИЦА	612.3503
37.	ШАРЦЕ	598.4495
38.	ШИЛОВО	1,482.6931
39.	ШУМАНЕ	1,483.8912
Σ1-39	УКУПНО ПОДРУЧЈЕ ОПШТИНЕ ЛЕБАНЕ	33,684.7320

1.2. ОБАВЕЗЕ, УСЛОВИ И СМЕРНИЦЕ ИЗ ПЛАНСКИХ ДОКУМЕНАТА ВИШЕГ РЕДА

1.2.1. Просторни план Републике Србије (Сл. гласник РС, бр. 88/2010)

Дугорочна визија развоја Републике Србије је усмерена ка *одрживом просторном и социо-економском развоју и просторним интеграцијама* Србије.

Општина Лебане се налази у Региону јужне и источне Србије, у Јабланичкој области, и спада у девастирано подручје које карактеришу изузетно оскудни инфраструктурни, материјални, привредни и кадровски ресурси.

Значајнији природни ресурси су: пољопривредно земљиште у равничарском делу са интензивном ратарском и повртарском производњом, на брдовитим теренима с традицијом у воћарској производњи, а у планинском подручју са ливадама и пашњацима; воде р. Јабланице; Радан као засебно средњепланинско подручје.

Територија општине Лебане спада у подручја квалитетне животне средине, а упућена је на регионалне центре за управљање отпадом – за комунални отпад у Лесковцу и за централно регионално складиште за опасан отпад у Нишу.

Значајно природно и културно наслеђе општине Лебане је на подручју Радана (Емералд подручје) и археолошког локалитета Царичин град, а сам *предео* спада у средишњи српско-балкански макрорегион сложене предеоне структуре са предеоним целинама разноврсног карактера.

На подручју се евидентирају потенцијална клизишта у побрђу североисточног подручја око Јабланице, сушно подручје долине Јабланице и местимично екцесивна ерозија.

Општина Лебане припада функционалном урбаном подручју националног значаја са центром у Лесковцу, а општински центар Лебане је седиште урбаног развоја општине.

Сеоско подручје преовладава на територије општине Лебане, припада типу удаљених и слабо развијених руралних подручја са економијом оријентисаном на природне ресурсе, а диференцирано је на равничарски и брдско-планински део.

Општина Лебане спада у регион који је хетероген у агроколошком и социоекономском погледу, има ниску густину насељености, негативне демографске тенденције, неразвијену инфраструктуру и високе стопе руралног сиромаштва и незапослености; издваја се основни правац политике даљег, просторно диференцијалног усмеравања развоја и унапређења пољопривредне производње: производња хране и пића високе биолошке вредности и познатог географског порекла у системима органске, интегралне и традиционалне пољопривреде, паралелно са активностима на одрживом управљању и заштити природних ресурса и развоју локалних прерађивачких капацитета и других пратећих делатности.

Туризам у општини Лебане треба да се усмери ка туристичким производима: *touring* (кржна и линеарна туристичка путовања – планине, римске палате, гастрономија); рурални туризам (агротуризам и комбиновани сеоски туризам); перспективно, изградњом акумулације Кључ и планински туризам. У склопу просторно-функционалних целина обједињених туристичких понуда, припада кластеру Јужне Србије. Најзначајнији туристички локалитет – археолошко налазиште "Царичин град" је сврстан у секундарне туристичке просторе претежно регионалног значаја.

За општину Лебане је од значаја близина паневропског мултимодалног коридора X. Регионална приступачност подручја се остварује преко државних путева I реда Лесковац – Лебане – Приштина (M-9) и II реда (P-223, P-242, P-242a и P-242b). У периоду после 2014.г., планска решења у области путног саобраћаја су активности на деоницама државног пута I реда Пирот – Лесковац – Лебане - Приштина (M9).

Најзначајније енергетске инфраструктуре на подручју општине су ТС 110kV Јабланица, ДВ 110kV Лесковац–Јабланица–Вучје. Општина Лебане је у оквиру Доње-јужноморавског регионалног система за снабдевање водом највишег квалитета насеља и индустрије, подсистем планиране вишенаменске акумулације „Кључ“, која треба да служи водоснабдевању, заштити од поплава, оплемењивању малих вода, рибарству и одрживом туризму.

Општина Лебане је укључена у програм трансграничне сарадње Србија-Бугарска, а од већег локалног значаја за просторну интеграцију је и близина паневропског коридора X.

1.2.1. Регионални просторни план Јужног Поморавља ("Сл. гл. РС", 83/2010)

План обухвата области Јабланичког и Пчињског округа, а подручје припада економски и демографски неразвијеним регионима.

У домену пољопривреде планира се: рејонизација пољопривредне производње (на подручју општине Лебана: рејон интензивне пољопривреде – у нижим деловима око Јабланице; мешовити рејон – у брдско-планинском подручју; рејон пашњачког сточарства – у планинском делу Радана и Гољака); одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта; развој и реструктурирање пољопривредног сектора.

У области шумарства, на подручју општине Лебана планира се повећање шумовитости на више од 36%, као и развој ловства, пре свега очувањем разноврсности ловне фауне.

Подручје Лебана је у оквиру Доње-јужноморавског регионалног система за снабдевање водом највишег квалитета насеља и индустрије, са подсистемом планиране вишенаменске акумулације "Кључ".

Развој становништва, мреже насеља и јавних служби подразумева: демографску обнову; развој људских ресурса; функционално повезивање и јачање улоге урбаних центара, односно укључивање Лебана у функционално урбано подручје Лесковца; очување и трансформација руралних насеља и подручја; развој јавних служби, посебно њихове доступности на руралним подручјима.

Привреда Лебана треба да буде компатибилна у оквиру функционалног урбаног подручја Лесковца и да иницира нове облике предузетништва у мањим општинским насељима.

Део подручја Лебана је у оквиру туристичког рејона Горња Јабланица-Пуста река - крајњи југоисточни део Средишње туристичке зоне I степена, која на подручју ове општине обухвата источне падине планине Радан, водоакумулацију Кључ, археолошко налазиште Царичин град, општински центар и друга насеља, излетишта, објекте и вредности.

Развој инфраструктуре треба да повећа саобраћајну доступност и створи могућности за даљи привредни развој подручја.

На подручју општине Лебана је заштићено НКД од изузетног значаја, археолошко налазиште Царичин град, који представља део културно-историјске руте од националног значаја - "Пут римских царева".

2.2.3. ПППН слива акумулације „Кључ“ ("Сл. гл. РС", 55/2010)

ПППН слива акумулације Кључ, треба да служи водоснабдевању, заштити од поплава, оплемењивању малих вода, рибарству и одрживом туризму.

План обухвата морфолошки слив акумулације до административне границе АП Косово и Метохија, а на делу подручја општине Лебана: КО Дрводељ, већи део КО Бувце, КО Липовица и КО Радевце, као и делове КО Клајић и КО Пороштица и мањи део КО Рафуна.

У односу на посебну намену овог подручја, утврђују се *три зоне санитарне заштите* планиране акумулације "Кључ" и зоне непосредне заштите надземних притока. На простору *зоне непосредне заштите* успоставља се режим строге санитарне заштите (строги санитарни надзор и мере техничке заштите); у *ужој зони санитарне заштите* успоставља се режим санитарног надзора и ограничења; у *широј зони заштите* изворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора, посматрања и ограничења. На подручју изван шире зоне заштите изворишта примењују се општа правила заштите.

Акумулација "Кључ" је део Јужноморавског регионалног система за обезбеђење воде највишег квалитета и регионални систем за коришћење, уређење и заштиту речних вода и треба да осигура довољне количине воде за снабдевање насеља у општинама Лебана и Медвеђа са могућношћу прикључења и насеља из општине Бојник, затим потребне количине воде за наводњавање и заштиту низводних насеља од плављења.

Уређење, коришћење и заштита водних ресурса (површинске воде, природни извори и подземне воде) и развоја водопривреде заснивају се на успостављању равнотеже између расположивог и коришћеног дела водног ресурса, на обезбеђењу квалитета подземних и површинских вода и заштити од ерозије, бујица и поплава, на целом планском подручју.

1.3. СКРАЋЕНИ ПРИКАЗ И ОЦЕНА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА, ЗАКЉУЧАК О ПОТЕНЦИЈАЛИМА И ОГРАНИЧЕЊИМА ЗА РАЗВОЈ

1.3.1. Природни услови и ресурси

На подручју општине Лебане се издвајају два дела: 1) равничарски; 2) брдско-планински. Међусобно се разликују у геоморфолошком, климатском, хидролошком и биогеографском погледу, а граница међу њима је изразита.

Рељеф је разноврстан, а издвајају се: *Бошњачко поље* (до око 300мнв) у источном делу, *Радан планина* и врх Св. Петар (1149мнв) у западном делу, *Гољак планина* (1181м) у јужном делу подручја и *клисуре долине* Јабланице и Шуманске реке.

Клима је континентална, а нешто оштрија у крајњем јужном планинском пределу.

Хидрографска мрежа је развијена, али је различите густине. *Јабланица* је највећи површински водоток, протиче кроз подручје Лебана од Радиновца до Ћеновца, има изразито неуједначени режим и означена је као највећа сушица у Србији. Слив, посебно *Шуманске реке*, се може сврстати у категорију воднијих сливова, али неповољне водне режиме треба регулисати (изравнати) постојећим и планираним водоакумулацијама. Стање квалитета вода у горњим токовима већим делом је добро (I/II класа).

Геолошки ресурси се налазе се унутар геотектонске Српско-македонске масе. Присутне су мање појаве неконтролисаног коришћења минералних сировина, за задовољење потреба локалног становништва, најчешће речног геолошког грађевинског материјала (камен, шљунак). На подручју се уочава петролошки објекат геонаслеђа - појава убраних гнајсева и амфиболита дуж пута Лебане-Медвеђа, типа магматских и метаморфних стена.

Сеизмичке карактеристике подручја за повратни период од 500 г, са вероватноћом од 63%, дају очекивани максимални интензитет земљотреса од 8° MCS скале.

Пољопривредно земљиште захвата 53% укупне територије Лебана (око 179km²), изразито је хетерогено по заступљености, начину коришћења и бонитету. Издвајају се три пољопривредна подручја: а) равничарско – до око 300m; б) брдско-планинско - обухвата површине до око 800m; в) планинско - обухвата површине преко 800m.

У складу с хетерогеним карактером простора, просечан удео интензивних култура - оранице 12.727ha (37,8%), вртови око 90ha (0,2%), воћњаци око 1.474ha (0,2%) и виногради око 316ha (0,9%) у укупним површинама је висок (око 43,4%), а трајних травњака је значајан - ливаде 3.298ha (9,8%) и пашњаци 3645ha (10,8%).

Источни део подручја има повољније услове за развој интензивне пољопривредне производње. Најквалитетнија обрадива земљишта су лоцирана доминантним делом у долиноско-котлинским атарима поред Јабланице. У осталом делу подручја, у планинским и периферним сеоским насељима, изразити су процеси депопулације. Имајући у виду кључне факторе пољопривредне производње (земљиште, човек и капитал), у атарима који су лоцирани већим делом изнад 600 m, у којима се налази велики део укупних површина пољопривредних земљишта Лебана, долази до одумирања пољопривредне производње, са претњом девастације напуштеног пољопривредног земљишта.

Шуме и шумско земљиште захвата око 10.160ha (30,2%) укупне територије подручја општине Лебане, а 40% (4.119ha) површина под шумама је у планинским атарима.

Станишни услови су повољни за развој аутохтоних врста дрвећа (посебно букве, граба и храстова) са приоритетно производно-заштитном функцијом. Од укупно обрасле површине, високе шуме заузимају скоро половину шумског земљишта, изданачке око четвртину, мање вештачки подигнутих састојина и занемарљиво шикара и шибљака. Најзаступљеније састојине су: буква, четинари (смрча, бор) и храст.

На подручју општине је ловиште "Јабланица" укупне површине 330 km², а бројније врсте ловне дивљачи су: зец, срна, дивља свиња, фазан, пољска јаребица и др. Мањи шумски комплекси, местимично пошумљене површине, изданачке шуме, шикаре и сл. више погодују ситној дивљачи, док већи шумски комплекси мешовитих шума у планинском, мање насељеном подручју, више погодују крупној дивљачи.

Водно земљиште обухвата речна корита и меандрирана стара корита Јабланице, површине око 401ha (1,2% укупног подручја Општине). На профилу "Кључ" је планирана вишенаменска акумулација која би у великој мери повећала водне ресурсе подручја.

Водно земљиште планиране акумулације би захватало око 97,10ха, на делу клисурастих долина Шуманске, Клајићке и Липовачке р. до коте 496,10+мнв, од места преграде на око 500м испод састава река.

Потенцијали и ограничења за развој

Потенцијали: повољни природни услови и традиција и афинитет пољопривредног становништва у производњи поврћа и воћа; велике површине лако приступачних планинских пашњака и ливада, велике заштитне/еколошке и економске вредности; многи мањи производни програми који имају добре изгледе на тржишту, нпр: пчеларство, и др.; коришћење шума за: привредне, туристичке, научно-истраживачке, образовно-васпитне, спортско-рекреативне, ловне и друге сврхе; организовано коришћење осталих шумских производа (јестивих гљива, лековитог биља, сакупљање и откуп шумских плодова, пужева и др. као и производња ђумура); побољшање бројности дивљачи у ловиштима и др; планирана акумулација „Кључ“ (водоток Шуманка), којом би се подмиривале потребе за водом на подручју општина Лебане и Медвеђа и побољшали водни режими Јабланице; потенцијална налазишта геолошко-грађевинског материјала погодног за изградњу бране "Кључ" – камен (позајмишта "Пумпалска дол" и "Оруглица"), песак и шљунак (локалитети "Пертате", "М. и В. Војловце", "Ждеглово" и "Шумане"), глина (локалитет "Прекопчелица").

Ограничења: суше у периоду интензивног развитка већине пољопривредних култура; угрожавање најплоднијег земљишта неконтролисаним градњом; демографско пражњење планинских села; неповољна социо-економска структура на пољопривредним поседима; мала примена научно-техничког прогреса; несигурност пласмана произведених роба; недовољно регулисан правни статус шума; непознавање потпуног стања приватних шума; непланско коришћења шума; недовољно увећање шумског фонда; некомпатибилност шумарских са другим плановима (из области водопривреде, туризма и др.), и др; оскудни водни ресурси површинских вода, са изразитом временском неравномерношћу; појава бујица и веома интензивни процеси ерозије (I и II категорије); недовољна санитација насеља која условљава повећање загађења вода; недовољна истраженост и рудних појава и лежишта; непланска експлоатација шљунка и песка у алувијуму Јабланице, и др.

1.3.2. СТАНОВНИШТВО, НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

1.3.2.1. Становништво

Укупан број становника планског подручја у 39 насељених места износи 24918. У периоду 1991-2002.г., на нивоу општине, број становника је смањен за 1804 ст. За разлику од општине, градско насеље Лебане бележи пораст броја становника за 580, што је последица дугогодишње доминације општинског центра као центра запошљавања и развоја услуга јавних служби што је све заједно утицало да се младо, репродуктивно становништво настањује у Лебану. Поред општинског центра, пораст броја становника забележен је само у још 2 насеља (Ждеглово и Пертате).

За период 1991-2002.г., просечна годишња стопа раста становништва општине је негативна и износи -0,64% (за Јабланички округ -0,38%; за Централну Србију -0,23%), што указује на изражену депопулацију подручја.

Просечна густина насељености је 69 становника на 1 км², што је 82% од републичког просека (84 ст/км²). У градском насељу живи 40,1% становника општине, са тенденцијом да се овај тренд и у будућности настави, као последица све израженијих трендова миграције сеоског становништва у градски центар, и друге веће регионалне центре окружења, услед већих потенцијала за квалитетнији стандард живота у тим срединама.

Општина Лебане има негативан миграциони салдо, односно веће је иселјавање становништва са простора општине него досељавање на територију Лебана.

Општина Лебане спада у ред економски девастираних подручја. Економско заостајање и сиромаштво посебно је изражено у рубним брдско-планинским деловима подручја, што утиче на континуиране емиграционе процесе готово целокупног руралног простора

општине. Од 38 сеоских насеља 7 имају испод 100 становника, 19 између 100 и 400, од 400 до 1000 становника има 8 насеља и преко 1000 становника само 3 насеља.

Поред негативног природног прираштаја и негативног стопе миграција, присутна је и неповољна старосна структура становништва, што додатно отежава реализацију напора у остваривању прогресивних стопа привредног раста овог подручја. То наводи на закључак да будући ниво социо-економског развоја у великој мери зависи од даљег демографског развоја општине.

Структура становништва - Демографске прилике у општини говоре у правцу опадања удела младих и последично сразмерног раста удела старих у укупном становништву, што се негативно одражава на обим радно активног становништва, а тиме и на очекиване економске перформансе целокупног подручја у наредном периоду.

Анализа старосне структуре указује да се учешће најмлађе добне групе од 0 до 3 године живота, у укупном становништву Лебана смањило са 3,8% (1991.г.) на 3,0% (2002.г.). Смањење овог дела популације са демографског аспекта није позитивно, као ни смањење процентуалног учешћа наредне две старосне групе у укупном становништву (од 4 до 6 година и од 7 до 15 година). Становништво добне групе од 16 до 19 година бележи пад са 6% на 5% од укупног броја становника. Исти тренд на нивоу општине забележен је и код добне групе од 20 до 24 године са 7,1% на 5,8%. Контингент радно способног становништва у укупном становништву смањен је са 47,5% на 45,4%, на нивоу општине и у сеоском подручју, док у градском центру расте са 47,9% на 50,4%. Старосна група од 65 и више бележи највећи пораст, са 12% на 18,4% у укупном становништву општине.

На основу индикатора демографске старости становништво општине Лебана сврстава у 6 стадијум – **дубока демографска старост**, док се становништво градског насеља сврстава у 5 стадијум – **демографска старост**, што се тумачи као негативан фактор за даљи социо-економски напредак општине.

У полној структури економски активне популације приметно је веће учешће мушке популације, а тумачи се као традиција у мањим општинама да се активна женска популација у већој мери везује за породично домаћинство и послове у њему.

Кретање запослености и незапослености - Од укупно 24.918 становника општине, свега је 2.133 запослених (2008. г.), тј. запослени у привредним друштвима, установама, задругама и организацијама, и 399 самосталних предузетника и њихови запослени.

С друге стране, учешће незапослених лица у укупном броју становника општине је 22%, учешће незапослених лица која први пут траже запослење у укупном броју незапослених је 3131 (57,7%), што додатно упућује на закључак да је незапосленост главни проблем општине, односно, неприлагођена привредна структура. Према подацима из 2008.г., незапослених без квалификације било је 2.194 или 40,4%.

На планском подручју највећи број запослених ради у делатностима примарног сектора (45,2%), а затим у секундарном (28%) и терцијарном сектору (22,2%). Врста делатности била је непозната за 477 или 4,6% запослених. Основна делатност примарног сектора је пољопривреда (45,2%). Међу делатностима секундарног сектора највећи удео има прерађивачка индустрија (20,5%), а затим грађевина (6,5%). У оквиру делатности терцијарног сектора најзаступљенија је трговина (7,0%), затим следи образовање (3,8%), државна управа (3,4%), здравство (2,8%), угоститељство (1,8%)...

Економске активности становништва - Кретање становништва према активности, најбоље илуструје коефицијент економске зависности (однос броја лица са личним приходом и издржаваних и броја активних лица), који за општину Лебана износи 102%.

Образовна структура становништва - Општина Лебана има неповољну образовну и квалификациону структуру становништва. Према попису 2002.г., 11,6% становника општине старијих од 15 година је неписмено, 22,9% има завршену основну школу, док је средње образовање најзаступљенији вид образовања са 30,2%. Са вишим образовањем је 2,7%, а са високим образовањем 2,3% становника општине.

Промене броја и структуре домаћинства - На територији општине Лебана, 1991. године пописано је 7.458 домаћинства, при чему је просечна величина износила 3,6 члана. Према попису 2002.г., број домаћинства се повећао на 7.473 са просечно 3,3 члана по домаћинству. По броју чланова доминантна су двочлана домаћинства са 1.985 (26,6%), затим четворочлана 1.516 (20,3%), трочлана 1.218 (16,3%) итд.

Узроци који иницирају промене броја домаћинстава исти су или слични као и код броја становника, али промене код броја и структуре домаћинства су узроковане и раслојавањем домаћинстава, смањењем просечне величине по броју чланова, док апсолутни број расте.

Потенцијали и ограничења за демографски развој

Потенцијали - Могућност повећања искоришћености континента активног становништва; повољни природни услови за развој различитих привредних активности, нарочито пољопривреде; завршетак процеса приватизације великих предузећа и реструктурирање привреде; заинтересованост за увођење разноврсних програма за помоћ социјално угроженим категоријама становништва.

Ограничења - Изузетно неповољни демографски трендови (негативан природни прираштај, старење становништва, миграторна кретања и одлив радноспособног становништва и др.); висока стопа незапослености; низак ниво образовне структуре становништва старијег од 15 година; неповољна квалификациона структура радно способног становништва; недовољна социјална инклузија најугроженијих група становништва (лица са ниским нивоом образовања, незапослених, издржаваних лица, избеглих и расељених...); укупна неразвијеност општине и региона.

1.3.2.2. Мрежа и функције насеља и центара

Развој насеља и токови урбанизације на простору општине указују на дугогодишњи негативан тренд демографских и структурних промена у развоју и условима живота и рада, чији је утицај, директно или индиректно, проузроковао и функционалну, социоекономску и демографску трансформацију насеља у оквиру општине и њихове међусобне изражене поларизационе процесе. У оквиру постојећег система насеља, без обзира на релативно равномеран просторни размештај насељских центара и повољан положај општинског центра, дистрибуција активности на простору општине је прилично неуједначена. Уочен је велики степен концентрације становништва и активности у градском насељу Лебана, као последица дугогодишњег досељавања и запошљавања у општинском центру. Извесну противтежу поларизационим утицајима Лебана представља насеље Бошњаце, првенствено због повољног саобраћајног положаја, природно-морфолошких услова, солидно развијеног сектора пољопривреде и услуга, као и јавних сервиса. Са друге стране, евидентно је напуштање малих насеља у брдско-планинском подручју, као последица ниског степена централитета постојећих центара, неразвијености сервиса и услуга, слабе приступачности, готово никаквих услова за запошљавање изван сектора пољопривреде, итд., али и изразита депопулација и старење становништва.

Густина мреже насеља је неуједначена. Карактерише је већа уситњеност у источном делу, у долини Јабланице, где су насеља бројчано већа и гушће насељена, са већим степеном изградње и активности. Конурбацијски процеси између појединих насеља у овом делу општине (Пертате-Ђеновац, Коњино-Ждеглово, Д. Врановце-В. Војловце, М. Војловце-Цекавица) иницирани су главним путним правцима и малим растојањима између насеља. Нешто мања уситњеност насељске мреже је у средишњем (брдском), док је најређа у јужном (планинском) делу општине, са већим растојањима између насеља.

Густина насељености на простору општине је ниска (74 ст/1км²). Највећа (преко 100 ст/км²) је у источном делу општине, где су и најповољнији услови за насељавање и привредну активност и где је присутан снажнији утицај непосредне близине гравитационе зоне Лесковца. У брдским насељима просечна густина насељености је око 43 ст/км², док је најмања у планинском делу општине (11 ст/км²). Просечан број становника по насељу износи око 640, што је готово двоструко мање од просека Србије.

На простору општине преовлађују насеља до 500 ст., са чак 6 патуљастих насеља мањих од 100 ст. Насеља од 500-1000 ст. нису у већој мери заступљена и углавном се налазе у непосредном окружењу Лебана, као и рубном источном делу општине. Преко 1000 ст.

имају само три насеља: Бошњаце, Пертате и Шумане. У градском насељу живи 40.15% укупног становништва, што указује на изразит гравитациони утицај општинског центра.

Многа насеља која су некада били значајни насељски центри, у садашњем тренутку једва обезбеђују минимум популације за основно функционисање, што говори у прилог укупној неразвијености и стагнацији појединих делова општине. Значај развијенијих центара управо попримају насеља са растућим демографским потенцијалом, што се тумачи повољношћу гео-саобраћајног положаја и бољим условима живота и рада.

Природно-морфолошке одлике насеља - У долини реке Јабланице, подручју са повољним условима за пољопривредну делатност и са важним комуникацијама, омогућено је формирање збијенијих насеља, са већом концентрацијом становништва и активности везаних, пре свега, за домен примарних делатности, што је утицало и на већу густину насеља. Са друге стране, рељеф у јужном, југозападном и рубном западном делу које захватају планине Гољак и Радан, у извесној мери представља ограничавајући фактор у развоју насеља, због тежих теренских услова и доступности. Сеоска насеља су разбијеног типа, са групацијама кућа на већем међусобном растојању, слабије приступачне, слабо насељене, са неразвијеним насељским садржајима, опремом и путном мрежом. Из тог разлога, у насељима оваквог типа, нарочито онима која не захватају потези важнијих саобраћајница, центар насеља се тешко формира и функционално диференцира, па је, отежана и концентрација садржаја у оквиру насељског центра.

Постојећа насељска мрежа је недовољно развијена и у највећој мери функционише као моноцентричан систем, услед доминације општинског центра и недовољне развијености постојећих сеоских центара. Одређена хијерархија у постојећој организацији мреже насеља ипак постоји, ослоњена на изванредан степен централитета превасходно некадашњих традиционалних насељских центара и развијенијих сеоских насеља на подручју.

Општински центар – градско насеље **Лебане** (10004 ст.), са концентрацијом административних и управних функција, јавних служби, већином привредних делатности, концентрацијом трговине и услуга, итд. Заузима повољан положај у систему насеља и представља раскршће свих важнијих саобраћајних праваца. И поред доминантне улоге у систему насеља општине, развојне снаге општинског центра нису биле довољне да се супротставе снажним поларизационим утицајима околних развијених урбаних центара (Лесковца и Ниша). На то су превасходно утицали проблеми у функционисању привреде у последње две деценије, недостатак функција регионалног значаја, слабљење значаја саобраћајног коридора државног пута I реда бр.9, недовољна развијеност централних и привредних функција у оквиру општинског центра и др. Лебане, као центар општине, обавља и функцију центра услуга за задовољење свакодневних и повремених потреба за становништво средишњег дела територије општине.

Центри заједнице насеља:

Бошњаце – гравитациони центар за насеља у источном делу општине (Пертате, Ћеновац, Лугаре, Велико Војловце, Доње Врановце, Цековицу и Тогочевце). Државни пут I реда бр.9, равничарски терен и повољни услови за развој пољопривреде, као и постојање привредних капацитета, условили су интензивније насељавање и развој насеља на овом подручју. Евидентан је интензивнији развој услуга уз коридор државног пута, као и већи степен стамбене изградње. По нивоу развијености друштвених сервиса, привредних капацитета и комуналне и саобраћајне опремљености, уз значајан демографски потенцијал, насеље има услове да прерасте у виши ранг насељског центра.

Прекопчелица – гравитациони центар за насеља у северозападном делу општине (Ново Село, Секицол, Штулац, Свињарица, Бачевина, Слишане, Лалиновац). Са центром општине, околним насељима, као и суседном општином Бојник и планином Радан, насеље повезује државни пут II реда 242б. У постојећем систему насеља, Прекопчелица обухвата релативно велико гравитационо подручје, али нема претерано снажај гравитациони утицај, с обзиром на недовољну развијеност централних функција и близину општинског центра.

Клајић – гравитациони центар за насеља у јужном делу општине (Липовицу, Радевце, Гргуровце). Некадашњи општински центар је данас увелико изгубио на значају, с обзиром

на дугогодишњу депопулацију овог дела општине, али и услед непостојања значајнијих привредних активности. Без обзира на то, уз постојање јавних сервиса – ОШ, амбуланте, цркве, итд., још увек има значај насељског центра за околна планинска насеља. Планирана изградња акумулације „Кључ“ представља шансу за свеобухватнији развој овог насеља, пре свега кроз развој привредних делатности, нарочито туризма.

Локални центар:

Бувце – насељски центар за југозападни део подручја општине (Пороштица, Рафуна, Дрводељ), али без јачег гравитационог утицаја на околна насеља. Некада је имао значајну улогу као центар општине Бувце. Као и сва околна, и ово планинско насеље захваћено је дугогодишњим процесом депопулације и старења становништва. Централитет насеља заснива се на постојању јавних служби (подручна осмогодишња школа, амбуланта, предшколска група, дом културе, откупна станица, итд.).

Међу осталим насељима издваја се **Слишане** које у постојећој мрежи нема статус сеоског центра. С обзиром на свој положај, релативно добру саобраћајну повезаност са суседним насељима и центром општине, већ оформљен компактан сеоски центар и постојање извесне концентрације јавних сервиса, ово брдско-планинско насеље има предуслове да постане значајнији пол развоја у мрежи центара, изразито туристичке профилације.

Примарна сеоска насеља – У зависности од положаја у оквиру општине и природних услова, имају различит степен развијености и потенцијале за будући развој. Насеља у источном и средишњем делу, боље саобраћајно повезана и ближа општинском центру, имају боље услове за развој и значајнији демографски потенцијал од насеља у јужном и западном делу општине. Нека од ових насеља поседују привредне капацитете. Основни проблеми су: слаба инфраструктурна опремљеност, недостатак попречних веза између суседних насеља, недовољно развијена или потпуно неразвијена мрежа насељских садржаја, слаба насељеност простора у брдско-планинском подручју, изражена миграторна кретања према већим центрима, одлив радно способног становништва, итд.

Резиме укупне анализе стања мреже насеља и центара на подручју општине Лебана, упућује на изражену подељеност подручја на развијенији источни и неразвијенији западни и јужни део општине. Такође, уочен је снажнији развој насеља уз главне путне правце, нарочито у источном и у делу у непосредној околини општинског центра, уз које су углавном и лоцирани центри сеоских насеља и где је покривеност мрежом насељских садржаја изразитија.

Потенцијали и ограничења за развој мреже насеља

Потенцијали - *Повољан просторни положај општинског центра*, омогућује умерене и правилне дистанце између центара и осталих насеља на простору општине, што је услов за успостављање ефикасних просторно-функционалних веза у насељском систему. *Могућност просторног и демографског раста општинског центра*, омогућује развој ширег спектра функција, чиме би се подигао ниво централитета и утврдила чвршћа позиција Лебана у мрежи насеља и регионалном окружењу. *Релативно развијена мрежа државних путева I и II реда*, омогућује ефикасну доступност општинском и другим насељским центрима и повољно утиче и на могућност интензивнијег развоја секундарних и терцијарних активности дуж ових потеза у виду производних, пословних и услужних пунктова и коридора. *Богатство и разноликост природних ресурса*, представља један од најзначајнијих привредних потенцијала општине. *Постојећи капацитети привредне и друштвене инфраструктуре* су полазна основа у процесу активирања појединих насеља у мрежи (снижавање иницијалних улагања, нарочито у почетној фази трансформације). *Специфичност руралних предела и појединих насеља* могуће је афирмисати кроз развој сеоског туризма, као комплементарне функције екопољопривреди. *Археолошки локалитет „Царичин град“* може да постане значајан генератор развоја туризма и других комплементарних активности на подручју. *Планирана водоакумулација „Кључ“* отвара могућност за свеобухватнији развој јужног дела општине, кроз развој водопривреде, екопољопривреде и туризма. *Еколошка очуваност простора* може иницирати развој

оних садржаја и активности за које је ова вредност услов (екопољопривреда, сеоски, ловни и рекреативни туризам, итд).

Ограничења - На успорен развојни континуитет, неравномерност развоја насеља и дистрибуције активности на подручју општине утичу: *Укупна неразвијеност општине и региона* (низак ниво развијености привредних активности, велика стопа незапослености) и недовољно ефикасно коришћење најзначајнијих природних и створених ресурса. *Депопулација* већине насеља општине, прилив становништва у општински центар и миграција у околне веће регионалне центре (поједина насеља не обезбеђују ниво популације довољан за организовање комплексније функционалне структуре). *Непостојање ефикасне мреже путева* који би омогућили лакшу приступачност и адекватније просторно повезивање насеља сличних карактеристика и развојних потенцијала (недостатак попречних веза између насеља). *Једносмерне функционалне везе* са општинским центром. *Низак ниво инфраструктурне опреме у сеоским насељима*, што у контексту будућег развоја изискује велика улагања, али истовремено, представља неопходан услов за стварање реалне основе будућег развоја насеља. *Морфолошке карактеристике терена* у брдско-планинским деловима подручја су ограничавајући фактор када је у питању доступност појединим насељима. *Режими заштите природе* у оквиру ПИО Радан будућности ће представљати значајно ограничење за развој појединих привредних активности на том подручју. *Непостојање адекватне и ажурне планске документације* којом би се усмеравао развој појединих подручја општине и спречила неконтролисана и нерационална потрошња земљишта.

1.3.2.2.1. Рурална подручја

На подручју Лебана, у геоморфолошком погледу, издвајају се три руралне целине:

1. На истоку се издваја *равничарски појас* до око 300 мнв у доњем сливу реке Јабланице.
2. Средишњи део општине је *брдски*.
3. Крајњи западни и јужни део подручја општине захвата *брдско-планински простор*.

У већем делу подручја доминирају културе, оранице су концентрисане у нижим атарима, а у планинском подручју је већи део под природним вегетацијама (шуме и пашњаци).

Просторну организацију руралног подручја чине елементи:

Атари општине Лебана се, по *агроекономском аспекту и типологији* по надморској висини, могу сврстати у четири групе: 1) равничарски атари у источном делу општине; 2) брдски атари; 3) планински атари који преовлађују у јужном делу општине; 4) прелазни атари који захватају територију делом у равници, а делом у брдско-планинским областима.

Насеља на територији Лебана су формирана у два типа села, а на појединим подручјима и као њихови варијетети.

Разбијена насеља ("старовлашки" тип и његове врсте и варијанте – "ибарски" тип) су се формирала у планинским крајевима. Ова насеља садрже: центар, назван "селом", по коме се целокупно насеље и зове, а најчешће је у долини река или на главним правцима; имају становање и пратеће економије, као и неке јавне или сеоске функције; засеоке по читавом атару, који су основни облик насеља и као основну функцију имају становање и пратећу економију, а чија је структура скуп сеоских кућишта - дворишта.

Збијена насеља карактеришу равничарски крај и може им се одредити јединствени грађевински рејон. Центар насеља се често налази на важнијим укрштањима путева, где су јавне или сеоске функције (школа, задруга, продавница, црква). Дворишта су распоређена без одређеног правила.

Полузбијени типови су варијетети ових насеља, код којих је јединствени грађевински рејон теже одредити и где се обрадиво земљиште појављује и меша са зонама физичке структуре села.

Друмска насеља су посебан спонтани тип насеља у равници и представљају спонтане низове дворишта уз путне правце; настала су ширењем грађевинског рејона села као последице гравитације већих насебина.

Сеоска дворишта (кућишта) у збијеним и полузбијеним селима општине се одликују правилнијим облицима, често правоугаоним. Веома су слична једна другима и претежно нису подељена на кућно и економско двориште. Обично су стамбени објекти уз улицу, а економија се налази иза њих. Издвојена је обично окућница. Са становишта хигијене, сматрају се изузетно неповољним.

У *разбијеним селима* Лебана, дворишта су потпуно неправилног облика и веома су различита међусобно. Често су подељена на функционалне делове: кућно двориште, стајско двориште и окућницу. Површине су релативно велике, нарочито окућница, па је цело кућиште пространо и обилује зеленилом. Поједина дворишта имају објекте неправилно лоциране, што указује на њихов спонтани настанак. Свако кућиште има свој приступ на пут. Стамбени објекти су најчешће на сувим терасастим деловима земљишта, централно постављени у односу на двориште. Економски објекти су постављени у близини долинастих делова дворишта због једноставнијег одвођења отпадних вода. Остали објекти заузимају периферне положаје.

Кућа на подручју Лебана је примала различите утицаје са околних простора, а истовремено задржавала особености овог подручја, како у погледу природне средине, тако и везано за демографско-социолошке карактеристике и народно градитељство.

Битна разлика у развоју куће у равници и брдско–планинском подручју је положај у односу на нагиб терена - за разлику од поморавске куће, у планинском подручју на већим нагибима терена, окретана је већом страном управно на пад терена.

Потенцијали и ограничења за развој руралног подручја

Потенцијали руралног подручја су, пре свега, пољопривредне површине, које захватају више од 64% територије општине Лебана. Уз одговарајући приступ, на подручју се може интензивирати пољопривредна производња (ратарство, воћарство и сточарство). Могућности за развој шумских површина постоје у вишим планинским пределима.

Ограничења су: демографско пражњење и неповољна социо-економска структура, посебно брдско-планинских села; слабо развијена инфраструктура; слаба доступност јавних служби; слабо развијене услуге и друге допунске делатности пољопривредног сектора.

1.3.2.2.2. Становање

Основни показатељи степена настањености је однос броја домаћинстава и броја станова, при чему готово сва насеља имају довољан број или вишак станова у односу на број домаћинстава, услед дугогодишње депопулације и миграције становништва. У Лебану је достигнут стандард од 1,1 стан по домаћинству (на нивоу општине - 1,2). Највећи број насеља остварује стандард од 1.4 ст/дом, од којих су већина у брском и брдско-планинском делу, што указује на снажне емиграционе трендове из ових делова подручја. Најнижи остварен стандард на подручју општине је 1 ст/дом. У поређењу са Јабланичким округом или Републиком, стање у општини Лебана је нешто повољније него у окружењу.

Квалитативна стамбена несташица није превазиђена у већини насеља. Просек за градско насеље Лебана је 20.21m²/ст., а на територији општине 20.86m²/ст. У односу структуре домаћинстава према броју чланова и структуре станова према броју соба, с обзиром да је просечна величина домаћинства 3.33 члана, а да је највећи број двособних и трособних станова, несташица је скоро превазиђена. Опремљеност станова инсталацијама није на задовољавајућем нивоу. Опремљеност електричном енергијом је задовољавајућа са 98,7% опремљених станова. Мрежом водовода опремљено је око 71,2% станова, а озбиљан проблем представља недостатак канализације. ТТ мрежа постоји, али не задовољава капацитетима. Системи централног грејања не постоје. Саобраћајна инфраструктура је у већини насеља на незадовољавајућем нивоу.

Резиме укупног стања стамбене структуре карактерише несклад између квалитативних и квантитативних параметара којим се мере достигнути стандарди. Очигледне диспропорције у односу на норматив m²/ст, просечне величине домаћинства, структуре и броја станова, указују на чињеницу да на простору општине Лебана, у изразито

депопулационим подручјима имамо вишак стамбеног простора и структуру малих станова, лоше инфраструктурно опремљених, док се у појединим гушће насељеним деловима општине јавља потреба за изградњом нових станова и повећањем квалитета становања, пре свега у односу на стандард од 20 м²/ст, али и када је у питању величинска структура станова, опремљеност инфраструктуром, и сл.

Појава непланске стамбене изградње присутна је нарочито у оним деловима општине где је притисак насељавања био изразитији (Лебане, развијенија насеља у његовој непосредној околини и источној зони подручја уз коридор државног пута I реда бр.9.).

Време градње и квалитет стамбеног фонда на подручју је различит – објекти традиционалне стамбене архитектуре из прве половине 20. века највише су заступљени у слабо насељеним брдским и брдско-планинским руралним подручјима, док у већини насеља стамбени објекти датирају од половине, а новији од деведесетих година 20. века.

Потенцијали и ограничења за развој становања

Потенцијали - Изграђена физичка структура и достигнут ниво инфраструктурне опремљености; Рурална изворна насеља су веома атрактивна и уз очувану животну средину, представљају изузетан потенцијал за развој и промоцију етно и еко туризма, као и других специфичних облика становања; Положај привредних зона и очекивана већа комерцијализација простора, нарочито у зонама уз главне саобраћајнице, нуди потенцијал развоја различитих облика пословног и других облика профитабилног становања. „Царичин град“ на подручју ПИО Радан представља главни туристички атрактер који може да иницира развој различитих видова становања у функцији туризма у његовој непосредној и широј околини.

Ограничења - Депопулација подручја, миграције становника (на релацији село-град-развијенији урбани центри-иностранство), пражњење већине сеоских насеља и повећање броја старачких домаћинстава онемогућава адекватан развој и дистрибуцију становања на подручју; Лош бонитет, дотрајалост и запуштеност већине објеката традиционалне стамбене архитектуре на сеоском (депопулационом) подручју; Лоша инфраструктурна опремљеност већине насеља знатно утиче на укупан квалитет живота у зонама становања; Лоша саобраћајна доступност појединим насељима у брдском и планинском подручју; Последице досељавања становништва у градски центар и насеља у његовој непосредној околини, као и интензивнији развој насеља дуж саобраћајног коридора М9, проузроковао је негативне последице субурбанизације и стихијски развој непланских стамбених структура, без адекватног развоја инфраструктуре и опремања пратећим сервисима и сл.; Спонтан развој функција у оквиру стамбених зона, може довести до поремећаја еколошке и функционалне равнотеже и нарушавања услова живота у стамбеном ткиву.

1.3.2.3. Јавне службе

Мрежу јавних служби на подручју општине Лебане, карактерише различит ниво развијености, у зависности од заступљености одређених функција – садржаја образовања и дечје заштите, здравствених садржаја, објеката културе, итд., где њихова просторна дистрибуција у највећој мери прати постојећу хијерархију насељских центара.

Највећа концентрација садржаја и активности је у оквиру општинског центра, где функционишу најважније административне, управне, образовне, здравствене и друге функције. Насупрот томе, степен развијености варира од насеља до насеља и, по правилу, најнижи је у оним насељима, у којима је депопулациони тренд највише изражен. Недостатак јавних служби вишег ранга у оквиру општинског центра, има за последицу упућеност становника општине на развијеније центре у непосредном окружењу.

Предшколско васпитање и образовање – Мрежа дечјих установа је неразвијена (5,57 насеља по установи), уз незадовољавајући број корисника (387 деце (25%)) у односу на укупан број деце предшколског узраста (1548 деце) и уз изразиту неравномерност у обухвату деце овог узраста. На територији општине постоји једна дечја установа за децу

предшколског узраста од 2-7 година у Лебану и располаже са 86 места за целодневни боравак. Установа је на целокупном простору општине обухватила 387 деце од 2-7 год., од чега је припремним школским програмом обухваћено 228 деце. У градском насељу је 7 васпитних група од чега је једна са ромском децом. У објекту установе има 159 деце у 5 васпитних група узраста од 2-7 год. Капацитет постојећег објекта ПУ је недовољан. Ван седишта, предшколска установа има 6 васпитних група (2 у Лебану, Бошњацу, Шуману, Цекавици и Поповцу), у адаптираним просторијама при ОШ. Обухват деце овог узраста је на задовољавајућем нивоу.

Број деце у матичној ПУ из године у годину се лагано повећава, што указује на потребу за проширењем капацитета установе у градском насељу. Истовремено, број издвојених одељења предшколске установе на територији читаве општине се смањује, што указује на континуирану депопулацију руралног подручја и концентрацију становништва у општинском центру, пад наталитета, смањено учешће младог становништва у структури популације малих насеља, смањено учешће запослених жена у структури запослености, што све указује на смањене потребе за већим капацитетима дечјих установа. Достигнути стандарди просторних капацитета дечје установе су испод дефинисаних норми, а број корисника свих узраста је у оквиру мин. норме од 25-30%. Када се издвоји групација од 6-7 год. за коју је потребно обезбедити 100% обухвата у дечјим установама, обухват од 159 деце свих старосних група, даје учешће 10,27%, што је изузетно неповољно. Овај проценат ће свакако бити мањи у примарним сеоским насељима, али у општини не би требало да буде мањи од 20% (старосне групе деце млађих од предшколске групе).

Основно образовање - Мрежа установа основног образовања је релативно развијена, са великим бројем истурених одељења ОШ од којих нека нису у функцији, док је број матичних ОШ много мањи (свега 3). Ако посматрамо само матичне школе, мрежа је веома сведена (13 насеља/ОШ), што је знатно испод просека Србије али, истовремено, 697 уч./шк., што се може сматрати рационалном организацијом. Ако узмемо у обзир и истурена одељења, онда мрежа делује развијенија, јер 1,39 насеља гравитира једном пункту ОШ, али је истовремено просечан број ученика по ОШ веома мали (75уч/ОШ) и далеко је испод границе рационалне и економски оправдане организације.

На подручју општине функционишу три матичне ОШ - две са седиштем у Лебану и једна у Бошњацу. Свака матична ОШ има своје подручне ОШ или истурена одељења. Деца из насеља Ђеновац, Тогочевце, М. Војловце и Д. Врановце похађају најближе школе из гравитационог подручја матичне школе у Бошњацу, а из Секицола, Штулца, Лалиновца, Радиновца и Петровца подручне школе у Прекопчелици, Шилову и Слишанима, које су саставни део матичне школе „Вук Караџић“ из Лебана. Подручној школи у Бувцима гравитирају насеља Дрводељ, Пороштица и Рафуна, а подручној школи у Клајићу насеља Радевце и Липовица. Матичне и подручне ОШ имају ђачке кухиње, док дневни боравак нема ни једна школа. Организован превоз заступљен је у оквиру свих матичних школа.

Смањење броја деце у појединим насељима условило је гашење четворогодишњих одељења у Г. Липовици и Радевцу, а то је перспектива и у Д. Липовици, Бачевини, Новој Тополи и Г. Врановцу. У насељима Клајић и Бувце има недовољан број деце за рационалну организацију осмогодишњег програма (мање од 30 ученика), док истовремено, има насеља која имају релативан демографски потенцијал, али у њима нису организоване ни четворогодишње школе.

Достигнути просторни стандарди доказују да је мрежа објеката основног образовања развијена у складу са стандардима за основно образовање. Истовремено, постојање школа са 1 до 15 ђака није рационално, без обзира на све повољности за ученике. План развоја мреже објеката основног образовања мора да се ослони на демографски потенцијал узраста од 7-14 година, категорије насеља у насељској мрежи и могућности путне мреже на територији општине Лебане. Популација од 7-14 година износи 3106 деце, односно 12,46%, што указује да ће учешће ове у укупној популацији значајно, што ће утицати на даљи развој објеката основног образовања на територији општине.

Средње образовање - На територији општине постоје 2 средње школе: Гимназија и Техничка школа. Својим профилом и занимањима која се стичу по завршетку ових школа прате се потребе општине и окружења. Гравитирају им ученици претежно са територије општине Лебане, а има и ученика из суседних општина (Бојник, Медвеђа, Лесковац). Обе

средње школе раде у истом објекту. За рад у две смене укупно школе задовољавају потребе постојећег броја ученика.

Број популације средњошколског узраста (1247, 2002.г.) далеко већи од капацитета наведених средњих школа, па би перспективно требало стварати услове за просторне резерве у капацитету средњошколског образовања у Лебану, идући у сусрет демографској перспективи и исказаним потребама привреде у погледу образовања кадрова, као и општој потреби стицања средњег образовања за највећи део популације.

Здравствена заштита – Параметри развијености мреже здравствених сервиса (5.57 насеља/здравств.пункту) и параметри искоришћености (498 ст./1 лекара; просечно 3559 ст./здравств. пункту), су знатно испод просека Србије. Чак 32 насеља (82% од укупног броја), нема никакав вид примарних здравствених сервиса, што је ситуација за 11755, (47.9%) становника општине Лебане. Равноправност у доступности служби примарне здравствене заштите није остварена ни према радијусу опслуживања, ни према броју гравитирајућих становника. Најближа стационарна здравствена установа је у Лесковцу.

У погледу организације рада, сталне службе су у оквиру ДЗ Лебане и ЗС у Бошњацу, док је повременија служба организована у амбулантама и то: 5 пута недељно у Прекопчелици и Слишанима, 3 пута недељно у Поповцу и Клајићу и 2 пута недељно у Бувцу.

У Дому здравља здравствена служба организована је кроз више диспанзера и одељења примарне и делом секундарне здравствене заштите. Одељење општине медицине ДЗ Лебане својим радом покрива више од 80% становника општине, док осталих 20% (9 насеља са преко 6000 ст.) гравитира ка ЗС Бошњаце. Капацитет свих објеката здравствених сервиса је одговарајући. Грађевински квалитет и опремљеност објеката је већином добар. Приватна медицинска пракса је веома мало заступљена.

У погледу реорганизације службе примарне здравствене заштите потребно је обратити пажњу на насеља са високом позицијом у мрежи насеља која немају адекватан вид здравствених сервиса, као и на она која својом демографском величином испуњавају услов прага рационалне организације јавних служби (већа од 1000 ст.). У обзир треба узети и насеља од 500-1000 ст., поготово ако би њихово укључивање допринело просторно равномернијој дистрибуцији здравствених служби.

Социјална заштита - У Лебану постоји Центар за социјални рад који обезбеђује: социјалну сигурност грађана, породично-правну заштиту, старатељство, повремени и краткотрајни боравак мајки са децом којима је потребна заштита, као и боравак напуштене деце без родитељског старања, а поред тога се одвијају и теренски обиласци („помоћ у кући“). У току је оснивање дневног боравка за децу са сметњама у развоју.

Укупан број корисника социјалне заштите у периоду од 2006.-2009.г. повећао се више од 5 пута, што са једне стране указује на изразито негативне тенденције у сектору привреде на подручју општине, а са друге стране указује на потребе усклађивања капацитета и успостављање нових програма за кориснике социјалне заштите. Евидентна је потреба за новим формама и већим бројем услуга у области социјалне и здравствене заштите прилагођених потребама старих лица а посебно старих лица без породичног старања са могућношћу њиховог перманентног коришћења.

Култура - Објекти културе, различитог бонитета и времена изградње, заступљени су у 13 насеља и већина објеката је углавном ван функције. Насеља у којима они постоје концентрисана су у највећој мери у источном делу општине.

Дом културе у Лебану је солидног грађевинског стања и просторних капацитета, али недовољно одржаван, уз потребу за повећањем, реновирањем и осавремењавањем постојећих капацитета. У оквиру Дома културе налазе се и просторије библиотеке.

Просторни капацитети културе у другим насељима нису довољно искоришћени и опремљени, а такође је оскудна и понуда активности. У будућем периоду потребно је активирати постојеће објекте у складу са потребама становништва и активирати насеља у којима нема културних садржаја, посебно она у близини „Царичиног града“ и у насељу Клајић, јер су овакви садржаји добра подршка развоју свих видова туризма. Постојеће културне манифестације и традиционални сеоски сабори пружају добру основу за повећање разноврсности културних садржаја и активности у сеоским насељима.

Управа и администрација - Поред зграде СО Лебане и њених пратећих служби, објекте управе и администрације чини и 5 месних канцеларија у насељима Лебане, Бошњаце,

Клајић, Слишане и Прекопчелица. Просечно једној месној канцеларији гравитира 8 насеља општине. Објекат СО налази се у централној зони Лебана и евидентиран је као НКД. Повећање доступности и квалитета услуга у оквиру општинске управе постигнуто је отварањем услужног центра у згради СО. Нису исказане потребе за повећањем капацитета објеката управе у Лебану, а бонитет објеката је задовољавајући.

Спорт и рекреација - Дистрибуција терена за рекреацију и спорт на територији општине је неравномерна. Највише терена је заступљено у источном, гушће насељеном делу општине и општинском центру. Проблем представља неадекватна заступљеност и уређеност рекреативних простора у насељима са релативно великим бројем становника. Лебане негује дугу спортску традицију кроз активност многих спортских клубова. У Лебану се налази фудбалски стадион, више терена за мале спортове и отворени базен. Традиционална спортска манифестација „Видовдански турнир“ у малом фудбалу, представља једну од препознатљивих тачака културног идентитета Лебана.

Солидну развијеност и опремљеност спортских објеката има и насеље Бошњаце. Понуда спортско-рекреативних садржаја у осталим насељима је скромна. Терени за спорт и рекреацију су заступљени у свега 10 насеља, већина подручних школа нема уређене просторе за спорт и рекреацију, док уређене зелене површине постоје само у Лебану.

Верски објекти - На територији општине Лебане верски објекти заступљени су у већем броју насеља. Различитог су бонитета и времена изградње. Најстарији објекат са споменичким својствима је црква св. Петке у Бошњацу (15.в.). Од значајнијих црквених објеката на подручју издвајају се црква у Прекопчелици и Шуману, као и црква у Лебану са статусом непокретног културног добра у режиму претходне заштите. Сви објекти имају културни, историјски и амбијентални значај. Евидентирана је потреба за обнављањем и/или доградњом већине постојећих верских објеката.

Комунални објекти - У комуналне објекте спадају: гробља, зелене пијаце, ватрогасне и ветеринарске станице, гробља за угинуле животиње, депоније и сви објекти комуналне инфраструктуре. Многи од ових објеката, на територији општине Лебане не постоје.

Гробља постоје у готово у свим насељима општине. Према површини задовољавају потребе, изузев у Лебану где је потребно проширење простора за сахрањивање и адаптација капеле, али захтевају опремљеност у складу са нормативима. **Градска пијаца** у Лебану (*зелена и млечна пијаца*), задовољава на основу капацитета, квалитета објеката и потреба насеља. Исказана је потреба за обезбеђењем алтернативне локације за сезонску продају воћа и поврћа. **Робна пијаца**, на основу капацитета и потреба насеља, одговара потребама, уз потребу за уређењем платоа и опремањем тезги. **Сточна пијаца** се налази у Лебану, у оквиру постојеће радне зоне. Капацитети одговарају потребама корисника. **Ветеринарске станице** функционишу у Лебану и Бошњацу. **Гробља за угинуле животиње** не постоје. **Депонија смећа** која је лоцирана на улазу у насеље Лебане уз десну обалу р. Јабланице је санирана, а за депонију у Коњину је урађен план санације и обе се више не користе. Комунални и индустријски отпад се преузима и одвози на централну еколошку депонију Лесковац.

Потенцијали и ограничења за развој јавних служби

Потенцијали за ефикасну организацију и повећање квалитета јавних служби су постојећи објекти јавних служби (матичних и подручних ОШ и издвојених одељења, здравствених станица, амбуланти и домова културе); такође, насеља величинске категорије до 1000 ст. и до 500 ст. представљају демографски потенцијал за све видове и праг рационалности организовања за већину јавних служби.

У домену *предшколског васпитања*, потенцијал за развој припремног школског програма представља постојећа мрежа основних школа; успостављање сарадње са невладиним сектором у организовано укључење Рома у предшколски васпитно-образовни систем. Добро развијена мрежа објеката *основног образовања*, али и постојање школских објеката у сеоским насељима који се више не користе могу да задовоље потребе за неким од специјализованих програма образовања (школе у природи, неформално образовање, итд.). Значајан је зачетак развоја иновативних и алтернативних програма *социјалне заштите*, уз подршку НВО. Културно историјско наслеђе изузетног значаја

представља иницијални мотив развоја *културних и едукативних садржаја* на подручју; постојећи домови културе на сеоском подручју потенцијал су за развој интегрисаних програма културе, образовања, здравствене заштите, спорта и др. Развој *спорта и рекреације* заснован је на постојању традиције и разноврсности спортских клубова, као и разноврсних културних и спортских програма и манифестација.

Ограничења за развој и организацију јавних служби су: сталан тренд опадања броја становника и негативан природни прираштај; доминантна заступљености старачких домаћинстава; миграторни процеси; привредна неразвијеност подручја, велика незапосленост и пораст броја сиромашних домаћинстава; лоша доступност дела сеоског подручја због некавалитетних путева и недовољне опслужености јавним превозом; мале густине и неравномеран размештај корисника јавних служби; лоше стање грађевинског фонда и опремљености већине објеката јавних служби на руралном подручју.

Мрежа *предшколског васпитања и образовања* је недовољно развијена; недостатак просторних капацитета предшколске установе у општинском центру; гашење истурених предшколских одељења на руралном подручју; непостојање организованих облика рада за децу са посебним потребама; недостатак организованог превоза предшколске деце и деце са посебним потребама. У *основном и средњем образовању* присутно је осипање ученика, нарочито оних из брдско-планинског подручја (узроци - миграција становништва, сиромаштво, недостатак субвенционираниог превоза ученика, неадекватна путна инфраструктура); лоше стање грађевинског фонда и опремљености већине објеката истурених одељења и подручних осмогодишњих школа. У домену *здравствене заштите* приметна је недовољна опслуженост подручја примарним здравственим сервисима; недовољна опремљеност амбуланти; недостатак садржаја секундарне здравствене заштите у градском центру; недостатак координиране сарадње са центром за социјални рад. Значајно повећање броја свих категорија корисника *социјалне заштите*; недостатак просторних капацитета центра за социјални рад, потребних за спровођење адекватних програма социјалне заштите, опреме и возила. Потпуно је запостављено и неорганизовано пружање услуга установа *културе* на сеоском подручју; објекти културе углавном су ван функције. Недовољно развијена мрежа објеката, терена и програма за *спорт и рекреацију*; немогућност целогодишњег коришћења спортско-рекреативних терена на руралном подручју.

1.3.3. ПРИВРЕДНЕ ДЕЛАТНОСТИ И ТУРИЗАМ

Привреда Лебана је до индустријализације у социјалистичком периоду била занатско-трговинског типа, када су формиран велики системи друштвене планске привреде у текстилној, металској, хемијској, кожарској и графичкој индустрији. У таквим великим предузећима је радило и више од 3500 радника од преко 5000 укупно запослених у општини. Након тридесетак година оваквог развоја индустрије, 90-тих година велика друштвена индустријска предузећа пропадају – технолошки заостају, смањују коришћење капацитета, долази до отпуштања радника и гашења производње. Тако, национални доходак је смањен од половине просека РС из 1990. г. на 28% од просека РС данас.

У садашњој привреди општине Лебана, приватни сектор производи око 88% народног дохотка, где је доминантно учешће *пољопривредних делатности*, а далеко мање је учешће *занатства и малих и средњих предузећа*. Сектор услуга чине трговина и услужно занатство, а туристичких делатности готово да нема.

1.3.3.1. Показатељи привредног развоја

Према синтетичком показатељу нивоа развијености за 2005. годину општина Лебана рангирана је на 152 место (од 160 општина) са 30% од републичког просека националног дохотка. Осим драстичног пада вредности друштвеног производа и народног дохотка, укупног и по становнику, а поређени са претходним периодом као и у односу на републички просек, стални пораст незапослености је социо-економски најрелеватнији проблем локалне привреде.

Национални доходак - Основни параметар привредне развијености, указује да општина Лебана у 2005.г. учествује са само 7,3% у укупно оствареном НД Јабланичког округа.

Национални доходак по глави становника је испод просечног нивоа који је забележен на територији Јабланичког округа и Републике Србије, а општина Лебана се сврстава у економски девастиране општине. Основни разлози за тренд који бележи вредност овог индикатора налазе се у природном прираштају становништва општине Лебана који је нижи од природног прираштаја за ниво Републике. Међутим, далеко већи утицај на вредност НД регсарита потиче од перформанси укупне економије на територији општине, а како су оне испод нивоа просека за остала анализирана подручја, то је утицало и на висину оствареног НД по глави стан, који у 2005. г. износи 30,0% републичког просека.

Национални доходак по делатностима - Доминантна привредна делатност на подручју општине је пољопривреда, 67% у 2005. г., наспрам индустрије са само 12,2% у формирању националног дохотка. 2003. г. удео индустрије у НД је износио 17,6%, што се оцењује као позитиван тренд, уважавајући већи степен обраде производа, а самим тим и већу вредност производње коју прерађивачка индустрија креира. Удео пољопривредне производње, упркос повољним агроеколошким околностима варира у формираном НД општине, као последица депопулације сеоских подручја, застареле технологије производње, уситњених поседа који не обезбеђују профитабилан узгој култура и недовољно добре организованости локалних пољопривредних произвођача за наступ на тржишту. Од прерађивачких капацитета за обраду примарних пољопривредних производа доминира прерада меса и млека, док је за ширење пласмана на ино-тржиште ограничавајући фактор изостанак стандардизације производње. Последњих година, све већу заступљеност у креираном НД општине бележи и делатност трговине, чиме привредна структура добија на преко потребној диверзификацији.

Народни доходак по облику својине - у складу са општим трендом раста приватне својине, као резултат спровођења процеса приватизације, али и подстицања развоја сектора МСП и ширења предузетништва, општину Лебана карактерише доминација приватног сектора у локалној привредној структури. Степен приватизованости је висок, с обзиром да је процес приватизације предузећа при крају. Поред тога, развој мале привреде показао се као виталан сегмент локалне економије који је пружио економску алтернативу посматраном подручју у периоду нестабилних услова привређивања на националном нивоу. Доминантне активности око којих се мала привреда на локалном нивоу сконцентрисала је производња пољопривредних производа. О значају приватног сектора за економски развој општине сведоче и подаци о сталном порасту удела НД који се формира у приватној својини – податак за 2005.г. показује да то учешће достиже 88,2%. Удео друштвене, задружне и мешовите својине у креирању НД се значајно смањило, док се удео државне својине повећао са 1,4% колико је износио 2001.г. на 3,9% у 2005. години.

Запосленост, незапосленост - Од укупно 24.918 становника општине Лебана, свега је 2133 запослених 2008. г., тј. запослени у привредним друштвима, установама, задругама и организацијама, и 399 самосталних предузетника и њихови запослени. Учешће незапослених лица у укупном броју становника општине је 22%, учешће незапослених лица која први пут траже запослење у укупном броју незапослених је 3.131 (57,7%), па је незапосленост главни проблем општине. У 2008. г. има 2194 (84,4%) незапослених без квалификације. По секторима, највећи број запослених ради у прерађивачкој индустрији 20,4%, у грађевини 6,2%, трговини 6,0%, саобраћају 4,4%, пољопривреди 1,7%, и тд.

Предузећа - Од укупног броја регистрованих предузећа на територији општине Лебана око 50% предузећа је регистровано у трговини, па тек онда следи прерађивачка индустрија са 20 предузећа или 29% од укупно регистрованих предузећа.

1.3.3.2. Привредне делатности

Пољопривреда и већи део подручја Лебана који је под обрадивим пољопривредним земљиштем (53,6%) и под пашњацима (10,8%), дају Општини претежно аграрни карактер. Просечан удео интензивних култура (оранице и вртови око 38%, воћњаци и виногради око 5,3%) у укупним површинама је значајан и претежно заступљен у источном-равничарском и северном-брдском подручју, а трајних травњака и шума релативно висок (20,6% и

30,2%) и претежно заступљен у централном-брдско-планинском и јужном-планинском делу. Оваква структура чини и велике разлике у структури коришћења укупног простора.

У *биљној производњи* доминирају: воћарство (вишња, шљива, крушка, малина), претежно у брдском подручју; повртарство (парадајз, паприка, краставац) и ратарство (кукуруз, пшеница) у равничарском подручју. Структура газдинства је неповољна, са просечном величином газдинства до 3ха, а само поједини произвођачи обрађују преко 10ха.

У *сточарској производњи* доминирају: говедарство (домаће шарено говедо у типу сименталца, сименталско говедо и мање холштајн) и свињарство (укрштене расе ландраса, јоркшира и пиатрена) претежно у брдском подручју, а овчарство (укрштен витемберг, мање цигаја) у брдско-планинском подручју. Газдинства су најчешће мала.

За *органску производњу* постоје повољни услови, али је слаб интерес локалних пољопривредника. Мањи обим органске производње је у воћарству и пчеларству у брдско-планинском подручју.

Највећи део пољопривредне производње обављају индивидуални пољопривредници на сопственим поседима, а регистрована пољопривредна предузећа су малобројна. Пољопривредни сектор није конкурентан на ширем тржишту. Економичност производње је ниска, а недостају знања о функционисању тржишта и маркетингу производа. Тржиште производа је ограничено, што нарочито отежава укључивање комерцијалних породичних газдинстава у дистрибуцију пољопривредно прехрамбених производа.

Шумарство није довољно развијено, мада је удео површина под шумама релативно висок (30,2%). У равничарском делу, шумски појасеви су фрагментарни и имају, пре свега, заштитну функцију у пасивној одбрани од бујица и поплава, као и значајну улогу у очувању еколошких карактеристика подручја. У брдском делу, шумски појасеви су веома различитог карактера. Често имају изразито заштитну функцију, на теренима изложеним бујицама и ерозији тла, а неке састојине могу имати и значајне привредне функције. Посебни карактер имају шуме у оквиру подручја посебних природних вредности Радана. Највећи део шума је у јужном, планинском делу подручја.

Значајан део чине *државне шуме*, којима управља ЈП "Србијашуме" и плански газдује ШГ "Шума" Лесковац на основу шумскопривредних основа. Од природних састојина има највише букве, местимично девастиране или изданачке, затим високе шуме китњака и цера, мешовите састојине багрема, букве и китњака, изданачке шуме багрема или китњака, или беле и крте врбе, шикаре цера и граба (као и шумско земљиште које је под пашњацима). Вештачке састојине чине засади црног и белог бора, смрче и тополе. Стање државних шума је претежно задовољавајуће. За *приватне шуме* не постоје програми газдовања или општа основа. У шумским појасевима су евидентирани и ареали лековитог биља и шумских плодова, а њихово коришћење захтева контролу и ограничења.

На подручју општине Лебане је ловиште "Јабланица", којим газдује ЛСС, односно ЛУ "Радан" Лебане. Посебних узгајалишта, комерцијалног ловишта и ловног туризма нема.

Водопривреда треба да буде у функцији сигурног водоснабдевања насеља, заштите од поплава и бујица, наводњавања и мелиорација, оплемењивања малих вода и других комплементарних делатности, јер ово подручје има екстремне и неравномерне протицаје. Водопривредни систем у сливу Јабланице је слабо развијен, тако да: водоснабдевање насеља не одговара потребама; недовољно је коришћење вода за наводњавање; за заштиту од поплава се користе углавном пасивни системи - насипи и уређена корита, а на мањим водотоцима одбрана од поплава је слаба и јављају се честе поплаве са великим материјалним штетама; степен пречишћавања отпадних вода је занемарљив.

Индустрија и индустријска предузећа у гранама текстилне, металске, хемијске и кожарске производње у процесу транзиције су престала са производњом. Данас, мали број нових предузећа се баве финалном производњом, па су потенцијали слабо искоришћени. *Прехрамбена индустрија* директно је везана за пољопривреду, која је снабдева основним сировинама. Заступљена је прерађивачка делатност - прерада и конзервирање воћа, поврћа и меса, а најразвијенија грана је млинска индустрија. Мањи капацитети *производног занатства* су усмерени на локално тржиште.

Услугне делатности и туризам су у протеклом периоду трансформисани из друштвеног у приватни сектор. На подручју Лебана, услужне делатности су слабо развијене, а заступљене су углавном кроз трговину и услужно занатство. Тиме су

ограничене и могућности за развод других привредних делатности. У општини Лебане туризам може бити значајан елемент развоја, захваљујући атрактивности локалитета Царичин град. Ипак, потенцијали овог и других туристичких атрактера на подручју Радана нису у довољној мери искоришћени, као ни потенцијали интегралног развоја туризма и осталих привредних грана. Скромна туристичка понуда општине примарно се ослања на услуге градског хотела "Царичин град" у Лебану, а повремене посете археолошком налазишту не прати одговарајућа туристичка понуда.

Потенцијали и ограничења за развој привредних делатности

Потенцијали који се могу активирати у области *пољопривреде* су: традиција и афинитет становништва према пољопривреди; оснивање фарми за производњу ексклузивне хране; разноврсна производња у стакленицима; сакупљање печурака, лековитог биља и шумских плодова и сл.; у области *шумарства*: разноврсност шумског фонда; посебна намена и карактер подручја планиране акумулације Кључ и природног добра Радан; могући полифункционални и рурални развој подручја; у области *водопривреде*: развијена мрежа површинских токова и биланс протицајних количина површинских вода р. Шуманке, Клајићке и Липовачке р. са притокама; у *индустрији*: постојећи индустријски комплекси (*brownfield* инвестиције); значајне неизграђене површине у новопланираној индустријској зони "Јабланица" (*greenfield* инвестиције); повољан саобраћајни положај Лебана уз државни пут I реда бр.9 и непосредна близина ауто-пута Е-75 (паневропског коридора X); значајна пољопривредна производња у окружењу пружа могућност развоја прерађивачких прехранбених капацитета; природни ресурси у окружењу са високим диверзитетом флоре и фауне пружају могућност прераде лековитог биља и шумског воћа; расположива радна снага незапосленог становништва; у домену *услуга*: ДП I реда бр.9 и развој туристичких садржаја; у *туризму*: локалитет Царичин град; природне вредности Радана; градња планиране акумулације; очувана животна средина.

Ограничења која умањују потенцијале општине у области *пољопривреде* су: демографска стагнација и неповољна социо-економска структура на пољопривредним поседима: уситњено земљиште; слаба опремљеност пољопривредном механизацијом и мала примена научно-техничког прогреса; у *шумарству*: низак ниво производно-технолошког процеса у шумарству, услед техничко-технолошке и организационе застарелости и недовољно развијене мреже шумских путева; у *водопривреди*: постојеће активности и намене приобаља будуће акумулације могу директно загађивати подземне и површинске воде; неконтролисана експлоатација шума умањује њихове водозаштитне функције; у *индустрији*: удаљеност великих градова смањује могућност за инвестирање; недостатак урбанистичке документације за нову индустријску зону; непостојање адекватне пословне мреже и услуга у насељу Лебане; у домену *услуга*: демографско пражњење и укупна неразвијеност подручја; лоша старосна и укупна квалификациона структура становништва; запостављање развоја пољопривреде; лоша инфраструктура; у *туризму*: недовољна уређеност локалитета Царичин град; лоша опремљеност насеља и потенцијалних туристичких локација инфраструктуром; периферни положај атрактивнијег планинског дела општине у односу на локално и регионално окружење; подручје није интегрисано у окружење и нису јасно диференцирани потенцијални туристички центри.

1.3.4. САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРНИ СИСТЕМИ

1.3.4.1. Саобраћајна инфраструктура

Друмски саобраћај је доминантни облик превоза људи и роба на подручју општине Лебане. Друмске саобраћајнице повезују општину Лебане са суседним општинама: Медвеђа, Бојник и Лесковац. Београд, административни центар Републике Србије удаљен је 280 km, а Ниш 65 km. Планско подручје удаљено је око 20 km од аутопута Е-75 Београд – Ниш, а повезује се преко петље „Лесковац“.

Најзначајнија саобраћајница на подручју општине Лебане је државни пут I реда (ДП I реда) број 9, који се по правцу запад-исток у дужини од 38,7 km пружа кроз равничарски-северни део планског подручја.

Мрежу ДП II реда чине путеве број 223 (простире се у правацу север-југ у дужини од 43,63 km у централном делу општине од чега је 8,43 km проходан, а 35,2 km непроходан), број 242 (пролази кроз северозападни део општине у дужини од 10,3 km) и број 242б (повезује ДП I реда број 9 и ДП II реда број 242, дужине 8,0 km).

ЈП „Путеви Србије“ на територији општине Лебане врши бројање саобраћаја на ДП I реда број 9, на две ванградске деонице. Према званичним подацима за 2009. годину саобраћајно оптерећење (ПГДС) за деоницу Лебане-Лесковац (за Бојник) је износило 4774 (возила/дан). Саобраћајно оптерећење деонице Кривац-Лебане је вишеструко мање – 1440 (возила/дан).

Према званичним подацима о локалној путној мрежи из Стратегије развоја, Општина Лебане располаже са 176,7 km општинских путева. Учешће савременог-асвалтног коловоза у структури општинских путева је 6,45% (11,4 km), макадамских коловоза је 28,41% (50,2 km) док земљане коловозе има 65,14% (115,1 km).

Стање локалних-општинских путева је незадовољавајуће. Технички елементи као што су радијуси хоризонталних кривина и подужни успони и падови на највећем делу општинске путне мреже није усклађен са одредбама Правилника о пројектовању јавних путева ван насељених места. Коловозна конструкција на општинским путевима са „савременим коловозом“ има значајна оштећења. У лошем стању су и туцанички и земљани путеви. Уочавају се и неодговарајући подужни и попречни нагиби коловоза. Одводњавање саобраћајница на мрежи општинских путева није адекватно решено. Наведени недостаци указују да је потребно извршити значајан обим радова на изградњи и реконструкцији путева, изградњи нове коловозне конструкције и одводњавању, да би стање општинских путева достигао задовољавајући ниво.

Потенцијали и ограничења за развој саобраћаја

Потенцијали просторног развоја у области саобраћаја су: повољан географско-саобраћајни положај Јужног Поморавља у односу на главну развојну осовину и саобраћајни коридор Србије (посебно аутопут Е-75 и пругу Е-85) и веће градове (посебно Ниш и Скопље); развијене трасе постојећих саобраћајница које чине путну мрежу.

Ограничења будућег просторног развоја у области саобраћаја су: топографске карактеристике терена (високи превоји, бочне долине); знатни трошкови финансирања пројектовања, изградње, реконструкције и одржавања путева; лоше стање постојеће путне инфраструктуре; неразвијен јавни градски и приградски превоз.

1.3.4.2. Водопривредна инфраструктура

Водоснабдевање - Обезбеђење контролисаног и организованог снабдевања санитарно исправном водом за пиће свих насеља у оквиру општине Лебане, у складу са регионалним решењима датим у Водопривредној основи Републике Србије ("Сл.гл.РС", бр.11/2002), обрађено је у Студији: Снабдевање водом свих насеља општине Лебане ("Водотехника" д.о.о., 2006.год.).

У периоду 1970-1972.г., започета је прва фаза изградње градске водоводне мреже са главним извориштем у Ждеглову, које није обезбеђивало довољне количине воде за град и индустрију, па се приступило изради студије о могућности снабдевања Лебана водом из живог тока реке Шуманке, узводно од села Гргуровци.

Помоћу "тиролског захвата" на реци Шуманки, на локацији "Кључ", хватањем из живог тока (на локацији будуће бране и акумулације), вода се цевоводом сирове воде Ø400 mm, дужине 5350 m, транспортује гравитационо до ППВ у селу Гргуровци.

Планирани капацитет овог водозахвата, цевовода за сирову воду и постројење за пречишћавање је 50 l/сек, док је остварени капацитет овог система био мањи од 40 l/сек, јер водозахват спречава уношење крупних фракција песка, док се ситне фракције повремено исталожавају у доводни цевовод, јер је брзина течења мала и износи 0,4

m/сек, што директно утиче на смањење његове пропусне моћи. Још већи проблем представља летњи минимум протока реке Шуманке, који спадне на испод 20 l/сек, када су потребе за водом у максимуму.

Стандардни поступак пречишћавања воде на постројењу у Гргуровцу је: аерација сирове воде; флокулација таложене воде, уз помоћ додавања хемикалија, коагуланата и полиелектролита; филтрирање воде, преко брзих гавитационих филтера и дезинфекција воде гасним хлором. Кота дна резервоара испод филтера је 418,30.

Пречишћена вода се транспортује ка Лебану цевоводом Ø250 и Ø200 mm до прекидне коморе на коти 364,00, а која се налази у селу Шарце, испред града Лебане, док се главни резервоар "Крш" 2x500 m³, налази иза насеља Лебане, на коти 349,50 м.н.м. Доводни цевовод Ø200 mm, у дужини од 4788 m и Ø250 mm, у дужини од 3316 m, су спојени са дистрибутивном мрежом Лебана и успутних приградских насеља Гргуровци, Поповац, Горње Врановце и Шумане. Дистрибутивна мрежа је од цеви Ø200, Ø300 и Ø400 mm у облику прстена водоснабдевања за град, док је секундарна мрежа Ø150, Ø100 и Ø80 mm. Из лебанског водовода се сада снабдевају и насеља Ждеглово и Коњино.

Остала сеоска насеља немају одговарајући систем водовода, већ се индивидуално снабдевају водом преко групних или појединачних водовода. Планинска села користе природне изворе, а села поред Јабланице бунаре, чија је вода повремено загађена и ризична за употребу.

Санитација насеља - Градско насеље Лебане одводи отпадне воде са свог подручја сепарационим системом канализације и то са два колектора, дуж леве и десне обале Јабланице, који се састају у чвору 23, на десној обали, где почиње главни колектор, који прикупљене отпадне воде одводи до локације постројења за пречишћавање отпадних вода, како је то и дато у Генералном пројекту сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода (2008.год.).

У периоду од 1975. до 1985.год. изграђено је око 75% целокупне канализационе мреже насеља и ове отпадне воде се сада директно уливају у реку Јабланицу. Отпадне воде привредних организација се углавном изливају у реку Јабланицу, без пречишћавања. Ово у великој мери загађује воду реке Јабланице и чине је неупотребљивом, не само за пиће стоке и других животиња, већ и за заливање повртњака и "пластеника", који чине основу животну делатност становништва на целом подручју од Лебана до Лесковца.

У сеоским насељима не постоје одговарајући канализациони системи. У многим селима постоје куће са септичким јамама, које не испуњавају ни најосновније прописане стандарде, а у насељима поред реке Јабланице, одвођење отпадних вода је решено септичким јамама са понирјућим бунарима. Ова фекална вода понире и инфилтрира се у околно тло и тако загађује подземну воду, која снабдева становништво ових сеоских насеља пијаћом водом.

1.3.4.3. Енергетска инфраструктура

Електроенергетска инфраструктура - Главни извор електричне енергије за подручје општине Лебане је TS 110/35 kV "Јабланица", снаге 2x31,5 MVA, која се напаја 110 kV далеководом бр.1179 из TS 220/110 kV "Лесковац 2". TS "Јабланица" је примарни извор електричне енергије за напајање TS 35/10 kV на подручју конзума Лебане и то: TS "Лебане 1" снаге 1x4 MVA, TS "Лебане 2" снаге 1x8 MVA и TS "Ждеглово" снаге 1x8 MVA. Део подручја које је предмет Плана напаја се независно преко 10 kV далековода "Бучумет".

Преносни и дистрибутивни систем електричне енергије одликује смањена поузданост напајања потрошача електричном енергијом, што је последица старости и неодговарајућег одржавања постојеће опреме и дугогодишњег застоја у развоју. Резултати тога су високи губици електричне енергије, који су већи од 15% у односу на укупно преузету електричну енергију.

Електродистрибутивни објекти на планском подручју немају одговарајући квалитет и квантитет. Неравномерно су развијени и заступљени, посебно у брдско-планинском подручју, тако да представљају ограничавајући фактор за будући развој насеља, јер не обезбеђују потребни ниво сигурности, пре свега због непостојања резервног напајања.

Обновљиви извори електричне енергије у претходном периоду су коришћени у занемарљивом обиму, иако за исте постоје потребни услови, пре свега за коришћење МХЕ, али и енергије из биомасе и целулозних отпадака, соларне и енергије ветра.

Потрошња електричне енергије у претходном, стагнира код свих категорија потрошача, из више разлога: смањења броја становника и домаћинства, пада стандарда становништва, економских проблема привредних делатности и због све већег коришћења других енергената, економски исплативијих у односу на електричну енергију.

Укупна потрошња електричне енергије на планском подручју у базној години израде плана је износила сса 39 Mwh, а вршна снага 13,2 MW. Највећи удео у потрошњи електричне енергије имала је категорија потрошача широке потрошње – домаћинства.

Расположиви електроенергетски објекти задовољавају потребе потрошача.

Термоенергетска инфраструктура - На подручју обухвата плана не постоји систем развода енергије високог стандарда: топлификацијски и гасификацијски.

Као горива за производњу топлотне енергије користе се конвенционална фосилна чврста и течна горива и електрична енергија.

Потенцијали и ограничења за развој енергетске инфраструктуре

Потенцијали - могућности за рационализацију потрошње електричне енергије, повећање енергетске ефикасности и смањење губитака у преносу и дистрибуцији електричне енергије; добијање енергије из обновљивих извора енергије, који су, у досадашњем периоду, коришћени у занемарљивом обиму. Просторним планом Републике Србије и националним планом изградње гасоводне инфраструктуре предвиђен је крак гасовода високог притиска из правца Лесковца, до Лебана и даље ка Медвеђи, што ће довести до свеукупног унапређења квалитета живота становништва.

Ограничења - незадовољавајућа поузданост у квалитету напајања потрошача електричном енергијом, што је последица технолошки застареле опреме у електроенергетским постројењима и дотрајале дистрибутивне мреже, посебно у брдско-планинском подручју; недовољна сигурност напајања електричном енергијом, јер нису изграђени резервни напојни далеководи; стално смањење густине насељености подручја општине, због смањења наталитета и миграције становништва према општинском центру, што отежава дугорочно и правовремено планирање развоја електроенергетске инфраструктуре.

1.3.4.4. Телекомуникациона инфраструктура

На подручју општине укупно је прикључено 5466 телефона на око 24.918 становника (Попис, 2002.г.), што представља густину од 21,8 телефона на 100 становника.

Упоређујући овај податак са просечном густином телефонских прикључака на 100 становника у Србији (око 37 телефона), степен развијености телекомуникационих капацитета у фиксној телефонској мрежи, на посматраном подручју, се може оценити као крајње незадовољавајући. Разлози овако мале густине телефонских прикључака на 100 становника су: ниска густина насељености подручја, заостајање у развоју модернизације телекомуникационих капацитета у фиксној телефонској мрежи у мањим местима у претходном периоду, као и гашење постојећих и неотварање нових привредних капацитета на посматраном подручју.

Мерено техничко - технолошким критеријумима, стање телекомуникационе мреже је нешто боље, тако да од 6056 директних POTS прикључака, 6016 је са дигиталних комутационих система а само 40 у аналогној техници.

Пенетрација ADSL прикључка на свим укљученим POTS капацитетима је 11%, што сврстава ово подручје у ред слабо развијених, када су у питању услуге интернета.

Постојеће месне телефонске мреже су довољног капацитета и квалитетно изведене, што на већ изграђеним подручјима представља солидну основу за инсталацију нових телефонских прикључака у планском периоду.

На подручју Плана у функцији су постојеће базне станице мобилне телефоније, у Лебану и Слишану, док је за сада званично у плану још једна базна станица у Гегљи.

Опслуживање корисника на посматраном подручју услугама поштанског саобраћаја се обавља преко Радне једнице поштанског саобраћаја Лесковац, преко две једнице поштанске мреже у насељима Лебане и Бошњаце.

Покривеност подручја једницама поштанске мреже се може оценити у градском насељу као задовољавајућа, како по квадратури објекта поште, тако и по квалитету опслуживања потенцијалих корисника, а изван градског ткива као потпуно незадовољавајућа. У планском периоду, неопходно је изградити нове једнице поштанске мреже, по критеријуму 300-500 корисника по једној поштанској једници.

Број поштоноша, распоред поштанских ковчежића, као и просечан број потенцијалних корисника који приступају на опслуживање у једнице поштанске мреже, изван градског насеља, је крајње незадовољавајући и у планском периоду је неопходно обезбедити бољу доступност корисницима мерено овим критеријумима.

1.3.5. КОРИШЋЕЊЕ И НАМЕНА ПРОСТОРА

Чиниоци који су пресудно утицали на стање коришћења земљишта у општини Лебане су: морфолошке особине терена и демографска кретања, док ће убудуће, значајно утицати и важнији саобраћајни токови и изградња акумулације "Кључ".

Грађевинско земљиште захвата 1339 ха (3,97%) и у највећој мери је концентрисано у општинском центру и већим насељима. Најзначајнији раст површине грађевинског земљишта је у градском насељу Лебане, сразмерно значају овог насеља као општинског центра, заступљеношћу привредних функција, а нарочито због унутрашњих миграција.

Пољопривредно земљиште доминира, и то: *обрадиво пољопривредно земљиште* (њиве, вртови, воћњаци, виногради, ливаде) заузима око 17892ха и чини око 53,6% укупне површине; *необрадиво пољопривредно земљиште* (пашњаци и др.) је заступљено у планинским атарима, у површини од 3647ха (10,83%).

Шумско земљиште је на 10180ха (30%) укупне територије општине. Релативно велика шумовитост терена условљена је претежно брдско-планинским карактером подручја). Углавном аутохтоне листопадне шуме и мање пошумљене четинарске, заступљене су у највећој мери на обронцима Гољака.

Водно земљиште чини мали део територије (око 1,2%), и односи се на речна корита Јабланице, Шуманке са притокама и др.

Остало земљиште чине јаруге, вододерине, камењари, насипи, мајдани и др., и у укупном билансу захватају незнатне површине (око 0,7%).

Потенцијали и ограничења коришћења простора

Потенцијали за адекватније и интензивније коришћење простора општине и бржи економски развој, представљају: разноврсност земљишта (пољопривредно, шумско, водно, грађевинско, остало); богатство и разноврсност пољопривредног земљишта; релативно велика шумовитост подручја као потенцијал за развој шумскопривредних, туристичких, рекреативних и др. активности; већ формирано грађевинско земљиште у највећем делу територије; релативно развијена мрежа магистралних и регионалних путева представља потенцијал за јаче активирање пословно-производних функција, комерцијалних делатности и услуга, као и подршка развоју транзитног туризма, итд.;

Конфликти и ограничења у коришћењу земљишта су: демографско пражњење планинских насеља; лоша саобраћајна приступачност већем делу планинског подручја; слаба развијеност инфраструктурних система; интензивнији развој насеља и концентрација садржаја у зони најквалитетнијег пољопривредног земљишта; санитарна заштита зона планиране акумулације и амбиције туристичког развоја локалитета Кључ; већи нагиби терена речних долина у планинском подручју; периферни географски положај у односу на економски развијеније делове Србије; привредна неразвијеност Општине.

1.3.6. ЖИВОТНА СРЕДИНА, ПРЕДЕЛИ, ПРИРОДНА И КУЛТУРНА ДОБРА

Животна средина - Подручје општине Лебане представља подручје са очуваним капацитетом животне средине. У анализираној просторној целини доминирају природни предели, грађевинска подручја насеља дисперзно размештена и антропогени екосистеми (пољопривредне површине). Од производних делатности постоје погони текстилне и прехрамбене производње и дисперзни комплекси и локације услужних, занатских и пољопривредних делатности.

Ове локације и комплекси истовремено представљају и еколошки оптерећене зоне и локације пре свега, због продукције и управљања отпадом, отпадним материјама, отпадним водама. Степен загађивања није хомогено распоређен и последица је пре свега, антропогених утицаја (недовољна инфраструктурна опремљеност и комунална уређеност).

Еколошка категоризација подручја општине Лебане, према степену загађености и угрожености, указује на заступљеност три категорија квалитета животне средине:

- категорија – општински центар, грађевинска подручја насеља, локације и комплекси производних погона, појасеви саобраћајних коридора,
- категорија – форланди водотокова;
- категорија – подручје општине са природним реперима - планине Радан и Гољак, културним наслеђем и зонама заштите изворишта водоснабдевања.

За подручје општине није успостављен мониторинг животне средине и не постоје систематизовани подаци о квалитету ваздуха, квалитету и количинама отпадних вода и квалитету земљишта. Идентификовани проблеми су:

- загађивање водотокова отпадним водама (директно и индиректно упуштање фекалних, технолошких, атмосферских, инфилтрационих отпадних вода у водотокове и приобаља, на земљишта унутар и изван појединачних радних комплекса);
- управљање отпадом, постојеће насељско сметлиште и појава неконтролисаних сметлишта;
- слаба површинска, средња и средње јака и местимично јака ерозија у брдском делу, на израженим нагибима и подручјима неконтролисане сече и прореде.

Пределу - Подручје карактеришу предели препознатљивог изгледа, значајних биолошко-еколошких, естетских и културно-историјских вредности, а понегде и изузетних одлика, који су резултат деловања природних потенцијала подручја и традиционалног начина живота локалног становништва. Заступљени су: планински и брдски предели благо заталасаних терена и испресецани долинама на подручју Радан планине; планински и брдски предели у сливовима Шуманске, Липовачке и Кљајићке реке; предели планине Гољак; Царичин град; клисурасте долине Јабланице и Шуманске реке у горњим токовима, приобаља и алувијалне заравни; побрђа, шумски, пашњачки, ливадски екосистеми и предели; антропогени предели (урбани центар, сеоска насеља, пољопривредне површине-агроекосистеми, зоне експлоатације ресурса).

Природна добра - Западни део општине Лебане припада ширем подручју Радана, које карактеришу посебне природне вредности за које је Завод за заштиту природе Србије израдио посебну Студију о предлогу стављања под заштиту, као природног добра од великог значаја „Предео изузетних одлика Радан“ (2002.г.). Уредба о проглашењу природног добра није донета. Према домаћој категоризацији, ПИО Радан се сврстава у II категорију – Природно добро од великог значаја, док се према IUCN категоризацији сврстава у IV категорију. Подручје које је обухваћено границама ПИО Радан, није уживало статус заштићеног природног добра, али на овом простору се налазе: 1. Ђавоља варош – споменик природе (1995); 2. Царичин град – археолошко налазиште (1979).

Подручје ПИО Радан на територији општине Лебане обухвата села Бачевина, Петровац, Свињарица, Слишане и Штулац, што је 8,1% од укупне површине добра (466 км²).

Природне вредности подручја Радана чине: 11 утврђених типова предела; пејзажи; станишта; морфопластика терена; биљне и животињске врсте; биљне заједнице; врсте од интереса за заштиту.

Културно-историјске вредности подручја Радана представља вредно споменичко наслеђе, разноврсно по времену настанка, степену очуваности и културно-уметничким вредностима. Прелиминарна истраживања споменичког наслеђа, поред објеката народне архитектуре и јавне намене са споменичким својствима (школе, стари привредни објекти и др.), обрађују и културно-историјске споменике са припадајућим окружењем.

Културна добра - Подручје општине садржи богато културно наслеђе које сведочи о дOMETИМА становништва овог подручја у области градитељства, али и у културном, историјском и економском смислу:

Археолошко налазиште Царичин град / Justiniana Prima - заштићено непокретно културно добро од изузетног значаја, И.З. 7.4.1979. - Решење Завода за заштиту и науч. прак. од (бр. 220/49) и Решење Скупштине СРС од 29.3.1979.г. („Сл.гл.СРС“, бр.14/79). Предложена је и граница заштићене околине са установљавањем режима заштите 2. степена.

Непокретна културна добра која уживају претходну заштиту су евидентирана од стране Завода за заштиту споменика културе Ниш, и то: у КО Лебане: 10 стамбених и јавних објеката и Црква Св. Јована Крститеља; на осталом подручју већи број локалитета и објеката: цркве и остаци цркава; праисторијски, антички и средњовековни локалитети.

Поред евидентираних, на подручју постоји и већи број објеката са споменичким обележјима, који одражавају дух градитељства и идентитет овог краја – цркве, сеоске школе, објекти народног градитељства, спомен обележја ратова и револуције, гробља и поједини надгробни споменици, и др.

До сада није било систематског истраживања културног наслеђа на овом подручју, па се и подаци о евидентираним културним добрима морају узети само као полазиште, а не као коначни.

Потенцијали и ограничења

Потенцијали – предели значајних биолошко-еколошких, естетских и културно-историјских вредности, као и предео изузетних одлика Радан; висок степен еколошке очуваности простора; заштићено НКД од изузетног значаја – археолошко налазиште „Царичин град“.

Идентификовани **проблеми и еколошки конфликти** су: загађивање комуналним, технолошким и осталим отпадним водама форланда и вода реке Јабланице, Шуманске реке, Клајићка, Липовачка и Слишке реке и осталих малих и повремених бујичних водотокова, посебно у доњим токовима, (стање квалитета вода је у горњим токовима је већим делом добро (I/II класа); недовољна развијеност канализационе мреже и делимична покривеност територије општине канализационом инфраструктуром; неразвијена и неизграђена атмосферска канализација и непокривеност територије атмосферском канализацијом; недостатак уређаја и постројења за предтретман технолошких отпадних вода; недостатак централног постројења за пречишћавање отпадних вода; недостатак стратегије и система управљања отпадним водама; појаве директног и индиректног упуштања отпадних вода у водотокове и приобаља као и на земљишта унутар и изван појединачних радних и осталих изграђених комплекса; постојање непрописно изграђених септичких јама (расути тачкасти извори загађивања); појава неконтролисаних одлагалишта и депонија отпада и осталих материјала; недовољна комунална опремљеност општинског центра и осталих насеља свих типова, рангова и категорија.

1.4. СИНТЕЗНА SWOT АНАЛИЗА

СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> • Повољан гео-саобраћајни положај Лебана – државни пут I реда бр.9; близина ауто-пута Е-75 и железничког коридора; добра приступачност у односу на регионални центар Лесковац; • Релативно развијена мрежа државних путева I и II реда и добра повезаност са суседним општинама - потенцијал за јаче активирање пословно-производних и услужних делатности, као и подршка развоју транзитног туризма; • Природни услови и ресурси - разноврсност рељефа и земљишта, (пољопривредно, шумско, водно), повољни климатски услови, квалитет пољопривредног земљишта и богатство шумског фонда; • Квалитет и разноврсност пољопривредног земљишта – традиција и посвећеност локалног становништва пољопривредној производњи; • Планирана изградња вишенаменске акумулације „Кључ“ – потенцијал за развој водопривредних делатности; • Постојећи капацитети јавних служби; • Постојећи индустријски комплекси и њихов положај у оквиру функционалне урбане зоне регионалног центра Лесковац – потенцијал за развој и специјализацију разноврсних програма индустријске производње и brownfield инвестиција; • Потенцијали за развој туризма - природне вредности Радана, предеоне вредности ширег подручја, археолошки локалитет „Царичин град“, постојеће спортске и културно-забавне манифестације, перспективна изградња акумулације „Кључ“, могућност повезивања са атрактивним туристичким подручјима у окружењу (Сијеринска бања, „Ђавоља варош“ и др.); • Културно историјско наслеђе изузетног значаја као иницијални мотив развоја културних и едукативних садржаја на подручју; • Очувана животна средина и карактеристичан рурални предео могу иницирати развој оних садржаја и активности за које је ова вредност услов (екопољопривреда, сеоски (еко и етно), ловни и рекреативни туризам, итд). • Постојеће спортске и културне манифестације. 	<ul style="list-style-type: none"> • Периферан географски положај у односу на економски развијеније делове Републике; • Укупна неразвијеност општине и региона (дугогодишње привредно заостајање, низак ниво развијености привредних активности и гашење великих предузећа уз повећање стопе незапослености; недовољно ефикасно коришћење најзначајнијих природних и створених ресурса); • Изузетно неповољни демографски трендови - депопулација већег дела подручја општине, негативан природни прираштај, старење становништва, миграторна кретања и одлив радноспособног становништва; неповољна квалификациона структура радно способног становништва; • Лоши ефекти транзиционих процеса и приватизације - велики број незапослених и пораст броја сиромашних домаћинства, повећан број корисника услуга социјалне заштите; • Мале густине и неравномеран размештај корисника јавних служби, лоше стање грађевинског фонда и опремљености већине објеката јавних служби на руралном подручју; • Запостављање развоја пољопривреде, уситњеност поседа, слаба опремљеност пољопривредном механизацијом и мала примена научно-техничког прогреса, недовољно развијено тржиште пољопривредних производа, несигуран пласман; • Недостатак финансијских средстава локалне заједнице за подстицај развоју и оживљавању привреде; • Неразвијеност туристичке понуде и капацитета, као и несарадња на нивоу успостављања интегралне туристичке понуде ширег простора; • Недовољна саобраћајна опслуженост већег дела планинског подручја; низак ниво инфраструктурне опреме у сеоским насељима; • Оскудни водни ресурси површинских вода и неповољни водни режими река Јабланице и Шуманске и њихових притока (поплаве, бујице, ерозија); • Непостојање адекватне и ажурне планске документације којом би се усмеравао развој појединих подручја општине и спречила неконтролисана и нерационална потрошња земљишта.
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Повољан положај општине у односу на Коридор 10; • Интензивнија регионална и прекогранична сарадња у различитим областима, повезивање регија и европске интеграције; • Повећање интереса тржишта за производима органске пољопривреде; • Подстицајна финансијска средства за неразвијена подручја; • Израда стратешких и планских докумената везаних за регион (Стратегија руралног развоја Југа Србије, Студија елиминисања препрека за инвестирање, Студија атрактивности и предности региона за улагања у одређене производње, Пројектна документација за регионалне инфраструктурне пројекте и сл.); • Примена донетих националних програма и стратегија за управљање и развој у областима водопривреде, животне средине и туризма; • Развој регионалних водопривредних система; • Јачање партнерства на међуопштинском, међурегионалном и прекограничном нивоу и заједничког наступа на тржишту, формирање асоцијација произвођача и привредних кластера; • Јачање партнерства на међуопштинском, међурегионалном и прекограничном нивоу на пољу заштите природних и културних добара; • Укључивање „Царичиног града“ у развој туристичког програма „Пут римских царева“; • Повратак локалне дијаспоре и стварање услова за улагање капитала повратника из иностранства; • Коришћење мреже постојећих институција и људских ресурса за унапређење квалитета услуга. 	<ul style="list-style-type: none"> • Наставак негативних демографских процеса и миграције радно способног становништва у веће центре; • Светска економска криза као кочница даљег развоја у свим секторима; • Нестабилна политичка ситуација на локалном и националном нивоу; • Транзициони процеси и раст незапослености; • Одсуство инвестиција и одрживих извора финансирања, тј. усмеравање инвестиција према центрима у околностима даље централизације економских интереса; • Недовољна овлашћеност локалних заједница да управљају ресурсима и имовином; • Немогућност пласмана производа-мало локално тржиште; • Непостојање законске регулативе у појединим областима (закон о: имовини локалних самоуправа, реституцији и др.) • Недовољна међуопштинска, међурегионална и прекогранична сарадња, нарочито по питању коришћења потенцијала водоакумулација и др. (развој туризма, заштита природе и сл.) • Недовољна информисаност и/или обученост за коришћење могућности претприступних фондова ЕУ; • Одустајање од конкретне инвестиције за формирање акумулације „Кључ“; • Недостатак планске и пројектне документације за коришћење домаћих и страних наменских фондова; • Неадекватан и неефикасан систем организације управљања, финансирања и праћења развоја, заштите и уређења простора.

1.5. ВИЗИЈА И ПРИНЦИПИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Просторни развој општине Лебане заснован на принципима одрживости, усмерен је ка побољшању квалитета живота становника и њихову већу укљученост у развојне процесе; интегрише подручје у регионално окружење активирајући све природне и створене ресурсе за развој савремених урбаних и руралних система и инвестирање, уз очување животне средине, баштине и културног идентитета.

Основни принципи просторног развоја општине Лебане:

- Одрживи развој реалних потреба, подстицање равномерности територијалног развоја и активна сарадња између територијалних јединица;
- Усклађеност социјалног развоја, економске ефикасности, заштите и ревитализације животне средине и заштите природних, културних и историјских вредности;
- Очување квалитета и разноврсности расположивих природних и створених ресурса и обезбеђење рационалног коришћења необновљивих ресурса;
- Просторно-функционална интегрисаност у регионално окружење;
- Полицентричан развој система насеља;
- Саобраћајна приступачност, инфраструктурна опремљеност и доступност јавним секторима, информацијама и знању;
- Обезбеђивање учешћа јавности у поступку припреме и доношења планова развоја и одлука;
- Повећање ефикасности и одговорности у области коришћења, управљања, заштите и унапређења простора;
- Сарадња између Републике, јединице локалне самоуправе, јавних предузећа и установа, невладиних организација и других учесника у просторном развоју;
- Развој јавно-приватног партнерства;
- Усаглашавање са европским стандардима у области планирања и уређења простора, ради стварања услова за трансграничну и међународну сарадњу и укључивање Републике Србије у процесе европских интеграција.

1.6. ЦИЉЕВИ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1.6.1. Општи циљеви просторног развоја

Ефикасан просторни развој општине Лебане треба да допринесе укупном напретку и стабилности региона и Републике Србије, а у складу са овако дефинисаним полазиштем **општи циљеви** усмерени су на:

Активирање целокупног потенцијала ради економског и културног напретка и смањење степена неразвијености - подручје општине Лебане располаже потенцијалима који се могу одрживо користити и преточити у квалитетнији живот становништва, демографску обнову и већи степен економске развијености.

Стварање повољних услова за инвестирање и јачање привредне конкурентности – Општина Лебане треба да обезбеди одговарајуће планске, административне и инфраструктурне услове повољне за инвестирање; основ привредне конкурентности су прилагођавање привредног развоја тржишним условима привређивања, повећање ефикасности и већа подршка предузетништву.

Сарадња свих делова општине у равномерном социоекономском развоју и функционалном интегрисању у регионално окружење - подстицање развоја и повећање доступности периферних подручја, уравнотежен развој целокупног подручја на локалном и регионалном нивоу, функционално интегрисање у окружење и иницирање регионалних и трансграничних програма.

Очување животне средине и културног идентитета подручја - одговорно управљање заштитом и уређењем простора у складу са реалним потенцијалима и ограничењима природних и створених вредности и дугорочним потребама економског и социјалног развоја.

Посебни циљеви просторног развоја

- Успоравање и заустављање негативних демографских процеса применом мера ефикасне економске и социјалне политике;
- Одговарајућа функционална намена и заштита простора, уз смањење физичке изолованости сеоских насеља у односу на општински центар;
- Развој јавних служби у складу са демографским и социјалним специфичностима насеља.
- Организација и просторна дистрибуција централних активности у складу са структуром потреба локалног становништва.
- Одрживо коришћење и заштита пољопривредног и шумског земљишта и хидрогеолошких ресурса.
- Интензивирање развоја и повећање конкурентности локалне пољопривреде, кроз планско усмеравање развоја пољопривреде и села, сходно специфичностима ресурса и социо-економским карактеру појединих руралних области на подручју општине.
- Стварање привредне структуре која ће омогућити убрзан процес запошљавања.
- Увећање туристичке атрактивности општине усклађено са очувањем, заштитом и унапређењем посебних природних, предеоних и амбијенталних вредности и непокретних културних добара.
- Заштита, унапређење и афирмација природне и културне баштине као тачака препознатљивости и изузетности ширег подручја.
- Одговарајући развој система саобраћајне и комуналне инфраструктуре и њена интегрисаност у окружење.
- Подстицање пословног, технолошког и научног развоја општине.
- Повећање саобраћајне и технолошке конективности и приступачности.
- Развој информационе основе и информатичко повезивање на свим нивоима (локалном-регионалном-републичком), за ефикасније планирање/праћење развоја.
- Операционализација планских процеса – избор праваца развоја, усмеравање, подстицање и контрола развоја.

1.6.2. Циљеви развоја по тематским областима

Циљеви очувања и унапређења природних ресурса

Основни дугорочни циљ очувања и унапређења **пољопривредног земљишта** јесте очување и унапређивање локалних ресурса за пољопривредну производњу, уз стално побољшавање услова живљења на селу и других природних и створених вредности руралног простора.

Посебни циљеви очувања и унапређења пољопривредних ресурса су:

- Интензивна примарна пољопривредна производња, као и прерада и пласман квалитетних локалних пољопривредних производа;
- Мултифункционална породична пољопривреда која подржава поларизацију аграрне структуре и различите економске активности у руралним областима, према моделу интегралног руралног развоја;

- Демографски опстанак и економски просперитет породичних газдинстава у планинским пределима, са уважавањем њихове улоге у очувању природних добара, биодиверзитета, предела и других вредности руралног простора;
- Обнова и развој рентабилног планинског сточарства, упоредо с унапређивањем услова стајског смештаја, производње сточне хране за зимску исхрану стоке, ветеринарске заштите и других квалитативних компоненти сточарске производње.

Основни циљеви заштите и коришћења **шума и ловних ресурса** на подручју су:

- Очување биодиверзитета шумских екосистема, посебно у перспективно заштићеним подручјима;
- Заштита земљишта од водне ерозије различитог типа;
- Унапређивање постојећег стања повећањем површина под шумама и побољшањем шумске инфраструктуре;
- Одрживо газдовање укупним потенцијалима шума на шумским подручјима;
- побољшање услова станишта у ловишту и постизање економског капацитета у бројности и одговарајуће полне и старосне структуре главних врста дивљачи;
- Заштита и коришћење гајених врста дивљачи (срна, дивља свиња, зец, фазан и пољска јаребица) у складу са условима станишта у ловиштима, као и смањење броја предатора у ловиштима;
- Заштита ретких врста дивљачи и спровођење трајне забране лова.

Основни циљ очувања и унапређења **хидро-геолошких ресурса** је њихово одрживо коришћење.

Посебни циљеви су:

- Отварање нових система и производних погона уз максимално поштовање мера заштите животне средине;
- Обезбеђивање нових радних места у складу са проширењем и комплекснијим коришћењем вода и минералних сировина;
- Потпуна валоризација хидро-геолошких погодности у циљу одређивања резерви и активирања потенцијала вода и минералних сировина.

Становништво, насеља и јавне службе

Основни циљеви **демографског и социоекономског развоја** односе се на:

- Успоравање и заустављање негативних демографских процеса применом мера економске и социјалне политике;
- Равномернији размештај становништва на подручју;
- Спречавање одлива младог и високообразованог становништва;
- Подстицање повратка дела исељеног становништва са овог подручја и стимулација насељавања младог и радноспособног становништва;
- Унапређење квалитета радне снаге унапређењем нивоа формалног и неформалног образовања одраслих ради стварања повољнијих услова за запошљавање;
- Побољшање услова за „маргиналне“ групе, као што су хендикепирани, стари, недовољно образовани, Роми;
- Стварање услова за отварање нових радних места подстицајном пореском и локационом политиком општине;
- Израда програма запошљавања младог становништва, преквалификације и запошљавања активног становништва које је у процесу транзиције остало без посла, као и подршка самозапошљавању;
- Унапређење општих услова живота и рада кроз обезбеђење саобраћајне, инфраструктурне, као и опремљености јавним сервисима.

Основни циљ развоја **мреже насеља** односи се на њено реструктурирање у циљу постизања рационалнијег и усклађенијег система, децентрализације и равномерног размештаја центара и активности, уз смањење разлика у условима и стандардима коришћења.

Посебни и конкретни циљеви развоја мреже насеља односе се на:

- Подизање степена централитета и значаја општинског центра Лебана на нивоу округа и региона;
- Развој система насељских центара, у складу са расположивим просторним и организационим потенцијалима;
- Развој и унапређење веза унутар и ван подручја општине и подизање њиховог стандарда у складу са очекиваном организацијом простора (већи степен функционалне повезаности између насеља и са планираним насељским центрима);
- Спречавање одлива радно способног становништва према већим регионалним центрима, стварањем повољније климе за привређивање и запошљавање;
- Развој мреже саобраћајне инфраструктуре, као услов за успостављање квалитетних релација на нивоу умрежавања насеља или појединих пунктова и зона, као и постојећих и предвиђених садржаја;
- Развој система комуналне инфраструктуре и опремања насеља;
- Очување аутохтоног карактера руралних насеља један је од услова за афирмацију, пре свега, туристичке понуде на овом простору. Интеграцију треба спровести преко нових туристичких центара и пунктова;
- Организација и просторна дистрибуција централних активности у складу са структуром потреба локалног становништва (концентрација централних активности повремених и специјалних функција; дисперзија централних активности свакодневних и периодичних потреба);
- Развој специјализованих (пословних, привредних, транзитних, туристичких, спортско-рекреативних, едукативних, културно-историјских, итд.) пунктова и зона;
- Развој јавних служби у складу са демографским и социјалним посебностима насеља.
- Афирмација природне и културне баштине као тачака препознатљивости ширег подручја, у циљу проширења туристичке понуде и развоја едукативних програма;
- Развој сеоског туризма као носиоца развоја у области терцијарног сектора;
- Стварање погодне климе за привредни просперитет и запошљавање, стимулишући развој постојећег и афирмацију слободног предузетништва;
- Истицање компаративних предности подручја, у складу са расположивим ресурсима и потенцијалима, и успостављање мрежа заснованих на кооперативности и сарадњи на заједничким проблемима и пројектима.

Општи циљ развоја **руралног подручја** је:

Стамбени, економски и јавни фонд заштитити од даљег пропадања и рационално користити у пуној мери. У обнови руралног простора најважније је ангажовање приватне иницијативе у разним активностима уз све могуће финансијске олакшице.

Посебни циљеви су:

- Заштита, ревитализација и унапређење постојећих стамбених фондова и њихово адекватно коришћење;
- Унапређење путне мреже и развој свих врста инфраструктура;
- Очување и подизање квалитета животне средине, природних вредности и пејзажа, ради унапређења квалитета активног стамбеног ресурса у насељима, као и за развој привредних грана (пољопривреде и туризма);
- Поштовање амбијента, пејзажа и традиције при изградњи туристичких и других објеката, уз брижљиво изабране и примењене мере заштите;
- Већи степен функционалне повезаности сеоских насеља са непосредним окружењем;
- Развој постојећих сеоских центара као вишефункционалних простора, сходно броју становника који гравитирају тим насељима;
- Развој агрокомплекса са што већим степеном финализације производа;
- Либерализација привредне политике у смислу крајње повољног кредитирања и смањења дажбина за приватне иницијативе.

Основни циљеви развоја **становања** су:

- Унапређење и модернизација постојећег стамбеног фонда у насељима (обнова, ревитализација, инфраструктурно опремање, реконструкција, ремоделација);
- Развој нових видова и проширење типологије становања у складу са потребама становништва, јавним и општим вредностима града-насеља, а у контексту интегралног планирања осталих функција на подручју;
- Проширење понуде различитих облика становања у контексту одрживог развоја урбаног и руралних подручја.

Посебни циљеви:

- Оживљавање, активирање и обнова традиционалних облика живљења на подручју;
- Развој различитих видова становања у функцији туризма;
- Увођење категорије приступачног становања и модела социјалног становања;
- Обезбеђење адекватне инфраструктурне опремљености стамбених зона;
- Подизање квалитета опремања успостављањем оптималне концентрације и организације централних и друштвених активности;
- Подизање квалитета уређења и опремања отворених простора;
- Плански усмерена изградња нових стамбених зона;
- Размештај планираних делатности и дела радних места у оквиру површина за становање, са циљем остварења мешовитих намена;
- Санација, ревитализација и ремоделација непланских структура.

Основни циљ развоја **јавних служби** је одрживи социјални развој по мери локалне заједнице.

Посебни циљеви су:

- Развој јавних служби у складу са демографским, социјалним, економским и просторним специфичностима општине, у циљу достизања оптималног социјалног и животног стандарда и интегрисаног и балансираног развоја локалне заједнице;
- Адекватна просторна дистрибуција сервиса јавних служби, у функцији равноправног остваривања потреба гравитирајућег становништва;
- Стварање услова за уједначавање квалитета услуга и равноправност свих корисника у односу на могућности коришћења сервиса јавних служби, обезбеђењем ефективне доступности, нарочито на руралном подручју;
- Развој јавних служби у складу са одговарајућом функционалном организацијом мреже насеља;
- Стварање услова за увођење нових модалитета рада (алтернативне форме, специјализовани и интегрисани програми образовања, здравствене и социјалне заштите, културе и физичке културе, мобилне службе, итд.);
- Подизање квалитета услуга на бази здравих тржишних односа омогућавањем укључења приватне иницијативе у развој и функционисање појединих јавних служби;
- Подизање квалитета саобраћајне и телекомуникационе инфраструктуре и развој специјализованог превоза за различите категорије корисника на руралном подручју.

Циљеви развоја привредних делатности

Општи циљеви **развоја пољопривреде** обухватају економски, социјални и еколошки аспект одрживог развоја овог подручја, и то: формирање одрживог и конкурентног пољопривредног сектора; производња квалитетне и безбедне хране; побољшање животног стандарда пољопривредника; подршка одрживом развоју села; очување и унапређење квалитета животне средине; минимизирање негативних ефеката пољопривредне производње; успостављање пољопривредне производње која је способна за интеграције у ЕУ.

Посебни циљеви развоја пољопривреде су усмерени три правца, и то:

- Промена структуре (произвођача, власништва и институција) подразумева: стварање комерцијалних газдинстава која ће одговорати тржишној економији, уз потпуну приватизацију пољопривредног сектора; успостављање ефикасног тржишта закупа земљишта; удруживање пољопривредника.

Посебан циљ везан за структуру субјеката у пољопривреди је и ефикасна ветеринарска и фитосанитарна контрола, као и ефикасне локалне службе, разграничене у саветодавним и контролним функцијама, које могу успешно да имплементирају аграрну политику;

- Развијање тржишта и његових механизма: подршка тржишном окружењу за пољопривреднике, прерађиваче и потрошаче, као и прилагођавање стандардима; кредитирање пољопривредне производње; развијање саветодавне службе за помоћ пољопривредницима у изради пословних планова и захтева за комерцијалне банкарске кредите; подршка стварању система трговине који ће подстицати конкурентност и уједно задовољавати социјалне потребе;
- Развој села и очување средине: рурални развој и очување идентитета руралног простора; развијати еколошке пољопривредне системе, посебно у подручјима посебне намене и заштићене природе; очување генетичких ресурса.

Општи циљ развоја **шумарства** је повећање учешћа шумарства у економском и друштвеном развоју општине Лебане.

Посебни циљеви се односе на:

- Повећање површине и продуктивности шума;
- Сарадњу са осталим секторима у активирању свих потенцијала шумских подручја, подстицање развоја приватних шума и шумарства, развоју савремене организације шумарских делатности;
- Одржавање шумских објеката и производња свих шумских производа у складу са потенцијалима станишта;
- Стварање услова за коришћење биогорива и расподелу прихода локалној заједници.

Посебни *оперативни циљеви* се односе на заштиту, унапређење и газдовање шумама у подручјима посебне намене и заштићене природе, и то: повећање обраслости и нега високих и квалитетних шума; обнављање шума аутохтоних врста; превођење изданаčkih шума у високе; санација деградираних шума; пошумљавање земљишта нижих бонитетних класа аутохтоним врстама; пошумљавања као водозаштитне и антиерозивне мере.

Такође, посебни циљеви развоја ловства се односе на заштиту, гајење, постизање оптималне бројности и рационално коришћење дивљачи, као и на развој ловног туризма, едукацију ловних стручњака и ловаца.

Општи циљ развоја **водопривредних делатности** је интегрално управљање водама - коришћење вода (снабдевање водом становништва и индустрије, наводњавање, хидроенергетика, и сл.), заштита од вода (одбрана од поплава, одводњавање, др.) и заштита вода (квалитет).

Посебни циљеви који се односе на:

- Коришћење вода: обезбеђење здраве воде за пиће; водоснабдевање насеља и индустрије; стварање инфраструктурних предуслова за стабилизацију пољопривредне производње – оплемењивање малих вода и наводњавање природним и техничким системима; коришћење хидроенергетског потенцијала; стварање услова за коришћење вода у рекреативне, туристичке и друге друштвено-привредне сврхе; усклађивање са стандардима ЕУ;
- Заштиту од вода: стварање инфраструктурних предуслова за активну заштиту од бујица и поплава; успостављање система мелиорације пољопривредног и другог земљишта;
- Заштиту квалитета вода: идентификација загађивача и утврђивање квалитета вода; успостављање одговарајућег квалитета свих вода и успостављање мониторинга вода.

Посебни циљеви који се односе на подручје посебне намене су: интегрална заштита и очување природних својстава воде и водног земљишта у сливу планиране акумулације "Кључ", а посебни циљеви који се односе на подручје заштићене природе Радана су заштита о очување природних вредности вода ради вишенаменског коришћења и подстицања руралног развоја подручја.

Основни и стратешки циљ развоја индустрије и МСП је стварање привредне структуре која ће омогућити убрзан процес запошљавања.

У производним делатностима - индустријској, занатској и прерађивачкој делатности главни циљеви су:

- Коришћење потенцијала магистралне саобраћајнице М9 развојем различитих облика производних делатности, пре свега на источном улазу у насеље Лебане;
- Привлачење нових инвестиција, реконструкција постојећих и изградња нових производних погона;
- Подржавање започетог тренда развоја различитих облика продукционих делатности мањих капацитета (мануфактура, производно занатство) унутар стамбеног ткива;
- Обезбеђење адекватне понуде локација различитих величина у циљу адекватног коришћења и задовољења потреба инвеститора.

Основни циљеви развоја структуре услужних система, као склопа територијалне и управљачко-организационе мреже центара на подручју општине Лебане су:

1) *Развој специјализованих регионалних услужних система*

Оперативни циљеви су:

- Развој специјализованих комерцијално-трговинских сабирно-дистрибутивних центара (суб)регионалног значаја, уз магистралне транспортне правце, за „еко“ производно-пословне системе - област сточарства, повртарства, воћарства, експлоатације вода, шумских потенцијала;
- Развој специјализованих (суб)регионалних „еко“ и „етно“ туристичких услужних система и пратећих комерцијалних делатности (специјализовани регионални центри спортско-рекреативног лова и риболова, за одмор, итд.).

2) *Уравнотежење степена територијалне развијености* мреже услужних центара, односно подизање нивоа централитета западног и јужног дела општине, како би се створили услови за равномеран просторни развој општине.

Оперативни циљеви су:

- Развој мрежа услужних јединица по принципу целовите територијалне покривености и диверзификације врсте и интензитета активности, у складу са просторним привредним специфичностима (пољопривредне активности, коришћење вода, итд.);
- Развој мрежа услужних јединица по принципу концентрације уз главне саобраћајне правце и у близини или у оквиру мање развијених насеља;
- Развој специјализованих услужних центара по принципу просторне дистрибуције уз зоне насеља нижег ранга високих природних потенцијала, са одређеним демографским потенцијалом и релативном доступношћу, ради стварања нових полука развоја неразвијених подручја, претежно у западном и јужном делу општине.

3) *Унапређење деловања приватног и НВО сектора* у области управе, друштвеног стандарда и услуга у свим насељским центрима, како би се створили услови за већи квалитет живота у општинским насељима и побољшање демографске слике насеља.

Оперативни циљеви су:

- Децентрализација система функција цивилног друштва на насељске центре II реда;
- Развој приватног сектора у области формирања специјализоване социјалне и здравствене заштите на нивоу мреже насеља;
- Развој приватног сектора у области формирања специјализованих културно-забавних центара на нивоу мреже насеља;
- Развој приватног сектора у области формирања (еко и етно) образовно-истраживачких центара на нивоу мреже насеља.

Неопходни оперативни захтеви ка другим секторима:

- Унапређење мреже локалних путних праваца, посебно у јужном делу општине, ка потенцијалним туристичким центрима;
- Развој система комуналне инфраструктуре, обезбеђења адекватне повезаности и инфраструктурне опремљености насељских центара, посебно у домену каналисања отпадних вода и телекомуникација.

Циљеви развоја туризма и туристичких и рекреативних простора

У области **туризма**, основни циљеви развоја су:

1. Подстицање и обезбеђивање услова за развој различитих облика туризма на територији општине Лебане
 - Успостављање система заокружене туристичке понуде на територији општине;
 - Формирање и диверзификација идентитета туристичких центара и зона, заснованог на природним вредностима и/или културно-историјском наслеђу;
 - Развој разноврсних облика смештајних капацитета (за различите категорије туриста и видове туризма – едукативни, спортско-рекреативни, сеоски, еко, омладински итд.);
 - Обезбеђење богате и сложене структуре различитих простора за рекреацију (за различите категорије корисника, различите нивое и интензитет коришћења);
 - Подстицање различитих облика инвестирања у пројектовање, реализацију и одржавање рекреативних простора и спортских објеката;
 - Туристичко и комунално опремање села;
 - Развој специфичних програма угоститељства, услуга и производње, афирмација локалне/традиционалне производње хране, развој еколошке пољопривреде.
2. Унапређење квалитета туристичке понуде на територији општине Лебане
 - Обезбеђење богате понуде различитих туристичко-рекреативних и пратећих традиционалних културно-забавних садржаја и програма програма и садржаја (културни, едукативни, забавни, спортско-рекреативни..., везаних за село, природне целине, културне специфичности, и сл.);
 - Унапређење постојећих и уређење нових простора намењених рекреацији и туризму;
 - Обезбеђење континуитета у функционалном и просторном повезивању туристичко-рекреативних садржаја и простора;
 - Формирање информативних пунктова;
 - Развој саобраћаја у циљу повећања доступности туристичко рекреативних садржаја.
3. Развој целогодишње туристичке понуде
 - Развој специфичних сезонских туристичко-рекреативних простора, садржаја и програма којима се истичу погодности боравка у различитим сезонама (природна, културна, економска разноликост) и оних који омогућавају целогодишње коришћење;
 - Обезбеђење целогодишње понуде пратећих садржаја туризма (трговина, услуге) у туристички атрактивним подручјима;
 - Подстицање развоја туристичких подручја са најповољнијим могућностима за максимално продужење туристичке сезоне;
4. Заштита и афирмација простора посебних еколошких, културно-историјских и естетских вредности
 - Организација, уређивање и коришћење простора за различите облике туризма и рекреације, у складу са мерама заштите животне средине, природе, природне и културне баштине;
 - Развој рекреативно-едукативних програма којима се афирмишу природне и створене вредности подручја;
 - Презентација објеката и целина од културног и историјског значаја, уз предузимање неопходних мера за уређивање њихове околине.

У области **спорта и рекреације**, основни циљ је обезбеђење услова за задовољавање рекреативних потреба свих становника општине Лебане, усклађено са очувањем, заштитом и унапређењем природних, предеоних и амбијенталних вредности и непокретних културних добара, што се остварује кроз:

1. Обезбеђење адекватне квалитативне и квантитативне заступљености рекреативних садржаја и простора свим становницима на територији општине Лебане.
 - Обезбеђење минимума рекреативних садржаја и простора свим становницима општине на пешачкој дистанци:

- Обезбеђење разноврсне структуре простора за рекреацију, као и различитих начина и степена њиховог коришћења и уређивања;
 - Унапређење квалитета уређености и опреме постојећих рекреативних простора;
 - Усмеравање развоја нових спортско-рекреативних објеката ка рационалном коришћењу постојећих просторних ресурса (школа, простора домова културе);
 - Подстицање учешћа локалне заједнице у планирању, пројектовању, реализацији и одржавању рекреативних простора;
 - Подстицање различитих облика инвестирања у пројектовање, реализацију и одржавање рекреативних простора и спортских објеката.
2. Обезбеђење богате понуде различитих рекреативних садржаја и простора, у и ван насеља, свим становницима на територији општине Лебане
- Уређивање: излетишта и видиковаца; обала водотока за рекреативно коришћење; простора за лов, обуку ловачких паса и риболов;
 - Уређење културно-историјских целина и споменика;
 - Уређење центара слободног времена као полифункционалних целина са концентрацијом различитих рекреативних садржаја;
 - Уређење спортских и еко-кампова, простора за школе у природи, радионице и ликовне и научне колоније.
3. Обезбеђење адекватне доступности рекреативних садржаја и простора свим становницима на територији општине Лебане. Обезбеђење приступачности рекреативних простора на пешачким дистанцама што ширем кругу корисника.
- Обезбеђење континуитета у функционалном и просторном повезивању рекреативних простора;
 - Лоцирање рекреативних простора условити квалитетом: одвијања садржаја рекреације, искоришћености рекреативног потенцијала простора, остваривања функционално-просторних међуодноса и унапређивања квалитета животне средине.
4. Заштита и афирмације простора посебних еколошких, културно-историјских и естетских вредности
- Коришћење својства природних предела општине као полазне основе у стварању, развоју и вредновању функционално-просторних мрежа рекреативних простора;
 - Коришћење и уређивање отворених простора у рекреативне сврхе усклађено са мерама заштите природе и пејзажа. Уређивање и опремање заснивати на врсти рекреативних активности и начинима њиховог одвијања, потребама корисника, степену очувања и мерама унапређења природних и створених вредности;
 - Усмеравање развоја нових спортско-рекреативних центара и објеката ка активирању и рационалном коришћењу природних ресурса (шуме, реке, историјски локалитети) за различите облике рекреације уз максималну примену критеријума за заштиту и очување природе, природне и културне баштине и животне средине.

Циљеви развоја саобраћаја и инфраструктурних система

У области **саобраћаја** основни циљеви су:

- Обезбеђење просторних услова за изградњу, реконструкцију, опремање и функционисање Државног пута I реда бр. 9, у складу са концептом заштите простора, као и у погледу безбедности саобраћаја и обезбеђења довољне приступачности;
- Повећање саобраћајне доступности и повезаности центара у мрежи насеља Јужног поморавља са зонама привредног развоја, реконструкцијом постојећих и етапном реализацијом планираних државних путева II реда и општинских путева;
- Усмеравање утицаја саобраћајне инфраструктуре на процесе урбанизације, развој урбаних центара и система насеља и ублажавање демографског пражњења подручја Општине Лебане као дела Јужне Србије.

Оперативни циљеви:

- Успостављање саобраћајног система који ће обезбедити квалитетно и ефикасно повезивање унутар подручја као и са ужим и ширим окружењем;

- Релативизација просторних и еколошких конфликта између саобраћаја и посебне намене подручја;
- Усклађивање траса саобраћајница и осталих инфраструктурних система;
- Развој и подизање квалитета путне мреже кроз процес реконструкције и изградње тако да до краја планског периода сви путеви буду са савременим коловозом и повољним техно-експлоатационим елементима;
- Фазност планирање развоја и изградње саобраћајне мреже;
- Развијање јавног саобраћаја тако да сва насеља буду повезана међусобно и са општинским центром уз проналажење најповољније организације и типа возила за превоз имајући у виду ниску густину насељености и уситњену мрежу насеља.

Основни циљ развоја **водопривредне и хидротехничке инфраструктуре** на територији општине Лебане је рационално коришћење вода у сливу реке Јабланице.

Посебни циљеви:

- Обезбеђење довољних количина и квалитета воде за снабдевање водом насеља и индустрије на подручју општине;
- Уједначавање водних режима и оплемењивање малих вода низводно од акумулације;
- Редукција поплавног таласа у циљу заштите од поплава и бујица;
- Наводњавање пољопривредних површина у долини Јабланице, низводно од Лебана;
- Коришћење подземних и површинских вода, уз њихову потпуну санитарну заштиту и оптималну експлоатацију до оних количина, које не угрожавају еколошке услове у окружењу;
- Санитација насеља ради очувања квалитета подземних и површинских вода;
- Обједињавање система за прикупљање, одвођење и пречишћавање отпадних вода у сливу Јабланице.

Основни циљеви развоја **електроенергетске инфраструктуре** су:

- Изградња недостајућих електроенергетских капацитета за потребе потрошача електричне енергије;
- Веће коришћење обновљивих извора електричне енергије, пре свега МХЕ, чиме се смањују потребе за електричном енергијом из стабилних извора ел. Енергије;
- Повећање сигурности напајања потрошача електричном енергијом, отклањањем слабих тачака у ЕД систему заменом дотрајале мреже ниског и средњег напона, уз повећање недовољног пресека проводника и заменом некавалитетне опреме у постојећим трафо станицама;
- Побољшање квалитета напајања потрошача електричном енергијом кроз смањење дужина напојних водова нисконапонске мреже, чиме се смањују падови напона у истој и обезбеђује стандардни напон 230/400 волти;
- Модернизација ТS средњег напона у циљу стварања услова за даљински надзор и управљање преко диспечерског центра;
- Предузимање мера које ће довести до економичнијег пословања Е.Д. (смањење губитака, компензација реактивне енергије, повећање енергетске ефикасности);
- Модернизација уличне расвете уградњом савремених светлосних извора, који ангажују мању потрошњу електричне енергије уз већу ефикасност осветљења.

Са аспекта коришћења енергетских извора и енергетске инфраструктуре утврђују се следећи плански циљеви:

- Изградња ГМРС и дистрибутивне гасоводне мреже;
- Функционално коришћење и штедња необновљивих ресурса и произведене енергије и стимулисање примене нових технологија производње енергије које доприносе њеном рационалном коришћењу и заштити животне средине.

Основни циљеви развоја **телекомуникационе инфраструктуре** су:

- Пријем и транзит сваког понуђеног међународног саобраћаја;
- Универзални сервис сваком домаћинству на подручју Просторног плана;
- Широкопојасни приступ мрежи сваком привредном субјекту, државним установама и

- организацијама и грађанима који то затраже;
- Најмање по један мобилни прикључак сваком грађанину и
- Доступност најмање 7 радио-ТВ канала, у дигиталном облику, до сваког становника.

Циљеви заштите и унапређења животне средине и очувања предела, природних и културних добара

Основни циљ заштите животне средине, просторног уређења и развоја:

- Активирање природних потенцијала на принципима одрживог развоја и обезбеђивање услова за достизање прописаних еколошких стандарда;
- Унапређење еколошког управљања општином као јединственом просторно-еколошком целином;
- Формирање мониторинрске мреже за контролу стања животне средине;
- Обавештавање о стању у простору и животној средини;
- Мониторинг утицаја на здравље становништва;
- Перманентна и систематска примена и спровођење мера у циљу побољшања стања;
- Очување предеоних вредности и капацитета животне средине.

Основни циљеви заштите природе и природних добара су:

- Утврђивање статуса, просторног обухвата и режима заштите просторних целина и предела Радана;
- Очување биолошке разноврсности, тј. специјског, екосистемског и генетског диверзитета;
- Идентификација станишта од значаја за заштиту европске дивље флоре и фауне по програму НАТУРА 2000;
- Очување предеоних и пејзажних одлика, унапређење његове чистоће и уређености у зонама становања, коридорима саобраћаја, привредних активности и рекреације;
- Одрживо коришћење природних предела – задовољење потреба локалног становништва и посетилаца, уз њихово активно укључење у процес заштите и промоције природних и културних вредности подручја.

Основни циљ заштите и унапређења културних добара - Максимално искоришћење и унапређење потенцијала културног наслеђа у циљу културног и економског развоја општине Лебане.

Остваривање циљева и задатака заштите и унапређења културног наслеђа у општини Лебане се спроводе кроз следеће активности:

- Заштита и унапређење потенцијала, као и афирмисање културно-историјске баштине на подручју Лебана, у циљу очувања локалног идентитета, развоја туризма и општег културног и економског развоја општине;
- Прикупљање и систематизација података о појединачним културним добрима, утврђивање физичког стања културних добара и потребе за превентивном заштитом, прирема предлога за упис у регистар нових културних добара и дефинисање услова и мера заштите појединачних културних добара;
- Валоризација и категоризација културног наслеђа и одређивање услова даљих интервенција и коришћења;
- Одређивање критеријума за очување вредности и значаја културног наслеђа;
- Враћање у првобитно стање споменике културе чије је карактер измењен и чија су споменичка својства и вредности нарушене;
- Спровођење правних и техничких мера заштите над непокретним културним добрима;
- Подстицање унапређења физичке структуре и инфраструктуре на локалитетима и у околини локалитета културних добара;
- Археолошке локалитете функционално и визуелно укључити у околни амбијент.

1.7. ОПШТА КОНЦЕПЦИЈА И ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

Основно опредељење у концепцији просторног развоја општине Лебане је постизање већег степена *функционалне интегрисаности подручја*:

- 1) у оквиру општине Лебане, што подразумева смањење унутрашњих разлика у просторној, саобраћајној, економској и социјалној структури (нарочито брдско-планинских подручја);
- 2) у оквиру Јужноморавског региона, односно макрорегиона Југоисточне Србије, преко ког се остварује веза и са вишим нивоима.

Интегрисаност подручја подразумева и усаглашеност правила и праксе у области просторног развоја Општине са европским стандардима, ради стварања услова за трансграничну и међународну сарадњу и укључивање у процесе европских интеграција.

Остваривање оваквог опредељења заснива се на принципима:

- *одрживог развоја*,
- *равномернијег локалног и регионалног развоја*,
- *интегралног урбаног и руралног развоја*.

Уз уважавање реалних фактора развоја, мора се узети у обзир и коришћење подстицајних мера државних и других фондова за развој.

Одрживи развој сагледава реалне социјалне потребе и економске могућности заједнице, уз адекватно коришћење природних ресурса. Усклађеност социјалног развоја, економске ефикасности и заштите и ревитализације животне средине и заштите природних, културних и историјских вредности су приоритет.

Подстицање *равномерности територијалног развоја* заснива се на полицентричној организацији друштвених и привредних функција, дисперзији интереса према свим расположивим ресурсима на целокупном подручју општине Лебане, децентрализацији садржаја и успостављању одговарајућих функционалних веза, како на подручју општине, тако и према региону и ширем окружењу.

Интегрални урбани и рурални развој подразумева интегралну заштиту и коришћење природних и створених ресурса ради економског и културног напретка целокупног подручја. Важни чиниоци таквог просторног развоја су и сарадња територијалних јединица, доступност ресурса и знања, подручја и јавних сектора.

Просторни развој подручја се сагледава и са становишта организације активности које прате просторни развој, и то:

- 1) изградња институционалног оквира за управљање укупним развојем подручја;
- 2) подршка унапређивању организације локалне самоуправе и региона;
- 3) праћење, контрола и оцењивање спровођења планских решења, као и координација националног, (суб)регионалног и локалног нивоа у спровођењу планских одлука.

Основна упоришта просторног концепта развоја општине Лебане су:

Природни ресурси који су недовољно коришћени, пре свега разноврсно пољопривредно земљиште и воде р. Шуманке за вишенаменско коришћење – водоснабдевање, наводњавање, туристички мотив, итд. Концепцијом просторног развоја се обезбеђује њихова заштита, унапређење и одрживо коришћење.

Становништво има демографски пад, а даљи просторни развој општине обезбеђује боље услове за живот и рад, како би се очувао неопходан контингент сталних становника, али и привукао одређени број повремених становника.

Насеља треба да обезбеде све потребне услове савременог живота, одговарајуће услове становања, рада и друштвених активности, одмора и рекреације; организована су у полицентричан систем, са јасно диференцираним функцијама, а изразити потенцијали су определили одређени ниво централитета или специјализацију појединих насеља, међу којима су успостављене чврсте функционалне везе.

Јавне службе су усклађене са одговарајућом функционалном организацијом мреже насеља, са уједначенијим квалитетом услуга и уз већу доступност ових сервиса становништву и посетиоцима подручја општине.

Привреда је реструктурирана и прилагођена захтевима савременог тржишта.

Пољопривреда, која квалитетом земљишта и традиционалном везаношћу становништва за ову привредну грану представља један од значајнијих упоришта. Интензивирање развоја пољопривреде, посебно сточарства, ратарства, повртарства и воћарства, омогућава бржи развој и заснивање разноврснијих прерађивачких капацитета.

Индустријска производња се ослања на развој овог сектора у оквиру функционалног урбаног подручја Лесковца; треба да реструктурира постојеће и оформи нове комплексе, а МСП ће представљати основни облик организовања фирми и генератор развоја и запошљавања.

Сектор услуга треба да искористи повољан географски положај, релативно добру саобраћајну повезаност, природне и културне вредности за развој туризма, угоститељства и других комплементарних делатности.

Инфраструктура је организована рационално, има стратешки карактер, интегрише подручје у окружење, подржава социоекономски развој и заштиту животне средине.

Природне вредности Радана и културно насеље Царичин град су неизоставни чиниоци просторног развоја целокупног подручја.

За креирање концепције просторног развоја, подручје општине Лебане је сагледано у четири карактеристичне просторне целине, у којима је структурирана ефикасна мрежа насељских функција:

1) Равничарска сеоска насеља и атари (Бошњачко п.), у источном делу око Јабланице, са виталном структуром становништва и претежно пољопривредним делатностима, са релативно развијеним основним насељским функцијама, али упућена на општински центар Лебане и регионални центар Лесковац, те са неравномерно и недовољно развијеном инфраструктуром и значајним утицајем на животну средину кроз интензивније коришћење земљишта.

Просторни развој овог дела општине се заснива на интензивној пољопривреди, као и преради пољопривредних производа и развоју услуга пољопривредног сектора.

2) Брдска сеоска насеља и атари у побрђу Радана, у северо-западном делу Општине, са неравномерном структуром становништва и претежно пољопривредним делатностима, са слабо развијеним насељским функцијама у већини насеља, упућена су на локалне и општински центар; немају одговарајућу инфраструктуру и различито утичу на животну средину; као посебна подцелина се издваја подручје природних вредности Радана.

Просторни развој ових насеља подразумева мултифункционалну пољопривреду, еко-фарме и развој комплементарних производних и услужних делатности, посебно туризма у околини туристичких атрактера – Радана и локалитета Царичин град.

3) Брдско-планинска насеља и атари на обронцима Гољака, у јужном делу општине, са неповољном структуром становништва, изразито екстензивном пољопривредом и слабо развијеним шумарством, са хидролошки карактеристичним сливовима, без потребне инфраструктуре и релативно очуваном животном средином; као посебна подцелина се издваја подручје посебне намене слива планиране акумулације "Кључ".

Просторни развој заснива се на мултифункционалној пољопривреди и комплементарним делатностима, као и развоју вишенаменског водопривредног система "Шуманка".

4) Коридор државног пута I реда бр. 9 са урбаним центром Лебане, са неравномерно распоређеним становништвом различите структуре, са различитим друштвеним и привредним активностима у стагнацији или рецесији, те неравномерним коришћењем земљишта и различитим утицајима на животну средину; као посебне подцелине се издвајају: клисураста долина Јабланице на западу, општински центар Лебане и равничарски појас око магистрале на истоку.

Предвиђа се: реструктурирање индустрије, унапређење свих врста услуга, а посебно у функцији пољопривреде, незнатно ширење насеља дуж доминантног путног правца.

Концепција просторног развоја је сагледана на два временска нивоа:

- период до краја 2014.г, за планска решења која су неопходна и оправдана са социоекономског и еколошког аспекта и која су усклађена са плановима вишег реда;
- период до краја 2024.г., за стратешка опредељења која се заснивају на изразитим карактеристикама простора и која су сагласна са националним стратегијама.

1.7.1. Регионална и прекогранична сарадња и функционалне везе

Европа се устројава на глобалном нивоу као интегрисана заједница, а централни положај Србије на Балкану намеће интеграцију као незаобилазни концепт.

Просторна интеграција се остварује формирањем мрежа и система сарадње градова и региона. Везе између елемената регионалних система су битне у процесу изграђивања регионалне интеграције, па за општину Лебане посебно треба успоставити мреже базиране на: географском положају, комплементарним функцијама и културним преференцама. Југоисточна Србија ће се укључити у такве просторне мреже, а у процесу стварања Еврорегиона, Лебане је оријентисано према подручјима Бугарске и Македоније. У оквиру *транс-европске саобраћајне мреже* је важно конституисање мултимодалног коридора X који води моравско-вардарском удолином. Садржи магистралну инфраструктуру међународног значаја: ауто-пут, двоколосечну железничку пругу, коаксијалне кабловске водове, регулисану реку и потенцијални пловни канал, гасовод, нафтовод, електро водове високог напона. Приступачност еврокоридору је од стратешког значаја за општину Лебане.

Просторно планирање је непосредно повезано са интеграцијама, те су у процесу просторног планирања општине Лебане, неопходне поставке евро-концепта. Регионализација је основ за компатибилно просторно организовање. Интерес општине је да кроз просторне планове своје стратешке пројекте афирмише на регионалном нивоу.

У складу са европском категоризацијом просторних целина, општина Лебане се мора посматрати на следећим нивоима:

Ниво НУТС 1 - на овом нивоу везује се за Републику Србију и Београд као главни град преко кога се остварују државни програми.

Ниво НУТС 2 - општина Лебане припада региону Југоисточне Србије са макрорегионалним центром у Нишу, коме је оријентисано близу 2 милиона становника. Лебане ће на том нивоу остваривати значајан део функција које у Европи носе региони.

Ниво НУТС 3 - Јабланички округ са центром у Лесковцу је административни оквир општина Бојник, Лебане, Лесковац, Власотинце и Црна Трава, у којима живи око 240.000 становника. Ово функционално подручје ће кроз процес децентрализације добити нове могућности за плански развој, а Лебане је лидер активности у западном делу округа.

Ниво НУТС 4 - Општина Лебане може да, са општинама Бојник и Медвеђа, чини карактеристично субрегионално подручје "Горња Јабланица – Пуста река" које са усклађеном развојном стратегијом може да сарађује на заједничким пројектима.

Општина Лебане је учествовала у програму прекограничне сарадње Лебане - Своге, реализацијом пројекта "Стварање услова за производњу и промет по стандардима Европске уније", где су обучени тренери који ће на терену радити са пољопривредним произвођачима у циљу стандардизације пољопривредне производње, еко-производње, производње за познатог купца и иницирања органске производње са брендом, и др.

Принципи и концепт регионалне основе развоја и прекограничне сарадње

Принципи европске регионалне сарадње су незаобилазни и у развојном концепту Лебана:

1. *Концентрација структурно-политичких мера* за унапређење подручја подразумева:

- развој и структурно уређење региона који заостају у развоју;
- преуређење привреде региона који заостају у индустријском развоју;
- борба против незапослености и олакшање интеграције младих, жена и социјално угрожених особа;
- прилагођавања радне снаге на индустријске процесе и нове производне системе;
- унапређивање пољопривредних подручја кроз убрзано структурно прилагођавање;
- унапређење региона са малом густином насељености.

2. *Програмско планирање* - основа структурног унапређења су вишегодишњи програми који се, у зависности од постављеног циља, раде за период од 6 или 3 године.

3. *Кохерентност* - спречавање да се средства из фондова не искористе адекватно, као и спречавање настајања противречности између националних мера и политика за унапређење развоја.
4. *Партнерство* - односи се на сарадњу између региона, држава и ЕУ и њихов заједнички рад у смислу политике унапређења развоја. То подразумева дефинисање, финансирање, праћење и процену система улагања.

Регионални аспект развоја и прекогранична сарадња општине Лебане укључује:

Положај уз европски коридор X је приоритетан регионални ресурс општине Лебане. Главна осовина развоја општине Лебане формира се у смеру исток-запад. Полази од коридора X код Лесковца, долином Јабланице пролази кроз општински центар и наставља дуж државног пута I реда бр.9, која води ка Медвеђи и даље ка Јадрану. Овај просторни потенцијал треба да прераста у осовину развоја која поред регионалног има и трансгранични значај.

Друга осовина развоја општине Лебане је регионалног и субрегионалног карактера. Формира се на правцу север-југ, из правца Радана и Бојника, тежиште јој је сам општински центар и наставља долином Шуманке према планинском подручју општине. На овој осовини се планира интеграција заједничких пројеката са суседним општинама. У том оквиру, општина Лебане својим централним положајем и својим потенцијалима има наглашену функцију.

Водни ресурс је стратешки развојни фактор општине Лебане. Србија је сиромашна водом, а слив Шуманке представља једно од примарних изворишта за регион. Део територије Лебана је извориште површинских вода из кога ће се снабдевати субрегионално подручје. Планирана акумулација "Кључ" може да буде и значајан регионални туристички мотив.

Демографски потенцијал општине је основни фактор развоја. Иако број становника опада, а становништво стари, успоравање депопулационих процеса у овом делу Србије мора да буде приоритет. Контингент повремених становника – део популације који је исељен у друге развијеније крајеве и који у другом становању повремено борави на подручју, као и туристички посетиоци, треба да обезбеди додатне капацитете потрошње.

Систем насеља се ослања на функционалну урбану зону око Лесковца као регионалног центра. У том оквиру је и општински центар Лебане и у будућности треба да носи урбане функције ове општине, али и део функција које не могу развити суседне општине у субрегиону. Планинска и периферна сеоска насеља у протеклом периоду су у великој мери угрожена. Њихов опстанак захтева знатне подстицајне економске мере и улагања у инфраструктуру и туризам.

Саобраћајна приступачност је стратешки услов, унутрашња периферност општине мора бити превазиђена, а основ за то је квалитетна путна мрежа усмерена на аутопут Е-75 као део еврокоридора број X, којим се општина Лебане прикључује на саобраћајне токове међународног значаја. Државни пут I реда и мрежа државних путева II реда су костур саобраћајне приступачности Лебана, а општински путеви су услов опстанка свих насеља у општини и у средњерочном периоду треба да добију елементе који гарантују безбедан приступ током целе године.

Пољопривредно земљиште је један од важнијих чинилаца напретка општине Лебане и регионалну афирмацију подручја. Основ је пољопривредне производње и руралног развоја, као и регионалног значаја Лебана на том пољу.

Животна средина општине Лебане има релативно очуван природни екосистем, а регионални значај опредељује широку водозаштитну зону изворишта и планиране акумулације.

Туристички потенцијал општине је регионалног значаја, пре свега локалитет Царичин град - део туристичке руте Пут римских царева, као и природно добро Радана.

Функционално повезивање са регионима и државама у окружењу одвијаће се у складу са европским програмима прекограничне, транснационалне и међурегионалне сарадње, активностима еврорегиона, међудржавном сарадњом, као и у складу са европским принципима и показатељима просторног развоја. Основ за повезивање биће целине природних система, инфраструктура, културно наслеђе, као и економске и социјалне везе које доприносе одрживом просторном развоју Србије у европском окружењу.

II ПЛАНСКИ ДЕО

1. ПЛАНСКА РЕШЕЊА ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

1.1. ЗАШТИТА, УРЕЂЕЊЕ, КОРИШЋЕЊЕ И РАЗВОЈ ПРИРОДНИХ СИСТЕМА И РЕСУРСА

1.1.1. Заштита и коришћење пољопривредног земљишта

Заштита и коришћење пољопривредног земљишта се заснива на концепту одрживог пољопривредног и руралног развоја, који обезбеђује очување природних и створених ресурса, не угрожава животну средину, применљив је, а економски и друштвено је оправдан. Пољопривредне делатности подржавају одрживи развој обезбеђујући: прехранбену основу становништву, очување природних ресурса и заштиту животне средине, као и повећање запослености и дохотка у локалној економији. Пољопривредне активности су блиско повезане са природним системима и имају економски значај, као и важну улогу у очувању других природних ресурса, биодиверзитета, културно-историјског наслеђа руралних предела и др.

Основне пропозиције заштите и коришћења пољопривредног земљишта

Заштита и одрживо коришћење пољопривредног земљишта подразумева следеће пропозиције:

- приоритетни су радови и мере заштите пољопривредног земљишта на ерозионим теренима, контрола спровођења тих мера и ажурирање евиденције ерозионих терена;
- строга заштита од коришћења у непољопривредне сврхе у гушће насељеним котлинским атарима и местимично у брдским крајевима, посебно квалитетнијег земљишта;
- пошумљавање, односно затрављивање, ораница на теренима изнад 800 мнв, и поред њиховог слабог производног потенцијала, се спроводи на земљишту најнижих класа - потребно је задржавање одређених површина и за ратарско-повртарску производњу на парцелама дубљих земљишта, погодних за гајење кромпира, јарих жита и крмног биља; одрживо коришћење планинских ораница условљено је одговарајућим антиерозионим мерама, контролисаним органско-минералним прихрањивањем биљака и правилним плодоредом;
- успостављање еколошки оптималних односа између пољопривредних и шумских површина, обезбеђивање одговарајућих површина за крмну базу планинског сточарства, промовисање агрошумарства и редовно кошење и/или напасање стоке, како би се спречила биолошка деградација травног биљног покривача;
- развој сточарства, нарочито млечно-месног говедарства и овчарства, уз истовремено унапређење пласмана органских производа заштићеног географског порекла и сл.;
- организовани локални откуп шумских плодова, лековитог биља и других биолошки високовредних прехранбених, односно фармаколошких сировина;
- потпуније искоришћавање локално хетерогених агроеколошких погодности за развој повртарства и воћарства са применом модела органске производње;
- унапређивање виноградарства и винарства, интегралним методама и увођењем савремених стандарда квалитета у прераду одговарајућих високовредних сорти;
- подршка очувању одговарајућег нивоа насељености планинских подручја, приоритетно у функцији заштите природних ресурса, биодиверзитета и амбијенталних вредности.

Рејонизација пољопривредне производње

Повећање конкурентности локалне понуде пољопривредних производа заснива се на планском усмеравању развоја пољопривреде и села, сходно специфичностима ресурса и социо-економским карактером основних руралних рејона, издвојених према висинском положају атара и који се међусобно разликују по обиму и структури расположивих ресурса.

Позиције и карактеристике пољопривредних рејона су:

1. Рејон интензивне пољопривреде обухвата котлинске и долиנסко-брежуљкасте атаре у висинском појасу до око 350 мнв (Бошњачко поље и долина Јабланице) и нема већих ограничења за прилагођавање структуре пољопривредне производње тржишној тражњи. Приоритетно је безусловно заустављање стихијског заузимања обрадивих површина у грађевинске сврхе. Природне и створене погодности за производњу квалитетног поврћа и расадног материјала подржати савременом мелиорацијом, изградњом хладњача и прерадних капацитета и обезбеђењем континуиране стручне помоћи. У погледу заштите животне средине, приоритетно је одговарајуће уређење и санитација насеља, локација сточних фарми и прерадних капацитета и сл., као и појачан инспекцијски надзор у погледу коришћења агрохемикалија. Рејон је погодан за диверсификовање економских активности на селу. Истовремено, треба обезбедити формирање крупнијих тржишних фарми.

2. Мешовити рејон обухвата брдске и брдско-планинске атаре у висинским појасевима 350-600 мнв, односно 600-800 мнв, који се више разликују по степену шумовитости него структури коришћења пољопривредног земљишта. Основне агроеколошке разлике су у погодностима за гајење винове лозе на нижим, односно воћа на вишим теренима. С друге стране, основне заједничке карактеристике су високо учешће домаћинства у активностима пољопривредног газдинства, поливалентна структура и традиционални начин пољопривредне производње, неповољна старосна структура пољопривредника и недовољна инфраструктурна опремљеност села. Главна развојна ограничења проистичу из уситњених земљишних поседа и мале економске моћи, тако да породична газдинства немају довољно средстава за улагања и повећање пољопривредне производње. У развојном погледу, приоритетно је повећање локалне запослености, пре свега млађег становништва, како за укрупњавање и развој пољопривредне производње, тако и за покретање непољопривредних делатности на селу, производног и услужног карактера. У пољопривредној производњи треба подржавати оснивање комерцијалних воћњака, винограда и сточних фарми, у складу са локалним погодностима и традицијом, уз производњу широког асортимана прерађевина заштићеног географског порекла, ослањајући се на промовисање органске производње и на технолошко иновирање традиционалних поступака у преради, у спрези с развојем сеоског и еко туризма. Истовремено, треба подржавати изградњу и реновирање одговарајућих капацитета за прикупљање, складиштење, прераду и паковање локалних сточних и биљних производа, посебно интензивирање традиционалног мешовитог сточарства (говедарство-овчарство-козарство) млечно-месног типа, с говедарством као водећом граном, као и узгој коња у туристичке и друге рекреативне сврхе, развој пчеларства и проширење асортимана пчелињих производа, фармерско гајење дивљачи и сл. У вези с тим, треба унапредити крмну базу, пре свега мелиорацијама локалних ливада и пашњака, али и повећањем учешћа сточног крмног билга у структури усева и унапређењем технологије производње и конзервирања сточне хране. Ради очувања агроеколошких добара, пејзажа и других елемената руралног наслеђа, потребно је посебно субвенционисање газдинстава која су суочена са тежим природним, инфраструктурним и другим условима.

3. Рејон пашњачког сточарства обухвата атаре на теренима изнад 800 мнв. Сходно геоморфолошким условима, одликује се већом заступљеношћу травних екосистема у структури коришћења пољопривредног земљишта, али и већим природним ограничењима за интензивну пољопривредну производњу. Највећа агроеколошка вредност је добро очуван појас планинских пашњака, који се простиру на повољном рељефу и погодни су за испашу ситне и крупне стоке. Иако су местимично деградирани, доброг су флористичког

састава, што представља велику маркетиншку предност у пласману меса, млека и одговарајућих прерађевина посебних одлика квалитета. Одрживо коришћење ових потенцијала и очување биодиверзитета отежавају интензивна депопулација планинских села, слабо развијена саобраћајна инфраструктура и слаба доступност садржајима друштвеног стандарда. Са становишта развоја, апсолутни приоритет има обезбеђивање услова за диверзификацију економских активности на селу, посебно активирањем локалних потенцијала за развој сеоског и еко туризма, као и других комплементарних делатности, што подразумева и развој саобраћајне мреже, информатичке и друге инфраструктуре. Такође, неопходно је обезбедити сталну настањеност и еколошки оптимално коришћење пољопривредног земљишта. У пољопривреди приоритети су: подршка младим пољопривредницима у преузимању газдинстава; обнова пашњачког сточарења; побољшање нивоа техничке опремљености; субвенционисање газдинстава која су у тежим условима; промовисање система органске производње хране дефинисаног географског порекла - подизање мањих засада аутохтоних сорти воћа, производњу ретких врста жита (раж, просо, хељда и др.), плантажно гајење лековитог биља, сакупљање шумских плодова и сл. Ради ефикасног пласмана, потребно је повезивање локалних пољопривредних газдинства са градским центрима.

Одрживо коришћење и заштита пољопривредног земљишта

Ради остварења циљева одрживог коришћења и заштите пољопривредног земљишта, планирају се:

1) *Усклађивање начина коришћења пољопривредног земљишта* - приоритетно ради спречавања ерозије плитких планинских земљишта на нагибима изнад 35%, најпре на сливном подручју планиране акумулације Кључ, као и ради рентабилне биљне и сточарске производње, што се реализује спровођењем следећих активности:

- пошумљавањем ораница 7. и 8. катастарске класе и дела деградираних брдских пашњака, ради успостављања биолошке и привредне равнотеже између травних и шумских екосистема на теренима са већим нагибом;
- чувањем природних ливада и заштитом биодиверзитета планинских пашњака;
- подизањем нових засада винове лозе у нижим пределима, односно разноврсног континенталног воћа; приоритет има обнова дотрајалих засада, уношење аутохтоног и старог сортимента воћа у обнову деградираних воћњака и оснивање нових засада на ораницама које нису погодне за интензивно обрађивање, уз изградњу малих прерадних капацитета на извориштима сировина.

2) *Техничко-технолошко и организационо унапређивање пољопривреде* – у циљу ефикасне пољопривредне производње планира се:

- повећање техничке опремљености у пољопривредним активностима, и то: замена дотрајале пољопривредне механизације; подстицајне мере за набавку специјализоване опреме; одговарајућа примена минералних ђубрива и других хемијских средстава; примена квалитетног сетвеног и садног материјала; побољшање расног састава стоке и рационално коришћење свих савремених средстава за производњу;
- примена нових технологија у пољопривредној пракси, уз обезбеђење институционалне и материјалне подршке за стручне пољопривредне службе и ветеринарске службе, као и стручно усавршавање пољопривредника;
- успостављање система контроле квалитета у свим фазама производње, прераде и промета пољопривредних производа;
- дугорочни развој сточарства на квалитативним основама - избор одговарајућих врста, раса и начина узгоја, уз примену планског индикатора једно условно грло на један хектар ораница и травњака;
- одговарајући приступ обраде земљишта ради очувања његове плодности, усклађен са бонитетом, уз повећано органско ђубрење;
- развој савремене инфраструктуре од значаја за ефикасно функционисање пољопривреде;
- ефикасно и рационално коришћење непољопривредних капацитета (шуме, воде, грађевински објекти, и др.) у профитне програме сакупљања јестивих гљива,

лековитог и ароматичног биља, дивљег воћа и других шумских плодова; повећање пластеничке производње поврћа, цвећа, расада, печурака и сл.;

- изградња мањих погона, хладњача и складишта, самосталних или у саставу већих система, у првом реду у центрима заједница села, али и у другим погодним насељима, ради складиштења и примарне прераде.

3) *Реструктурирање људског и материјалног потенцијала пољопривредног сектора* - у циљу повећања конкурентности аграрног сектора, формираће се мултифункционална породична газдинстава, кроз:

- подстицање увећања виталнијих газдинстава;
- избор интензивније пољопривредне производње на мањим газдинствима;
- заустављање депопулације периферних руралних подручја стимулацијом за рад у пољопривреди и другим економски исплативим занимањима на селу, као и развијањем одговарајућих услова живљења на селу;
- подршка пословном повезивању породичних газдинстава;
- осавремењавање воћарске и сточарске производње, са извозним амбицијама;
- подршка интегралним програмима одрживог руралног развоја.

1.1.2. Заштита и коришћење шумског земљишта и ловних ресурса

Заштита, уређење и коришћење шума и шумског земљишта спроводиће на принципима одрживог развоја.

Унапређење постојећих шума предвиђено је обнављањем деградираних, подизањем нових и негом шума на подручју, у складу са шумско-привредним основама. При обнови шумских састојина треба подржавати аутохтоне врсте које се природно подмлађују и које су биолошки стабилније, а само тамо где су услови станишта скромнији (на деградираним површинама), ако није могуће задржати постојећу врсту, дозвољено је пошумљавање четинарима који подnose такво станиште (посебно борови). Код обнове састојина посебну пажњу посветити племенитим лишћарима (јавор, јасен, брест) и дивљим воћкарицама (дивља трешња, дивља крушка).

У остваривању планираног унапређења и заштите постојећих шума и повећања површина под шумама примењиваће се следеће мере:

1) *газдовања шумама* – рационално коришћење укупних производних потенцијала шума; повећање укупне обраслости и попуњавање недовољно обраслих површина; нега постојећих састојина и интензивирањем шумско-узгојних радова; организовање чувања шуме и примена мера превентивне заштите; максимално сузбијање бесправне сече, посебно у рејону који гравитира граници са АП КиМ; контролисано коришћење шумских плодова и лековитог биља; компензационо подизање нових шумских површина; смањење степена угрожености од пожара на појединим локалитетима (посебно под четинарима); антиерозивна заштита и др;

2) *управљања шумама* – успостављање јединственог и једнаког статуса свих шума без обзира на власништво; обезбеђење услова и средстава за унапређивање стања и функција шуме од стране власника или корисника шума и шумског земљишта; компензације власницима шума за штете услед ограничења у коришћењу; усклађивање газдовања шумама и планираног развоја туризма, као и са режимима заштите природних и културних добара.

3) *антиерозивна заштита* - оствариће се применом: биолошких мера (пошумљавање и затрављивање), биотехничких мера (плетери и зидићи против спирања) и техничких мера (габионске преграде и прагови у циљу стабилизације терена и заустављања вученог наноса) на површинама и локалитетима које угрожава средња, ексцесивна и јака ерозија.

Заштита и коришћење ловних ресурса

На подручју општине су ловишта: "Лебане" укупне површине 274,3 km² и мање ловиште "Бошњачко брдо", а бројније врсте ловне дивљачи су: зец, срна, дивља свиња, фазан, пољска јаребица и др. Мањи шумски комплекси, местимично пошумљене површине, изданачке шуме, шикаре и сл. више погодују ситној дивљачи, док већи шумски комплекси

мешовитих шума у планинском, мање насељеном подручју, више погодују крупној дивљачи. Заштита и коришћење ловних ресурса подразумева: очување разноврсности дивљачи; гајење, насељавање и заштиту ловне дивљачи; усклађивање ловне и осталих делатности у ловишту; организација стручне и ловочуварске службе; израда и одржавање ловно-узгојних и ловно-техничких објеката; санитарни одстрел дивљачи; едукација ловних стручњака и ловаца у циљу заштите и узгоја дивљачи и др.

1.1.3. Заштита и коришћење хидро-геолошких ресурса

Хидролошки ресурси

Део општине Лебане има карактер подручја посебне намене који проистиче из значаја сливног подручја Шуманке, па се концепција заштите и коришћења водних ресурса у највећој мери заснива на функцији планиране акумулације "Кључ", односно вишенаменског водопривредног система "Шуманка" који треба да служи водоснабдевању насеља, оплемењивању малих вода Јабланице, наводњавању потенцијалних пољопривредних површина од акумулације "Кључ" до површина у Лесковачком пољу, у одбрани од поплава, као и за друге комплементарне привредне делатности – развој посебних облика туризма, пољопривреде и сл. У том циљу, осим акумулације "Кључ", планирају се сви објекти система за снабдевање становништва и индустрије водом - цевовод за довод сирове воде од акумулације до постојећег постројења за прераду сирове воде у с. Гргуrowце, одговарајуће постројење и цевовод за одвод воде од постројења ка потрошачима у општинама Лебане и Медвеђа, затим објекти система за наводњавање и објекти за заштиту насеља од утицаја поплава вода.

Планска концепција је да укупна заштита и коришћење водних ресурса, као једног од најважнијих, буде елементарни чинилац у вишефункционалном развоју подручја - све воде на сливу (подземне, водотокови и будућа акумулација) се штите и користе интегрално, а водопривредне функције се обезбеђују по принципима одрживог развоја.

У сливу акумулације "Кључ" дефинишу се зоне санитарне заштите, и то:

- *зона непосредне заштите* (режим строго ограниченог и контролисаног коришћења простора) – обухвата површину акумулације и притока, као и појас од 10m од коте највећег успора (за акумулацију 496,10m);
- *зона уже заштите* (режим ограниченог и контролисаног коришћења простора) – обухвата појас изван зоне непосредне заштите до 500m од коте највећег успора;
- *зона шире заштите* (режим селективног коришћења простора) – обухвата појас од уже зоне заштите до границе слива акумулације "Кључ".

У границама утицаја могућег поплавног таласа успоставља се зона заштите од вода са одговарајућим мерама за трајну заштиту становништва и материјалних добара.

Геолошки ресурси

Геолошки ресурси на подручју Лебана су у протеклом периоду недовољно истражени и селективно коришћени.

На појединим локалитетима су евидентирана потенцијална налазишта геолошко-грађевинског материјала погодног за изградњу бране "Кључ".

Камен: 1) позајмиште "Пумпалска дол" у долини Клајићке р., око 1,0 km узводно од преградног места – налазиште амфиболских стена, гранита и гнајсева, које није довољно истражено и чије резерве нису утврђене, али је са технолошког аспекта погодно због близине планиране бране; 2) позајмиште "Оруглица" узводно уз Липовачку реку, на 2-4 km од локације бране – налазиште значајне количине једрих гранитоидних стена са повољним физичко-механичким карактеристикама.

Песак и шљунак: локалитети "Пертате", "Мало Војловце", "Велико Војловце", "Ждеглово" и "Шумане", у алувијалном наносу Јабланице и Шуманке.

Глина: локалитет "Прекопчелица" који захвата шири простор око 3km северно од Лебана. Потребно је спровести детаљна инжењерско-геолошка истраживања на свим локалитетима потенцијалних налазишта камена, песка, шљунка и глине у адекватном садржају и обиму истражних радова.

1.2. СТАНОВНИШТВО, НАСЕЉА И ЈАВНЕ СЛУЖБЕ

1.2.1. Демографски развој

Пројекције становништва

Транзиционе последице на људски капитал, као кључни развојни потенцијал, ресурс који се најтеже регенерише, су све очитије, посебно са аспекта економског развоја. Демографска неравнотежа има и своју макроекономску димензију, јер људски капитал представља једину инвестицију која има потенцијал да доноси бесконачни приход и експотенцијални раст.

Пројекција становништва које насељава планско подручје у периоду 2002.-2025.г., рађене су применом аналитичког метода. Као почетак планског периода узети су резултати пописа становништва 2002. године.

На анализираном подручју, општини Лебане демографски трендови су, нарочито доследне две деценије, изузетно неповољни. Природни прираштај је константно негативан, становништво је старости преко 40 година, присутна су миграциона кретања ка развијенијим регионима и центрима у ближем и даљем окружењу.

На нивоу општине бележи се пад броја становника са 26.722 (по попису 1991. год.) на 24.918 (по попису 2002. год.) – без становника на раду/боравку у иностранству. Према подацима Комесаријата за избегла и расељена лица пописом 2000. год., који је спроведен од стране УНХСР-а, на територији општине Лебане, регистровано је 285 избеглих са Косова и Метохије.

Тако, на територији општине Лебане живи 25.203 становника, не рачунајући лица на привременом раду у иностранству дужем од годину дана, којих по попису 2002. године има 679.

Прогнозира се и даљи пад становника у планском подручју, у већини насеља. Овај пад представљао би резултату постепеног смањивања стопе наталитета, као наставка тенденција из предходних анализираних периода, затим значајнијег раста стопе општег морталитета (као једне од рефлексивних константног, и све снажнијег, процеса старења становништва) и нешто мањег али и даље негативног миграционог салда, који би до краја прогностичког периода био занемарљив.

Аналитичка пројекција полази од актуелне старосно-полне структуре, а поред хипотеза о природном кретању (компоненте фертилитета и морталитета) и механичком кретању становништва, укључује и предвиђање миграција становништва као резултат примене планских мера. С обзиром да се поједина насеља налазе у одмаклој фази биолошке депопулације са недовољним популационим потенцијалом за природно обнављање, нереално је очекивати да се неповољни правци демографских промена могу потпуно зауставити у предвиђеном планском периоду. Плански циљеви и пропозиције усмерени су ка реалном успоравању и смањењу интензитета којим се ови негативни трендови испољавају.

Очекује се да се развојни програми одразе кроз позитиван утицај на промене стопа фертилитета, просечне старости популације, као и нето миграција. На стопу фертилитета утицаће политика породице.

Основна претпоставка је да ће у градском центру Лебане, у прогностичком и планском периоду доћи до постепеног заустављања негативних тенденција у укупном, укључујући и демографски развој. То би се рефлектовало на популациони развој тако што би посебно при крају прогностичког периода, дошло до постепене ревитализације, односно заустављања готово свих негативних трендова, оживљавање наталитета, успоравање раста морталитета и успостављања избалансираног миграционог салда у централном насељу, односно и снажније досељавање у приградска насеља. Број становника у градском насељу Лебане порастао би за 15%, а пораст би био резултат природног прираштаја и повратка једног броја становника из иностранства. Нешто динамичнији демографски развој, у овој етапи, имала би приградска насеља, с тим што би он био базиран само на утицају природне компоненте, док механичка још не би имала неку

значајнију улогу јер се у овом временском периоду, још не предвиђају неке значајније функционалне промене у овим насељима, које би резултирале повећањем нивоа њихове имиграционе активности.

У прогностичком периоду сви старосни контигенти имали би апсолутни и реалативни раст, с тим што би најснажнији био код радноспособног контигента и старог становништва.

Очекује се да ће се број становника општине Лебане у наредном периоду смањити на 24.000 становника, док ће у самом граду живети око 11.500 становника.

Добне групе	Година	Општина Лебане	%	Градско подручје	%
0-3	2002	751	3	334	3,3
	2025	600	2,5	334	2,9
4-6	2002	797	3,2	356	3,5
	2025	576	2,4	345	3,0
7-15	2002	3.106	12,5	1.430	14,3
	2025	2.880	12,0	1.587	13,8
16-19	2002	1.247	5,0	611	6,1
	2025	1.128	4,7	690	6,0
20-24	2002	1.440	5,8	642	6,4
	2025	1.368	5,7	748	6,5
25-59	2002	11.313	45,4	5.047	50,4
	2025	10.848	45,2	5.830	50,7
60-64	2002	1.676	6,7	496	5,0
	2025	1.752	7,3	609	5,3
65 и више	2002	4.589	18,4	1.088	11,0
	2025	4.848	20,2	1.357	11,8
Укупно	2002	24.918	100	10.004	100
	2025	24.000	100	11.500	100

р. бр.	Назив насеља	Год.	Укупно	0-3	4-6	7-15	16-19	20-24	25-59	60-64	65 и више
1	Општина Лебане	2002.	24.918	751	797	3.106	1.247	1.440	11.313	1.676	4.589
			100%	3%	3,20%	12,50%	5%	5,80%	45,40%	6,70%	18,40%
		2025.	24.000	600	576	2.880	1.128	1.368	10.848	1.752	4.848
			100%	2,50%	2,40%	12,00%	4,70%	5,70%	45,20%	7,30%	20,20%
2	Бачевина	2002.	214	3	3	12	19	5	74	34	75
			100%	1,40%	1,40%	5,60%	8,90%	2,30%	34,60%	15,90%	35%
		2025.	150		-	6	8	7	41	27	62
			100%			4%	5,30%	4,70%	27%	18%	41%
3	Бошњаце	2002.	1.629	48	50	198	87	110	733	101	302
			100%	2,90%	3,10%	12,10%	5,30%	6,70%	45%	6,20%	18,50%
		2025.	1.500	39	43	177	75	93	660	113	300
			100%	2,60%	2,90%	11,80%	5,00%	6,20%	44%	7,50%	20%
4	Бувце	2002.	109	3	3	6	4	3	35	8	47
			100%	2,80%	2,80%	5,50%	3,70%	2,80%	32,10%	7,30%	43,10%
		2025.	70	-	-	2	5	7	18	7	32
			100%	-	-	2,80%	7,10%	10%	25%	10%	45,10%
5	Велико Војловце	2002.	358	11	10	34	18	11	156	28	90
			100%	3,10%	2,80%	9,50%	5,00%	3,10%	43,60%	7,80%	25,1
		2025.	310	9	8	28	15	10	133	26	83
			100%	2,80%	2,60%	9,00%	4,70%	3,00%	42,80%	8,30%	26,80%
6	Гегља	2002.	264	8	6	15	12	12	97	37	77
			100%	3,00%	2,30%	5,70%	4,50%	4,50%	36,70%	14,00%	29,20%
		2025.	200	5	4	10	8	8	70	34	61
			100%	2,50%	2,00%	5,00%	4,00%	4,00%	35,00%	17,00%	30,50%

7	Голи Рид	2002.	57	3	1	2	-	3	23	5	20
			100%	5,30%	1,80%	3,50%	-	5,30%	40,40%	8,80%	35,10%
		2025.	35	-	-	4	2	2	11	4	14
			100%	-	-	10,00%	5,00%	5,00%	30,00%	10,00%	40,00%
8	Горње Врановце	2002.	207	5	4	21	6	7	76	26	62
			100%	2,40%	1,90%	10,00%	2,90%	3,40%	36,70%	12,60%	30,00%
		2025.	150	3	2	14	4	5	50	21	53
			100%	2,00%	1,40%	9,00%	2,50%	3,00%	33,00%	14,00%	35,10%
9	Гргуровце	2002.	420	14	14	53	7	19	164	38	111
			100%	3,30%	3,30%	12,60%	1,70%	4,50%	39%	9,10%	26,40%
		2025.	300	9	9	36	4	12	111	30	89
			100%	3,00%	3,00%	12,00%	1,40%	4,00%	37%	10%	29,60%
10	Доње Врановце	2002.	331	9	9	35	12	20	131	30	85
			100%	2,70%	2,70%	10,60%	3,60%	6,00%	39,60%	9,10%	25,70%
		2025.	280	7	7	28	8	14	104	27	83
			100%	2,40%	2,40%	10,00%	3,00%	5,00%	37,00%	9,50%	29,70%
11	Дрводељ	2002.	95	4	4	8	4	3	40	10	22
			100%	4,20%	4,20%	8,40%	4,20%	3,20%	42,10%	10,50%	23,20%
		2025.	80	2	2	4	6	6	31	10	20
			100%	2,50%	2,50%	5,00%	7,50%	7,50%	38%	12%	25%
12	Ждеглово	2002.	695	27	27	88	32	47	335	44	95
			100%	3,90%	3,90%	12,70%	4,60%	6,80%	48,20%	6,30%	13,70%
		2025.	630	23	23	79	27	41	302	44	90
			100%	3,70%	3,70%	12,50%	4,30%	6,50%	48,00%	7,00%	14,30%
13	Клајић	2002.	289	8	9	30	6	12	98	26	100
			100%	2,80%	3,10%	10,40%	2,10%	4,20%	33,90%	9,00%	34,60%
		2025.	210	5	5	19	4	8	67	21	80
			100%	2,50%	2,50%	9,00%	2,00%	4,00%	32%	10%	38,00%
14	Коњино	2002.	913	22	23	112	53	63	416	57	167
			100%	2,40%	2,50%	12,30%	5,80%	6,90%	45,60%	6,20%	18,30%
		2025.	860	19	19	103	46	56	395	60	162
			100%	2,20%	2,20%	12,00%	5,30%	6,50%	45,90%	7,00%	18,90%
15	Кривача	2002.	414	10	11	54	24	13	198	37	67
			100%	2,40%	2,70%	13%	5,80%	3,10%	47,80%	8,90%	16,20%
		2025.	342	7	7	41	19	10	161	32	64
			100%	2,20%	2,20%	12,00%	5,50%	3,00%	47,00%	9,30%	18,80%
16	Палиновац	2002.	250	8	6	17	12	13	102	11	81
			100%	3,20%	2,40%	6,80%	4,80%	5,20%	40,80%	4,40%	32,40%
		2025.	200	6	4	12	9	10	81	10	69
			100%	2,90%	2,00%	6,00%	4,30%	5,00%	40,50%	5,00%	34,30%
17	Лебане г.	2002.	10.004	334	356	1.430	611	642	5.047	496	1.088
			100%	3,30%	3,50%	14,30%	6,10%	6,40%	50,40%	5%	11%
		2025.	11.500	334	345	1.587	690	748	5.830	609	1.357
			100%	2,90%	3,00%	13,80%	6,00%	6,50%	50,70%	5,30%	11,80%
18	Липовица	2002.	147	3	3	7	2	5	56	13	57
			100%	2,00%	2,00%	4,80%	1,40%	3,40%	38,10%	8,80%	38,80%
		2025.	115	2	2	5	1	3	41	12	48
			100%	1,70%	1,70%	4,50%	1,20%	3,00%	36,00%	10,00%	41,90%
19	Лугаре	2002.	389	10	11	45	20	28	185	17	73
			100%	2,60%	2,80%	11,60%	5,10%	7,20%	48,60%	4,40%	18,80%
		2025.	310	7	8	34	16	22	149	16	60
			100%	2,30%	2,50%	11,00%	5,00%	7,00%	48,00%	5,00%	19,20%
20	Мало Војловце	2002.	208	8	8	23	7	13	82	18	49
			100%	3,80%	3,80%	11,00%	3,40%	6,20%	39,40%	8,60%	23,50%
		2025.	170	6	6	17	5	10	66	15	45
			100%	3,50%	3,50%	10,00%	3,00%	6,00%	38,80%	9,00%	26,20%
21	Нова Топола	2002.	121	2	2	6	6	6	53	14	32
			100%	1,70%	1,70%	5,00%	5,00%	5,00%	43,80%	11,60%	26,40%
		2025.	100	2	1	4	4	4	41	13	30
			100%	1,50%	1,50%	4,00%	4,00%	4,00%	41,00%	13,00%	31,00%
22	Ново Село	2002.	207	10	9	18	5	8	87	17	53
			100%	4,80%	4,30%	8,70%	2,40%	3,90%	42,00%	8,20%	25,60%
		2025.	160	6	6	13	3	5	66	14	46
			100%	4,00%	4,00%	8,00%	2,00%	3,40%	41,00%	9,00%	28,60%
23	Пертате	2002.	1.559	48	55	218	66	79	690	93	310
			100%	3,10%	3,50%	14,00%	4,10%	4,90%	43,10%	6,00%	19,90%
		2025.	1.440	43	43	194	58	65	619	94	324
			100%	3,00%	3,0%	13,50%	4,00%	4,50%	43,00%	6,50%	22,50%

24	Петровац	2002.	47	2	2	2	-	3	16	10	12
			100%	4,20%	4,20%	4,20%	-	6,40%	34,00%	21,30%	25,50%
		2025.	35			2	2	2	11	8	105
			100%	-	-	5,70%	5,70%	5,70%	30,00%	23,00%	29,90%
25	Поповце	2002.	379	18	17	46	17	23	145	32	81
			100%	4,70%	4,50%	12,10%	4,50%	6,10%	38,20%	8,40%	21,40%
		2025.	310	13	12	36	12	18	115	28	75
			100%	4,20%	4,00%	11,50%	4,00%	6,00%	37,00%	9,00%	24,30%
26	Порошница	2002.	113	-	1	7	3	6	36	9	51
			100%	-	1%	6,20%	2,60%	5,30%	31,80%	8%	45,10%
		2025.	60	-	-	3	1	3	17	6	30
			100%	-	-	5%	2,00%	5,00%	28,00%	10%	50,00%
27	Прекопчелица	2002.	508	8	10	64	18	22	208	43	135
			100%	1,60%	2,00%	12,60%	3,50%	4,30%	41,00%	8,50%	26,60%
		2025.	430	6	6	47	13	17	172	39	129
			100%	1,40%	1,50%	11,00%	3,00%	4,00%	40,00%	9,00%	30,10%
28	Радевце	2002.	94	3	1	4	4	3	33	9	37
			100%	3,20%	1,10%	4,20%	4,20%	3,20%	35,10%	9,60%	39,40%
		2025.	60	2	1	2	2	2	20	7	24
			100%	3,00%	1,00%	4,00%	4,00%	3,00%	34,00%	11,00%	40,00%
29	Радиновац	2002.	75	3	3	13	3	7	25	4	17
			100%	4,00%	4,00%	17,30%	4,00%	9,30%	33,30%	5,30%	22,70%
		2025.	50	2	2	8	2	4	15	3	16
			100%	3,00%	3,00%	15,00%	3,00%	8,50%	30,00%	6,00%	31,50%
30	Рафуна	2002.	131	2	2	7	1	6	33	13	67
			100%	1,50%	1,50%	5,30%	1%	4,60%	25,20%	9,90%	51,10%
		2025.	80			3	2	4	16	9	48
			100%	-	-	4,00%	2%	3,00%	20,00%	11,00%	60,00%
31	Свињарица	2002.	137%	2	3	6	1	8	42	14	61
			100%	1,4%	2,2%	4,4%	1%	5,8%	30,6%	10,2%	44,5%
		2025.	90		1	3	1	4	26	10	45
			100%	-	1%	3,0%	1,5%	4,0%	29,0%	11,5%	50%
32	Секицол	2002.	57	-	1	3	1	-	15	3	34
			100%	-	1,8%	5,3%	1,8%	-	26,3%	5,3%	59,6%
		2025.	33			1	2	1	7	2	21
			100%	-	-	3,0%	6,1%	3,0%	20,0%	7,0%	60,9%
33	Слишане	2002.	245	2	3	1	1	8	56	46	128
			100%	1%	1,2%	0,4%	0,4%	3,3%	22,8%	18,8%	52,2%
		2025.	150			3	3	3	30	30	85
			100%	-	-	1,7%	1,7%	2,0%	20,0%	20,0%	56,7%
34	Тогочевце	2002.	828	20	23	95	31	47	361	67	184
			100%	2,4%	2,8%	11,5%	3,7%	5,7%	43,5%	8,1%	22,2%
		2025.	720	14	16	76	22	37	302	65	187
			100%	2,0%	2,2%	10,6%	3,0%	5,2%	42,0%	9,0%	26,0%
35	Ћеновац	2002.	423	13	15	55	25	26	174	24	91
			100%	3,1%	3,5%	13,0%	5,9%	6,1%	41,1%	5,7%	21,5%
		2025.	320	9	10	37	16	18	128	22	80
			100%	2,7%	3,0%	11,5%	5,0%	5,7%	40,0%	7,0%	25,1%
36	Цекавица	2002.	507	10	14	79	22	25	207	40	110
			100%	2,0%	3,7%	15,6%	4,3%	4,9%	40,8%	7,9%	21,7%
		2025.	400	7	12	57	16	17	160	34	98
			100%	1,7%	3,0%	14,2%	4,0%	4,2%	40,0%	8,5%	24,4%
37	Шарце	2002.	88	1	1	7	2	2	37	13	25
			100%	1,1%	1,1%	8,0%	2,3%	2,3%	42,0%	14,8%	28,4%
		2025.	60			3	1	1	24	9	22
			100%	-	-	5,0%	2,0%	2,0%	40,0%	15,0%	36,0%
38	Шилово	2002.	521	13	13	57	19	21	206	43	147
			100%	2,5%	2,5%	10,9%	3,6%	4,0%	39,5%	8,2%	28,2%
		2025.	420	8	8	40	13	13	155	38	132
			100%	2,0%	2,0%	9,5%	3,0%	3,0%	37,0%	9,0%	31,5%
39	Штулац	2002.	370	10	12	51	14	11	141	30	100
			100%	2,7%	3,2%	13,8%	3,8%	3,0%	38,1%	8,1%	27,0%
		2025.	300	7	8	39	9	6	108	27	96
			100%	2,2%	2,8%	13,0%	3,0%	2,0%	36,0%	9,0%	32,0%
40	Шумане	2002.	1.515	53	53	166	77	100	700	116	246
			100%	3,5%	3,5%	11,0%	5,1%	6,6%	46,2%	7,6%	16,2%
		2025.	1.450	43	43	145	68	87	652	116	294
			100%	3,0%	3,0%	10,0%	4,7%	6,0%	45,0%	8,0%	20,3%

Према пројекцији, до 2025. године, број становника у планском подручју смањио би се на 24.000 становника, односно било би за 3,7% мање становника него по попису 2002. године. Пад броја становника резултат је пада природног прираштаја, и то као резултанта веома ниске стопе наталитета, и веома високе стопе морталитета. Миграциони салдо био би избалансиран, односно исељавање би било заустављено, али не као последица отклањања узрока већ као резултат успостављања неповољне старосне структуре. Популациони пад био бржи у руралним насељима него у градским.

До 2025. значајно би се смањио контингент младог становништва (од 0 до 19 година старости), наспрам контингента старог становништва (60 година и више), што ће резултирати бржи раст коефицијента старења.

Планиран број и структура домаћинства

Број домаћинства у планском подручју би се повећао са 7.526 на 8.000 домаћинства, док би се број чланова по домаћинству смањио на 3 члана.

Општина Лебана	Број домаћинства		Просечна величина домаћинства	
	2002.г.	2025.г.	2002.г.	2025.г.
	7.526	8.000	3,3	3

1.2.2. Развој мреже и функција насеља и центара

Планирани развој мреже насеља заснива се на опредељењу да почетни корак у трансформацији мреже подржи већ успостављен просторни систем, односно, да се омогући даљи континуирани развој **полицентричног система мреже насеља** кроз **јачање и диференцијацију постојећих и афирмацију нових насељских центара** који треба да остваре противтежу поларизационим утицајима Лебана, да омогуће рационалнију просторну организацију привредних веза у мрежи центара и да подстакну развој околних насеља. Овакав приступ обезбеђује даљи оптималан развој општинског центра са једне, док се са друге стране врши равномернија дистрибуција активности на целокупном простору општине и омогућава формирање нових гравитационих зона које би омогућиле квалитетније прегруписавање у систему мреже насеља. Подизање степена централитета појединих активности у оквиру насеља треба да се постигне кроз адекватније коришћење природних и створених ресурса, успостављање чвршћих релација са припадајућим насељима и центрима у окружењу, даљи развој адекватних видова друштвене инфраструктуре, јачу профилацију центара, ефикасније међунасељско повезивање, итд.

Критеријум за избор центара и њихову хијерархију у мрежи, опредељује, пре свега, досадашњи степен развоја, могућност ефикасног активирања природних и створених ресурса, добра саобраћајна повезаност са околним насељима, број становника у оквиру центара и непосредног гравитационог подручја, демографска структура становништва, итд. Поједини критеријуми као што је нпр. величина насеља или број становника, нису у свим случајевима узети као пресудни. Превасходно, тежња је усмерена ка афирмацији оних просторних потенцијала и развоју активности који могу да постану покретачи развоја, и привуку становништво или омогуће његовостанак и опстанак нарочито у оквиру демографски угрожених подручја.

Положај центара у систему насеља омогућава формирање више различитих просторних целина које, у зависности од услова будућег развоја, могу да развијају сопствене компаративне предности у односу на шире окружење. Примарну осовину развоја представља државни пут I реда бр.9, док секундарне осовине чине државни путеви II реда (P242, P2426 и P223), који се сусичу у општинском центру. Морфолошки препознатљиве зоне насеља које се око њих групишу могу се третирати као полови развоја у односу на

зону којој припада општински центар. Подизање степена централитета постојећих насељских центара у оквиру сваке појединачне зоне, основ је за њихово најпре комплементарно, а у каснијим фазама и сложеније међусобно повезивање.

Приоритет деловања, усмерен на стварање основе за развој ефикасне мреже насеља односи се на развој саобраћајне и комуналне инфраструктуре, без чега је нерационално очекивати било какав помак у развоју и задовољавајућем функционисању и повезивању насеља.

По успостављеном концепту полицентричног развоја, у хијерархији центара издвајају се:

Општински центар – градско насеље Лебане – административно, културно и привредно средиште општине. Под његовим директним утицајем развијала би се и насеља у његовој непосредној и ближој околини (Шумане, Кривача, Шилово, Коњино, Ждеглово, Голи Рид, Нова Топола, Гегља, Радиновац). Релативно велико гравитационо подручје Лебана проистекло је из критеријума доступности, тј. условљено је мрежом значајних саобраћајница које се сусичу у општинском центру, чиме је омогућена релативно лака доступност насеља гравитирајућем центру.

За услуге вишег нивоа, Лебану директно гравитирају Бошњаце, Прекопчелица и Клајић, као центри заједнице насеља, са насељима из свог гравитационог подручја, као и локални центри Бувце и Поповце, док му везом преко Прекопчелице посредно гравитира новопланирани локални центар Слишане.

За све становнике општине, општински центар остаје центар активности везаних за управу, администрацију, средње школство, културу и рекреацију, социјалну и здравствену заштиту.

Јачање улоге општинског центра односи се превасходно на унапређење постојеће и даљи развој планиране друштвене, привредне, саобраћајне и комуналне инфраструктуре, сходно демографским и социоекономским прогнозама и принципима одрживог развоја. Посебан акценат се ставља на развој субрегионалних функција (за општине Лебане, Бојник и Медвеђа), у оквиру функционалног урбаног подручја Лесковца – формирање дистрибутивног центра и развој туристичких услуга везаних за активирање и промоцију „Царичинг града“. Оваква улога би се учврстила поновним активирањем саобраћајног коридора Лесковац-Лебане-Приштина-Јадранско море, када би Лебане могло да постане и значајан транзитно-услужни центар.

Центри заједнице насеља:

Бошњаце – доминантно привредни центар (пољопривредна производња, прерађивачка индустрија, трговина и услуге). Центар заједнице насеља за насеља у источном делу општине (Ћеновац, Пертате, Тогочевце, Цекавица, Мало Војловце и Лугаре). Даљу афирмацију овог насељског центра омогућује добра повезаност са општинским центром и положај на ДП I реда бр.9, близина регионалног центра Лесковца, као и коридора аутопута, постојање значајне базе друштвених сервиса, као и концентрација становништва и привредних делатности. Подизање степена централитета овог насеља односи се на даљи развој и унапређење јавно-социјалних сервиса, уређење и опремање насеља, али и на његову већу специјализацију, пре свега кроз развој садржаја из домена секундарних и терцијарних делатности. Заједно са насељима Ћеновац и Пертате чини својеврсну агломерацију сеоских насеља дуж саобраћајног коридора државног пута I реда.

Прекопчелица – центар коме гравитирају насеља у северозападном делу општине (Ново Село, Секицол, Свињарица, Штулац, Лалиновац). Планира се значајније афирмисање централних садржаја ослоњених на развој доминантних привредних делатности на овом делу општине (сточарство, воћарство). Такође, с обзиром на добар саобраћајни положај на ДП II реда 242б преко кога се насеље повезује непосредно са општинским центром, али и са значајним локалитетима природне и културне баштине (близина „Царичиног града“, планина Радан), стварају се услови за интензивнији развој садржаја из домена терцијарног сектора, пре свега, туризма, трговине и угоститељства.

Клајић – Централитет овог насеља се заснива превасходно на положају насеља у оквиру општине (недостатак развијенијих центара у јужном делу подручја), релативној доступности са државног пута II реда и наслеђеној структури јавних функција. Привредни потенцијали за развој сточарске производње, планирана акумулација „Кључ“ и могући туристички развој на више локалитета око акумулације, као и просторна веза са планинским подручјем Липовице, одређују и перспективни развој насеља као специфичног туристичког места језерског, планинског и сеоског туризма. Директно му гравитирају насеља Радевце и Липовица. Истовремено, Клајић остаје центар заједнице насеља у погледу одређених насељских функција за сва насеља у јужном брдско-планинском делу општине. Приоритет је ревитализација функција и уређење сеоског центра. Иницира се развој специфичних садржаја на подручју (школа у природи), ослоњен на могућност коришћења постојећих просторних капацитета комплекса основне школе, уз њихову неопходну реконструкцију и опремање.

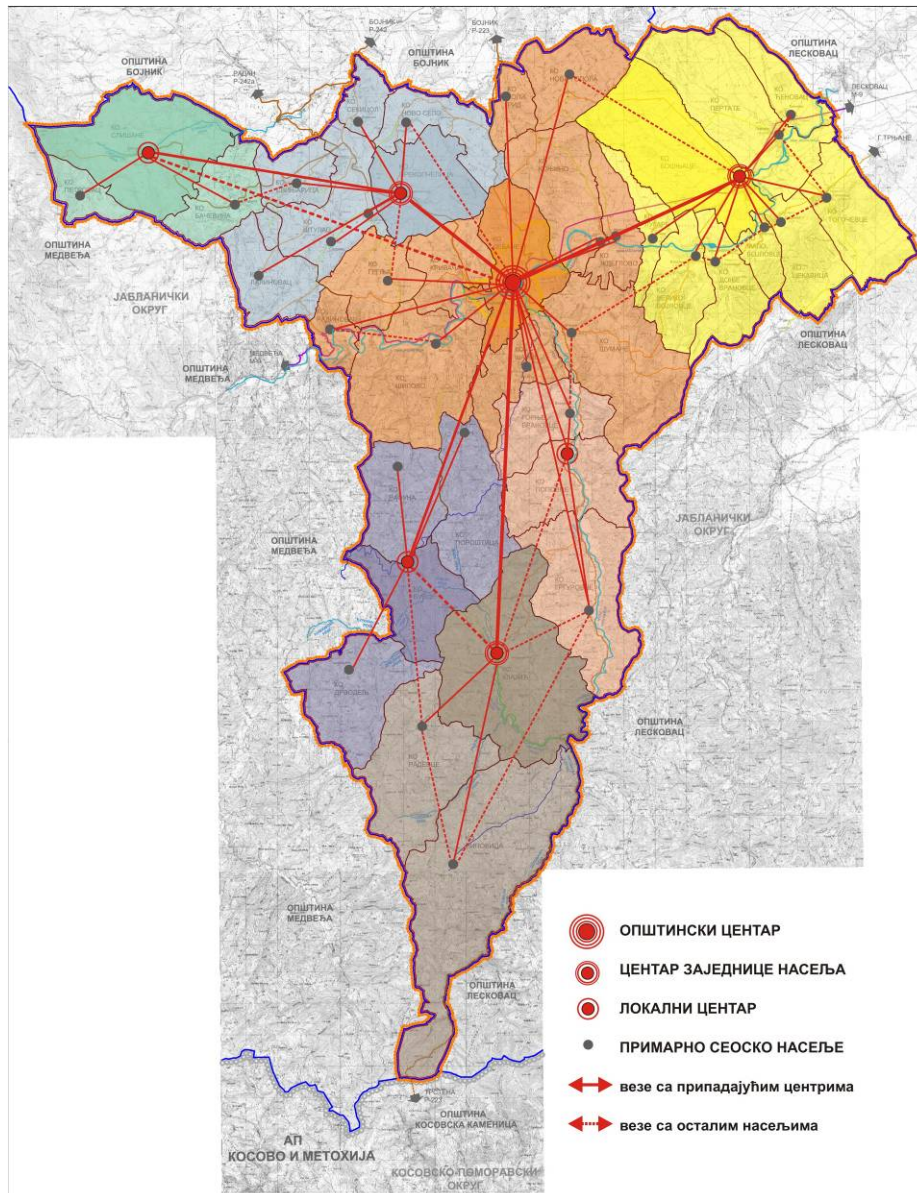
Локални центри:

Бувце – насељски центар коме гравитирају насеља у југозападном делу општине (Пороштица, Рафуна, Дрводељ). Неопходно је унапређење постојећих објеката и садржаја јавних служби и опремање насеља. Планира се значајније афирмисање централних садржаја ослоњених на развој доминантних делатности на овом подручју (сточарства, воћарства и шумарства), као и развој дрвно-прерађивачких капацитета. Такође, због изузетних предеоних вредности простора, аутентичног сеоског амбијента и високе еколошке вредности простора, отвара се могућност за развој сеоског туризма, лова и еколошкопривреде.

Слишане – новопланирани сеоски центар изразито туристичке профилације коме гравитирају насеља Бачевина и Петровац. Положај на ДП II реда 242, у подножју планине Радан, са јасно формираним сеоским центром препознатљивих амбијенталних карактеристика и постојањем основне базе друштвене инфраструктуре, као и релативна близина археолошког локалитета „Царичин град“, стварају добре предуслове за развој овог насеља пре свега кроз угоститељско-смештајних капацитета у функцији употпуњавања понуде, планинског, ловног, културног и рекреативног туризма. Тиме би се створили услови за активирање локалног становништва у оживљавању и креирању специфичне туристичке понуде овог дела општине. Приоритет је уређење сеоског центра и активирање постојећих капацитета јавних служби.

Поповце – опредељење за јачање централитета овог насеља заснива се, пре свега, на постојећим сервисима јавних служби, али и чињеници да у долини Шуманске реке, на правцу ДП II реда 223 не постоји ниједан насељски центар који би објединио низ насеља сличних природних, морфолошких и карактеристика насељске структуре у југоисточном делу простора општине. Као последица градње акумулације „Кључ“, у будућности се може очекивати повећан интензитет саобраћаја на саобраћајном правцу од Лебана у транзиту према „Кључу“, планираним туристичким садржајима и другим насељима у планинском делу општине, па самим тим и повећање броја могућих корисника насељских садржаја (нарочито услуга). Приоритет је очување и унапређење капацитета јавних служби и развој еколошкопривреде. Гравитационо подручје овог центра чине насеља Гргуровце и Горње Врановце.

Потенцијал за развој новог насељског центра има и насеље **Шилово**, с обзиром на релативно задовољавајућу величину насеља, положај, просторне могућности, збијену насељску структуру, одређену развијеност јавних сервиса, недостатак насељског центра у овом делу општине, итд., али који би се адекватно афирмисао тек под претпоставком повећања интензитета саобраћаја на транзитном правцу ДП I реда бр.9 и интензивнијег развоја разноврсних садржаја и активности, нарочито услуга. У овом тренутку, близина општинског центра, мало гравитационо подручје и укупна неразвијеност општине опредељују задржавање ранга Шилова као примарног сеоског насеља у оквиру гравитационе зоне Лебана.

Сл.1.2.2. Просторни развој мреже насеља - планирана насељска хијерархија

Примарна сеоска насеља

Примарна насеља наставиће свој развој ослањајући се за разноврсне услуге вишег нивоа на своје центре гравитационих подручја и центар општине. У ову групу насеља спадају: Ћеновац, Пертате, Тогочевце, Цекавица, Мало Војловце, Велико Војловце, Лугаре, Ждеглово, Коњино, Нова Топола, Голи Рид, Кривача, Шилово, Радиновац, Гегља, Штулац, Секицол, Свињарица, Лалиновац, Бачевина, Петровац, Шарце, Шумане, Горње Врановце, Поповце, Гргуровце, Липовица, Радевце, Дрводељ, Рафуна и Пороштица.

Међу овим насељима издваја се више група насеља која ће, у зависности од положаја у односу на важније саобраћајне правце, демографску величину, ресурса и услова за развој пољопривреде и близине сеоских или општинског центра, у будућности имати различите развојне перспективе: а) већа сеоска насеља дуж осовине ДП I реда бр. 9 (Ћеновац, Пертате, Коњино, Ждеглово, Лугаре), у долини Јабланице (Тогочевце, Цекавица) и Шумане (непосредна близина Лебана), са више од 500 становника, везиваће свој даљи развој, пре свега, за активности из домена пољопривреде, уз могућност развоја пословно-производних, као и садржаја услуга, и уз нагласак на функционалној комплементарности у односу на припадајуће центре (зачетак формирања микроразвојних нуклеуса); б) насеља која имају перспективе за даљи развој (више од 200 становника), добро саобраћајно повезана, у релативној близини сеоског или општинског центра, са

довољним ресурсима за развој пољопривреде или другим специфичним погодностима – Мало Војловце, Велико Војловце, Штулац, Шилово, Гргуровце, Кривача, Лалиновац; в) села са мање од 200 становника, са лошим саобраћајним везама, удаљена од центра, са перспективом гашења насеља Липовица, Радевце, Дрводељ, Петровац, Секицол.

У развоју ових насеља, акценат се ставља и на међусобну интеракцију и функционисање по принципу „сеоских сазвежђа“ које би чиниле групе мањих насеља (нарочито оних међусобно просторно блиских – агломерација насеља у источном делу у долини Јабланице и уз главни саобраћајни коридор, насеља у долини Шуманске реке, и сл.) чиме би се омогућило међусобно кооперативно деловање, решавање заједничких проблема из домена саобраћајне и комуналне инфраструктуре, јавних служби, организације пољопривредне производње, пословно-производних активности, итд.

С обзиром на садашње стање у насељској структури брдско-планинских насеља – релативно слабу насељеност нарочито јужних и југозападних периферних делова подручја и константан одлив становништва у већини насеља, малу продуктивност са једне, а са друге стране изузетне природне и амбијенталне вредности простора, акценат треба ставити на развој сеоског етно и еко туризма и еколошки третирану пољопривреду, са циљем већег активирања присутног становништва, што је, условљено развојем путне мреже у смислу лакше доступности, као и адекватном насељском опремом.

Претпоставка за оживљавање села и њихову квалитативну трансформацију је ефикасно **физичко и комуникационо повезивање** сеоских насеља на плану услова привређивања, размене, задовољавања потреба и подизања нивоа квалитета живљења на селу. Неопходан услов за то је развој саобраћајне и комуналне инфраструктуре као предуслов за развој привредних активности, увођење савремених телекомуникационих мрежа у руралним подручјима (фиксне и мобилне телефоније, интернета), аутобуских веза, итд.

1.2.2.1. Развој руралног подручја

Просторни развој руралног подручја заснива се на активирању и оптималном коришћењу свих ресурса унутар руралног система (природни ресурси, демографски потенцијали, саобраћајна и друга инфра и супраструктура), са циљем уређења и побољшања животних, радних и производних услова на селу, као и унапређења интегралног развоја руралног простора. Рурално подручје општине Лебана обухвата више просторних идентитета у производном, социјалном и културолошком смислу, пре свега везано за тип насеља и геоморфолошко окружење. Неопходан услов за развој сваког од њих је јачање економске снаге сеоског становништва и његово укључивање у нове околности тржишних услова привређивања.

Поред свеукупне ревитализације руралног простора општине, приоритетни правац деловања усмерен је на заштиту стамбеног и другог створеног фонда (економски објекти, јавни објекти у центрима насеља и сл.) од даљег пропадања, њихову обнову и ревитализацију и рационално коришћење у пуној мери. Најбоља заштита створених вредности била би њихова свакодневна употреба. Другачијом организацијом, постојећи животни простори би били ревитализовани, а њихово коришћење би се могло наметнути као елемент тржишне потражње, односно, као предмет интересовања повремених корисника, било у пољопривредне или туристичке сврхе.

У погледу обнове и развоја планинских сеоских насеља и територија на подручју општине, потребно је, изузетно повољним условима, привући ново становништво које ће долазећи да живи и ради у селима Лебана, пронаћи свој економски интерес. Такође, по питању социјалне и друштвене обнове, потребно је уређивати сеоске центре као вишефункционалне просторе, уз понуду културних, спортских, забавних и едукативних садржаја, као основни предуслов за задржавање млађег становништва на селу.

Са аспекта економског развоја подручја, први корак у покушају ревитализације руралног простора општине представља либерализација привредне политике у смислу крајње повољног кредитирања и смањења пореза за приватне иницијативе, што би представљало почетни корак ка осмишљеном коришћењу вредних природних

потенцијала општине, кроз развој разноврсних привредних делатности, прилагођених локалним специфичностима и то:

- 1) Сточарске фарме, (уз производњу млечних производа и производњу и прераду меса).
- 2) Ратарство и повртарство, уз претходну обавезу укрупњавања поседа и стварања услова за гајење производа током целе године (стакленици, наводњавање), са чувањем и погонима за прераду).
- 3) Узгој и експлоатација шума, (са погонима за прераду дрвета).
- 4) Узгој и експлоатација јагодичастог воћа и шумских плодова (малина, купина, шумска јагода, печурке) и разног лековитог биља (са чувањем производа и прерадом истих).
- 6) Узгој дивљачи, као предуслова за развој ловства и ловног туризма.
- 7) Заснивање виноградарства са погонима за производњу вина (иако овај крај нема значајну традицију у виноградарству, виногради постоје као евидентирани културе, па се може закључити да за њихов узгој постоје квалитетни услови, посебно у прелазним, тзв. равничарско – брдским атарима).

Неопходно је извршити реорганизацију атара (комасација, арондација), да би се подигао квалитет и постигла економска исплативост пољопривредне производње. Она треба да буде заокружена отварањем МСП, који би иницијалне пољопривредне производе прерадили и усмерили ка тржишту.

Кроз развој приватних иницијатива и уз помоћ институционалне подршке, следио би осмишљени развој разних врста туристичке понуде (сеоски, планински, ловни туризам).

Унапређење главних путних праваца и развој сеоске инфраструктуре, остају главни приоритети за развој и просперит руралног подручја. Уз то, потребно је омогућити квалитетан приступ информацијама (интернет, ТВ, радио, штампа).

Очување животне средине и изворности руралних насеља, од пресудног су значаја за успешну промоцију локалних вредности подручја, уз поштовање амбијента, пејзажа и традиције при изградњи стамбених, економских, туристичких и других објеката, у циљу унапређења амбијенталних вредности средине и визуелних квалитета простора.

1.2.2.2. Становање

Становање је битан фактор социјалне сигурности сваке породице и појединца, има важну функцију у територијалној организацији свих насеља и посебно значење за друштвени, економски и културни напредак, па се у том контексту не може посматрати одвојено од осталих функција и друштвено-економских услова унутар којих ово подручје функционише. Становање треба истовремено сагледати као функцију која је свуда присутна и која прожима цео простор.

Циљ квалитетне стамбене политике је ширење могућности избора, спречавање трајног боравка у неадекватним условима домаћинствима са превише чланова и сл. Добро вођена стамбена политика и осмишљен развој постојећих и нових стамбених структура, даје свој допринос изградњи здравог и просперитетног друштва, као и очувању простора.

Анализа квантитативних и квалитативних показатеља који дефинишу достигнуте стандарде на подручју општине Лебане, указују на диспропорцију када су у питању заступљеност станова са једне, а са друге стране квалитет, структура и опремљеност стамбеног фонда. Број станова у односу на садашњи и планирани број домаћинстава довољан је за испуњење основног критеријума 1 дом./1 стан посматрано глобално на нивоу општине.

Међутим, с обзиром на неравномерност у насељавању појединих делова подручја, потребе за новим стамбеним фондом јавиће се најпре у општинском центру за које се очекује изванредан демографски раст (11500 ст.). Такође, ова ситуација се може очекивати и у појединим насељима у источном делу подручја, пре свега у Бошњацу, где се очекује већи притисак насељавања услед повољнијих услова живота и рада, развоја јавних сервиса и предвиђених привредних активности на подручју. Имајући у виду да атари ових насеља обухватају најквалитетније пољопривредно земљиште, потребно је ограничити и пажљиво планирати развој нових стамбених зона, како не би дошло до нерационалног заузимања и деградације највреднијег природног и привредног ресурса на подручју општине.

У већини других насеља, у складу са пројекцијом броја становника, бројем и величином домаћинства јавиће се стамбени вишкови.

Међутим, релативно низак стандард квалитета становања и неадекватна структура станова са једне, и планирани развој осталих функција на подручју, пре свега туризма, са друге стране, указују да ће стамбена изградња и у планском периоду бити неминовна.

У том смислу, основне планске поставке развоја становања на подручју обухватају:

1. *Унапређење и развој постојећих типова становања* - у оквиру изграђене стамбене структуре свих типова, предвиђа се унапређење постојећег стамбеног фонда кроз: унапређење регулационих и грађевинских услова у циљу обезбеђења потреба за новим стамбеним простором; функционалну опслуженост допунским и пратећим садржајима; санацију ревитализацију и ремоделацију непланских структура; опремање потребном инфраструктуром; преобликовање физичке структуре ради успостављања усклађености са окружењем, и сл.

2. *Интегрисање функције становања са стратешки опредељеним функцијама на подручју* подразумева увођење нових видова становања (становање у функцији туризма, пансионски смештај, станови за социјално угрожене категорије становништва, и сл.);

3. *Оживљавање традиционалних облика становања* на руралном подручју један је од важнијих упоришта планираног концепта развоја становања и у сагласности са планираним туристичким развојем подручја. Предвиђена туристичка места и пунктови ослањају се на смештајне капацитете у већ изграђеном сеоском стамбеном ткиву, са могућношћу активирања локалних домаћинства за пружање услуга сеоског етно и еко туризма. Овакав концепт додатно афирмише и планирани интегрални рурални развој и обнову руралног подручја.

У складу са основним поставкама, предлаже се просторна дистрибуција становања на подручју општине Лебане заснована на следећој типологији:

вишепородично становање - заступљено у градском насељу, а може се јавити и у насељима са већим густинама становања (ЦЗН Бошњаце). Овакав вид становања може обезбедити рационалније коришћење грађевинског земљишта у оквирима постојећих грађевинских реона, погушћавањем изнутра (тотална реконструкција, доградња, надградња, према условима, дефинисаним одговарајућим урбанистичким плановима).

мешовито становање, које у оквиру истог објекта (породичног или вишепородичног) или домаћинства садржи становање и неку од могућих делатности, које не угрожавају основну функцију становања и животну средину у том објекту или околини (пословање, услуге, трговина, јавне намене-дечје установе, култура, забава, трговина, угоститељство, смештајни капацитети, спорт и рекреација). Овај тип становања пожељно је развијати у свим нивоима центара, као и у сеоским насељима. Газдинства (пољопривредна, занатско-услужна, продукциона, пословна) су специфичан вид мешовитог становања који је такође пожељно развијати на сеоском подручју.

породично становање, заступљено у свим насељима општине и чији се развој даље предвиђа на основу услова из овог Плана или предвиђених одговарајућих урбанистичких планова. У сеоском подручју треба сачувати вредне аутентичне стамбене објекте са карактеристикама народне архитектуре јабланичког краја и градити нове према посебно дефинисаним условима. И породични стамбени објекти се могу укључити у туристичку понуду уређивањем постојећих или изградњом нових објеката за смештај гостију (сеоски туризам), у оквирима постојећих окућница. Изградњу стамбених објеката могућа је само у оквиру грађевинских подручја насеља.

викенд становање, са кућама за одмор и туристичко угоститељским капацитетима. Развој мањих зона викенд становања на подручју предвиђа се у оквиру планираних туристичких места Клајић и Слишане и треба га користити као део туристичке смештајне понуде. Изградњу нових викенд насеља треба планирати обазриво, у складу са условима из ППППН „Кључ“, условима заштите природе ПИО Радан и новом урбанистичком документацијом.

становање у функцији туризма - смештајни и излетнички туристички капацитети, као специфичан тип привременог боравка на територији општине и један од основних предуслова за развој свих видова туристичке смештајне понуде (куће за одмор и рекреацију, одмаралишта („школе у природи“), пансиони, собе за издавање, кампови – бунгалови, хотели, мотели, шумарске, планинарске и ловачке куће, етно-еко насеља, истраживачке станице и сл.)

Становање у функцији туризма у оквиру планираних туристичких зона и пунктова

У новопланираној туристичкој зони „Кључ“, Планом се предвиђа коришћење постојећих капацитета стамбене структуре уз минимално погушћавање, тамо где режими заштите водоакумулације то дозвољавају. Изван зона санитарне заштите, у близини будуће акумулације, планирају се специфични облици становања: *рибарски камп и мање зоне кућа за одмор*.

Туристичко место Слишане такође се ослања на постојеће капацитете стамбене структуре при планирању смештајних капацитета и пратеће инфраструктуре, с обзиром на значајне расположиве, али неискоришћене капацитете. У циљу грађења препознатљивог амбијента туристичког места, највећу улогу имаће пажљива и осмишљена обнова постојећих стамбених објеката, уз заокружење туристичке смештајне понуде кроз развој мање зоне *кућа за одмор* или *етно-еко насеља*, која ће представљати једну од комплементарних функција у укупном развоју ширег туристичког подручја Радана. Обнова сеоских насеља у овом делу општине Лебане у складу је и са планираним режимима заштите природе у оквиру ПИО Радан.

У оквиру планираног комплекса „Нови Царичин град“, у непосредној близини археолошког локалитета, предвиђена је и изградња *хотела*.

У свим сеоским насељима у околини „Царичиног града“, као највећег туристичког атрактера на подручју, али и у осталим деловима општине, пожељно је у оквиру постојећих сеоских домаћинстава развијати смештајне капацитете у функцији развоја сеоског туризма. Да је тако нешто права развојна шанса, потврђује за сада усамљени пример обнове и уређења сеоског домаћинства у виду *етно-арт центра* у с.Штулац. За употпуњавање ове врсте смештајних капацитета, од изузетне је важности пажљив одабир допунских и пратећих функција (занатске радионице, угоститељски садржаји – етно ресторани, осмишљен развој специфичних рекреативних програма и сл.).

У општинском центру такође су планирани додатни смештајни капацитети у функцији туризма.

социјално категорисани облици становања – (станови за трајно расељене, за лица са посебним потребама, „сигурне куће“, ученички домови, и др.). Проширење типологије овим видовима становања у складу је са једним од основних опредељења Плана, који подразумева побољшање квалитета животних услова свих категорија корисника на простору општине. Станови за овакве и сличне потребе се, према потреби и на основу посебног програма могу се реализовати у зонама становања средњих густина.

1.2.3. Организација мреже објеката и услуга јавних служби

Планирани развој јавних служби на подручју општине Лебане заснива се на принципима одрживог социјалног развоја, уз максимално ослањање на локалне специфичности, потребе, могућности и ограничења, уз умањивање разлика између центра општине и рубних подручја и омогућавање укључења приватне иницијативе за подизање квалитета услуга.

Просторни аспект интегрисане планске одлуке и политику развоја у простору кроз четири групе информација: природни чиниоци, мрежа насеља, мрежа саобраћајница и постојећа мрежа објеката јавних служби. Постојећи капацитети и мрежа појединих видова јавних служби су наслеђе, које треба сачувати и резервисати за потребе јавних служби у будућности, иако данас део њихових капацитета није непоходан, према тренутним демографским трендовима.

Ослањајући се на потенцијале мреже насеља, концепцијски се разликује приступ везан за основне величинске групације насеља општине Лебане. Насеља већа од 1000 становника имају демографску величину потребну за организацију примарних сервиса јавних служби, па ће се у њима организовати комплетни садржаји одговарајућег ранга.

Значајно учешће имају насеља од 500-1000 становника и до 500 становника који немају довољну демографску величину за организацију свих примарних сервиса јавних служби. За њих се предвиђа примена модела колективне опслужености малих насеља (међусобног функционалног ослањања просторно блиских насеља) без концентрације услуга у једном насељу, а са циљем подржавања опстанка и подизања квалитета живљења ове категорије насеља. Примена оваквог концепта подразумева прилагођене модалитете организације јавних служби, њихову ефикасност и доступност и поштовање специфичних обележја појединих насеља, без значајног повећања финансијских средстава.

Предшколско васпитање и образовање

За унапређење квалитета и доступности дечје заштите на подручју општине Лебане, поред реконструкције и доградње постојеће комбиноване дечје установе „Дечја радост“ у Лебану (узраст од 0-3 и 3-7 година), планира се изградња још једног објекта комбиноване предшколске установе у Лебану (капацитета 170 деце) и Бошњацу. У свим планираним насељским центрима потребно је обезбедити функционисање издвојених одељења предшколских установа, али и у свим другим насељима где се за то укаже потреба.

Ради обезбеђења веће доступности и могућности за равноправније коришћење услуга предшколског васпитања и образовања за обухват од најмање 20% деце узраста до 6 година, предлаже се увођење специјализованих програма и мобилних екипа дечјих вртића (из општинског центра) за мање доступна насеља. Такође, потребно је развијати посебне програме за децу са посебним потребама и специфичне програме за ромску децу. За ове сврхе користити се постојећи или наменски изграђени вишефункционални јавни или приватни објекти.

Организовање обавезног припремног предшколског програма за децу од 6-7 година обезбедиће се проширењем мреже постојећих предшколских група новим групама при свим матичним и подручним осморазредним школама и појединим четвороразредним школама у насељима у којима се исказе потреба за њиховим формирањем, ради постизања обухвата од 100% контингента деце тог узраста.

Неопходно је организовање специјализованог превоза за сву децу која живе на удаљењу већем од 1,5 km од предшколске васпитне групе, као и за сву децу са посебним потребама, а који би истовремено опслуживао децу предшколског узраста и ученике основних школа.

Пожељно је, уколико постоји интерес, подржати укључивање приватног сектора у пружање услуга дечје заштите.

Основно образовање

Плански концепт развоја мреже објеката основног образовања у почетној фази планског периода подразумева задржавање постојеће мреже школских објеката са вишенаменским коришћењем, пре свега у домену дечје заштите и организовања припремних одељења за узраст од 6-7 година, али и програма културе, курсева информатике, продуженог боравка и других посебних програма. Предуслов за задржавање осморазредних и четвороразредних школа је повећање квалитета доступности. Организовање специјализованог превоза неопходно је за ученике који живе на удаљености већој од 4 km од школе и за све ученике са посебним потребама.

У будућности, евентуална рационализација мреже издвојених четвороразредних одељења засниваће се на демографским променама, доступности, квалитету и опремљености објеката, и процени могућности за побољшање квалитета наставног процеса, уз активну партиципацију родитеља и ученика у доношењу одлука.

У свим постојећим и планираним насељским центрима (ЦЗН, ЛЦ) извршити потребне адаптације, реконструкције и инфраструктурно опремање школских објеката и унапредити ниво одвијања наставе кроз опремање савременим наставним средствима и адекватним

уређењем школских дворишта (изградња/осавременавање спортско-рекреативних терена, дечјих игралишта, уређење зеленила, итд.)

У примарним сеоским насељима је неопходно одржавање и унапређивање објеката и дворишта, уз могуће реконструкције, адаптације или доградње, у складу са очекиваним бројем ученика.

Школске објекте који нису у функцији као и друге адекватне објекте у оквиру школских комплекса могуће је реконструисати и ревитализовати у циљу активирања објеката за одвијање специфичног облика наставе „школа у природи“ (Клајић, Слишане, Липовица, Штулац), што је комплементарно планираном развоју туристичких и рекреативних садржаја у овим насељима.

Такође, планира се увођење посебних образовних програма прилагођених деци са посебним потребама, специфичних програма усклађених са потребама Рома и факултативних програма и активности за мултикултурно образовање.

Средње образовање

Планом се предвиђа јачање и осамостаљивање постојећих средњих школа уз побољшање квалитета и просторних капацитета објеката (адаптација, реконструкција) и квалитета и разноврсности наставе. Евентуално, отварање нових подразумева усклађивање образовних профила са структуром и потребама привреде на регионалном и локалном нивоу, као и тражење нових начина финансирања и повезивања са привредом. Један од могућих модела система финансирања средњег образовања јесте комбиновани модел постојећег система финансирања и развоја проширених делатности (комерцијалних програма и пројеката сарадње са привредом).

Развој стручног образовања подразумева модернизовање опреме и наставних средстава и опремање школа потребним садржајима, као што су специјалне наставне просторије, школске радионице, библиотеке и интернет учионице, трпезарије и ресторани, спортски терени и остали пратећи садржаји.

Здравствена заштита

Да би примарна и секундарна здравствена заштита могла да функционише у складу са планираном мрежом насеља и потребама гравитирајућег становништва, потребно је обезбедити подизање квалитета услуга, објеката (обновом постојећих и евентуално изградњом нових) и доступности (обезбеђење теренских и санитетских возила). Планска интервенција у домену развоја ових служби свакако не може без подршке развоја путне мреже ради обезбеђивања комфорнијег путовања са сврхом доласка у здравствену установу или функционисања специфичних облика здравствене заштите на подручју (мобилне здравствене службе).

У оквиру Дома здравља у Лебану, поред подизања квалитета функционисања постојећих и увођења нових служби, планира се изградња и опремање одељења стационарног типа и то: одељење интерне медицине (15 постеља) и породилишта (15 постеља).

У центрима заједнице насеља, поред здравствене станице у Бошњацу, потребно је омогућити прерастање постојеће амбуланте у здравствену станицу у Прекопчелици и Клајићу. Такође, планира се отварање здравствених амбуланти у насељима Шумане, Шилово и Голи Рид.

У осталим сеоским насељима организовати мобилну здравствену службу једанпут или два пута недељно, а у насељима са туристичким потенцијалима и смештајним капацитетима повремену сезонску здравствену службу, са просторијама у оквиру смештајних капацитета.

Такође, кроз рад мобилних тимова, пожељно је организовати интегрисано пружање здравствене и социјалне заштите, као и пружање квалитетне хитне медицинске помоћи.

Подизање квалитета функционисања и доступности здравствених сервиса потребно је подржати афирмацијом развоја приватне медицинске праксе и укључивањем невладиног сектора у систем здравствене заштите, уз субвенционирање и подстицање програма промоције здравља, превенције и примарне здравствене заштите на руралном подручју, за осетљиве (жене, деца и млади), сиромашне и угрожене групе корисника.

Социјална заштита

Развој социјалне заштите заснива се на доступности ових услуга становницима целокупног подручја општине, у првом реду најосетљивијим циљним групама - деци без родитељског старања и старим лицима.

Делатност социјалне заштите функционише преко Центра за социјални рад у Лебану. Услуге Центра потребно је даље унапређивати у складу са потребама и могућностима општине, проширењем капацитета за нове садржаје и програме рада, унапређењем квалитета постојећих и увођењем нових услуга, као и развојем алтернативних и иновативних програма социјалне заштите.

Поред тога, за унапређење стандарда услуга социјалне заштите (у складу са демографском пројекцијом, стањем у друштву, могућностима и планираним размештајем ових објеката на нивоу региона и републике) потребно је формирање саветовалишта за брак и породицу у оквиру центра за социјални рад у Лебану, дома за пензионере и стара лица у неком од ЦЗН (Бошњаце), организовање капацитета за дневни боравак (деце са сметњама у развоју, деце са посебним потребама, старих), саветовалишта, радионице, клубове, исхрану, проширивање обима и структуре услуге помоћ у кући и теренски обилазак старачких домаћинстава.

Потребе за различитим облицима заштите старих лица, нарочито у сеоским насељима, повећаваће се са повећањем удела старачких (самачких и двочланих) домаћинстава. У том смислу неопходно је међусобно повезивање и заједнички мултидисциплинарни рад институција примарне здравствене заштите (дом здравља) и институција социјалне заштите (центар за социјални рад) ради задовољавања потреба за различитим облицима заштите старих. Такође, могуће је организовање разних услуга у оквиру месних заједница за остарела лица која живе у самачким домаћинствима, пружање помоћи старима од стране младих, заједнички живот сиромашне породице или пара, незапослених, са остарелом особом која има кућу и земљу.

Изградња стамбених јединица социјалне заштите (социјално становање у заштићеним условима), се, према потреби и на основу посебног програма, може реализовати у зонама становања, првенствено у градском насељу, али и у другим насељима на подручју општине.

Култура

Планирани развој садржаја и објеката културе заснива се на јачању улоге сектора културе и информисања (уз одговарајућу просторну и организациону подршку и увођење тржишних односа, повећање понуде, приватну иницијативу, итд.), са циљем јачања централитета и атрактивности пре свега градског насеља Лебане. У том смислу, планира се реконструкција Дома културе у Лебану и проширење објекта за потребе одржавања изложби (галеријског простора), употпуњавање културних садржаја и адекватна промоција програма културе. Такође, предвиђа се изградња летње позорнице у Лебану.

Све постојеће домове културе у свим насељима где постоје, треба задржати, извршити потребне адаптације и ревитализацију активности из области културе, науке и туризма, нарочито у насељима где се предвиђа интензивнији туристички развој као што су насеља Сlišане и Клајић. У Бошњацу је такође пожељно изградити дом културе са мањом библиотеком и универзалном двораном за различите видове активности.

Нови културни садржаји предвиђени су и у склопу новопланираног туристичког комплекса «Нови Царичин град», у непосредној близини археолошког локалитета.

Полазећи од изразите неравномерности размештаја објеката културе на подручју општине, пожељно је организовати рад мобилних екипа јавних установа у Лебану (дома културе, библиотеке, и др.) које би периодично пружале услуге у вишефункционалним објектима у центрима у мрежи насеља на руралном подручју општине.

Локална самоуправа треба да обезбеди подршку јавног и приватног сектора програмима локалних културних друштава и група и њиховом укључивању у еко и етно туристичку понуду подручја.

Табела 1.2.3.1. Дистрибуција постојећих и планираних садржаја јавних служби

Делатност	Постојеће стање		Планирано		Ниво активн.
	Објекти	Насеље	Објекти	Насеље	
ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ	Матична осморазредна	Лебане+ђ.кух. Лебане+ђ.кух. Бошњаце+ђ.кух.	Унапређење и опремање пост.обј.	Лебане, Бошњаце	општинс.
	Подручна (8.разредна)	Бувце, Клајић+ђ.кух,	Унапређење пост.обј. Одељ. за предшк. узраст, ђачке кухиње	Клајић, Бувце+ђ.кух,	општинс. насељски
	Издв.одељење (4. р.)	Бачевина, В.Војловце, Гегља, Голи Рид, Горње Врановце, Гргуровце, Коњино, Кривача, Липовица, Лугаре, Нова Топола, Ново Село, Пертате, Поповце, Прекопчелица, Свињарица, Слишане, Цекавица, Шилово, Штулац, Шумане	Реконструкција и опремање постојећих објеката, Ђачке кухиње, одељ.за предшколски узраст где год је потребно и могуће	Сва насеља у којима су активна издв. одељења	насељски
СРЕД. ОБР.	Гимназија Техничка школа	Лебане	Унапређење, реконструкц.постојећ. објекта гимназије; могућа изградња новог објекта техничке школе	Лебане	Општинс. суб.регион.
	Дечја установа	Лебане	Доградња пост.д.уст. Комб. дечја установа са смештајем деце свих узраста	Лебане Лебане, Бошњаце	општинс. ЦЗН
ДЕЧЈА ЗАШТИТА	Одељење за предшк. узраст	Лебане, Бошњаце, Шумане, Цекавица, Поповце	Одељење за предшк. узраст у школи	Прекопчелица, Клајић, Бувце, Гргуровце, Шилово, Коњино, Пертате, Лугаре, В.Војловце, Точевце, Голи Рид, Слишане, Шилово, Штулац	ЛЦ насељски
	Цен.соц.рад Дом за пенз. и стара лица	Лебане -	Унапређ.пост.служби Нов објекат	Лебане Бошњаце	општинс. суб.регион.
ЗДРАВСТВО	Дом здравља	Лебане	Унапређење Од.стационар. типа	Лебане Бошњаце	општинс. ЦЗН
	Здравствена станица	Бошњаце -	унапређење Здравствена станица	Прекопчелица, Клајић	ЦЗН
	Амбуланте	Прекопчелица, Клајић, Слишане, Поповце, Бувце	Амб. са привр. служ. Моб.здравств. служба	Голи Рид, Шумане, Шилово Сва остала насеља	локални
	-	-	Посебна здр. служба	Сва нас. са тур. пот.	специфич. општ.спец.
КУЛТУРА	Дом културе, библиотека	Лебане	Реконструкц и унапређ. садржаја, галерија, отворена сцена	Лебане	општ.спец.
	Дом културе	Бувце, Бошњаце, Голи Рид, Д. Врановце, Ждеглово, Клајић, Лугаре, Пертате, Секизол, Слишане, Точевце, Шилово	Реконструкција, ревитализација, увођење разноврсних активности из области културе, науке и туризма	Сва насеља у којима постоје домови културе; Бошњаце (изградња новог објекта)	ЦЗН ЛЦ примарна сеоска насеља
АДМИНИСТРАЦИЈА И УПРАВА	Скупш.опш. Пор.управа, Катастар	Лебане	Унапређење пост. објеката и служби	Лебане	општинс.
	Месна канцеларија	Лебане, Прекопчелица, Бошњаце, Клајић, Слишане	Постојеће МК реконстр. и опремити Нов објекат МК	Прекопч., Бошњаце, Клајић, Слишане Бувце	ЦЗН ЛЦ
СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА	Спортски центар	Лебане	Комплетирање постој., изградња спортске хале	Лебане	општ.спец.
	Фудбалски терен	Лебане, Бошњаце, Пертате, Ђеновац	Ревитализација и опремање постојећих терена у свим насељима где постоје Изградња новог	Посебно опремање у центру општине, ЦЗН, ЛЦ, природним и културним добрима Цекавица-М.Војловце	општинс. ЦЗС ЛЦ сеоска нас.
	Тер. за мале спортове	Лебане, В.Војловце, Клајић, Лугаре, Прекопчелица, Ђеновац, Цекавица, Шилово,	Даље унапређивање постојећих и изградња нових у свим насељима	У свим насељима, посебно у центру општине, ЦЗН и ЛЦ, као и у зонама природних и култ. добара	општински, локални

Управа и администрација

Објекат Скупштине општине Лебане задовољава потребе локалне управе. Унапређење рада односи се на побољшање квалитета пружања услуга грађанима, развоју информационе мреже и е-управе. Постојећих 5 месних канцеларија у насељима Лебане, Бошњаце, Клајић, Слишане и Прекопчелица треба реорганизовати у складу са улогом насеља у планираној мрежи насеља. Планира се задржавање месних канцеларија у планираним центрима заједнице насеља и локалним центрима и отварање МК у локалном центру Бувце, а објекте месних канцеларија који нису у функцији адаптирати за недостајуће потребе јавних служби, у складу са потребама сваког насеља. Све објекте МК потребно је технички и инфраструктурно опремити и повезати савременим телекомуникационим и информационим технологијама.

Спорт и рекреација

Концепт развоја спорта и рекреације заснива се на унапређењу постојећих и развоју нових рекреативних простора. Планске интервенције у градском насељу Лебане односе се на реконструкцију постојећег спортско-рекреативног центра и изградњу новог, изградњу затвореног базена, уређење и опремање дечјих игралишта и јавних спортско-рекреативних простора, шетних и бициклистичких стаза, итд.

Мрежа објеката спорта и рекреације у сеоским насељима планира се у складу са бројем становника, структуром насеља, тј. рангом центра, постојањем основне школе, туристичком атрактивношћу и доступношћу рекреативних простора у околним насељима, али је пожељна и могућа у свим оним насељима где се јави потреба и иницијатива. Предвиђа се: реконструкција, изградња и опремање школских и јавних објеката физичке културе (фискултурне сале, отворени терени за мале спортове); уређивање и опремање простора за игру деце у свим центрима насеља преко 500 становника; уређивање простора за културно-забавно рекреативне догађаје и манифестације; обезбеђивање затворених простора намењених рекреацији и слободном времену како би се омогућило целогодишње окупљање и рекреирање становника (могућност вишенаменског коришћења постојећих објеката домова културе, месних канцеларија, фискултурних дворана, и сл.).

Верски објекти

Верски објекти нису део јавних служби, али имају јавну намену. Заступљени су у већем броју насеља и део су културне баштине, имају културни, историјски и амбијентални значај, па их треба редовно одржавати. Могуће је њихово обнављање или доградња, али искључиво према условима надлежног Завода за заштиту споменика културе Ниш. Могућа је изградња нових верских објеката у насељима која их немају, на иницијативу и уз подршку локалног становништва и под условима надлежног Завода.

1.2.3.1. Комунални објекти

Уређени комунални објекти су основ здравог живота у насељима: гробља, зелене пијаци, ватрогасне и ветеринарске станице, гробља за угинуле животиње, депоније и сви објекти комуналне инфраструктуре (ТС високог и ниског напона, изворишта водоснабдевања, фабрике за прераду воде, постројења за пречишћавање отпадних вода, депоније). Пошто многи од ових објеката, на територији општине Лебане не постоје, потребно је створити плански основ за њихову реализацију.

Гробља – постојећа гробља по површини задовољавају потребе у свим насељима, осим у Лебану где се планира се проширење постојећег гробља за око 1,0ха, што је прва фаза реализације новог гробља. У другој фази се планира формирање новог гробља ван захвата ПГР-а, уз магистрални пут ка Царичином граду, на површини од 1,5ха. За сва гробља треба планирати опремање потребном комуналном инфраструктуром, обезбедити простор за пратеће обавезне садржаје, уређивање зона заштитног зеленила и зеленила у оквиру комплекса. Такође треба сачувати околне слободне просторе за могућа проширења

Табела 1.2.3.2. Комунални објекти

Ниво нас. у мрежи нас.	Насеље	Гробље	Зелена пијаца	Сточна пијаца	Ветер. станица	Ватрог. станица	Гробље за уг.жив.	Депонија смећа
ЦЕНТАР ОПШ.	ЛЕБАНЕ	+	+	+	+	+	-	-
ЦЕНТРИ ЗАЈЕДНИЦЕ НАСЕЉА	БОШЊАЦЕ	+	нов обј.	План.	+	-	-	-
	КЛАЈИЋ	+	нов обј.	-	-	-	-	-
	ПРЕКОПЧЕЛ.	+	нов обј.	-	план	-	-	-
ЛОКАЛНИ ЦЕНТРИ	БУВЦЕ	+	-	-	-	-	-	-
	ПОПОВЦЕ	+	-	-	-	-	-	-
	СЛИШАНЕ	+	нов обј.	-	-	-	-	-
ПРИМАРНА СЕОСКА НАСЕЉА	БАЧЕВИНА	+	-	-	-	-	у атару једног од примарних сеоских насеља	-
	В.ВОЈЛОВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	ГЕГЉА	+	-	-	-	-		-
	ГОЛИ РИД	+	-	-	-	-		-
	Г.ВРАНОВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	ГРГУРОВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	Д.ВРАНОВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	ДРВОДЕЉ	+	-	-	-	-		-
	ЖДЕГЛОВО	+	-	-	-	-		-
	КОЊИНО	+	-	-	-	-		-
	КРИВАЧА	+	-	-	-	-		-
	ЛАЛИНОВАЦ	+	-	-	-	-		-
	ЛИПОВИЦА	+	-	-	-	-		-
	ЛУГАРЕ	+	-	-	-	-		-
	М.ВОЈЛОВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	НОВА ТОПОЛА	+	-	-	-	-		-
	НОВО СЕЛО	+	-	-	-	-		-
	ПЕРТАТЕ	+	-	-	-	-		-
	ПЕТРОВАЦ	+	-	-	-	-		-
	ПОПОВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	ПОРОШТИЦА	+	-	-	-	-		-
	РАДЕВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	РАДИНОВАЦ	+	-	-	-	-		-
	РАФУНА	+	-	-	-	-		-
	СВИЊАРИЦА	+	-	-	-	-		-
	СЕКИЦОЛ	+	-	-	-	-		-
	СЛИШАНЕ	+	-	-	-	-		-
	ТОГОЧЕВЦЕ	+	-	-	-	-		-
	ЋЕНОВАЦ	+	-	-	-	-		-
	ЦЕКАВИЦА	+	-	-	-	-		-
ШАРЦЕ	+	-	-	-	-	-		
ШИЛОВО	+	-	-	-	-	-		
ШТУЛАЦ	+	-	-	-	-	-		
ШУМАНЕ	+	-	-	-	-	-		

Напомена: + = постојећи обј. који се задржава; - = не постоји и не планира се; текстуални приказ= планирано;

Зелене пијаце – На основу капацитета, квалитета објеката и потреба насеља, зелена пијаца у Лебану се задржава на постојећој локацији, уз даље уређење и одржавање према еколошко - санитарним условима и законским прописима. Потребно је обезбедити алтернативну локацију у граду за продају сезонског воћа и поврћа из возила. За унапређење мреже насеља потребно је обезбедити локације за нове зелене пијаце у ЦЗН и у ЛЦ Слишане, уз њихово опремање у складу са наменом. Према потребама становништва, могуће је формирање зелених пијаца и у неком од примарних сеоских насеља.

Робна пијаца – Робна пијаца заузима површину од око 0,15ха. На основу капацитета, потреба насеља, постојећа локација се задржава, уз неопходно уређење објекта и садржаја као и одржавање према еколошко - санитарним стандардима и Законским прописима.

Сточне пијаце – на територији општине постоји у Лебану. Капацитет је на одговарајућем нивоу. Неопходно је одржавање ове локације усклађено са Законом прописаним условима. Пошто брдско-планински део територије општине има потенцијале за унапређење сточарства, као једног од носилаца развоја општине, потребно је обезбедити нову локацију за сточну пијацу у Бошњацу. Она не сме да буде у центру насеља, већ на његовом ободу, као ни близу природних и културних добара, са обезбеђеним саобраћајним приступом из свих насеља, пратећом опремом и комуналном инфраструктуром.

Ветеринарске станице – опремљеност ветеринарским станицама није у складу са развојем сточарства. Постојеће станице у Лебану и Бошњацу неће бити довољне за планирани развој. Планом се предвиђа обезбеђење локације за још једну ветеринарску станицу у Прекопчелици. Ове ветеринарске станице организоваће амбулантне или теренске активности у осталим насељима.

Ватрогасни дом – постоји у Лебану и планира се његово задржавање.

Гробља за угинуле животиње – неопходна су у садашњим условима, нарочито за територије са интензивним сточарством. На територији општине не постоје. Угинула стока се вероватно одвози у најближу кафилерију. За општину Лебане потребно је у атару једног од примарних сеоских насеља припремити локацију за ово гробље, ван грађевинског подручја, уз неки од локалних путева, на оцедитом земљишту и удаљену од водотокова. На локалној управи и грађанима је да донесу одлуку, прво о потреби, а затим и о избору локације. На овом гробљу, угинуле животиње се морају сахрањивати под контролом и уз све мере заштите околине и самог гробља.

Депоније смећа – на подручју општине Лебане идентификована су повремена, неконтролисана сметлишта и депоније, која угрожавају стање животне средине и здравље људи. На основу препорука из Националне стратегије управљања отпадом, општина Лебане припада подручју регионалне депоније у Лесковцу. Потребно је изградити трансфер станицу за општину Лебане или заједничку трансфер станицу за општине Бојник и Лебане, на територији општине Бојник.

1.3. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ И ДИСТРИБУЦИЈА ПРИВРЕДНИХ ДЕЛАТНОСТИ

1.3.1. Развој пољопривреде, шумарства и водопривреде

1.3.1.1. Пољопривреда

Развој пољопривреде ширег региона опредељује и даљи развој овог сектора у општини Лебане, тако да су основе будуће пољопривреде на овом подручју:

1. *прилагођавање тржишној економији* – држава неће више директно управљати пољопривредним сектором, већ ће имати регулаторну улогу, а пољопривредни субјекти треба да сагледају своје интересе, газдинство и тржиште;
2. *интеграције* – подразумевају задовољење три економска критеријума која се односе и на пољопривреду: стварање и функционисање тржишне економије која ће бити способна да се интегрише у тржишне економије осталих земаља чланица; способност да се издржи конкуренција слободног тржишта; прилагођавање целом сету ЕУ правила и пракси;
3. *реструктурирање и модернизација целог пољопривредног сектора* – што подразумева: технолошки развој механизације; повећање продуктивности пољопривредне производње по хектару; повећање продуктивности у непољопривредном сектору.

Пољопривредни произвођачи имаће три могућа избора:

Прво, наставити пољопривредне активности на традиционалан начин, а приходе домаћинства допуњавати и другим зарадама. Ова могућност је честа и расте у заједници европских пољопривредника, а непосредно је у вези са одговарајућим руралним развојем подручја.

Друго, интензивирати производњу и прилагодити захтевима тржишта за скупљим производима (воће, поврће и сл.), и зарађивати више са исте површине.

Треће, повећати земљишну површину и добити прихватљив доходак производећи основне производе (пшеница, млеко, говедина и др.).

У наредном периоду је реално очекивати да пољопривреда може да: произведе више и допринесе опоравку целокупне економије; произведе безбедну и високо квалитетну храну; утиче на заштиту животне средине и има потенцијал да развије руралну туристичку понуду; поднесе промене у транзицији и интеграцијама. Међутим, пољопривреда не може да настави да запошљава број људи који је тренутно упуслен, нити да им обезбеди

прихватљив стандард живота на малој мешовитој фарми која преовлађује данас. Даљи развој пољопривреда ће захтевати мање пољопривредника, већа газдинства и специјализовану производњу која прати захтеве тржишта.

Интензивна и специјализована пољопривредна производња која је потпуно оријентисана, пре свега, ка захтевима тржишта (рационализација, максимална продуктивност, већи профит), погоднија је у равничарском пољопривредном рејону (атари и делови атара од Ђеновца и Тогочевца до Коњина).

Органска пољопривредна производња може да има већи значај у будућем развоју овог сектора на подручју Лебана у контексту руралног развоја, и то без посебних ограничења за просторни размештај на територији општине. Концепт органске пољопривредне производње на екофармама, уз мултифункционалну пољопривреду, може спроводити у свим сеоским атарима Лебана – са већом оријентацијом ка биљној производњи у равничарском и брдском подручју, а са већом оријентацијом ка сточарској производњи у брдско-планинском подручју, имајући у виду капацитет сточарске производње који је условљен потребом за уравнотеженим односом биљне и сточарске производње. Тако, већи капацитети органске производње могу се остварити у атарима западног и средишњег дела Општине, од Слишана до Шумана, али и планински атари у јужном делу општине, од Рафуне до Липовице, могу имати економски одрживу органску пољопривредну производњу у оквиру мултифункционалне пољопривреде на екофарми и уз подршку руралног развоја.

Органска пољопривреда има еколошку основу која се заснива на поставци да плодност земљишта, садржај органске материје, структура и земљишни организми чине живо земљиште, као базу за здраву биљку.

Мањи недостаци органске пољопривреде (мања продуктивност - до 50%, плодови су мањих димензија и немају посебан естетски изглед па се углавном прерађују, а по правилу се складиште у хладњачама, док је рок употребе је до 1 године) не умањују њен значај у контексту одрживог развоја руралног подручја.

Органска пољопривреда захтева:

- изолованост земљишних парцела, сточарских фарми и прерађивачких капацитета од могућих извора загађења;
- одговарајући квалитет воде за наводњавање;
- биоагротехничке мере усмерене на уношење органске материје (прегорели стајњак; компост, зеленишно ђубриво, зелени малч и гајене врсте које фиксирају ваздушни азот, микроорганизми) уз увођење плодореда који омогућује повећање учешћа легуминоза, бољу контролу корова, патогена и инсеката, и на бази тога одговарајући систем одбране и примену других биотехничких мера уз правилни одабир сорте;
- усклађен развој биљне и сточарске производње (1 условно грло/1ха);
- оспособљеност стручњака и произвођача за органску производњу, уз обавезу сталног иновирања знања.

Таква органска производња се може обезбедити у оквиру екофарме. Осим тога, очување биодиверзитета и генетичке разноврсности даје органској пољопривреди шири и трајни значај у оквиру мера заштите екосистема.

Екофарма представља уравнотежен агроекосистем (биљна и сточарска производња), што укључује еколошку равнотежу и у целини фарма се максимално ослањање на сопствене ресурсе. Специфичност фарме је разноврсна производња, еколошко и хортикултурно уређење фарме, што укључује и производне површине. Едукативни агробиотуризам је погодан вид руралног туризма који може на екофарми обезбедити значајне додатне приходе у мултифункционалној пољопривреди савременог сеоског газдинства.

Мултифункционална пољопривреда обухвата производњу хране, али и непољопривредне производе (нпр. сувенири, занатски производи) и услуге (едукација, рекреација, агро, еко, етно и рурални туризам). Овај тип производње доприноси очувању земљишта, воде, здравља биљака, животиња и људи, биодиверзитета и агробиодиверзитета, као и очување вредности руралног окружења, породичног

газдинства, локалних етнолошких и културних вредности и традиције. Заснована на основним еколошким начелима – предострожност и превентива – мултифункционална пољопривреда омогућује ревитализацију производње, развој породичног поседа и срећнији живот сеоске породице.

Такав приступ руралном развоју, са органском производњом на екофарми и мултифункционалном пољопривредом успешније развија руралну средину, повећава запосленост и посебно развија мало пољопривредно газдинство, а вредност органске хране се кроз туристичку понуду повећава.

Рурални развој треба да се сагледава на неопходној дистанци између руралне и пољопривредне политике развоја – рурална политика се бави широким спектром различитих социо-економских активности. Руралном економијом доминира пољопривредна активност и она готово увек зависи од пољопривреде, осим у областима које теже или се трансформишу у субурбана подручја – на подручју Лебана то могу да буду периферни делови општинског центра и ближи делови суседних насеља који делимично имају и карактер приградских. Рурална економија, међутим, никада није само пољопривреда, већ је мрежа економских активности које покривају села и вароши, а могу да укључе и градове или њихове делове. Она обезбеђује: јавна добра - образовање, здравље, путеве, животну средину; услужне послове - продавце на мало, занатске и друге професионалне услуге; производне капацитете - пољопривредна добра; помоћну индустрију и друго. Рурална и пољопривредна економија у великој мери зависе од успеха у другој.

1.3.1.2. Шумарство и ловство

Развојем шумарства треба да се обезбеди очување, унапређење, одрживо коришћење и валоризација заштитних, социјалних, културних и регулаторних функција шума. У државним и приватним шумама треба да су истакнута два основна интереса: да се вредност капитала шума не умањи и да власник остварује добит од тог капитала.

Планира се повећање шумовитости на око 36%, односно за 5,8%, а оствариће се пошумљавањем око 19,5km² земљишта нижег производно-економског потенцијала (7. и 8. катастарске класе, посебно на теренима са већим нагибом), ерозивног земљишта и слива планиране водоакумулације, подизањем нових и негом шума на подручју.

Табела 1.3.1.2. Шуме и шумско земљиште на подручју општине Лебана

Структура власништва	Укупна површина шума (ha)	Шуме и шумско земљиште (ha)							Остало Земљиште (ha)
		Укупно шумско земљиште	Високе шуме	Изданачке шуме	ВПС	Шикаре	Шибљаца	Шумско земљиште	
Државне шуме	2747,59	2587,08	976,75	720,95	618,89	94,87	95,44	80,18	323,07
Приватне шуме	8000,00	8000,00	3002,00	3835,00	787,00	376,00			
У к у п н о	10747,59	10587,08	3978,75	4555,95	1405,89	479,87	95,44	80,18	323,07

Државне шуме на подручју Лебана захватају 2748ha, њима управља и газдује ЈП "Србијашуме", ШГ "Шума" - Лесковац, а сврстане су у газдинске јединице: "Петрова гора – Соколов вис" (део) на 47,52ha; "Веља глава – Копиљак" (део) на 361,44ha; "Радевачка чесма" (део) на 1223,93ha; "Шиловачке шуме" (део) на 877,88ha; "Пуста река" (део) на 236,82ha. Одрживо газдовање државним шумама подразумева обавезу сталне заштите, одржавања, обнављања и тиме остваривања бројних корисних функција шума. Обезбеђење одрживог развоја и профитабилности државног шумарског сектора, узимајући у обзир еколошке и социјалне захтеве, као и стварање највеће могуће додатне вредности производа шума, може се постићи путем: унапређења система планирања; примене савремених метода газдовања, мониторинга стања шума; остваривања функције образовања, рекреације, туризма и осталих функција шума; контролу власништва над шумама којима располаже, и др.

Приватне шуме захватају око 8000ha. Ефикасна подршка власницима приватних шума ради задовољења личног и општег интереса, али и одрживог газдовања постиже се: утврђивањем стања приватних шума и развојем система планирања и контроле газдовања; оснивањем саветодавне службе; заштитом приватних шума кроз одговорност власника; обезбеђивањем дугорочне финансијске подршке за унапређење стања приватних шума; подстицањем укрупњавања шумских поседа у приватној својини и онемогућавањем даље фрагментације шумских поседа, и др.

Развој ловства и управљање ловиштима спроводиће се: очувањем разноврсности ловне фауне; гајењем, насељавањем аутохтоних врста и заштитом дивљачи у ловишту; усклађивањем ловне и осталих делатности у ловишту; организацијом стручне службе за праћење и усмеравање развоја популације основних и споредних врста дивљачи; изработом и одржавањем ловно-узгојних и ловно-техничких објеката; санитарним одстрелом дивљачи, а по поправци стања и организованом лову основних врста; организовањем ловног туризма и едукацијом ловних стручњака и ловаца у циљу заштите и узгоја дивљачи и др.

На подручју плана, ловиштем "Лебане" газдује корисник Ловачки савез Србије, ЛУ "Јабланица" – Лебане, док ловиштем "Бошњачки брег" газдује ЛУ у Бошњацу. Предлаже се организовање *узгајалишта крупне дивљачи* и формирање *комерцијалног ловишта* у планинском подручју, према посебној ловно-привредној основи, како би се обезбедили оптимална настањеност станишта и контролисано коришћење дивљачи, а постојећи природни потенцијали користили за развој ловног туризма.

1.3.1.3. Водопривреда

Развој водопривредног сектора се заснива на начелу интегралног коришћења вода, заштите вода и заштите од штетног дејства вода.

Интегрално коришћење вода на подручју општине Лебане захтева изградњу вишенаменске акумулације, која је носилац посебне намене слива Шуманске р. узводно од преграде "Кључ", као Јабланички регионални подсистем за коришћење, уређење и заштиту речних вода. Акумулација "Кључ" представља окосницу вишенаменског водопривредног система "Шуманка" који ће се користити за водоснабдевање насеља у оквиру општина Лебане и Медвеђа, оплемењивање малих вода реке Јабланице, наводњавању потенцијалних пољопривредних површина: у долини Шуманске реке низводно од акумулације "Кључ", површина низводно од Лебана уз водоток Јабланице и површина у Лесковачком пољу, као и у одбрани низводних насеља од плављења.

Заштита квалитета вода остваује се: резервисањем простора за планирану акумулацију „Кључ“; заштитом површинских и подземних вода од загађивања и непланског коришћења, посебно низводно од долинских насеља Јабланице (низводно од Лебана); заштитом локалних изворишта и њиховог одрживог коришћења; заштитом водених и приобалних екосистема обезбеђењем гарантованог еколошког (минималног) протока.

Заштита од вода подразумева, пре свега, утврђивање плавне зоне (мапе ризика, планови заштите, техничка регулатива, итд). Приоритетно је успостављање и побољшање заштите најзначајнијих центара штете (градско насеље Лебане, привредни комплекси, саобраћајна инфраструктура и сл.). У првој фази планског периода треба се оријентисати инвестиционо одржавање постојећих на завршетак започетих објеката. У области антиерозионог уређења сливова и заштите од бујичних поплава, приоритетни су радови на просторима који гравитирају планираној акумулацији.

Заштита од вода се заснива на комбинацији хидротехничких и организационих мера, и то: 1) хидротехничке мере садрже: пасивне (линијски заштитни системи) и активне мере заштите (реализацијом водоакумулација) Лебана и Бошњачког поља, реализацијом водоакумулације у горњем делу слива и применом биотехничких радова; заштите насеља, инфраструктурних система и пољопривредног земљишта у читавом горњем току; мере заштите од плављења у случају акцидента на водопривредним објектима; друге активне мере заштите од бујица и ерозивних процеса, које обухватају техничке радове

(бујичарске преграде и прагови), биотехничке радове (градони, терасе, контурни ровови, зидови против спирања и др.) и биолошке радове (пошумљавање, мелиорација деградираних шума, мелиорација пашњака и ливада, затрављивање и др.).

2) организационе мере, пре свега планско уређење насеља (спречавањем изградње нових објеката у зонама угроженим од поплава), регулација река и уређење обала у зони насеља по принципима урбане регулације, уређење водних режима, и др.

Радови од значаја за пољопривреду – *хидромелиорације* у будућем периоду у великој мери ће зависити од интереса приватног сектора. Задатак водопривреде биће обезбеђење изворишта и главних довода. Активности везане за наводњавање морају обухватити: рехабилитацију постојећих објеката и система, проширење капацитета постојећих и изградња нових водозахвата где за то постоје конкретни интереси.

1.3.2. Просторни развој индустрије

У складу са потенцијалима и ограничењима подручја, предвиђа се оптимални развој и просторна организација продукционих делатности кроз дисперзију специфичних пословно-производних садржаја у функцији индустрије, уз истовремено јачање постојећих и формирање нових пословно-производних зона/позема/пунктова (радне зоне).

Развој индустрије се базира на поставкама развоја ширег функционалног урбаног подручја и подразумева:

- развој индустријских производних делатности, пре свега у насељу Лебана, кроз подизање нивоа атрактивности насеља за инвестирање, а са циљем искоришћења саобраћајних потенцијала (близине аутопута и државног пута I реда) и привлачења нових инвестиција;
- унапређење постојећих производних зона и изградња нових;
- унапређење функционалне структуре (реструктурирање постојећих и формирање нових делатности, као и развој комплементарних делатности);
- унапређење физичке структуре (реконструкција постојеће физичке структуре, развој одговарајуће саобраћајне и техничке инфраструктуре, изградња нове физичке структуре);
- формирање физичке структуре индустријских комплекса којом се постиже визуелно-обликовна препознатљивост и естетика простора;
- потенцирање започетих тенденција развоја различитих облика производног занатства мањих капацитета унутар стамбеног ткива Лебана и у већим сеоским насељима која имају бољу саобраћајну повезаност;
- обезбеђење адекватне понуде локација различитих величина у циљу адекватног коришћења земљишта и задовољења потреба инвеститора;
- децентрализација комерцијалних садржаја, у циљу подстицања развоја свих делова насеља;
- активирање туристичких потенцијала Радана и других подручја, као тржишта за локалне производе.

Планира се:

1. Реструктурирање постојећих индустријских комплекса у Лебану.
2. Формирање пословно-производне зоне "Јабланица" (радна зона).
3. Формирање и инфраструктурно опремање локација за мање погоне прехранбене индустрије у Бошњацу (ратарски, повртарски и сточарски производи) и Прекопчелици (сточарски и воћарски производи).
4. Формирање и инфраструктурно опремање локација мањих специјализованих прерађивачких погона "здраве хране", паковање лековитог биља и шумских плодова, уколико постоји интерес, у свим насељима.
5. Подстицање развоја производног занатства, пре свега у Лебану и центрима заједнице насеља, као и другим насељима уколико постоји интерес.

Развој различитих продукционих делатности треба да буде у складу са осталим намена у простору, тако да се не наруши квалитет живота, екологија простора и одрживост развоја.

Просторна организација подразумева дисперзију мањих и специфичних садржаја у функцији индустрије на ширем подручју општине, као и концентрацију већих пословно-производних садржаја кроз реструктурирање постојећих комплекса и формирање нових зона/потеза/пунктова. Индустијски сектор општине Лебане садржи:

1. Пословно-производни коридор I реда (ПП1) са пословно-производном зоном "Јабланица" (радна зона), постојећим индустријским комплексима и мањим погонима прехранбене индустрије.
2. Пословно-производни коридор II реда (ПП2) у западној периферној урбаној зони Лебана са потезом специјализованих погона производног занатства.
3. Кластер пословно-производних система у функцији индустрије са пунктовима мањих погона прехранбене индустрије и специјализованих прерађивачких погона.

1.3.3. Просторни развој услужних система

Услужни системи могу бити: општи центри и специјализовани центри, и као радно и капитално интензивне делатности; ови системи генеришу функције централитета у простору и насељима.

Општи насељски центри садрже функције друштвеног стандарда, управе и заштите, и комерцијалне функције централитета из домена услуга свих врста (трговине, угоститељства, пословања, занатства,...). У мрежи насеља, систем услуга најчешће прати хијерахију насеља и то по правилу: код сеоских насеља услуге су, пре свега, орјентисане на задовољење свакодневних потреба, а са порастом значаја насеља у мрежи, услуге усмерене ка задовољењу повремених и ванредних потреба узимају далеко већи проценат, најчешће сразмерно рангу управних делатности и активности из области друштвене инфраструктуре.

Специјализовани центри могу бити искључиво услужни или примарно услужни (нпр. трговина специфичним производима, угоститељски центри,...) или примарно производно-пословни (нпр. примарна обрада и паковање пољопривредних производа и продаја на велико, сабирно дистрибутивни центар пољопривредних производа, ...). Битно је, међутим, нагласити да ови центри могу имати ранг од насељског (пре свега у функцији локалних потреба и економије), преко општинског, регионалног, па и интеррегионалног центра.

Специјализовани центри вишег ранга су, по правилу, системи делатности у функцији основних привредних грана као што је пољопривреда, експлоатација природних ресурса и туризам.

Оптимальна функционална организација услужних система, у мрежи општих или специјализованих центара као подршка основних привредних грана, може се посматрати са два становишта:

- 1) унутрашње организације центара, где се ниво организованости мери конгруенцијом основних варијабли: људских потреба, локационих захтева посматраних активности, локацијских услова простора центра и просторног континуитета, и
- 2) релацијског односа са припадајућим окружењем и другим центрима у систему, где се ниво организованости центра мери његовим односом са гравитационим подручјем и осталим центрима у систему.

Оптимальна просторна организација услужног система изражава се критеријумима који описују ниво оптимальности услова који пружа простор: функционалност простора; могућност трансформисања простора у односу на динамику очекиваних промена у току експлоатације; рационалност просторне организације; рационалан ниво трошкова иградње, уређивања, опремања и коришћења простора; атрактивност простора; квалитет амбијента, животних и радних услова; и приступачност центру.

Принципи планирања и управљања развојем услужних система - комерцијалних централних функција, су:

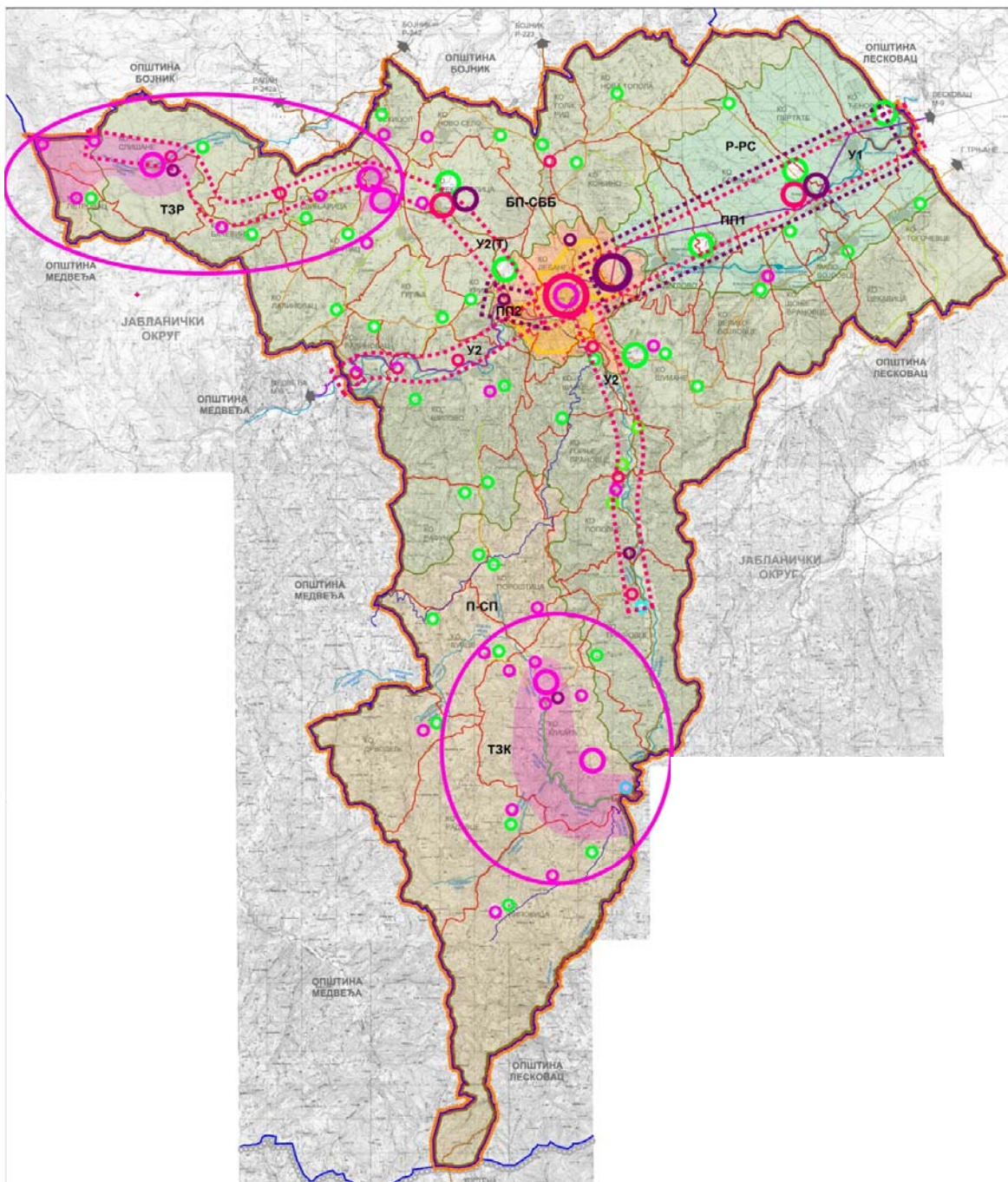
- 1) Унапређење и развој постојећих система каналисањем актуелних тенденција развоја.
 - 2) Унапређење и развој просторне структуре формирањем нових центара.
- С обзиром да услужни системи имају изузетно тржишни развојни карактер, они нису планеабилни у условима велике развојне неизвесности, посебно у смислу њихове прецизне програмске дефинисаности. Једноставно, потребе се преламају кроз тржишне законе и ове функције настају и нестају са променама потражње. У том смислу, треба омогућити што ефикасније дејство тржишта и створити основ за улагање у широк спектар активности, с обзиром да њихово присуство имплицитно подиже укупни квалитет живота.

Просторна организација услужних система

Без обзира на извесна ограничења, постоји више развојних компоненти, за дефинисање концепта развоја овог сектора и уобличавање могућих модела развоја, као што су:

- I) Развој **специјализованих услужних центара** (суб)регионалног значаја:
 1. *Субрегионални трговинско-дистрибутивни центар* у Лебану (за општине Лебане, Бојник и Медвеђа, као део услужног система на нивоу ФУП Лесковац).
 2. *Субрегионални центар за археолошка истраживања*, са пратећим услугама код Царичиног града.
- II) Развој **општих и специјализованих услужних центара** локалног значаја:
 1. *Локални услужни центри* из домена услуга свих врста (трговине, угоститељства, пословања, занатства, ...) у Лебану и у центрима заједнице насеља – Бошњацу, Прекопчелици и Клајићу.
 2. *Локални услужни центри* из домена услуга свакодневних потреба становника (општа трговина) у локалним центрима – Слишане, Бувце, Поповце и примарним насељима средње величине.
 3. *Локални услужни центри* из домена специјализованих услуга где је то карактеристично, у локалним центрима – Слишане, Бувце, Поповце, као и у примарним насељима – Гргуровце (водоснабдевање),
- III) Развој **кластера** у функцији подстицања развоја основних делатности:
 1. Пословно-производни и услужни системи у функцији пољопривреде:
 - *Ратарски и повртарски кластер услуга* у источном, равничарском делу општине, са центром у Бошњацу. Бошњачко поље представља највреднији пољопривредни ресурс у општини Лебане.
 - *Сточарски и воћарски кластери услуга* као комбинација еко и стандардне производње, лоцирани претежно у брдском подручју, са центром у Прекопчелици.
 2. *Кластери услуга у функцији сакупљања, прераде и дистрибуције шумских плодова, лековитог биља и печурака*. Кластери подразумевају организацију система који су функцији подршке производњи, складиштењу, преради, паковању, пласману и дистрибуцији шумских плодова, лековитог биља и печурака на домаће и страна тржишта.
 3. *Кластери услуга у шумарству и преради дрвета* под строгим условима заштите природе и земљишта од ерозије. Кластери подразумевају организацију система који су функцији подршке производњи, складиштењу, преради, паковању, пласману и дистрибуцији производа од дрвета на домаће и страна тржишта.
- IV) Услужни системи у функцији **туризма**:
 1. Развој *еко-етно туристичке зоне* и пратећег ланца услужних система на потезу Радан – Царичин град.
 2. Развој зоне за *сеоски туризам* са ланцем пратећих услужних садржаја на подручју Клајића. Предлаже се формирање и специјализованог центра за *породични одмор и спортско-рекреативни лов и риболов* у овој зони, на граници зона заштите северно од акумулације Кључ. Подразумева се строго регулисање обављања активности лова и риболова у зонама заштите, тако и пратећих услужних активности.

Слика 1.3. Просторни развој привреде на подручју општине Лебана

Коридори пословно-производних и услужних система

- ПП1 Пословно-производни коридор I реда
- ПП2 Пословно-производни коридор II реда
- У1 Услужни коридор I реда
- У2 Услужни коридор II реда
- У2(Т) Услужни коридор II реда (туризам)

Генератори пословно-производних и услужних система

- Р-РС Равничарски / ратарско-сточарски пољопривредни рејон
- БП-СВВ Брдско-планински / сточарско-воћарско-виноградарски рејс
- П-СП Планински / сточарско-планински пољопривредни рејон
- ТЗР Туристичка зона Радан
- ТЗК Туристичка зона Кључ

Клустери пословно-производних и услужних система

- Кластер пословно-производних система у функцији пољопривреде
- Кластер пп система у функцији пољопривреде (еко-фарме)
- Пословно-производни системи у функцији водопривреде
- Индустијска зона
- Кластер пословно-производних система у функцији индустрије (МСП)
- Кластер пп система у функцији индустрије (производно занатство)
- Кластер пословно-производних система у функцији услуга (МСП)
- Кластер пп система у функцији услуга (услужно занатство)
- Кластер пословно-производних система у функцији туризма (МСП)
- Кластер пп система у функцији туризма (рурални туризам)

1.4. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ ТУРИЗМА, ОРГАНИЗАЦИЈА И УРЕЂЕЊЕ ТУРИСТИЧКИХ И РЕКРЕАТИВНИХ ПРОСТОРА

1.4.1. Туризам

Развој туризма на територији општине Лебане сагледан је кроз дефинисање:

- просторно-функционалне структуре развоја туризма;
- могућности развоја различитих врста туризма на потенцијалним локацијама уз сагледавање услова развоја.

Просторно-функционална структура развоја туризма

Просторно-функционална структура развоја туризма заснива се на дефинисању туристичких регија, места и простора, позицији смештајних капацитета и викенд насеља, као и пунктова и зона од значаја за туризам и рекреацију.

А) Туристичка регија

Подручје општине Лебане је у оквиру туристичке регије Горња Јабланица-Пуста река, као дела туристичког кластера Југоисточне Србије.

Б) Туристичке зоне

Као мање целине у оквиру територије општине и туристичке регије издвајају се туристичке зоне као подцелине нижег реда у оквиру туристичке регије.

Туристичке целине првог нивоа обухватају пешачки доступан круг око туристичког места - центра (макс. 5км) као потез дневних излета. У овом обухвату је изузетно битан развој пешачких и рекреативних путања, повезивања насеља међусобно и са туристичким атрактерима и уређивање локалних излетишта.

Туристичке целине другог нивоа представљају туристичке зоне које обухватају више туристичких центара. У њима се формира целовита и разноврсна туристичка понуда и развијају се као зоне специфичног идентитета.

Ј) Примарна туристичка зона РАДАН

Обједињује просторне целине планиране за интензивни туристички развој, и то: *туристички простор Царичин град, туристичко место Слишане и друге туристичке локације.*

Поред изградње туристичких капацитета, ова зона биће и зона контролисане изградње објеката за одмор. Ова зона комбинује програме и капацитете за различите облике туристичке понуде: (а) везано за културни туризам – рута "Пут римских царева", (б) везано за туристичке објекте и садржаје, (в) везано за уређен и природни пејсаж за рекреацију у летњем периоду.

Туристичке подцелине

У оквиру ове зоне се планирају следеће туристичке подцелине:

- *Туристички простор "Царичин град"*, садржи:

а) *Археолошко налазиште Ivstianiana Prima* - предвиђају се радови истраживања и конзервације према условима надлежног Завода за заштиту споменика културе, као и одговарајућа туристичка презентација.

б) *Нови Царичин град* - конципиран је као целина састављена од нижих објеката (до два спрата), визуелно изграђена као етно комплекс - насеље модерновог архитектонског типа са обликовним асоцијацијама на византијски комплекс *Ivstianiana Prima*, обогаћено атрактивним туристичким садржајима (посебно уређен простор за дневне посете туристичких група – паркинг и одмориште, ресторан са 110 места, сувенири; хотел са 60 лежајева и са тематским клубовима; византијски врт; уметничка радионица; информативни центар, видиковац итд.; сви садржаји су повезани шеталишном стазом са елементима за рекреацију у фрагментима са комбинованим високим зеленилом и

украшним шибљем – баскет игралиште, дечије игралиште и сл.). Насеље треба да прати топографију терена и да у највећој мери потенцира одговарајуће визуре према археолошком налазишту и карактеристичним природним мотивима из окружења, као и да се уклопи у природни амбијент.

- *Туристичко место "Слишане"*, садржи:

а) *Рурално насеље Слишане* – уређено као центар руралног туризма и гастрономије; појединачни објекти или сви објекти домаћинства се могу реконструисати или адаптирати у функцији руралног туризма (око 30 објеката и око 100 лежајева), угоститељства (око 200 места), па и других комплементарних садржаја – отворена сцена за културно-уметничке манифестације, уметничке и занатске радионице, етно-антикварнице, специјализоване трговине домаће хране, лековитог биља, шумских плодова и сл. Неопходно је израдити студију о архитектонском обликовању и стилизацији реконструисаних и адаптираних објеката, с тим да се у највећој мери подржава аутентични израз постојећих стамбених и економских објеката са постаментом зиданим од ломљеног камена.

б) *Раданске кафане* – групација етно-ресторана и кафана у самом насељу Слишане, са понудом аутентичне гастрономије, лоцираних у средишњем делу насеља и уз поток (око 200 места); стилизовано архитектонско обликовање треба да подржава аутентични рурални карактер окружења, а предвиђају се највећим делом дневне посете, па је потребно обезбедити и одговарајућу саобраћајну приступачност.

в) *Етно-махала Радан* – новоизграђено и савремено туристичко насеље (до 100 лежајева), стилизовано у духу околног руралног амбијента, са садржајима специјалних интереса (ловачка кућа, планинарски дом, уметнички атељеи, куће за одмор и рехабилитацију и сл.).

г) *Рекреативни центар Радан* – лоциран уз поток, непосредно узводно од сеоског насеља; има отворене рекреативне садржаје: терен за мале спортове, мањи базен, дечије игралиште, полазиште трим стазе и *mountain biking* стазе према Радану, кафе-клуб и свлационице са санитарним просторијама.

д) *Етно-парк Слишане* – резервисани простор за развој туристичких садржаја; у првој фази развоја туристичког места има етно-сцену за културно-забавне манифестације, повезану вечерњим шеталиштем према групацији "Раданске кафане" и рекреативним шеталиштем према "Рекреативном центру Радан"; остали резервисани простор се користи као пољопривредно земљиште (баште, воћњаци) које се традиционално обрађује у функцији рекреације посетилаца.

- *Друге туристичке локације*

Формирају се као туристички пунктови у функцији целовите туристичке понуде, пре свега комплементарно туристичким и рекреативним садржајима туристичког места Слишане, и то:

а) *Друмска кафана* на путу Царичин град – Слишане, на погодној локацији са изразитим визурама према подручју Радана и Царичином граду на другој страни (око 60 места);

б) *Одмориште и видиковац Радан* на погодном месту, где се сусрећу трим стаза, односно планинарска стаза и *mountain biking* стаза, на пола пута од Слишана до "Визиторског центра Радан"; садржи отворене и надкривене просторе за краткотрајни одмор и заклон од непогода (око 20 места и 10 бицикла).

в) *Визиторски центар Радан* је туристичка локација на вишем подручју Радана, саобраћајно доступна и опремљена за дневне услуге мањим и средњим туристичким групама (до 60 истовремених посетилаца). Садржи: специјализовани ресторан хране са високопланинског подручја Радан; пансион (20 лежајева); едукативни центар са изложбеним павиљоном препарата и др.; видиковац; кафе-клуб на отвореном; сувенирницу и сл.

г) *Друге туристичке пунктове* екстензивног руралног туризма у свим сеоским насељима у туристичкој зони Радан, као и све пратеће садржаје туристичких и рекреативних активности у овој зони.

(II) Секундарна туристичка зона КЉУЧ

Обједињује просторне целине планиране за интензивни туристички развој, и то: *Планирана вишенаменска акумулација Кључ, туристичко место Клајић, Рибарско насеље Кључ и друге туристичке локације.*

Поред изградње туристичких капацитета, ова зона биће и зона контролисане изградње објеката за одмор. Ова зона комбинује програме и капацитете за различите облике туристичке понуде: (а) везано за планински, језерски и ловни туризам, (б) везано за туристичке објекте и садржаје, (в) везано за уређен и природни пејсаж за рекреацију у летњем периоду.

Туристичке подцелине

У оквиру ове зоне се планирају следеће туристичке подцелине:

- *Акумулација "Кључ"* је приоритетно намењена за водоснабдевање насеља и друге водопривредне функције, али су идентификовани и туристички потенцијали акумулације (природне вредности и акумулација као створени визуелни мотив – лепота предела, као и функционални мотив – рекреативни риболов).

Ова подцелина садржи:

а) *Акумулација Кључ* са зоном непосредне санитарне заштите (10m од коте максималног успора), која се као туристички мотив може користити за рекреативни риболов, одмор и релаксацију поред воде на погодним и приступачним местима, културне активности - сликарство и сл. и друге активности у складу са водопривредним условима коришћења акумулације.

б) *Околина акумулације Кључ* у зони уже санитарне заштите акумулације (500m од коте максималног успора), која се као туристички мотив може користити за рекреативне шетње и трим стазе, одмор и релаксацију на погодним и уређеним видиковцима, излетнички туризам – дневни или полудневни боравак, без ноћења, само на предвиђеним и уређеним местима за ту намену која су и одговарајуће санитарно опремљена, културне активности – сликарство, вајарство и сл. на отвореном простору или на посебно уређеним и санитарно опремљеним местима за ту намену, а за потребе уметничких колонија и сл., едукативне и рекреационе туре у склопу ширих туристичких целина и друге погодне рекреативне и културне активности.

- *Туристичко место Клајић* иако нема развијену туристичку делатност и туристичку инфраструктуру, идентификовано је као шанса да се: а) иницира ревитализација овог потпуно руралног подручја које је у интензивном процесу демографског пражњења, б) да се напуштени или делимично искоришћени стамбени фонд, уз прилагођевање новој туристичкој намени, може сматрати завидним створеним потенцијалом.

Садржи:

а) *Рурално насеље Клајић* – уређено као центар руралног туризма и ловног туризма; објекти сеоских домаћинства (у свим махалама, а нарочито у: Буштранској, Барбатачкој, Магленској, Црновској, Св. Илијској мах. и Стојковићима) се могу реконструисати или адаптирати у функцији руралног туризма (око 30 објеката и око 100 лежајева), угоститељства (око 50 места) и других комплементарних садржаја – оворена сцена за културно-уметничке манифестације, уметничке и занатске радионице, етно-антикварнице, специјализоване трговине домаће хране, лековитог биља, шумских плодова и сл. У ППППН акумулације Кључ посебно је у циљу развоја туристичких функција планирана реконструкција сеоске мах. Скопљанска. Неопходно је израдити студију о архитектонском обликовању и стилизацији реконструисаних и адаптираних објеката, с тим да се у највећој мери подржава аутентични израз постојећих стамбених и економских објеката.

б) *Ловачки дом Клајић* – ловачка кафана и специјализовани ресторан са понудом ловачког менија (дивљач и риба), са пансионом за ловне туристе (до 20 места); размотрити могућност реконструкције постојећег Дома у сеоском центру за ову намену, а стилизовано архитектонско обликовање треба да подржава аутентични рурални карактер окружења.

в) *Школа у природи* за вишедневни боравак и *Учионица у природи* за дневне излете школа из Лебана и околине, на локацији постојеће школе у Клајићу, која има стари и нови објекат школе, кухињу са трпезаријом, спортске терене и пространо школско двориште.

- *Рибарско насеље Кључ* је лоцирано изван зона санитарне заштите – ван слива акумулације, северно од бране; користи близину регионалног пута у подбранском делу, одакле је и главни саобраћајни приступ насељу новим општинским путем на траси постојећег некатегорисаног пута; водом се снабдева из водозахвата извора са северне стране гребена, на западној страни од самог насеља, а отпадне воде се одводе и пречишћавају интерним системом лоцираним у долини северно од насеља; планирани капацитет насеља проверити у односу на издашност извора за водоснабдевање овог насеља, у поступку израде плана детаљне регулације насеља; захтева се посебно амбијентално архитектонско обликовање и уређење насеља.

Садржи:

а) *Риболовачки центар* – канцеларија рибочуварске службе, канцеларија риболовачког удружења, санитарни блок (WC), отворени простор (са надстрешницом на једном делу, са столовима и клупама са око 60 места) за информисање, дружење и забаву риболоваца који бораве на акумулацији Кључ, а може користити и за друге посетиоце.

б) *Куће за одмор* – зона кућа за одмор, капацитета 100 лежајева (25 објеката).

в) *Ауто-камп* – уређен ауто камп, капацитета 50 лежајева (25 аутомобила + 25 камп приколица/шатора), са централним санитарним блоком (кухиња и WC/туш).

- *Друге туристичке локације*

Формирају се као туристички пунктови у функцији целовите туристичке понуде, пре свега комплементарно туристичким и рекреативним садржајима туристичког места Клајић, и то:

а) *Рибарска кафана* на регионалном путу Лебане – Кључ, у атару Гргуровце, на погодној локацији поред Шуманске реке (око 60 места);

б) *Одмориште и ловачки видиковац Липовица* на погодном месту, садржи отворене и надкривене просторе за краткотрајни одмор и заклон од непогода (око 30 места).

в) *Друге туристичке пунктове* екстензивног руралног туризма у свим сеоским насељима у туристичкој зони Кључ (у насељима: Гргуровце, Липовица, Бувце, Дрводељ, Радевце, и др.), као и све пратеће садржаје туристичких и рекреативних активности у овој зони.

В) Туристичка места

Туристичка места (организациона и функционална целина са формираном туристичком понудом, природним вредностима, културним добрима и другим знаменитостима значајним за туризам, комуналном, саобраћајном и туристичком инфраструктуром, као и објектима и другим садржајима за смештај и боравак туриста) се развијају према рангу (1 – 4) који се одређује степеном атрактивности и нивоом туристичке опремљености, а планирају се у правцу афирмисања специфичног идентитета. На територији општине Лебане издвајају се туристичка места, и то: а) *туристички центри* (детаљније дефинисани у оквиру туристичких зона); б) *самостални туристички пунктови*.

Посебно се издваја као туристичко место *Лебане* (градски туристички центар), са сопственом туристичком понудом (културне и спортско рекреативне манифестације, културна добра, близина значајних туристичких локалитета, близина регионалног центра и погодности за екскурzioni туризам, постојећи смештајни капацитети и др.)

Потенцијална туристичка места

На територији општине могућ је будући развој нових туристичких места (терцијарни и квартални ранг) у насељима која поседују одређени степен туристичке атрактивности. У првој фази развоја нека од ових насеља се активирају и уређују као туристички пунктови, излетишта, туристичке локације специјалних интереса и сл. То су:

– Прекопчелица и Штулац (близина најзначајнијег културно историјског споменика на територији општине и близина Радана),

- Гргуровце (близина акумулације Кључ и атрактивност ловишта, погодност развоја кинологије и узгоја ловачких паса),
- Пертате (погодност развоја угоститељства),

Постојећи и планирани туристички капацитети

Табела 1.4.1.1. Постојећи туристички капацитети на подручју општине Лебане

Р.бр.	Туристичка зона Туристичко место	Туристички објекат	Категорија/капацитет
	Лебане	Хотел Царичин град	***/63
	Укупно		63

Табела 1.4.1.2. Планирани туристички капацитети на подручју општине Лебане

Р.бр.	Туристичка зона Туристичко место	Претежни тур. производ Туристички објекат	Укупни капацитет Категорија/капацитет
	ТЗ Радан	историјски и рурални т.	280
1	Нови Царичин град	Хотел НЦГ	***/60
2	Слишане	Рурални	**/**/100
3	Слишане	Резиденцијални	***/100
4	Слишане	Визиторски центар	***/20
	ТЗ Кључ	Ловни и рурални т.	270
5	Клајић	Рурални	**/**/100
6	Ловачки дом	Резиденцијални	***/20
7	Куће за одмор	Резиденцијални	***/100
8	Ауто камп	Камп	**/50
	Лебане	Градски т.	+40
9		Реконструкција/надградња хотела Царичин град	***/40
	Укупно		590

У реализацији туристичких капацитета предност се даје пројектима који обезбеђују:

- Активирање сеоског туризма који укључује насељавање, производњу хране и пружање услуга и обезбеђује запошљавање и специфичану туристичку понду, доприносећи како развоју туризма тако и локалној привреди.
- Изградњу смештајних капацитета који би у складу са категоријом туристичког објекта истовремено обезбеђивали уређивање простора и садржаја у функцији туризма за које је утврђено да на овом локалитету недостају (пре свега спортско-рекреативних терена, посебно за мале спортове, тенис, базени, итд. како у отвореном тако и у затвореном простору, дечија игралишта ...),
- Изградњу специфичних комплекса: а) целовитих смештајних комплекса као амбијенталних целина у складу са естетским вредностима амбијента, б) туристичких комплекса као демонстрације еколошког дизајна и грађења.

Све напред поменуте зоне предвиђене су за детаљнију разраду кроз одговарајуће урбанистичке планове и пројекте. Посебна опасност постоји од деградације пејзажа неконтролисаним изградњом викенд објеката. Због тога је неопходно за све објекте предвиђене за изградњу у туристичкој зони у оквиру израде планова детаљне регулације израдити студије просторно физичког уклапања објеката у предео (са естетског и еколошког аспекта) и разрадити модалитете регулације изградње у односу на квалитет и врсту предела, како на нивоу целине простора, тако и на нивоу појединих локалитета.

Г) Туристички потези

Могућност развоја транзитног туризма јавља се дуж транзитних саобраћајница. Једини значајнији транзитни потез је ДП I реда бр. 9 (граница АП КиМ). Међутим, атрактивност и доминантност туристичке регије Радан и очекивани релативно ниски ниво интензитета транзитног саобраћаја, као и неразвијеност атрактера и смештајних капацитета, значајно

умањују могућност и економичност развоја овог туристичког потеза. Као потез везивања за значајнији транзит може се рачунати и на његову везу са коридором 10.

Развој транзитног туризма на овим правцима може у будућности иницирати уређење и изградњу: мотела, сервиса, угоститељских објеката, инфо-пунктова, трговачких и услужних објеката, као и значајно побољшање квалитета услуга.

Д) Туристички простори

Просторним планом се идентификују и издвајају делови простора од посебног значаја за развој туризма, које као такве треба на адекватан начин укључити у укупну туристичку понуду.

Издавају се делови река и акумулације са приобаљем, земљиште и предели уређене природе, излетишта, простори високих планина који су погодни за уређење терена за разне облике рекреације на снегу, амбијенталне и просторно-културно-историјске целине, знаменита места, као и мање просторне целине са израженим рекреативним, атрактивним и пејзажним одликама.

Претпоставка развоја туризма на територији општине Лебане јесте афирмација постојећих, активирање и уређивање нових туристичких простора и њихово повезивање са туристичким местима и међусобно. У том смислу се планирају уређивање и опремање туристичких пунктова-излетишта и области за туризам, рекреацију и спорт, као и уређивање рекреативних путања са функцијом повезивања туристичких простора, како међусобно, тако и генерално у гравитационом подручју туристичког места (5км).

На територији општине Лебане се планирају следећи туристички простори:

I) Туристички пунктови - излетишта

1) У насељима - у првој фази Просторног плана поједина потенцијална туристичка места се развијају као туристички пунктови-излетишта.

2) Ван насеља - туристички пунктови и излетишта ван насеља су:

- пунктови условљени постојењем културно историјских вредности,
- пунктови и зоне условљене посебном природном атрактивношћу: видиковци, предели посебних одлика: брдско-планинске и приобалне зоне (значајне за развој излетничког, едукативног, али и свих осталих облика туризма).

II) Области за туризам, рекреацију и спорт

1) Спортско рекреативни центри;

2) Спортски и рекреативни риболов - лоцирање, уређивање и опремање подручја за спортско-рекреативни и туристички риболов реализује се у складу са средњорочним програмима развоја;

3) Спортски и комерцијални лов - ловиште ловачке организације и области са потенцијалом за организацију комерцијалног ловишта; лоцирање, уређивање и опремање подручја за спортски односно комерцијални лов реализује се ловнопривредном основном као и посебним Програмима развоја ловишта;

4) Приобална зона планиране акумулације "Кључ" - на језеру се може одвијати спортски и рекреативни риболов при чему је забрањено коришћење средстава која могу бити извор загађења акумулације и приобаља;

5) Шуме за рекреацију - уређују се за рекреативно кретање и одмор и опремају као излетишта.

III) Рекреативне путање

Простори са наменом повезивања туристичких пунктова и области еколошким видовима кретања: бицикли, пешачење, планинарење (деталјније обрађене у делу о рекреацији).

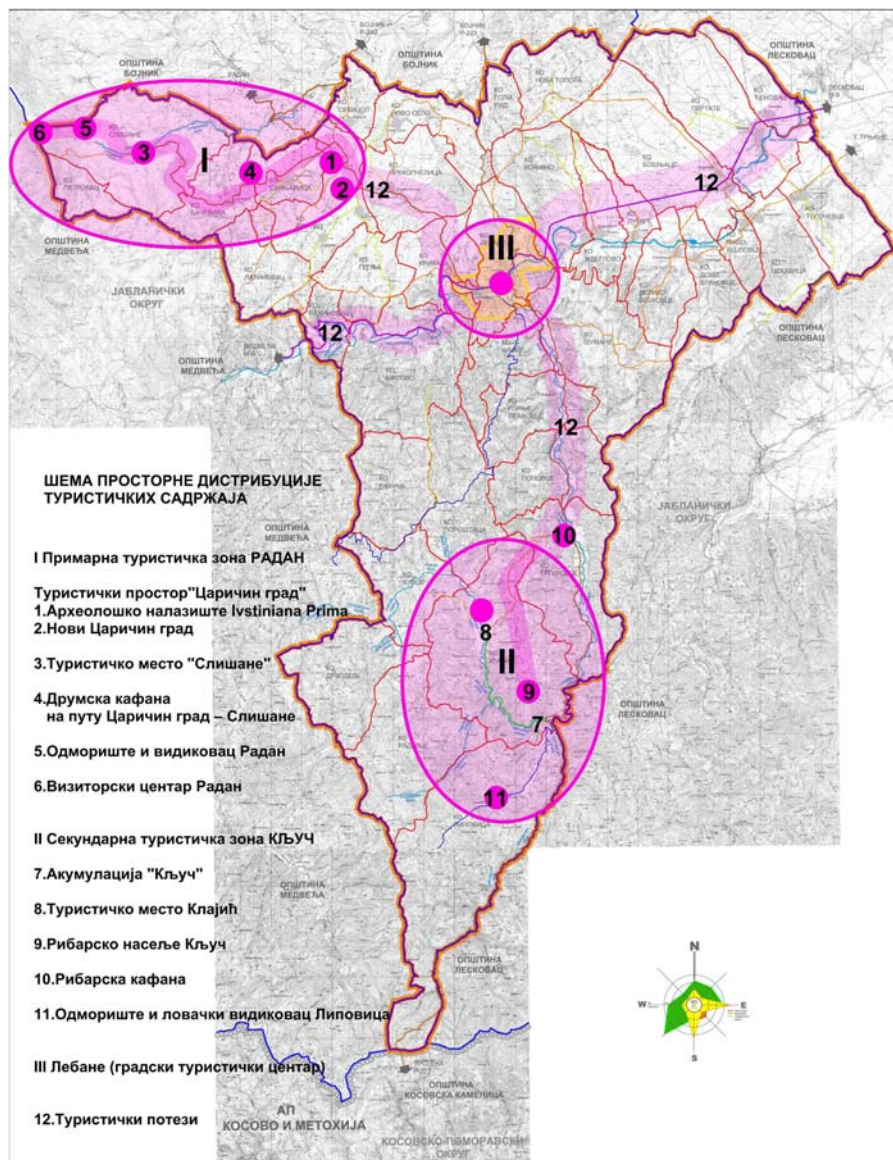
Ђ) Информативни пунктови

Туристички информативни пунктови су, због специфичне позиције у путној мрежи, приоритетно предвиђени у Лебану (седиште ТО Лебане), на туристичком простору археолошког локалитета Justiniana Prima и туристичким местима руралног туризма – Слишане и Клајић. Уређивање, опремање и обележавање потребно је вршити у складу са Законом о туризму и Правилником о садржини и начину истицања туристичке сигнализације.

Могућности развоја различитих врста туризма - потенцијалне локације и услови развоја

Развој туризма у општини Лебане се заснива на адекватном коришћењу потенцијала сваког појединачног локалитета, у циљу остварења аутентичне и разноврсне туристичке понуде. У том смислу се уређују постојеће и потенцијалне нове локације за развој одређених врста туризма у односу на њихове карактеристике и услове за развој и реализацију, како би се на економичан начин управљало природним и створеним ресурсима Општине и утврдиле компаративне предности појединих локалитета и подручја.

Потенцијалне локације за развој различитих врста туризма приказане су на РК 3.

Сл. 1.4.1. Шема планиране просторне организације туризма и туристичких садржаја

1.4.2. Организација и уређење рекреативних простора

Развој спортско-рекреативних простора на подручју Лебана заснива се на: а) интегралном приступу развоју рекреативних простора у насељима Општине и развоју пунктова и мрежа рекреативних простора ван насеља, б) интегралном приступу планирања туризма и рекреације, в) потреби за економичним коришћењем расположивих просторних ресурса као и г) потреби да се природни и створени потенцијали активирају, уз поштовање мера и услова заштите природе, културно историјских вредности и животне средине.

Разлике у приступу, циљевима и методима планирања рекреације и спорта у насељима и ван њих постоје и карактерише их следеће:

1) *Рекреација у граду/насељу* се планира како у циљу задовољавања рекреативних потреба локалног становништва, тако и у циљу задовољења рекреативних потреба туриста и посетилаца града/насеља. Кључни квалитети мрежа рекреативних простора у насељу су: разноврсност различитих категорија рекреативних простора, разноврсност рекреативних садржаја и простора, њихова доступност и квалитет пута до њих, као и њихова адекватна опремљеност и уређеност.

2) *Рекреација ван насеља* у великој мери је повезана са *туризмом*, будући да подразумева промену средине, савладавање дестинација и расположиво слободно време, као и материјална средства. Кључна ставка у том смислу је доступност рекреативних садржаја и простора, а главни мотиви су: контакт са природом и уживање у лепотама природног пејзажа, упознавање природних и културно-историјских споменика и упражњавање рекреативних активности у новом амбијенту. Значајан фактор планирања рекреације ван града јесте заштита природе и поштовање еколошког капацитета простора.

1.5. ПРОСТОРНИ РАЗВОЈ САОБРАЋАЈА И ИНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМА И ПОВЕЗИВАЊЕ СА РЕГИОНАЛНИМ ИНФРАСТРУКТУРНИМ МРЕЖАМА

1.5.1. Просторни развој саобраћајне инфраструктуре

План развоја путне инфраструктуре на подручју општине Лебана претпоставља подизање квантитета и квалитета путне мреже, применом следећих решења:

- подизање квалитета саобраћаја на ДП I реда појачаним одржавањем;
- побољшање услова одвијања саобраћаја на државном путу I реда број 9 и побољшања услова живота изградњом обилазнице око Лебана;
- комплетирање мреже (реконструкција и изградња), модернизација, рехабилитација и појачано одржавање на ДП II реда изградњом неизграђених и непроходних деоница са савременим коловозом;
- рехабилитацијом коловоза ДП II реда и осталих елемената трасе уз израду техничке пројектне документације и пратећих студија;
- реконструкцијом и изградњом локалне путне мреже, пре свега општинских путева у циљу повећања саобраћајне доступности и повезаности насеља међусобно, са микроразвојним центарима на руралном подручју, субопштинским центрима, односно општинским центром, као и повезивања са зонама туристичког развоја;
- развијање мреже осталих - некатегорисаних путева у и ван насеља у складу са развојем насеља и могућностима локалне заједнице, што ће се дефинисати плановима нижег реда;
- повећање проходности/безбедности ДП I и II реда и локалних путева при проласку кроз насеља, формирањем уличног профила пута и
- реализација обилазница око водоакумулације «Кључ», у складу са режимима зона заштите изворишта.

Наведеним решењима оствариће се већи степен приступачности, повећање капацитета, побољшање квалитета услуге путне мреже, као и повећање безбедности одвијања саобраћаја.

Транспортне потребе на подручју Просторног плана налазе се у оквирима који су детерминисани планираним општим степеном развијености подручја и утврђеним општим и основним циљевима развоја саобраћајног система.

Даља тенденција развоја саобраћаја на подручју плана, заснована је на стратегији развоја саобраћајне инфраструктуре утврђене у Просторном плану Републике Србије, Стратегији развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2008. до 2015. године, као и на саобраћајно-економским критеријумима ефикасног, безбедног и економичног саобраћаја.

Предност у реализацији саобраћајне инфраструктуре подручја Просторног плана у планском периоду, имаће модернизација државних путева II реда, изградња, реконструкција и модернизација општинске мреже и даље јачање јавног превоза.

На основу процена урађених у Студији за просторни план Србије, усвојено је да ће 2023. године степен моторизације на планском подручју бити 240-300 ПА/1000 становника. С обзиром на то да су прогнозе које ППРС дао за 2000. годину прихваћене и за 2023. због застоја у развоју моторизације до кога је дошло у претходном периоду, процена је да ће реални степен моторизације за општину Лебане као неразвијено подручје имати вредност од 150 ПА/1000 становника због неразвијености подручја.

Планирана путна мрежа на подручју Просторног плана заснована је на стратегији развоја саобраћајне инфраструктуре утврђене у Просторном плану Републике Србије а као један од главних предуслова за ревитализацију ових крајева предвиђено је да до 2023. године 100% дужине путне мреже буде са савременим застором.

Јавни државни путеви

Државни путеви I реда

Коридор ДП I реда број 9 Приштина-Пирот на Планском подручју обухвата деоницу од Радиноваца (km 263+627) до Ћеновца (km 302+371), дужини од 38,744 km. Коридор ДП I реда број 9 се задржава, осим планираног измештања око Лебана као општинског центара, од стационаже km 288+645 до стационаже km 290+643, у дужини од 2,3 km. Градска деоница ДП I реда број 9 кроз Лебане пружа се уз реку Јабланицу и пролази кроз централну градску зону у дужини од 2 km. Обилазна траса захвата другу страну обале како би се избегли чести застоји у саобраћају најуже централне градске зоне, заобишла пешачка зона и сав транзитни саобраћај брже спровео ван градског подручја. За трасу измештања ДП I реда број 9 дужине 2,3 km кроз Лебане дефинише се појас регулационе ширине око 25 метара. Промену правца постојећег државног пута I реда који пролази кроз насеље, одређује скупштина општине по претходно прибављеној сагласности министарства надлежног за послове саобраћаја. За постојећу трасу ДП I реда број 9 резервише се простор укупне дужине око 36,744 km и минималне ширине 25 метара. Уколико постоје могућности пожељно да простор уз трасу пута има ширину око 105 m, од тога око 25 m за појас регулације и по 40 m за обостране појасеве непосредне заштите и контролисане изградње.

Државни путеви II реда

Сви постојећи ДП II реда и њихове трасе се задржавају, и то:

- ДП II број 223 који се територијом Плана пружа у дужини од око 43,629 km од стационаже km 92+015 до стационаже km 135+644. На деоници дужине 7,126 km пут је проходан а од чвора 0741/Лебане 1 km 100+482 до чвора 0668/граница АПКМ (Маровац) km 135+644, дужине 35,2 km је непроходан. Део трасе у дужини од око 2,8 km налази се у зони потапања због формирање акумулације „Кључ“, па је обавезно је измештање дела на трасу источно од постојеће.
- ДП II број 242 који се територијом Плана пружа у дужини од око 10,3 km од стационаже km 52+295 до стационаже km 62+629;
- ДП II број 242б који се територијом Плана пружа у дужини од око 8,0 km од чвора 0630/Царичин град km 0+000 до чвора 0197/Кривац km 8+028.

Стање мреже ДП II реда је незадовољавајуће. Даље активности је потребно усмерити на:

- комплетирање мреже (изградња ДП II број 223 од чвора 0741/Лебане 1 km 100+482 до чвора 0668/граница АПКМ (Маровац) km 135+644, дужине 35,2 km и обилазнице око будуће акумулације „Кључ“),
- модернизацију, побољшање техничко-експлоатационих карактеристика, рехабилитацију и појачано одржавање осталих деоница ДП II реда.

Веза државних путева II реда Р-223 и Р-124а оствариће се планираним државним путем II реда који се пружа трасама постојећих општинских и некатегорисаних путева између насеља Доња Огруглица и Мировце у Пчињском округу. Овом трасом је поред директног повезивања Р-223 и Р-124а и подручја која њима гравитирају омогућен и најкраћи и директан приступ подручја просторног плана коридору Х. Предложена категоризација планиране везе државних путева, утврдиће се у прописаној процедури.

Дефинитиван положај коридора и траса неизграђених деоница ДП II реда, као и укрштаји са осталом путном мрежом и пратећим објектима утврдиће се урбанистичким плановима на основу техничке документације на нивоу студије оправданости са идејним пројектом и проценом утицаја на животну средину.

За коридоре наведених деоница ДП II реда резервише се коридор дужине око 61,9 km и минималне ширине 15 m. Уколико постоје могућности пожељно да простор уз трасу пута има ширину око 60 m од тога око 20 m за појас регулације, по 10 m за обостране појасеве заштите и по 10 m за обостране појасеве контролисане изградње (који обухватају и појасеве заштите животне средине).

Јавни општински путеви

Мрежа општинских и осталих некатегорисаних путева је од посебног значаја обзиром да повезује сва насеља општине Лебане међусобно, са државним путевима II реда као и центрима нижег и вишег реда. Према званичним подацима из Одлуке о локалним и некатегорисаним путевима Општине Лебане из 1997.г. и Подацима из годишњег истраживања о путевима и мостовима Републичког завода за статистику за 2010. годину, Општина Лебане располаже са 176,7 km општинских путева, од којих је 11,4 km. са савременим коловозним застором, 50,2 km са туцаничким коловозним застором а остатак чине земљани путеви.

Сви општински путеви (постојећи и планирани) добиће савремени коловозни застор. Постојећи општински путеви задржавају основне трасе уз корекције елемената осовине и нивелете на оним деоницама где не задовољавају важеће техничке прописе. Планирана је и корекција ширине коловоза општинских путева са постепене до препоручене вредности од 6,0 метара. Дозвољавају се и мање вредности ширине коловоза уз уважавање постојећег стања, високе трошкове израде планске и пројектне документације за изградњу-проширење општинских путева, трошкова прибављања земљишта и саме изградње-проширења општинских путева, при чему се морају уважавати правила струке у погледу минималне ширине коловоза, минималног растојања ниша за мимоилажење возила из супротних смерова и минималних полупречника хоризонталних и вертикалних кривина. Поједини постојећи општински путеви биће и дограђени како би се постигла оптимална повезаност свих насеља међусобно и са државним путевима другог реда.

Мрежу општинских путева чине путеви:

- ОП-1. Бошњаце-Цекавица-Тогочевце
- ОП-2. Бошњаце-В.Војловце-Тогочевце
- ОП-3. Бошњаце-Нова Топола
- ОП-4. Кроз насеље Коњино; веза са ДП I реда бр.9 Лебане-Лесковац
- ОП-5. Ново Село-Нова Топола
- ОП-6. Ново Село-Плоче
- ОП-7. Кроз насеље Ждеглово; веза са ДП I реда бр.9 Лебане-Лесковац
- ОП-8. Ждеглово-Нова Топола

- ОП-9. Кроз насеље Лугаре; веза са ДП I реда бр.9 Лебане-Лесковац
- ОП-10. Лебане-Лалиновац
- ОП-11. Царичин Град-Секицол
- ОП-12. Царичин Град-Мијајлица
- ОП-13. Царичин Град-Свињарица
- ОП-14. Слишане-Петровац
- ОП-15. Прекопчелица-Штулац-Лалиновац
- ОП-16. Шилово-Гегља
- ОП-17. Радиновац-Лалиновац
- ОП-18. Кључ-Клајић
- ОП-19. Кључ-Липовица
- ОП-20. Клајић-Радевце
- ОП-21. Бувце-Дрводељ
- ОП-22. Шумане-Цекавица
- ОП-23. Свињарица-Боровце
- ОП-24. Прекопчелица-З.Камен-Плоче-Н.Село
- ОП-25. Пертате-Нова Топола
- ОП-26. Нова Топола-Грданица
- ОП-27. Прекопчелица-Текија-Гегља
- ОП-28. Доњи Штулац-Гегља
- ОП-29. Доњи Штулац-Лалиновац
- ОП-30. Шилово-Споменик Косте Стаменковића-Пороштица-Бувце
- ОП-31. Шилово-засеок Црногорски
- ОП-32. Бувце-Клајић
- ОП-33. Шумане-Славујевце
- ОП-34. Тогочевце-Дрводељ
- ОП-35. Лебане-Бувце
- ОП-36. Ђелин Дол-Клајић
- ОП-37. Коњино-заселак Дубока Долина

Планирана је доградња:

- ОП 30 Шилово-Споменик Косте Стаменковића – Пороштица – Бувце до ДП I реда бр.9 Лебане-Лесковац, и
- ОП 21 Бувце-Дрводељ до ОП 35 Лебане-Бувце.

Путеви који се налазе у зони потапања за формирање акумулације „Кључ“ биће измештени на нове трасе ван зоне потапања:

- део ОП18 Кључ-Кљајић од пута Р-223 (на брани) до села Клајић у дужини од 7320 m,
- део ОП 19 Кључ-Липовица у дужини од 2.359m, од одвајања са пута Р-223 до села Липовица.

Траса измештања ових путева је дефинисана Идејним пројектом акумулације „Кључ“. Морфологија терена условила је да делови траса измештених деоница саобраћајница остану у ужој зони заштите (изабране варијанте и решења Идејног пројекта, Института "Јарослав Черни"). С обзиром на то да се мрежа општинских путева налази на теренима са брдско-планинским карактеристикама који су неповољни за трасирање у највећој мери ће бити коришћени делови траса постојећих путева.

Просторним планом се предвиђа реконструкција, доградња и модернизација некатегорисаних путева који су од значаја за побољшање туристичке понуде, међусобно повезивање насеља у заједницама насеља и делова насеља у истој катастарској општини, што ће се детаљније разрађивати нижим нивоима планирања.

Резервише се простор за коридоре јавних општинских путева, планирану реконструкцију, доградњу и изградњу везних деоница, укупне дужине од око 176,7 km и ширине 10 m. Уколико постоје могућности пожељно да простор уз трасу пута има ширину око 35 m, од тога 15 m за појас регулације, по 5 m за обостране појасеве заштите и по 5 m за обостране појасеве контролисане изградње (са појасом заштите животне средине).

Положај сваког пута ће се дефинитивно утврдити на основу главних пројеката за реконструкцију и изградњу тих путева. Реализација планираних радова на мрежи јавних општинских путева омогућиће прилагођавање праваца, фреквенције и возног парка (повећање удела мањих аутобуса – минибуса и комбија) јавног аутобуског саобраћаја потребама корисника са руралних подручја.

Улице у градској зони Лебана чине део саобраћајне мреже општине. Планирани развој Лебана до 2024.год базира се на ниској стопи демографског прираста и умереном тренду привредног развоја и пораста националног дохотка што непосредно утиче на предложени концепт саобраћајног система. Основни задатак планираног система уличне мреже је да прихвати и квалитетно опслужи локални саобраћај и да обезбеди адекватну саобраћајну везу Лебана са околним насељеним местима преко улазно излазних праваца. Уличну мрежу Лебана чиниће следеће категорије саобраћајница:

- градске магистрале
- градске саобраћајнице и
- сабирне саобраћајнице

Градске магистрале су саобраћајнице које се надовезују на магистралну мрежу. Представљају саобраћајнице највишег ранга на уличној мрежи и опслужују највећи део транзитног и изворно-циљног саобраћаја. Кроз Лебане пролази ДП I реда број 9 који се кроз град пружа уз реку Јабланицу и у централној градској зони долази до застоја у саобраћају. Планира се обилазна траса са друге стране обале како би се избегла најужа централна градска зона и пешачка зона и сав транзитни саобраћај лакше спровео кроз градску зону.

Градске саобраћајнице представљају наставке ДП II реда и дела општинских путева у насељу и повезују зоне становања са зонама рада и централном зоном. Ову категорију саобраћајница чине следећи улични правци: улични правци према Бојнику, Царичином граду, и према насељеном месту Поповце, као и планиране ободне саобраћајнице које повезују суседна насеља.

Категорију сабирних саобраћајница чине улични правци који представљају сабирнице интезивнијег саобраћајног оптерећења и међусобно повезују саобраћајнице вишег ранга. Изградња и реконструкција категорисаних саобраћајница реализоваће се према приоритетима у складу са значајем и стањем посматране саобраћајнице и у складу са средњерочним програмима развоја. У првом средњерочном програму потребно је унапредити уличну мрежу кроз побољшање управљања саобраћајем и изградњу и реконструкцију приоритетних деоница, што би уз минимална инвестициона улагања довело до најрационалнијег искоришћења постојећих капацитета.

Стационарни саобраћај

Површине за стационарни саобраћај у општинском центру Лебана не задовољавају постојеће и прогнозиране потребе. Стога се у сврхе паркирања користе коловозне површине, платои, тротоари и унутарблоковске зелене површине. Имајући у виду пораст степена моторизације у протеклом периоду, као и даљи тренд раста, потребно је ревидирати капацитете за стационарни саобраћај у близини постојећих јавних објеката кроз израду анализа или саобраћајних студија. Потребне капацитете за организовано паркирање путничких возила и аутобуса обавезно је обезбедити, како у процесу израде урбанистичке и техничке документације, тако и у процесу њиховог спровођења, у свим насељским и туристичким, односно, развојним центрима.

Паркирање путничких возила и аутобуса у обухвату планског подручја, обавезно је решавати уз објекте на припадајућим парцелама, према захтевима који проистичу из намене објеката, а у складу са важећим стандардима и нормативима. За туристичке капацитете у приватним објектима (тип сеоског туризма) захтеве за паркирањем је обавезно решавати на припадајућој парцели, док је код формирања нових привредно-радних зона потребно организовати јавне паркинге.

Паркирање у оквиру комплекса производних, складишних и сервисних капацитета биће регулисано плановима нижег реда.

Саобраћајни објекти и пратећи путни објекти

Планирана је модернизација аутобуске станице и изградња пратећих путних објеката (станице за снабдевање горивом, сервиса итд.) у функцији унапређења и побољшања саобраћајне услуге.

Аутобуска станица у Лебану задржава постојећу локацију као повољну, јер се налази у непосредној близини градског центра и градске магистрале. Намена аутобуске станице остаје непромењена (путнички терминал за приградски и међуградски саобраћај), укупне површине 0,25ха.

Дуж коридора линија јавног превоза постоји потреба за уређеним стајалиштима за пријем и отпрему путника, која ће бити издвојена у виду посебно организованих површина, ниша, са изграђеним надстрешницама ради заштите од атмосферских падавина и ветра. Посебну пажњу код лоцирања и уређивања аутобуских стајалишта посветити у пределима од значаја за развој туристичке понуде, по питању очување животне средине и ненарушавања природног пејзажа.

Планирана локација за терминал теретних возила, који ће поред основне функције смештаја теретних возила имати и друге пратеће садржаје (радионице за сервисирање и прање возила и др.) налази се на улазу у Лебане из смера Пирота у непосредној близини ДП I реда бр.9, реке Јабланице и ДП II реда бр. 223. Површина је око 1,0 ха.

Пратећи објекти у које спадају пре свега сервиси и бензинске станице као и објекти за паркирање пратиће укупан развој саобраћаја на планском подручју.

Сервиси већег капацитета и са разноврснијом понудом услуга биће изграђени у највећој мери у општинском центру Лебане.

Изградња станица за снабдевање горивом није дозвољена у ужој и широј зони заштите подручја посебне намене слива акумулације „Кључ“. Локације ССГ ван зона заштите у центрима мрежа насеља одредиће се урбанистичком разрадом, а у складу са овим планом. Препоручује се изградња мањих станица за снабдевање горивом у центрима мреже насеља чиме ће се смањити потреба за одлазак у веће центре ради снабдевања и пре свега за потребе обраде пољопривредног земљишта.

Изградња ових врста објеката је условљена поузданом заштитом земљишта и површинских и подземних вода. Мере заштите се ближе утврђују проценом утицаја на животну средину према важећој законској регулативи.

Од изузетног значаја за безбедно и ефикасно функционисање саобраћаја је постојање квалитетног система саобраћајне сигнализације. У том смислу је потребно обновити вертикалну и хоризонталну сигнализацију на целој територији и наставити активности на њеном континуираном одржавању.

Јавни превоз путника

Бржим развојем јавног превоза на подручју Просторног плана даљим повезивањем свих насеља међусобно и са центром општине очекује се развој насеља или бар задржавање становника у постојећим насељима. Препорука је да аутотранспортна предузећа која обављају јавни превоз на овом подручју узму у обзир могућности коришћења возила типа „минибус“ имајући у виду недовољан број путника који ће се јавити на локалним линијама и брдско-планински терен којим се пружају општински путеви.

У циљу ефикаснијег функционисања јавног саобраћаја потребно је повећати број линија и унапредити све технолошко-техничке карактеристике. Развој јавног саобраћаја потребно је усмерити ка:

- оспособљавању путне мреже за безбедно одвијање јавног приградског саобраћаја и
- формирању аутобуских стајалишта на „отвореним“ путним правцима у облику ниша, како би се повећала безбедност путника при уласку и изласку из возила.

Аутобуски систем тренутно остаје примарни носилац јавног приградског и међуградског саобраћаја.

У складу са саобраћајним захтевима и потребама, јавни превоз може бити организован и од стране „приватног“ сектора, у складу са важећом законском регулативом из области јавног превоза путника у друмском саобраћају.

Стајалишта јавног путничког превоза се могу организовати на свим државним и општинским путевима, у складу са саобраћајним захтевима и потребама. Стајалишта на државним путевима морају бити одвојена разделним острвом од проточне саобраћајне траке. Аутобуска стајалишта у насељима морају бити уређена у складу са захтевима безбедности и обезбеђења минималног комфора за путнике као што су надстрешнице и стајалишта ван коловоза.

Пешачке и бициклическе стазе

Уз уважавање конфигурације терена, просторног размештаја већине јавних функција у Лебану, планиране мреже и структуре насеља пешачење и бициклизам као видове саобраћаја треба подржати из бројних разлога (проблем паркирања, нема емисије штетних гасова, повољан утицај на организам и сл.) и треба им омогућити несметани развој.

Правце развоја треба усмерити ка:

- побољшању и унапређењу услова за кретање пешака ослобађањем јавног простора од паркираних аутомобила и планским размештајем уличних садржаја (киосци, летње баште, уличне тезге и др.); и
- безбедности и привлачности јавних површина, као и пригодним за особе са посебним потребама.

Пешачке стазе трасирати у централним насељским зонама, тако да повезују јавне садржаје којима гравитира највећи број грађана. Постојеће стазе се задржавају и по потреби проширују на местима где је то могуће.

Бициклически саобраћај је у експанзији у целом свету са намером да се умање непогодни ефекти које са собом носе остали видови саобраћаја. На локалном плану, треба према потребама, просторним могућностима и карактеристикама терена планирати бициклическе стаза дуж значајнијих путних коридора. У реализацији оваквих пројеката за које се ради посебна урбанистичко-техничка документација потребно је на појединим местима предвидети инфо терминале који служе за одморишта и обезбеђују основну медицинску помоћ. Дозвољено је и трасирање нових бициклических стаза на осталим деоницама које се препознају као интересантне, уз поштовање важећих прописа и правила.

1.5.2. Развој водопривредне и хидротехничке инфраструктуре

А. Водоснабдевање

Кроз Просторни план подручја посебне намене слива акумулације "Кључ", а у складу са Водопривредном основом Републике Србије ("Службени гласник РС", бр.11/2002), дата су опредељења за обезбеђење изворишта водоснабдевања грађанства и привреде у општини Лебане из будуће акумулације "Кључ" на реци Шуманка. Главни објекат овог водоводног система представља планирана акумулација на реци Шуманки, која поред оплемењивања малих вода, треба да изврши и редукцију поплавног таласа, задржи проток комора, обезбеди биолошки минимум низводно од акумулације, затим да осигура довољне количине воде за снабдевање водом насеља у општинама Лебане и Медвеђа, са могућношћу прикључења насеља из општине Бојник.

У снабдевање насеља на подручју Плана, на сливу акумулације "Кључ" интензивираће се коришћење локалних изворишта, а за насеља ван подручја Плана коришћење подземних и површинских вода, уз њихову потпуну санитарну заштиту и оптималну експлоатацију до оних количина, које не угрожавају еколошке услове у окружењу.

Вода за технолошке потребе биће захваћена из водотокова коришћењем за то одговарајућих акумулација и обавезно рециркулисање.

Према броју корисника потребне количине воде у општини Лебане износе 86,79 l/sec, у општини Медвеђа 18,36 l/sec и у општини Лесковац 0,73 l/sec, што укупно чини 105,88 l/sec, као максимална дневна потрошња.

Из водопривредног система "Шуманка", у општини Лебане је планирано да се водом снабдевају следећа насеља: Гргуrowце, Лебане, Бошњаце, Велико Војловце, Горње Врановце, Доње Врановце, Ждеглово, Коњино, Кривача, Лугаре, Мало Војловце, Пертате, Поповце, Прекопчелица, Радиновац, Тогочевце, Ћеновац, Цекавица, Шилово и Шумане.

Након реализације I фазе изградње бране, изградња предбране $V= 500\ 000\ m^3$ по пројекту Ј.Черни, извршити санацију и реконструкцију неусловних делова постојећег азбест-цементног цевовода сирове воде $\Phi 400\ mm$, чиме би се омогућило захватање и транспорт нових количина вода са садашњих $30\ l/sec$ на $75\ l/sec$, потребних за водоснабдевање потрошача у Лебану.

После завршетка II фазе изградње бране, постојећи цевовод сирове воде искључује из употребе и замењује новим челичним цевоводом $\Phi 500\ mm$ и капацитета $300\ l/sec$, чиме би се транспортовале потребне количине воде.

Постојећи азбест-цементни цевовод за транспорт чисте воде од постројења до резервоара у Лебану, треба искључити и заменити челичним цевоводом $\Phi 400$, $\Phi 250$ и $\Phi 200\ mm$.

Од стране "Водотехника" д.о.о., Београд, 2006.г. је израђена студија Снабдевање водом насеља општине Лебане, у којој су сагледане планске потребе за водом у складу са планским нормативима потрошње воде, за сва насеља у општини Лебане, за плански период до 2030. године. И овом студијом је наглашено да су могућа изворишта водоснабдевања: будућа брана и акумулација "Кључ" на реци Шуманка, као и природни извори у брдско-планинском делу општине Лебане. У овом водопривредном систему се према свом положају и конфигурацији терена издвајају шест мањих водоводних система (који обухватају око 95% становништва ове општине), и то:

СИСТЕМ	ПОТРЕБЕ У 2010.ГОД.(q_{max}/dan)	ПОТРЕБЕ У 2030.ГОД (Q_{max}/dan)
Лебане	65,69 l/sec	97,37 l/sec
Бошњаце	40,39 l/sec	56,45 l/sec
Ново Село	1,38 l/sec	1,73 l/sec
Штулац	5,70 l/sec	6,54 l/sec
Гегља	0,83 l/sec	0,87 l/sec
Гргуrowце	4,33 l/sec	5,23 l/sec
индивидуално	4,58 l/sec	5,68 l/sec
УКУПНО	122,90 l/sec	173,87 l/sec

Формирањем вишенаменске акумулације "Кључ" са котом нормалног успора $492,00\ m.n.m.$, обезбеђује се чиста запремина од $18,5$ милиона m^3 , која може да обезбеди коначно – дуготрајно снабдевање становништва општине Лебане и Медвеђа потребном количином пијаће воде за временски пресек до 2050. године и то $300\ l/sec$ у дану максималне потрошње, од чега $225\ l/sec$ за општину Лебане и $75\ l/sec$ за општину Медвеђа.

У прелазној фази до завршетка изградње бране "Кључ" нужно је да се изведе интервентно решење новог водозахвата, таложница и одбрамбених насипа у склопу водозахвата, чиме би се повећала захваћена количина воде из реке и довела до постројења за пречишћавање воде у Гргуrowцима. Упоредо са тим треба оспособити привремено извориште Ждеглово са капацитетом захватања подземних вода путем дренаже, у количини од око $20-30\ l/sec$, што би умањило недостатак воде у летњим месецима.

ППВ Гргуrowце треба реконструисати до капацитета од $150\ l/sec$ и реконструисати доводни цевовод чисте воде до Лебана $\Phi 400\ mm$. Код прекидне коморе изградити резервоарски капацитет $2 \times 1000\ m^3$. За извориште водоснабдевања, као и објекте дистрибутивног система, дефинисати и спровести мере санитарне заштите.

Код изградње бране "Кључ" изградити селективни водозахватни објекат са шест нивоа по целој висини, са котом максималног радног нивоа за водоснабдевање од $455\ m.n.m.$

У оквиру дистрибутивног система за град Лебане, нужно је доградити недостајаћу мрежу за водоснабдевање у дужини од око 2 km.

Изградити дистрибутивну мрежу са планираним резервоарима на свих шест дистрибутивних водоводних система у општини Лебане, а за седмо подручје индивидуалног водоснабдевања у малим планинским насељима користити локална мања изворишта, уз спровођење одговарајућих заштитних мера ради спречавања загађивања пијаће воде.

Б. Санитација насеља

Пројектовано је постројење за пречишћавање отпадних вода, а исто није до сада изграђено. Постројење је пројектовано да се изведе у две фазе по 9000 ES, а локација би била на око 300-400 m од индустријске зоне. ППОВ треба да има следеће објекте:

- пумпну станицу за примарно дизање,
- решетку са аутоматским уклањањем захваћеног материјала,
- базени за биолошку оксидацију,
- базени за одвојену стабилизацију,
- накнадни таложник,
- пумпну станицу за рецикулацију отпадног муља,
- силос за муљ,
- поља за сушење муља,
- вентури водомер и хлорну станицу,
- управно-погонску зграду.

Канализациони систем Лебане је покривен са 70% канализационе мреже, а исти је састављен из три целине, које деле водотоци Јабланице и Шуманке, па се планира да се саставе и тако обједињени доведу до локације постројења за пречишћавање.

У општини Лебане, само градско насеље Лебане, са припадајућом индустријом, поседује канализациони систем за прикупљање и одвођење употребљених санитарних вода. Пречишћавање отпадних вода пре пропуштања у реципијент није реализовано, тако да се водотокови Јабланице и Шуманске реке прекомерно загађују и чине их неупотребљивим за друге сврхе (потребе стоке, заливања повртњака и сл.).

Према конфигурацији терена и распореду насеља формирана су три канализациона система и остало брдско – планиско подручје.

Систем одвођења отпадних вода је сепаратан. Санитарне отпадне воде се прикупљају преко фекалних колектора и одводе на одговарајуће уређаје за пречишћавање отпадних вода, а атмосферске воде углавном отичу површински до најближих реципијената. Само у ужем центру Лебана постоји цевна мрежа кишне канализације.

Предвиђа се интегрална заштита вода која подразумева примену технолошких, водопривредних и организационо-економских мера заштите. Технолошке мере подразумевају пречишћавање отпадних вода у постројењима за пречишћавање, која су планирана за пријем отпадних вода општинског центра Лебане и свих приградских насеља повезаних на групне канализационе системе. Предтретманом се отпадне воде од индустријских погона пречишћавају до стања да смеју бити упуштене у градску канализацију и упућене према ППОВ. Морају се уклонити све опасне материје, посебно оне које би својим токсичним деловањем ометале рад биолошког дела ППОВ.

У долинским насељима ће се градити групни магистрални системи, спајањем система више насеља, док се санитација мањих сеоских насеља у планинским подручјима обавља по принципима руралне санитације са одвођењем отпадних вода у посебне објекте за биолошко пречишћавање, водећи рачуна да не долази до загађења површинских и подземних вода. Према Генералном пројекту сакупљања, одвођења и пречишћавања отпадних вода насеља општине Лебане ("Водотехника" д.о.о., Београд 2008.г.) подручје општине Лебане је подељено у три главне групе:

- "Лебане" – са капацитетом од 2x10000 ES,
- "Пертате" – са капацитетом од 2x5000 ES,
- "Прекопчелица" – са капацитетом од 800 ES,

- насеља ван система – са капацитетом од 10-200 ES.

Канализациона мрежа групе "Лебане" обухвата насеља Лебане, Шумане и Кривача и три главна колектора дуж леве и десне обале реке Јабланице и дуж десне обале реке Шуманке која ће се спојити у главни колектор и одвести на локацију будућег постројења за пречишћавање отпадних вода на комплексу бившег погона "Кожаре", до постојеће микролокације постројења за пречишћавање.

Канализациона мрежа групе "Пертате" обухватаће насеља Ждеглово, Коњино, Лугаре, Велико Војловце, Доње Врановце, Мало Војловце, Бошњаце, Цекавица, Пертате, Тогочевце и Ђеновац.

Канализациона група "Прекопчелица" обухвата насеља Штулац и Прекопчелица.

Остала мала насеља на брдско-планинском подручју су обухваћена мањим уређајима за пречишћавање отпадних вода капацитета за цело село или за део сеоског насеља, у зависности од конфигурације терена. Употребљене воде из домаћинства, која се баве сточарством, прикупиће се у осокама (бетонске јаме), из којих ће се преврело органско ђубре разносити на пољопривредне површине. Преливне воде из осока морају се увозити у канализацију (тамо где је изграђена), у противном подвргавају се пречишћавању. Степен пречишћавања отпадних вода мора бити примерен категорији водотока у који се пречишћене воде испуштају.

Таложне отпадне воде се подвргавају предтретману пре упуштања у јавне канализационе системе или потпуном предтретману, ако се испуштају у природни реципијент.

Планирана мрежа хидротехничких инсталација (водовода и канализације) приказана је на Графичком прилогу - Реферална карта бр.2: Мрежа насеља и инфраструктурни системи, у размери 1:50000, са распоредом планираних објеката и њиховим планским капацитетима.

В. Заштита изворишта водоснабдевања акумулације „Кључ“

Земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања – акумулације „Кључ“, у складу са Законом о водама, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. Обавезно је уређивање и одржавање уже зоне заштите изворишта, које обухвата:

- површинско уређивање терена,
- уклањање нехигијенских објеката,
- реконструкцију или доградњу постојећих стамбених, инфраструктурних и привредних објеката ради обезбеђивања потребног степена заштите животне средине,
- забрану грађења нових објеката који нису у функцији водоснабдевања,
- забрану складиштења чврстог, индустријског и опасног отпада,
- забрану транспорта опасних и штетних материја,
- забрану употребе вештачких ђубрива и хемијских средстава у пољопривредној производњи,
- редовну контролу наменског коришћења земљишта.

На подручју шире зоне заштите водоизворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора и заштите од загађивања животне средине. У том циљу реализује се систем мониторинга квалитета и квантитета подземних вода изворишта, у складу са програмом систематске контроле воде у изворишту.

Заштита изворишта остварује се применом следећих превентивних мера:

- није дозвољена изградња објеката и инсталација који на било који начин могу загадити воду или земљиште или угрозити безбедност цевовода и водопривредних објеката,
- забрана изградње индустријских и других објеката чије отпадне материје могу загадити воду и земљиште,
- остале врсте привредних објеката могу се градити под условом да се у њиховом пројектовању и извођењу обезбеди каналисање и пречишћавање отпадних вода у складу са стандардима прописаним законом,

- постојећи индустријски објекти морају у складу са законом обезбедити каналисање и пречишћавање отпадних вода,
- дозвољена је изградња објеката намењених за рекреацију и туризам, под условима заштите животне средине прописане законом,
- чврсти отпад сакупљати само на водонепропусним површинама, а трајно одлагање отпада обезбедити на санитарним депонијама изван шире зоне заштите,
- није дозвољена интензивна употреба пестицида, хербицида и вештачких ђубрива на земљишту које се користи у пољопривредне сврхе,
- забрањује се транспортовање и складиштење опасних и отровних материја.

1.5.3. Развој електроенергетске инфраструктуре

Електроенергетска инфраструктура се мора развијати сразмерно очекиваном расту потрошње и снаге електричне енергије и потребама за сигурније и квалитетније напајање потрошача електричне енергије.

У том циљу, планирање електродистрибутивне мреже треба вршити сагласно критеријумима дефинисаним техничком препоруком бр.14а Е.Д. Србије, Планови развоја и основна концепцијска решења за планирање електродистрибутивне мреже.

Сагласно томе, прогноза потребне електричне енергије за потрошаче на планском подручју у MWh, за које се морају обезбедити одговарајући електроенергетски објекти, дата је у табели бр.1.5.3.1.

Табела бр.1.5.3.1.

Година	2010.	2015.	2020.	2025.
MWh	39	44	50	56

Вршна снага у мегаватима која ће се ангажовати у истом периоду, приказана је у табели бр.1.5.3.2.

Табела бр.1.5.3.2.

Година	2010.	2015.	2020.	2025.
MW	13,2	17	20	25

Да би се задовољиле прогнозиране потребе за електричном енергијом и снагом, потребно је:

- квалитетно одржавање електроенергетских објеката,
- правовремено обезбеђење недостајућих електроенергетских капацитета – реконструкција постојећих дотрајалих објеката и изградња нових на свим напонским нивоима – 110 kV, 35 kV, 10 kV и 1 kV.

- *Електроенергетски објекти 110 kV*

Постојећа TS 110/35 kV "Јабланица" снаге 2x31,5 MVA, задовољава потребе потрошача електричне енергије до краја планског периода.

У циљу повећања сигурности напајања, потребно је изградити нови – резервни 110 kV далековод из правца TS 220/110 kV "Лесковац 2".

- *Електроенергетски објекти 35 kV*

- Постојеће TS 35/10 kV треба реконструисати, у циљу повећања снаге, заменом постојећег трансформатора у TS "Лебане 1", трансформатором снаге 8 MVA и доградњом другог трансформатора снаге 8 MVA у TS "Лебане 2",
- изградити нови далековод 35 kV за везу TS "Лебане 1" и TS "Лебане 2",
- за потребе планиране акумулације "Кључ", треба изградити нову TS 35/10 kV "Клајић", са прикључком на изграђени 35 kV далековод из правца TS 35/10 kV "Сијаринска Бања".

Спецификација ТС напонског нивоа 110/35kV и 35/10kV, приказана је у табели бр.1.5.3.3.

Табела 1.5.3.3.

Назив ТС	Инсталисана снага (MVA)	Максимална једновремена снага (MW)	Могућност проширења
ТС 110/35kV "Јабланица"	2x31,5	31	не
ТС 35/10kV "Лебане 1"	1x4	4,2	повећање снаге ЕТ-а
ТС 35/10kV "Лебане 2"	1x8	4,6	уградња другог ЕТ-а
ТС 35/10kV "Ждеглово"	2x4	4,4	повећање снага ЕТ-а

• *Електроенергетски објекти 10 kV*

- Изградити потребне нове и реконструисати постојеће електроенергетске објекте - TS 10/0,4 kV и далеководе 10 kV, у циљу задовољења будућих потреба;
- Отклонити слабе тачке у постојећој 10 kV мрежи, заменом дотрајалих стубова и повећањем недовољног пресека проводника у циљу повећања квалитета напајања;
- Обезбедити двострано напајање за постојеће и планиране TS, чиме би се повећала сигурност напајања потрошача електричном енергијом.

У градској и приградској зони, напојне водове 10 kV, треба градити као кабловске са кабловима типа ХНЕ 49/А или сличним одговарајућег пресека, а у ванградском подручју као надземне на бетонским стубовима са АИџ водовима 3x50 mm² или са кабловским снопом 10 kV ХНР 48/0-А 3x50+1x50 mm².

Електроенергетски објекти за изградњу, приказани су у табели бр.1.5.3.4. и бр.1.5.3.4.а, а електроенергетски објекти за изградњу и реконструкцију у табели бр.1.5.3.4.б.

Табела бр.1.5.3.4.

НАПОНСКИ НИВО 110 kV			
ред.бр.	објекат	напаја TS	довод из TS
1	далековод 110 kV	"Јабланица" 110/35 kV	"Лесковац 2" 220/110 kV

Табела бр. 1.5.3.4.а

НАПОНСКИ НИВО 35 kV			
ред.бр.	објекат	напаја TS 35/10 kV	довод из TS
1	далековод 35 kV	"Лебане 2 "	"Лесковац 2" 220/110 kV
2	далековод 35 kV	"Клајић"	"Јабланица" (изграђен, неактиван)
3	далековод 35 kV	"Клајић"	"Сијаринска Бања" 35/10 kV

Табела бр.1.5.3.4.б

НАПОНСКИ НИВО 35 kV			
ред.бр.	објекат	постојећа снага TS (MVA)	Нова снага TS (MVA)
1	нова TS 35/10 kV "Клајић"	-	2x4
2	пост. TS 35/10 kV "Лебане 1"	1x4	1x8
3	пост. TS 35/10 kV "Лебане 2"	1x8	2x8

Напомена : - Не предвиђа се изградња нових TS 110/35 kV.

- Нове TS 35/10 kV градити по потреби, углавном у градској зони, према плановима електродистрибуције и решењима из ГП-а.

- **Нисконапонска мрежа**

Нисконапонску мрежу која је у знатном степену дотрајала, изграђену на дрвеним стубовима и с недовољним пресеком проводника, треба реконструисати.

Нову нисконапонску мрежу треба градити на бетонским стубовима 89 кабловским снопом ХОО/0-А 3x50+54,6 mm² или са АИџ водовима 4x50 mm². У градској и приградској зони и већим насељима мрежа, треба да поседује додатне водове 2x16 mm² за напајање јавне расвете.

За веће објекте прикључак на Е.Д. мрежу, треба вршити директно са TS 10/0,4 kV кабловским водовима рроо или хроо одговарајућег пресека.

Превелике дужине нисконапонске мреже треба смањивати изградњом нових TS 10/0,4 kV мањих снага. Тиме се стварају услови за квалитетније напајање потрошача електричном енергијом – смањују се падови напона до потрошача и губици електричне енергије.

Спецификација ТС напонског нивоа 10/0,4kV, приказана је у табели бр.1.5.3.5.

Табела 1.5.3.5. Спецификација ТС напонског нивоа 10/0,4kV

Назив ТС 10/0,4kV	Инсталисана снага (kVA)	Шифра објекта	Тип ТС	Могућност проширења
Експортекст	2x1000	105	у згради	не
Полет	630	103	у згради	да
Трикотажа	630	104	зидана	да
Бетоњерка	400	102	МБТС	не
Насеље	250	134	СТС	да
Шумане школа	160	146	Кула	да
Кметовци 1	50	122	СТС	да
Иљаница	50	116	Кула	да
Кметовци 2	50	123	СТС	да
Шарце	50	143	СТС	да
Шумане река	400	142	МБТС	да
Лазаревци	50	126	СТС	да
Горње Врановце кула	100	111	Кула	да
Поповце	100	135	Кула	не
Гргуровце 1	50	114	Кула	да
Водовод	250	148	МБТС	да
Гргуровце 2 (Реклоузер)	100	115	Кула	да
Клајић 1	50	117	Кула	да
Клајић 2	50	118	Кула	да
Клајић 3	50	119	Кула	да
Клајић 4	50	120	Кула	да
Бувце 2	50	107	СТС	да
Бувце 1	50	106	Кула	да
Рафуна кула	50	141	Кула	не
Пороштица 1	50	136	СТС	да
Пороштица 2	50	137	СТС	да
Дрводељ 1	50	109	СТС	да
Дрводељ 2	50	110	СТС	да
Клајић 5	50	121	Кула	да
Радевце 1	50	138	СТС	да
Радевце 2	50	139	СТС	да
Радевце 3	50	140	СТС	да
Липовица 1	50	127	СТС	да
Липовица 2	50	128	СТС	да

Липовица 3	50	129	СТС	да
Липовица 4	50	130	СТС	да
Липовица 5	50	131	СТС	да
Липовица 6	50	132	СТС	да
Ђуке Динић	250	101	СТС	не
8. март	250	98	СТС	не
Цилетов јабикар	400	100	МБТС	да
Цар Душан	250	99	СТС	не
Дом културе	2x630	108	МБТС	не
Стара путна секција	630	147	зидана	да
Циганско гробље	400	1534	МБТС	да
Карађорђева	250		СТС	не
Кривача 2	50	125	СТС	да
Кривача 1	100	124	Кула	да
Гегља 1	100	112	СТС	да
Гегља 2	50	113	СТС	да
Миленковци	50	133	СТС	да
Шилово 1	160	144	Кула	да
Шилово 2	100	145	СТС	да
Хотел	630	150	МБТС	не
Пекара	400	151	МБТС	да
Силос	630	152	МБТС	не
Роми	400	172	МБТС	да
Репетитор	50	171	СТС	да
Павлове ливаде 1	630	169	МБТС	не
Павлове ливаде 2	630	170	МБТС	не
Селиште	630	177	МБТС	не
Ашанка	250		СТС	не
Лозиште	630	175	МБТС	не
Општина	1000	176	зидана	не
Центар	630		у згради	не
13. бригаде	630	173	зидана	да
Вукајло Кукаљ	630	174	МБТС	не
Раданска	630	168	зидана	да
Дом здравља	630	166	МБТС	не
Куле	630	167	зидана	да
Грчка кафана	630	149	МБТС-Д	да
Прекопчелица 2	160	161	Кула	да
Прекопчелица 1	160	160	Кула	да
Секицол	100	164	Кула	да
Мијајлица 1	100	158	Кула	да
Мијајлица 2	100	159	Кула	да
Свињарица	100	165	Кула	да
Бачевина	50	153	Кула	да
Средњи Штулац	50	163	СТС	да
Доњи Штулац	50		СТС	да
Горњи Штулац	50	154	СТС	да
Кодралија	50	155	Кула	да
Лалиновац 1	100	156	Кула	да
Лалиновац 2	50	157	СТС	да

Радиновац	100	162	СТС	да
Шумска долина	250	181	СТС	не
Муџери	50	179	СТС	да
Голи Рид	50	178	Кула	да
Нова Топола 1	100	180	Кула	да
Нова Топола 2	50	1508	СТС	да
Нова Топола 3	50	1509	СТС	да
Бошњаце 3	250	184	КБТС	да
Бошњаце 2	250	183	Кула	да
Бошњаце 1	250	182	КБТС	да
Бошњаце школа	250	193	КБТС	да
Бошњаце Кула	250	185	Кула	да
Пертате 1	250	189	КБТС	да
Пертате 3	250	191	МБТС-Ц	да
Пертате Кула	250	192	Кула	да
Пертате 2	250	190	КБТС	да
Пертате 4	250	194	СТС	не
Ћеновац 2	250	187	СТС	не
Ћеновац Кула	250	188	Кула	да
Ћеновац 1	250	186	СТС	не
Хладњача	2x1000	200	МБТС-Д	не
1.мај 1	2x630	202	МБТС-Б	не
1.мај 2	2x1000	201	зидана	не
Здравље	1000	203	МБТС-Д	да
Водовод Ждеглово	630	198	зидана	не
Коњино 1	160	195	Кула	да
Коњино 2	250	196	Кула	да
Коњино 3	250		СТС	не
Пауновић	50	1509	СТС	да
Ждеглово	160	199	Кула	да
Кожара	50	197	МБТС-Д	да
Јасен	50	207	СТС	да
Лугаре 1	250	208	СТС	да
Лугаре 2	160	209	Кула	не
Велико Војловце 1	50	210	Кула	да
Велико Војловце 2	160	214	Кула	да
АМД Живков млин	630	1510	МБТС	не
Доње Врановце	160	215	Кула	да
Цекавица 1	160	204	Кула	да
Цекавица 2	250	205	Кула	да
Телеком Цекавица	50		СТС	да
Мало Војловце	250	206	Кула	да
Ужар	250	213	СТС	не
Тогочевце 1	250	211	Кула	да
Тогочевце 2	250	212	Кула	да
УКУПНО :	36 710			

Напомена: - Напојне водове 10 kV градити по потреби за нове TS и за обезбеђење двостраног напајања према плановима надлежне Е.Д.
 - Постојеће TS типа кула и STS ванградском подручју, по потреби реконструисати у циљу повећања снаге.

- **Јавна расвета**

Постојећу јавну расвету треба модернизовати, а нову градити коришћењем савремених светлосних извора, који ангажују мању потрошњу електричне енергије уз већу ефикасност осветљаја – као што су натријумове сијалице високог притиска и металхалогене сијалице.

Просторним планом се утврђују мере и задаци за отклањање недостатака на постојећој инфраструктури, мере за рационализацију потрошње електричне енергије повећањем енергетске ефикасности и појачаној активности на смањењу губитака у електродистрибутивној мрежи. При томе су узети у обзир решења из планова вишега реда - Просторног плана Републике Србије и Регионалног просторног плана Јужног Поморавља.

Обновљиви извори енергије

У наредном планском периоду треба интензивирати коришћење обновљивих извора енергије, пре свега малих хидроелектрана (МХЕ), за које су катастром МХЕ из 1987.г., утврђене 3 потенцијалне локације, укупне снаге 8320kW, и других објеката за које постоје значајни потенцијали, као што су ветро и соларне електране, постројења за коришћење био масе и целулозних отпадака, мини хидроелектране снаге до 100kW на водотоцима на територији и др.

Ови објекти су у надлежности локалне самоуправе, која је дужна да за исте предвиди потребне локације и капацитете, уз услов да не угрожавају животну средину и реализацију малих хидроелектрана (МХЕ) предвиђене катастром МХЕ из 1987.год.

Планови локалне самоуправе за ову врсту објеката су саставни део овога плана и могу се градити без ограничења, уз поштовање важећих прописа.

Карактеристике МХЕ на подручју општине Лебане, приказане су у табели бр.1.5.3.6.

Табела 1.5.3.6. Карактеристике МХЕ на подручју општине Лебане

Општина	Број потенцијалних МХЕ	Снага kW	Производња x1000 kWh
Лебане	3	8 320	29 720
Укупно	3	8 320	29 720

Извор: Катастар малих хидроелектрана, ЕПС (катастарски листови бр.251 и бр.252)

*Табела преузета из Регионалног просторног плана Јужног Поморавља.

1.5.4. Развој термоенергетске инфраструктуре

Основни циљ развоја термоенергетске инфраструктуре, на подручју општине Лебане, је задовољење потреба индустријских центара, центара мале привреде, установа образовања, здравствених установа, туристичких установа, јавних објеката и домаћинства (свих потрошача на подручју општине) ефикасним снабдевањем природним гасом као најквалитетнијим примарним енергентом, уз рационалну употребу, ради спречавања депопулације насеља и омогућавања дисперзије привредног развоја, уз очување квалитета животне средине.

Према Просторном плану Републике Србије, снабдевање природним гасом градског насеља Лебане и осталих насеља на територији општине Лебане је предвиђено изградњом гасовода високог радног притиска из правца Лесковца, који је, преко територије општине Лебане, трасиран до Медвеђе, а има и планирани крак ка Бојнику.

После снижавања радног притиска у планираној главној мерно-регулационој станици (ГМРС), преко планираних дистрибутивних гасовода и мерно-регулационих станица (МРС), предвиђено је снабдевање природним гасом градског насеља Лебане и осталих насеља на подручју општине.

У планском подручју, планирани гасоводи имају транзитни и дистрибутивни карактер, а на местима локација ГМРС/МРС се остварују дистрибуције градским гасоводима од

челичних цеви радног притиска од 6 до 12 бара и дистрибутивним гасоводима од РЕ цеви за радни притисак до 4 бара – широка потрошња.

Основни циљ, у планском периоду, је да се обезбеде почетни услови за даљи развој гасификације, а самим тим и бржи привредни развој и виши стандард живљења и рада.

Трасе планираних разводних и градских гасовода нису дефинисане аналитичким елементима и није израђена техничка документација, а даља разрада ће бити дефинисана у Просторном плану подручја посебне намене „мрежа гасовода Србије“ који је инициран код Републичке Агенције за просторно планирање.

1.5.5. Развој телекомуникационе инфраструктуре

У планском периоду, неопходно је извршити значајна побољшања телекомуникационе инфраструктуре.

Фиксна телекомуникациона мрежа:

- потпуна замена аналогне комутације, као и дигиталне старије генерације;
- постојећу мрежу магистралних оптичких каблова реконструисати и доградити;
- комутационе системе мреже поступно трансформисати од комутације говорних кола на комутацију пакета;
- изградити фиксну бежичну приступну мрежу у ретко насељеним и брдско планинским подручјима;
- транспорт у нижим равнинама мреже заснивати искључиво на оптичким кабловима, а само у брдско планинским подручјима на радио системима;

Доступност фиксне телефонске мреже, свим потенцијалним корисницима на посматраном подручју обезбеђује се кроз:

- изградњу фиксног бежичног приступа (CDMA) на подручјима која немају изграђених постојећих ТТ капацитета у фиксној мрежи, а ради потпуне доступности свих потенцијалних корисника за основним телефонским услугама,
- на подручјима која су већ покривена постојећом телефонском мрежом, даље ширити мрежу DSLAM и MSAN платформе, у циљу потпуне доступности ADSL, SHDSL и VDES портова, свим потенцијалним корисницима интернета, уз ограничење да претплатничка петља за најудаљенијег корисника не буде дужа од 1,5 – 2,0 km, као на ситуацији у прилогу,
- све нове месне телефонске мреже, неопходно је, изводити DSL подземним кабловима потребног капацитета са подземном разводном мрежом до објеката претплатника.

Мобилна телекомуникациона мрежа:

- доградити постојећу мрежу тако да се постигне потпуна покривеност територије и омогући увођење свих нових услуга;

На подручју Просторног плана у функцији су постојеће базне станице мобилне телефоније, у Лебану и Слишану, док је за сада званично у плану још једна базна станица у Гегљи (по речима Телекома Србије, планирана позиција базне станице није фиксна, обзиром да ће тачна позиција бити дефинисана током даљег процеса пројектовања и изградње).

Мрежа за потребе радиодифузије:

- извршити набавку и монтажу нових емисионих постројења у дигиталној техници, обједињених за све емитере на националном нивоу;
- емисионе станице међусобно и са центрима дистрибуције програма повезати, поред радио-релејних, системима и оптичким приводом на најближи кабл.

У планском периоду, неопходно је изградити нови оптички кабл на релацији Лебане - Лесковац, потребног капацитета (као на ситуацији у прилогу). Овако планирани и изграђени спојни пут представљаће основу за развој свих телекомуникација на посматраном подручју.

Мрежа планираних MSAN-ова и приводних оптичких каблова, дата је у на графичком прилогу и исте треба градити по критеријуму 1 домаћинство - 1 телефонски прикључак.

Подручје јужно од планираног MSAN-а Шумане, као и сва друга подручја, која су ван полигона планираних MSAN-ова, биће покривена фиксним бежичним приступом у CDMA технологији и димензионисан тако да задовољава све тренутне и перспективне потребе. Планирани MSAN Слишане дигиталним радио-релејним преносним системом, биће повезан са централом у Лебану.

Опслуживање корисника на посматраном подручју услугама поштанског саобраћаја се обавља преко РЈ поштанског саобраћаја Лесковац, преко две једнице поштанске мреже у насељима Лебане и Бошњацу.

У планском периоду, неопходно је изградити нове једнице поштанске мреже, по критеријуму 300-500 корисника по једном поштанском шалтеру и обезбедити бољу доступност корисницима.

У циљу побољшања постојећег стања, развој *поштанске мреже* предвиђа:

- отварање нових поштанских једница у центрима заједница насеља, где не постоје (Прекопчелица, Клајић и у зонама туристичког развоја), ради побољшања просторне дистрибуције, као и опремљеност поштанских јединица уз увођење нових услуга у поштанском саобраћају;
- могућност функционисања дела поштанских јединица као система сталних, односно сезонских уговорних пошти.

1.6. ПРОПОЗИЦИЈЕ ЗАШТИТЕ И УНАПРЕЂЕЊЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ, ПРЕДЕЛА, ПРИРОДНИХ И КУЛТУРНИХ ДОБАРА

1.6.1. Заштита и унапређење животне средине и предела

Територија општине Лебане представља специфичну структуру природних карактеристика, очуваних природних предела и антропогених утицаја у изграђеним урбаним и руралним целинама и зонама, инфраструктурним зонама и појасевима и целинама и зонама експлоатације природних ресурса. У постојећем начину коришћења простора доминирају природни, делимично измењени и потпуно измењени предели, са неуједначеним густинама насељености, инфраструктурне и комуналне опремљености. Квалитет животне средине и стање загађености, представљају важан податак са еколошког аспекта у циљу:

- утврђивања потенцијала и ограничења у простору;
- утврђивања приоритета за санацију, ремедијацију, рекултивацију;
- утврђивања мера превенције (спречавање и отклањање узрока и извора загађивања);
- утврђивања програма за заштиту животне средине (квалитет ваздуха, вода, земљишта, заштита од буке, нејонизујућег и јонизујућег зрачења, заштита природе, природних и културних добара, заштита шума, флоре, фауне, биодиверзитета и укупног диверзитета, управљање отпадом, заштите од удеса);

На основу увида у постојеће стање и обавеза у области заштите животне средине и одрживог коришћења простора, обавеза општине Лебане је да:

- успостави управљање животном средином на својој територији;
- усвоји локална нормативна акта за област животне средине;
- успостави хијерархијску сарадњу органа, у складу са надлежностима;
- изради и донесе Локални регистар извора загађивања животне средине (према методологији за израду локалног регистра извора загађивања и методологији за врсте, начине и рокове прикупљања података), а који води надлежни орган јединице локалне самоуправе у циљу праћења квалитативних и квантитативних промена у животној средини и предузимања мера заштите у животној средини;
- да изради Интегрални катастар загађивача - потребан документ који садржи податке о изворима, врстама, количинама, начину и месту испуштања загађујућих материја у ваздух и воде, као и о количинама, врсти, саставу и начину третмана и одлагања отпада је обавезан документ за сва правна и физичка лица која својом активношћу загађују животну средину, у складу са важећом регулативом;
- да успостави контролу и мониторинг животне средине на својој територији;

- обезбеди извештавање и доступност информација о животној средини;
- носилац пројекта за који је обавезна процена утицаја и пројекта за који је утврђена потреба процене утицаја, не може приступити реализацији, односно изградњи и извођењу пројекта без сагласности надлежног органа на студију о процени утицаја на животну средину.

У планираној просторној организацији општине Лебане, примењени су основни еколошки принципи:

- сачувати и заштити очуване екосистеме, као и просторе код којих квалитет животне средине није битније нарушен;
- очувати биолошку и предеону разноврсност, типове станишта од посебног значаја, обновити и унапредити нарушена станишта и очувати врсте, у складу са Уредбом о еколошкој мрежи „Сл.гл.РС“ 102/10;
- санирати и ревитализовати деградирани и угрожени локације и санирати последице деградације и „историјског“ загађења brownfield локација;
- утврдити оптимални начин коришћења природних ресурса и простора у циљу очувања природних и културних добара, природних вредности и унапређења животне средине;
- заштитити и чувати подручја која се из стратешко-еколошких разлога не смеју деградирати, загађивати и уништавати (заштићена природна и културна добра, изворишта водоснабдевања, заштитни појасеви, форланди Јабланице, Шуманске реке, Клајићка, Липовачка и Слишке и осталих малих, повремених водотокова);
- увођење мера еколошке компензације у циљу спречавања еколошких и просторних конфликта;

Опште мере заштите животне средине:

- изградња система еколошке безбедности и ефикасне заштите у свим активностима;
- очување биолошке и предеоне разноврсности, типова станишта од посебног значаја, обнављање и унапређење нарушених станишта и очување врста, у складу са еколошком мрежом;
- уравнотежено – еколошки прихватљиво и економски оправдано коришћење простора;
- планирање најповољнијег односа између заштићених зона, зона становања, производње, рекреације и комуникација;
- оптимално коришћење природних ресурса;
- заштита високобонитетног и осталог пољопривредног, шумског и водног земљишта;
- рационално и контролисано коришћење грађевинског земљишта у границама грађевинских подручја и грађевинског земљишта изван грађевинских подручја;
- рационално коришћење природних ресурса, нарочито воде, енергије, сировина за грађевинске материјале и осталог рудног богатства;
- управљање отпадом – смањење количине отпада, повећање степена рециклирања и безбедно депоновање свих врста отпада увођењем принципа регионализације;
- избегавање еколошких конфликта у контактним зонама становања, рекреације, привредних и производних активности, зона експлоатације ресурса и саобраћаја;
- примену критеријума и инструмената заштите животне средине од деградације и загађивања при изради планова нижег реда (стратешка процена утицаја урбанистичких планова);
- примену критеријума и инструмената заштите животне средине од загађивања и деградације при изградњи објеката и постројења, потенцијалних извора загађивања и нарушавања вредности природних и културних добара и животне средине (процена утицаја на животну средину);

Кључна планска решења просторног значаја, која могу да угрозе или заштите животну средину, обухватају:

- планирање целина и зона намењених радним услужно-туристичким и индустријским комплексима и зонама интензивне пољопривредне производње;
- планирање линијске инфраструктуре (саобраћајне, хидротехничке, гасоводне, топловодне);
- планирање целина и зона за развој површинске и подземне експлоатације природних ресурса (експлоатација рудних налазишта, камена, глине, песка, воде и др.);
- планирање мрежа инфраструктурног и комуналног опремања и покривања територије

- (изградња колектора и канализационих мрежа са уређајима и постројењима за пречишћавање отпадних вода, водоводних, топоводних и гасоводних мрежа);
- управљање отпадом и регионални избор постројења за управљање отпадом;
 - управљање отпадним водама и изградња уређаја и постројења за управљање и пречишћавање отпадних вода.

1.6.1.1. Утицај планских решења на квалитет ваздуха, смернице и мере заштите

Управљање квалитетом ваздуха, начин контроле и спровођења заштите и побољшања квалитета ваздуха обухвата:

- постизање граничне вредности нивоа загађујућих материја у ваздуху;
- оцењивања горње и доње границе нивоа загађујућих материја у ваздуху;
- одређивање границе толеранције и толерантних вредности;
- извештавање јавности о концентрацијама опасним по здравље људи;
- утврђивање критичних нивоа загађујућих материја у ваздуху;
- утврђивање циљних вредности и дугорочних циљева за смањење загађујућих материја у ваздуху;

У циљу ефикасног управљања квалитетом ваздуха, на територији Републике Србије извршиће се одређивање зона и агломерација на основу оцене квалитета ваздуха.

Успоставља се јединствени систем праћења и контроле нивоа загађености ваздуха и одржавање базе података о квалитету ваздуха. Прецизно су утврђене надлежности у успостављању државне и локалних мрежа, услови под којима се може вршити мониторинг, као и обавеза надлежних органа да све релевантне податке о квалитету ваздуха доставе Агенцији за заштиту животне средине и ставе на увид јавности.

Опште смернице и мере контроле, заштите и мониторинга ваздуха на подручју Просторног плана општине Лебане:

- смањење емисије аерополутаната и концентрације штетних материја;
- реконструкција градских саобраћајница за меродавно саобраћајно оптерећење;
- боља регулација саобраћајне проточности градских саобраћајница;
- подизање нивоа комуналне хигијене;
- фаворизовати избор еколошки прихватљивих енергената, обновљивих извора енергије и увођење енергетске ефикасности;
- развијати систем централизованог снабдевања енергијом;
- обострано (или једнострано) озелењавање градских и осталих саобраћајница свих рангова и категорија и озелењавање свих површина у функцији саобраћаја (паркинга, платоа и др.);
- фазна реконструкција постојећих и планирање нових зелених површина свих категорија, према просторним, локацијским условима и рангу у мрежи насеља;
- спречити даље увођење ЕОП технологија (технологије третмана загађења на крају производног процеса) у процес производње и подстицати увођење чистих технологија;
- дефинисање мониторинга квалитета ваздуха, према утврђеном Програму, Закону о заштити ваздуха („Сл. гласник РС” бр. 36/09) и Уредби о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха („Сл. гласник РС” бр. 11/2010), уз стално преиспитивање потребе за ширењем мониторинске мреже мерних места за праћење квалитета ваздуха;
- планско и урбанистичко уређивање простора, целина и зона, (постојећих и планираних) сагласно условима процене утицаја стратешког карактера планова на животну средину;
- реконструкција постојећих и изградња планираних пројеката (објеката, технологија, инфраструктуре) потенцијалних загађивача ваздуха, могућа је уз обавезну примену поступка процене утицаја на животну средину;
- обавезан мониторинг утицаја загађености ваздуха на здравље становништва;
- обавезна доступност резултата испитивања и праћења стања квалитета ваздуха, редовно информисање јавности и надлежних институција, у складу са Законом;
- стална едукација и подизање еколошке свести о значају квалитета ваздуха и животне средине;

- сви постојећи производни и други погони, као и планирани, који представљају изворе аерозагађивања у обавези су да примене најбоље доступне технике и технологије у циљу спречавања и смањена емисије штетних и опасних материја у животну средину.

Оператер сваког извора загађивања ваздуха у обавези је да:

- надлежном органу достави податке о стационарном извору загађивања и свакој његовој промени;
- обезбеди редован мониторинг емисије и да о томе води евиденцију;
- обезбеди континуална мерења емисије ако за то постоји обавеза (када је масени проток емисије за одређену загађујућу материју већи од прописаних вредности) самостално, путем аутоматских уређаја за континуално мерење;
- води евиденцију о обављеним континуалним мерењима са подацима о мерним местима, резултатима и учесталости мерења и достави податке једном у три месеца и достави мерења на годишњем нивоу у виду годишњег извештаја;
- обезбеди контролна мерења емисије преко овлашћених организација, ако мерења емисије обавља самостално;
- обезбеди прописана повремена мерења емисије, преко овлашћеног (акредитованог) правног лица два пута годишње уколико не врши континуални мониторинг, а податке достави надлежном органу;
- води евиденцију о врсти и квалитету сировина, горива и отпада у процесу спаљивања;
- води евиденцију о раду уређаја за спречавање или смањење емисије загађујућих материја као и мерних уређаја за мерење емисије.

Оператер стационарног извора загађивања ваздуха у обавези је:

- да изради План за смањење емисија из стационарног извора загађења ваздуха, ако се налази на подручју са утврђеном трећом категоријом квалитета ваздуха. План мора садржати опис последица прекомерног прекомерног загађивања ваздуха, зону у којој се оператер налази, мере за постизање побољшања квалитета ваздуха, опис одабраних технолошких и других решења, процену трошкова, редослед спровођења планираних активности, рок за спровођење планираних активности, средства за спровођење плана, друге податке и документацију;
- да спроведе мере за смањење загађивања ваздуха у поступку пројектовања, градње и редовног рада/коришћења и мора га одржавати и спровести мере тако да не испушта загађујуће материје у ваздух у количини већих од граничних вредности емисије;
- за случај квара уређаја којим се обезбеђује спровођење прописаних мера заштите или поремећаја технолошког процеса због чега долази до прекорачења граничних вредности емисије, оператер је дужан да квар или поремећај отклони или прилагоди рад новонасталој ситуацији или обустави технолошки процес како би се емисија свела у дозвољене границе у најкраћем року;
- за случај прекорачења граничних вредности нивоа загађујућих материја у ваздуху дужан је да предузме техничко-технолошке мере или да обустави технолошки процес, како би се концентрације загађујућих материја свеле у прописане вредности;
- за случај да се у процесу обављања делатности могу емитовати гасови непријатних мириса, оператер је дужан да примењује мере које ће довести до редукције мириса и ако је концентрација емитованих материја у отпадном гасу испод граничне вредности;
- за планирани, новоизграђени или реконструисани стационарни извор загађивања за који није прописана обавеза издавања интегрисане дозволе или израде студије о процени утицаја на животну средину, оператер је дужан да пре пуштања у рад прибави дозволу. Уз захтев за издавање дозволе обавеза оператера је да приложи употребну дозволу или техничку документацију за тај извор загађивања, као и стручни налаз са резултатима емисије;

Оператер који обавља делатност производње, одржавање и/или поправке сакупљања, обнављања и обраде, контролу коришћења, стављања на тржиште, трајног одлагања и искључивања из употребе производа и опреме који садрже супстанце које оштећују озонски омотач, у обавези су да прибаве дозволу ресорног Министарства. Забрањена је производња супстанци које оштећују озонски омотач. Контролисане супстанце су супстанце које оштећују озонски омотач било да су чисте или у смеши без обзира да ли

се први пут користе или су сакупљене, обрађене или обновљене осим оних које се налазе у готовом производу.

Оператер који се баве сервисирањем и искључивањем из употребе производа и/или опреме која садржи контролисани супстанце (супстанце које оштећују озонски омотач било да су чисте или у смеђи, без обзира да ли се први пут користе или су сакупљене, обрађене или обновљене осим оних које се налазе у готовом производу) морају исходovati дозволу ресорног Министарства.

1.6.1.2. Утицај планских решења на квалитет вода, смернице и мере заштите

На подручју општине Лебане, у складу са Законом о водама („Сл.гласник РС” бр. 30/10), обавеза је да се за све водне ресурсе (површинске и подземне воде укључујући термалне и минералне воде):

- успостави интегрално управљање водама, водним објектима и водним земљиштем,
- обезбеди добар еколошки статус површинских вода, квалитет структуре и функционисања акватичних екосистема површинских вода,
- спречи директно и индиректно загађивање (уношење супстанци или топлоте у ваздух, воду или земљу које могу бити штетне по људско здравље, квалитет акватичних екосистема, приобалних екосистема, које проузрокују штету на материјалним добрима, умањују/ометају обичајна и друга легитимна коришћења животне средине),
- обезбеди минимални одрживи проток низводно од водозавода за опстанак и развој низводних биоценоза и задовољавање потреба низводних корисника,
- спречава погоршање стања,
- обезбеди заштита, унапређење и обнављање свих површинских вода у циљу остваривања доброг статуса површинских и подземних вода.

Заштита површинских и подземних вода – на подручју општине Лебане спроводиће се у складу са циљевима заштите животне средине, односно у циљу:

- очувања живота и здравља људи,
- смањења загађења и спречавања даљег погоршања стања вода,
- обезбеђења нешкодљивог и несметаног коришћења вода за различите намене,
- заштите водних и приобалних екосистема и постизања стандарда квалитета животне средине.

Заштита и унапређење квалитета површинских и подземних вода заснована је на мерама и активности којима се квалитет површинских и подземних вода штити и унапређује, преко мера забране, превенције, обавезујућих мера заштите, контроле и мониторинга.

Опште смернице и мере заштите, контроле и мониторинга вода на подручју Просторног плана општине Лебане:

- спречавање даљег загађења река Јабланице и Шуманске р. и подизање квалитета воде у рекама на захтевани ниво;
- изградња канализационе мреже на територији општине и повезивање што већег броја сеоских насеља на канализациону мрежу;
- као прелазно решење до изградње канализационе мреже могу да послуже искључиво водонепропусне септичке јаме;
- канализацију планирати као сепарациони систем са посебним колектором за одвођење атмосферских вода;
- канализациону мрежу планирати на основу постојећих и планираних капацитета;
- обавезна је изградња централног постројења за третман отпадних вода за градски центар и пратеће инфраструктуре;
- обезбедити неометано водоснабдевање квалитетном водом за пиће за све становнике на територији општине Лебане;
- за потенцијалне поплаве које имају бујичан карактер заштиту извести активним мерама ублажавања поплавних таласа;
- дефинисање и успостављање зона санитарне заштите око изворишта водоснабдевања којима се снабдевају водом становници градског и околних сеоских насеља на подручју општине Лебане;

- за целине и зоне за које ће се радити урбанистички планови, као обавезна мера превенције, планирати покривеност простора канализационом мрежом са постројењима за пречишћавање отпадних вода меродавног капацитета. Развој канализационих система је могућ као независан систем са постројењем за пречишћавање отпадних вода (или заједнички за више насеља);
- обавезно је доношење Плана (Програма) управљања отпадним водама;
- за зоне и локације за које се не планира израда планске документације, при издавању локацијске дозволе, обавезна мера је канализација отпадних вода, изградња водонепропусне септичке јаме капацитета и димензија према потрошњи воде и меродавном возилу за евакуацију отпадних вода (уређаја за третман отпадних вода);
- регулацију мањих водотока, посебно оних који се налазе у зонама очуваних екосистема, треба обављати по принципима „натуралне регулације”, која подразумева што мању употребу грубих вештачких интервенција (кинетирања корита, облагања целог попречног профила каменом и бетоном итд.) како би се у целости очували водени екосистеми и непосредно приобаље (забраном градње објеката који би отежали или онемогућили одржавање насипа);
- регулацију водотока у зони насеља, поред функционалних критеријума, примерити и урбаним, естетским и другим условима који оплемењују животну средину.

Мере забране у циљу очувања и заштите квалитета вода:

- забрањено је упуштање (уношење) свих врста отпадних вода које садрже хазардне и загађујуће супстанце изнад прописаних граничних вредности емисије, а које могу довести до погоршања тренутног стања свих површинских и подземних вода;
- забрањено је испуштање (упуштање) свих отпадних вода у стајаће воде, ако је та вода у контакту са подземном водом, која може проузроковати угрожавање доброг еколошког или хемијског статуса стајаће воде;
- забрањено је испуштање (упуштање) са обале или приобаља било каквих загађујућих супстанци које директно или индиректно могу доспети у воду свих водотокова;
- забрањено је испуштање прекомерно термички загађене воде из уређаја, постројења, технологија и објеката;
- забрањено је коришћење ђубрива или средстава за заштиту биља у обалном појасу ширине до 5m свих водотокова;
- забрањено је испуштање у јавну (насељску) канализацију свих отпадних вода које садрже хазардне супстанце изнад прописаних вредности, које могу штетно деловати на могућност пречишћавања вода из канализације, које могу оштетити канализациони систем и постројење за пречишћавање вода, које могу негативно утицати на здравље лица која одржавају канализациони систем;
- забрањено је коришћење напуштених бунара као септичких јама;
- забрањено је депоновање, просипање и остављање у зони форланда и у корита за велику воду природних и вештачких водотока и језера, било каквих материјала који могу загадити воде;
- забрањено је прање возила, машина, опреме и уређаја у површинским водама и на водном земљишту.

Обавезе носиоца пројеката и оператера:

- носиоци пројеката и оператери који испуштају или одлажу материје које могу загадити воду, дужни су да те материје, пре испуштања у систем јавне канализације или реципијент, делимично или потпуно одстране у поступку пречишћавања (предтретман или третман отпадних вода у уређају/постројењу за пречишћавање отпадних вода);
- носиоци пројеката и оператери - генератори отпадних вода који испуштају отпадне воде непосредно у реципијент дужни су да обезбеде пречишћавање отпадних вода до нивоа који одговара граничним вредностима емисије, односно до нивоа којим се не нарушавају стандарди квалитета животне средине реципијента (комбиновани приступ), узимајући строжији критеријум од ова два;
- носиоци пројеката и оператери генератори отпадних вода, који отпадне воде испуштају у реципијент или јавну канализацију дужни су да изграде погоне или уређаје за пречишћавање отпадних вода до захтеваног нивоа;

- носиоци пројеката и оператери генератори отпадних вода, који отпадне воде испуштају у јавну (насељску) канализацију дужни су да од надлежног органа општине Лебане исходују Акт о испуштању отпадних вода у јавну канализацију;
- носиоци пројеката и оператери генератори отпадних вода, који отпадне воде испуштају у реципијент и јавну (градску, насељску) канализацију, дужни су да поставе уређаје за мерење, да врше континуирано мерење количине отпадних вода, да контролишу и испитују биохемијске и механичке параметре квалитета отпадних вода и да извештај о извршеним мерењима квартално достављају јавном водопривредном предузећу, министарству надлежном за послове заштите животне средине и Агенцији за животну средину;
- носиоци пројеката и оператери генератори отпадних вода, који имају уређаје за пречишћавање отпадних вода у обавези су да испитују квалитет отпадних вода пре и после пречишћавања, да обезбеде редовно функционисање уређаја за пречишћавање отпадних вода и да воде дневник њиховог рада;
- мерења количина и испитивање квалитета отпадних вода врши овлашћена институција (правно лице), у складу са Законом о водама;
- корисник (власник) дела обале, у случају појаве загађивања воде у водотоку или језеру, у обавези је да без одлагања пријави загађење и обавести надлежни орган (ресорно Министарство, Министарство надлежно за заштиту животне средине, Министарство надлежно за унутрашње послове, Јавно водопривредно предузеће);
- носиоци пројеката и оператери генератори отпадних вода у обавези су да изврше накнаду за загађивање вода (за непосредно или посредно загађивање воде), а који испуштају отпадне воде у сопствену канализацију, водоток, канале, језеро, акумулацију, врше сакупљање, одвођење и пречишћавање отпадних и атмосферских вода системом јавне канализације, испуштају на пољопривредно, грађевинско или шумско земљиште загађујуће супстанце које на непосредан или посредан начин загађују воде, производе, односно увозе ђубрива и хемијска средства за заштиту биља и уништавање корова, као и детерџенте на бази фосфата;
- носиоци пројеката и оператери генератори отпадних вода у обавези су да у законом прописаном року достигну граничне вредности емисије.

Мере заштите изворишта водоснабдевања акумулације „Кључ”

Земљиште и водене површине у подручју заштите изворишта водоснабдевања – акумулације „Кључ”, у складу са Законом о водама, морају бити заштићени од намерног или случајног загађивања и других утицаја који могу неповољно деловати на издашност изворишта и здравствену исправност воде. Детаљне мере заштите дате су у поглављу 2.1.4.3. - Правила уређења у зонама санитарне заштите акумулације „Кључ“.

Заштита и коришћење подземних вода

Утврђивање и разврставање резерви минералних сировина - подземних вода у категорије и класе, израда елабората о резервама подземних вода, вођење евиденције о стању резерви подземних вода и приказивање података геолошких истраживања, представља обавезу у циљу одрживог коришћења природних ресурса.

Коришћење подземних вода као природног ресурса, може се остварити према:

- условима заштите природе по којима се врше геолошка, истраживања (у заштићеном и осталом подручју),
- одобрењу за детаљна хидрогеолошка истраживања,
- елаборату о утврђеним резервама и квалитету подземних вода,
- овери билансних резерви подземних вода;

Сагласности за коришћење подземних вода издаје се на захтев заинтересованог инвеститора. Обавезна документација коју је неопходно приложити у процесу издавања сагласности је:

- уцртане границе простора у коме ће се користити ресурс подземних вода, јавним саобраћајницама и другим објектима на том простору,
- уписаним бројевима катастарских парцела;

- решење ресорног Министарства о утврђеним и овереним резервама ресурса подземне воде у налазишту;
- пројекат коришћења - експлоатације ресурса подземних вода у налазишту;
- акт органа надлежног за послове урбанизма општине, о усаглашености коришћења подземне воде са просторним и урбанистичким плановима;
- процена утицаја на животну средину, за обављање делатности коришћења ресурса подземне воде;
- водни услови.

1.6.1.3. Утицај планских решења, смернице и мере заштите земљишта

У циљу заштите животне средине, обавеза локалне самоуправе је успостављање система управљања земљиштем и његова заштита (Закон о заштити животне средине, „Сл. гласник РС”, бр. 135/04, 36/09 и 72/09 и Оквирна директива о земљишту 2004/35/EU) на принципима:

- заштите функција земљишта,
- заустављање деградације земљишта,
- обнављање деградираних земљишта,
- интеграције у друге секторске политике.

Систем праћења квалитета земљишта

Систем заштите земљишног простора и његово одрживо коришћење остварује се мерама системског праћења квалитета земљишта, који обухвата:

- праћење индикатора за оцену ризика од деградације земљишта,
- спровођење ремедијационих програма за отклањање последица контаминације и деградације земљишног простора, било да се они дешавају природно или да су узроковани људским активностима;

Општина Лебане је у обавези да:

- изради Програм системског праћења квалитета земљишта за идентификовано ризично подручје,
- утврди циљеве смањења ризика,
- утврди мере за постизање ових циљева,
- утврди временске оквире за спровођење мера,
- дефинише изворе финансирања;

Све мере морају бити:

- економски оправдане,
- технички изводљиве,
- уз изведену процену утицаја на животну средину и анализу ефикасности у остварењу утврђених циљева заштите животне средине;

Надлежни орган не може издати одобрење за коришћење природних ресурса или добара без сагласности на пројекат који садржи мере заштите и санације животне средине. Сагласност, којом се утврђује испуњеност услова и мера одрживог коришћења природних ресурса и добара и заштите животне средине у току и после престанка обављања активности, даје ресорно Министарство.

Опште мере заштите земљишта од загађивања обухватају следеће:

- Успостављање система перманентне контроле стања, квалитета и плодности земљишта у зонама интензивне пољопривредне производње;
- Доношење и усвајање Програма контроле квалитета пољопривредног земљишта;
- Контрола технолошких процеса, смањење емисије отпадних материја и управљање свим врстама отпада;
- Забранити лоцирање и извођење нових пројеката потенцијалних загађивача земљишта и ваздуха у близини пољопривредног земљишта високог степена плодности;
- Заштита и очување плодног пољопривредног земљишта као тешко обновљивог ресурса за производњу хране;
- Регулација река и спровођење мера заштита од поплава и заштите од бујичних таласа;

- Приликом наводњавања користити воду која испуњава стандарде за коришћење воде у пољопривреди и за производњу хране;
- Доношење и усвајање Програма са мерама перманентне асанације и превенције у смислу одржавања квалитета земљишта (санација, ремедијација и рекултивација деградираних површина и сметлишта, инфраструктурно и комунално опремање насеља);
- Доношење и усвајање Програма перманентне едукације и промовисање правилне примене агротехничких мера у пољопривреди;

Мере заштите животне средине од утицаја пољопривреде:

- Забрана коришћења биоцидних производа у пољопривреди који могу довести до промена основних карактеристика земљишта;
- У пољопривредној производњи могу се користити средства за повећање приноса која су прихватљива са еколошког аспекта;
- Обрада земљишта мора бити прилагођена мерама заштите од ерозије нарочито на падинама са високим нагибом (орање „по изохипсама”, терасирање);
- Утврђује се заштитно одстојање између зона становања и ораница, плантажних воћњака и осталих култура које се интензивно третирају вештачким ђубривом и пестицидима од најмање 500 m или мањим удаљењима уз услов формирања заштитних појасева;
- У заштитном појасу између границе пољопривредних парцела и обале водотока 10 m није дозвољено коришћење пестицида и вештачких ђубрива;
- Утврђују се минимална заштитна одстојања између границе комплекса сточних фарми (интензиван узгој свиња, говеда, живине) и намена и објеката у суседству, и то: од зона становања великих и средњих густина 200 m, од државних путева 100 m, од речних токова 200 m и од изворишта водоснабдевања 800 m;

Обавезе Носиоца Пројекта и Оператера:

- планирање и спровђење превентивних мера заштите приликом коришћења земљишта за оне делатности за које се очекује да ће знатно оштетити функције земљишта;
- при свакој промени власништва носиоца пројекта и оператера (или други облици промене својине) обавезно се укључује и спроводи процена стања животне средине и одређивање одговорности за загађење животне средине, као и намирење дугова претходног власника за извршено загађивање и/или штету нанету животnoj средини;
- обавеза је сваког носиоца пројекта и оператера (продавца или купца) да изради извештај о стању земљишта, а за сваку трансакцију земљишта, на коме се дешава или се дешавала потенцијално загађујућа активност;
- сваки носилац пројекта и оператер, потенцијални загађивач је одговоран за загађивање животне средине и у случају ликвидације или стечаја предузећа или других правних лица, у складу са Законом;
- сваки носилац пројекта и оператер, потенцијални загађивач или његов правни следбеник, обавезан је да отклони узрок загађења и последице директног или индиректног загађења животне средине и сноси укупне трошкове, који укључују трошкове ризика по животну средину и трошкове уклањања штете нанете животnoj средини;
- сваки носилац пројекта и оператер, потенцијални загађивач у обавези је да изради Извештај о стању земљишта;
- Извештај о стању земљишта мора бити издат од стране стручне организације, акредитоване за узорковање и испитивање земљишта и воде према SRPS, ISO/IEC 17025 стандарду;
- Извештај о стању земљишта мора да садржи историјску основу локације, која је доступна из службених евиденција, хемијске анализе за одређивање концентрације опасних материја у земљишту, ограничене у првом реду на материје које су повезане са активношћу на локацији, а које могу довести до контаминације, нивое концентрација опасних материја које имају утицај на стварање значајног ризика по људско здравље и животну средину, ниво контаминације радионуклидима;
- сваки носилац пројекта и оператер који деградира животну средину дужан је да

- изврши ремедијацију или санацију деградиране животне средине, у складу са пројектима санације и ремедијације на које ресорно Министарство даје сагласност;
- програм ремедијације мора садржати: идентификацију контаминираног подручја, начин уклањања опасних материја са контаминираних локација (деконтаминација), начин спречавања ширења материја опасних по животну средину у дужем периоду, утврђен програм мониторинга медијума животне средине, ограничавање коришћења загађене локације – рок;
 - за локацију за коју је потребно извршити ремедијацију, потребно је детаљно истраживање и успостављање мониторинга до завршетка ремедијације;
 - пројекат ремедијације и ремедијационог поступка, у складу са врстом и типом загађења, мора садржати: поређења могућих варијантних решења у погледу ремедијационог поступка и разлога за избор најповољнијег, опис планираних активности у погледу ремедијацијаног поступка (физички, хемијски, биолошки третман или комбинација ових поступака), односно њихове технолошке и друге карактеристике, приказ врста и потребне количине енергије и енергетика, воде, сировина, потребног материјала за реализацију пројекта, методологије третирања свих врста отпадних материја из ремедијационог поступка (прерада, рециклажа, одлагање), приказ утицаја на животну средину изабраног пројектног ремедијацијаног поступка.

Критеријуми за одређивање статуса посебно угрожене животне средине, статуса угрожене животне средине и за утврђивање приоритета за санацију и ремедијацију на подручју општине Лебане

Утврђивање статуса угрожености животне средине заснива се на методологији утврђивања приоритета санације контаминираних локација успостављањем националног класификационог система. Систем је развијен у циљу успостављања рационалног и научно заснованог система за упоредиво процењивање контаминираних локација у Србији, као и за утврђивање одговорности за насталу ситуацију и расподелу насталих трошкова. Нумеричко оцењивање контаминираних локација, врши се се према приоритету дејства класификација:

- Класа 1 (Резултат 70 до 100): Потребно превентивно деловање
- Класа 2 (Резултат 50 до 69.9): Вероватно потребно превентивно деловање
- Класа 3 (Резултат 37 до 49.9): Може бити потребно превентивно деловање
- Класа Н (Резултат < 37): Вероватно није потребно превентивно деловање
- Класа И (Процењен резултат ≥ 15): Недовољно информација

Критеријуми приоритизације су:

- степен изложености људи на том подручју;
- заштита површинских вода;
- потенцијал да се контаминација даље прошири и мигрира;
- заштита биљних и животињских врста и екосистема;

Свако подручје, целина, зона и локација има своје специфичности и треба их сагледати посебно у односу на:

- количину и врсту загађујућих материја,
- микро и макролокацијске, просторно-положајне карактеристике,
- намену површина,
- коришћење и употребу природних и створених ресурса;

За контаминирајуће материје важни критеријуми су:

- начин уласка у организме и начин њиховог транспорта преко ланца исхране (у приоритизацији обавезно сагледати њихов пут преко трофичких процеса у живом свету и уколико, на крају ланца стоји производња хране подручје испуњава и задовољава критеријум приоритета);
- мобилност и процена мобилности контаминирајућих материја (у случају поплава се изливају и наносе на околну земљиште или биоаналитичким тестом за утврђивање мобилности);

На основу критеријума, подручја, целине, зоне и локације се према приоритету деле:

- група 1 - где се мере морају одмах применити;
- група 2 - где се захтева даље дубље истраживање;

- група 3 - где се мора вршити надзор због потврде будуће безбедности;
- група 4 - неконтаминирана подручја за која активност није потребна;

Према овој подели планирају се и предузимају стратешке активности и мере за свако подручје и зависе од врсте и обима контаминације:

- за контаминирана подручја - ремедијација и обезбеђивање од ширења полутаната на друга подручја или живи свет;
- измештање отпада на место где је ризик мањи,
- забрана употребе земљишта, уз његово измештање,
- забрана употребе воде, уз њено дренарање или црпљење у резервоаре где се врши деконтаминација;

Надлежности и одговорности:

- за утврђивање критеријума за одређивање статуса угрожене животне средине и за утврђивање приоритета за санацију и ремедијацију надлежна је Влада;
- бодовање за утврђивања статуса угрожености животне средине врши орган локалне самоуправе надлежан за послове заштите животне средине, који је дужан да Министарству надлежном за послове заштите животне средине доставља бодовну листу, уз сву пратећу документацију на основу које је бодовање извршено;
- на основу утврђених критеријума, статус угрожене животне средине и приоритете за санацију и ремедијацију за подручје од значаја за Републику Србију одређује Министарство, уз прибављено мишљење других надлежних органа,
- санацију и ремедијацију за подручје од локалног значаја одређује јединица локалне самоуправе;
- статус угрожености животне средине проглашава Влада на предлог Министарства надлежног за послове заштите животне средине, за сваку календарску годину;
- јединица локалне самоуправе – општина Лебане је дужна да прибави претходну сагласност Министарства на предлог акта којим се одређује статус угрожене животне средине и приоритети за санацију и ремедијацију за подручја од локалног значаја.

1.6.1.4. Утицај Плана на животну средину са аспекта појаве буке и вибрација

Заштита животне средине од буке за подручје општине Лебане подразумева:

- планирање мера и услова заштите од буке у животној средини;
 - мерење буке у животној средини;
 - израду стратешке карте буке;
 - и слободан приступ информацијама о стању буке у животној средини.
1. Јединица локалне самоуправе – општина Лебане, носиоци пројеката и оператери (привредна друштва, правна лица и предузетници, научне и стручне организације и друге јавне службе, удружења, грађани, физичка лица) који у обављању привредне делатности емитују буку су одговорни за сваку активност или непредузимање мера којима се проузрокује изложеност буци изнад прописаних граничних вредности.
 2. Носиоци пројеката, оператери (правна и физичка лица) који обављањем делатности утичу или могу утицати на изложеност буци, дужни су да:
 - обезбеде учешће у трошковима заштите од буке у животној средини у оквиру инвестиционих, текућих и производних трошкова;
 - обезбеде праћење утицаја својих делатности на нивое и интензитете буке у животној средини;
 - обезбеде спровођење одговарајућих мера заштите од буке.
 3. Планови, пројекти и програми, за које је прописан поступак стратешке процене утицаја и /или поступак процене утицаја пројеката на животну средину морају садржати процену нивоа буке и мере заштите од буке у животној средини.
 4. Носиоци пројеката и оператери, дужни су да:
 - спроведу мере звучне заштите при пројектовању, грађењу и реконструкцији објеката саобраћајне инфраструктуре, индустријских објеката, стамбених, стамбено-пословних и пословних објеката;
 - спроведу услове и мере којима се штетни ефекти буке могу спречити, смањити или отклонити (у поступку процене утицаја пројеката на животну средину вреднују се

- могући непосредни и посредни штетни ефекти буке на животну средину и здравље становништва и утврђују се услови и мере којима се штетни ефекти буке могу спрешити, смањити или отклонити);
- спроведу мере заштите од буке у складу са законом којим се уређује интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине, као услов за рад постројења и активности за које се издаје интегрисана дозвола;
 - у поступку техничког прегледа за остале објекте мора се утврдити испуњеност услова и мера заштите од буке односно звучне заштите;
5. Носиоци пројеката и оператери (правна лица и предузетници) који користе изворе буке за које нема података о звучној снази коју емитују, дужни су да обезбеде те податке у року од две године од дана ступања на снагу закона;
6. Носиоци пројеката и оператери (власник, корисник извора буке), дужни су да на прописан начин обезбеде мерење буке, израду извештаја о мерењу буке и сноси трошкове мерења буке у зони утицаја;
7. Мерење буке у животној средини обавља организација овлашћена од стране ресорног Министарства;
8. Мере заштите од буке везане за избор и употребу машина, уређаја, средстава за рад и превозна средства спроводе се применом најбољих доступних техника које су технички и економски исплативе у складу са законом. Извори буке који се користе за обављање делатности, а који се привремено користе или се трајно постављају у отвореном простору на нивоу тла, непокретне и покретне објекте или се користе на води/ваздуху морају имати податке о нивоу звучне снаге коју емитују при прописаним условима коришћења и одржавања;

1.6.1.5. Могући утицаји на биљни и животињски свет, екосистеме, станишта, биодиверзитет, предеоно-пејзажне карактеристике

Заштита природе обухвата:

- заштиту, очување и унапређење биолошке, геолошке и предеоне разноврсности,
- одрживо коришћење и управљање природним добрима и ресурсима,
- унапређење стања нарушених делова природе,
- усклађивање људских активности, економских и друштвених развојних планова и пројеката са одрживим коришћењем обновљивих и необновљивих природних ресурса,
- дугорочно очување природних екосистема и природне равнотеже.

Заштићена природна добра су:

- заштићена подручја (према Регистру заштићених природних добара Завода за заштиту природе Србије, на подручју ППО Лебане налази се планина Радан, локалитет за који је Завод за заштиту природе Србије покренуо поступак заштите). Подручје планине Радан карактеришу бројне предеоно-пејзажне карактеристике, морфопластика терена настала као последица деловања различитих процеса, бројна природна и антропогена станишта као и присуство врста од интереса за заштиту од којих се неке налазе на Црвеној листи;
- заштићене врсте (према Међународној IUCN категоризацији на подручју ППО Лебане налази се 11 врста је са статусом рањива врста (VU), 1 врста је са статусом завидна од заштите (CD), 2 врсте су са статусом ниска вероватноћа опасности (LR), 2 врсте су са статусом угрожена врста (EN));
- покретна заштићена природна документа.

Обавезне мере заштите у оквиру подручја планине Радан

- за радове и активности у на подручју планине Радан, обавезна је процена утицаја на животну средину у складу са законом;
- изградњу оквиру заштићеног подручја спроводити у складу са пројектно-техничком документацијом и на начин да се на најмању меру сведе угрожавање природних вредности подручја;
- коришћење простора у околини језера вршити у складу са условима и параметрима дефинисаним у планским документима;
- забрањена је употреба хемијских средстава у заштити екосистема;

- забрањено је организовање активности којима се угрожавају биљне и животињске врсте као и предеоно-пејзажне карактеристике у окружењу;
- обавезно праћење стања животне средине (мониторинг).

Опште мере заштите природних вредности на подручју Просторног плана општине Лебане:

- заштиту структуре постојећих природних предела и природних ресурса, у складу са условима станишта за трајно одржавање његових функција и спречавање и смањење штетних утицаја;
- очување и унапређење природног и вештачког вегетацијског покривача у урбаним центрима (градски центар Лебане) и осталим насељима;
- очување плодности и поправљање бонитета, еколошко газдовање и унапређивање пољопривредних површина;
- очување и унапређење постојећих природних и вештачки подигнутих вегетацијских покривача (пољозаштитни и шумски појасеви, забрани, шумски фрагменти, живице) и пољопривредним зонама око урбаних центара;
- на земљиштима чији је биљни покривач девастиран или деградиран, а која се не користе за пољопривреду и шумарство треба планирати вегетацију у складу са условима терена;
- антиерозионим радовима, пре свега пошумљавањем спречавати и сузбијати ерозију земљишта у угроженим зонама, теренима и локацијама;
- мере заштите природе и неге предела на територији општине Лебане, а посебно у рубним деловима урбаних центара, представљају услов заштите од екстремних утицаја и побољшања микроклиматских услова подручја;
- подизање нових шумских састојина мора бити засновано на принципима ценотичког диверзитета;
- подизање зелених површина унутар градског језгра и насеља (паркови, скверови, баште, дрвореди) повољно утиче на смањење концентрације штетних гасова у ваздуху;
- при истраживањима и експлоатацији сировина (ископи, насипи) неизбежна су оштећења и деградација природе и предела, те је обавезна ремедијација и рекултивација деградираног простора;
- задржавање биолошке разноврсности у функцији заштите природних процеса, осигурањем разноврсности животних простора и животних заједница врста животиња и биљака, као и генетичком разноврсношћу унутар врста;
- заштиту специјске и екосистемске компоненте биодиверзитета,
- планско организовање лова и риболова, ловног и риболовног туризма;
- при планирању грађевинских подручја насеља, грађевинско подручје за постројења, саобраћајнице, енергетске инсталације, узети у обзир природне структуре тако да утицај на предеоне карактеристике буде што мањи;
- природне пределе треба заштити у њиховој разноврсности, јединствености, лепоти и значају за доживљај и рекреацију становништва.

Нега и уређивање предела подразумевају:

- примену мера које ће обезбедити одрживо коришћење природних ресурса, као и разноврсност, јединственост и визуелни квалитет природе;
- посебну пажњу треба посветити пејзажу (пределу), који мора бити детаљно испитан, валоризован, заштићен и унапређен према европској конвенцији заштите пејзажа, преко планова нижег реда за просторне целине;
- примену интегративног модела успостављања система зелених зона и коридора и њихово повезивање у мреже,
- успостављање биолошких веза између заштићених подручја и осталих површина. Ове, пре свега структурне везе не морају да представљају затворен линијски систем, већ могу сразмерно еколошким захтевима да се састоје од серије животних простора или међусобно комбинованих различитих предеоних елемената. Речни екосистеми имају низ погодности за рекреацију, туризам и риболов. Рудерални екосистеми имају значајну фитосанациону и улогу продукције кисеоника. Напуштене пољопривредне

површине треба претворити у друге типове екосистема, као што су пољозаштитни појасеви или сађени шумски комплекси;

- нега и уређивање предела обухвата и нова пошумљавања нарочито на ерозијом угроженим локалитетима и ниским бонитетним класама земљишта чиме ће се повећати вредност предела.

Мере уређивања и коришћења шума и шумског земљишта:

План заштите, унапређивања стања постојећих шума и будуће коришћење шума претпоставља:

- унапређивање стања шума и шумских екосистема;
- очување аутохтоног флористичког и фаунистичког састава;
- попуњавање и реконструкцију високих разређених и деградираних шумских састојина, у складу са шумско-привредним основама;
- индиректну и директну конверзију и реконструкцију изданаčkih шума у високе;
- унапређивање стања постојећих приватних шума индиректном и директном конверзијом очуваних, изданаčkih шума у високе шумске састојине;

Мере заштите и очувања дивљих врста

- у циљу очувања биолошке разноврсности, природног генофонда, односно врста које имају посебан значај са еколошког, екосистемског, биогеографског, научног, здравственог, економског или другог аспекта за Републику Србију, проглашене су строго заштићене дивље врсте и заштићене врсте;
- обавезне су мере спречавања свих радњи и поступака који утичу на нарушавање повољног стања популације дивљих врста, уништавање или оштећивање њихових станишта, легла, гнезда или нарушавање њиховог животног циклуса;
- забрањено је коришћење, уништавање и предузимање било каквих активности којима би се могле угрозити строго заштићене врсте биљака, животиња и гљива и њихова станишта;
- у случају оправданог јавног интереса и под условом да не постоји друго задовољавајуће решење и да изузеће није штетно по опстанак популација строго заштићених дивљих врста у повољном стању очувања у њиховом природном подручју распрострањености, ресорно Министарство може дозволити радње ради:
 - истраживања и образовања, управљања популацијом, поновног насељавања (репопулације), поновног уношења и узгоја у in-situ и ex-situ условима;
 - спречавања озбиљних штета на усевима, стоци, шумама, рибањацима, води и другим облицима својине;
 - заштите јавног здравља и јавне безбедности, или других разлога од преовладавајућег јавног интереса, укључујући разлоге социјалне или економске природе и корисне последице од првенственог значаја за животну средину;
 - сакупљања матичних јединки у циљу размножавања, гајења њихових потомака и прометау комерцијалне сврхе у за то регистрованим плантажним и фармерским објектима уз услов да се део јединки врати на природна станишта;
- обавезно је прибављање дозволе ресорног Министарства за сакупљање заштићене дивље врсте гљива, лишјајева, биљака, животиња и њихових делова, у циљу прераде, трговине, прекограничног промета, као и плантажног и фармерског узгоја;
- коришћење и сакупљање заштићених дивљих врста дозвољено је искључиво на начин којим се не угрожава повољно стање њихове популације;
- за коришћење и промета дивље флоре и фауне обавеза је стриктно поштовање прописаних услова заштите заштићених врста које обухватају временску забрану коришћења, квантитативно и квалитативно ограничење у коришћењу, просторну забрану коришћења ради обнове популације;
- за обављање делатности увоза, извоза, уноса, износа или транзита, трговине и узгоја угрожених и заштићених биљних и животињских дивљих врста, њихових делова и деривата прописано је обавезно издавање дозвола и других аката (потврде, сертификати, мишљења);
- обавезне су компензацијске мере за ублажавање штетних последица на природу, а одређују се на основу анализе статуса појединих делова оштећења природе у односу на губитак и корист од примене компензацијских мера, које обухватају:

- мере санације,
- примарна рехабилитација,
- успостављање новог локалитета и комбинација мера.

1.6.1.6. Заштита и одрживо коришћење рибљег фонда

Рибљи фонд представља најугроженију групу животиња на планети. Такође, мора се примењивати начело ефикасности и одрживог коришћења обновљивих природних ресурса, адекватно планирање коришћења рибљег фонда и присутност контроле и праћења стопе риболова како не би довели у опасност обновљивост рибљег фонда као природног ресурса.

У циљу одрживог коришћења рибљег фонда у риболовним водама:

- обавеза је да се установи рибарско подручје, по претходно прибављеном мишљењу Завода за заштиту природе;
- обавеза је да се одреде границе и намена рибарског подручја у погледу врсте риболова који се на њему обавља (привредни и/или рекреативни);
- рибарско подручје на риболовној води у заштићеном природном добру проглашава и користи предузеће - управљач заштићеног природног добра, који је у обавези да донесе акт о проглашењу рибарског подручја са тачно описаним границама и риболовним водама унутар тих граница, да га органи управљања верификују и упуте Министарству како би добили мишљење министра;
- риболовна вода на територији заштићеног природног добра постаје рибарско подручје, а корисник рибарског подручја је управљач заштићеног природног добра;
- управљач (корисник) рибарског подручја је у обавези да донесе програм управљања рибарским подручјем и прибави сагласност на исти;
- у циљу одрживог коришћења рибљег фонда, управљач (корисник) програмом управљања рибарским подручја и посебним актом може ограничити или забранити рекреативни риболов (употребу појединих алата, опреме и средстава уз сагласност Министра) и о наведеним забранама обавести јавност;
- обавезно је прибављање дозволе за обављање привредног и рекреативног риболова;
- управљач (корисник) рибарског подручја је у обавези да прати и спроводи мере заштите и очувања рибљег фонда, изврши обележавање рибарског подручја, изврши категорисање риболовне воде, одреди поједине делове рибарског подручја за мрест и развиће риба (рибља плодишта и сл.), контролише забране, ловостај, спровођење промењених режима риболова, спашавање рибе из поплавлених подручја, организује и спроводи едукацију риболоваца, као и да контролише обављање привредног и спортског риболова;

1.6.1.7. Управљање отпадом

Стратегија управљања отпадом (за период 2010-2019. године, „Сл. гласник РС“, бр. 29/10) представља основни документ који обезбеђује услове за рационално и одрживо управљање отпадом на нивоу Републике Србије. Стратегија управљања отпадом:

- одређује основну оријентацију управљања отпадом за наредни период, у сагласности са политиком ЕУ у овој области и стратешким опредељењима Републике Србије;
- усмерава активности хармонизације законодавства у процесу приближавања законодавству ЕУ;
- идентификује одговорности за отпад и значај и улогу власничког усмеравања капитала;
- поставља циљеве управљања отпадом за краткорочни и дугорочни период;
- утврђује мере и активности за достизање постављених циљева.

Трансфер станица

На основу препорука из Националне стратегије управљања отпадом, општина Лебане припада подручју регионалне депоније у Лесковцу. Овај регионални центар обухвата

234.018 становника и годишњу количину отпада од 55.889 t/год. Потребно је изградити трансфер станицу за општину Лебане или заједничку трансфер станицу за општине Бојник и Лебане, на територији општине Бојник.

Опште мере управљања отпадом

Надлежни орган јединице локалне самоуправе општине Лебане:

- доноси Локални план управљања отпадом, обезбеђује услове и стара се о његовом спровођењу;
- уређује, обезбеђује, организује и спроводи управљање комуналним, односно инертним и неопасним отпадом на својој територији;
- уређује поступак наплате услуга у области управљања комуналним, односно инертним и неопасним отпадом;
- издаје дозволе, одобрења и друге акте у складу са законом, води евиденцију и податке доставља министарству;
- врши надзор и контролу примене мера поступања са отпадом у складу са законом, као и друге послове утврђене законом.

Посебне мере управљања отпадом

Обавезе оператера постројења:

- за постројења за која се издаје интегрисана дозвола припрема се и доноси план управљања отпадом;
- за постројења чија је делатност управљање отпадом и за која се издаје интегрисана дозвола или дозвола за управљање отпадом припрема се и доноси радни план постројења за управљање отпадом;
- произвођач или увозник чији производ после употребе постаје опасан отпад дужан је да тај отпад преузме после употребе, без накнаде трошкова и са њима поступи у складу са овим законом и другим прописима;
- произвођач/увозник производа који после употребе постаје опасан отпад може да овласти друго правно лице да, у његово име и за његов рачун, преузима производе после употребе;
- произвођач отпада дужан је да:
 - сачини план управљања отпадом и организује његово спровођење, ако годишње производи више од 100 t неопасног отпада или више од 200 kg опасног отпада;
 - прибави извештај о испитивању отпада и обнови га у случају промене технологије, промене порекла сировине, других активности које би утицале на промену карактера отпада и чува извештај најмање пет година;
 - преда отпад лицу које је овлашћено за управљање отпадом
 - ако није у могућности да организује поступање са отпадом;
 - одреди лице одговорно за управљање отпадом;

Остале обавезе:

- карактеризација отпада врши се само за опасан отпад и за отпад који према пореклу, саставу и карактеристикама може бити опасан отпад, осим отпада из домаћинства;
- власник отпада је одговоран за све трошкове управљања отпадом;
- власништво над отпадом престаје када следећи власник преузме отпад и прими Документ о кретању отпада;
- трошкове одлагања сноси држалац (власник) који непосредно предаје отпад на руковање сакупљачу отпада или постојењу за управљање отпадом и/или претходни држалац (власник) или произвођач производа од којег потиче отпад;
- одговорност и обавезе власника отпада има и лице које учествује у промету отпада као посредни држалац отпада, а фактички не поседује отпад;
- произвођач или власник отпада сноси трошкове сакупљања, транспорта, складиштења, третмана и одлагања отпада у складу са законом;
- отпад се транспортује у затвореном возилу, контејнеру или на други одговарајући начин како би се спречило расипање или испадање отпада приликом транспорта, утовара или истовара и како би се спречило загађење ваздуха, воде, земљишта и животне средине;

- у случају загађења насталог током транспорта превозник отпада је одговоран за чишћење и отклањање загађења подручја;
- превозник отпада транспортује отпад само на одредиште које је одредио пошиљалац;
- ако се отпад не може испоручити на одредиште, превозник враћа отпад пошиљалоцу;
- опасан отпад се посебно сакупља и транспортује;
- транспорт опасног отпада врши се у складу са прописима којима се уређује транспорт опасних материја;
- транспорт отпада се врши у складу са дозволом за превоз отпада и захтевима који регулишу посебни прописи о транспорту (ADR/RID/ADN и др);
- опасан отпад не може бити привремено складиштен на локацији произвођача или власника отпада дуже од 12 месеци, ако овим законом није друкчије одређено;
- забрањено је одлагање и спаљивање отпада који се може поново користити;
- одлагање отпада на депонију врши се ако не постоји друго одговарајуће решење, у складу са начелом хијерархије управљања отпадом. Заједничко одлагање опасног отпада са другим врстама отпада на истој локацији није дозвољено. Забрањено је мешати опасан отпад са комуналним отпадом;
- забрањено је мешање различитих категорија опасних отпада или мешање опасног отпада са неопасним отпадом, осим под надзором квалификованог лица и у поступку третмана опасног отпада;
- забрањено је одлагање опасног отпада без претходног третмана којим се значајно смањују опасне карактеристике отпада;
- забрањено је разблаживање опасног отпада ради испуштања у животну средину;
- управљање посебним токовима отпада, истрошене батерије и акумулатори, отпадна уља, отпадне гуме, отпад од електричних и електронских производа, флуоросцентним цевима које садрже живу, полихлорованим би фенилима и отпадом од полихлорованих би фенила (PCB), отпадом који садржи, састоји се или је контаминиран дуготрајним органским загађујућим материјама (POPs отпад), отпад који садржи азбест, отпадним возила, отпадом из објекта у којима се обавља здравствена заштита и фармацеутским отпадом и отпадом из производње титан диоксида се врши сходно законским одредбама и релевантним подзаконским актима;

За обављање једне или више делатности у области управљања отпадом прибавља се дозволе:

- Дозвола за кретање отпада унутар локације произвођача отпада;
- Дозвола за контејнере за отпад из домаћинства на јавним местима;
- Дозвола за места на којима се складишти мање од 10 t инертног отпада; Дозвола за места на којима се складишти мање од 2 t неопасног отпада;
- Дозволе за складиштење, третман и одлагање отпада издају се на период од 10 год.;
- Дозвола се одузима ако оператер не поступа у складу са условима прописаним дозволом;

Дозвола за сакупљање и/или транспорт отпада се не издаје:

- ако сам произвођач отпада транспортује отпад у постројење за управљање отпадом које за то има дозволу, користећи своја транспортна средства, а количине отпада не прелазе 1000 kg по једној пошиљци, искључујући опасан отпад;
- за лице које преноси отпад из домаћинства у контејнере, центре за сакупљање или у постројење за управљање отпадом или враћа амбалажу или искоришћене производе произвођачу или продавцу;
- за физичка лица, односно индивидуалне сакупљаче отпада, који су код надлежног органа јединице локалне самоуправе регистровани за сакупљање разврстаног неопасног отпада;
- отпад за чији третман или одлагање на еколошки прихватљив и ефикасан начин нема техничких могућности и постројења у Републици Србији, извози се;
- неопасан отпад се може увозити ради третмана под условом да постоји постројење за третман тог отпада;
- забрањен је увоз отпада ради одлагања и искоришћења у енергетске сврхе;
- забрањен је увоз опасног отпада.

1.6.1.8. Управљање амбалажом и амбалажним отпадом

Опште мере за управљање амбалажним отпадом

Управљање амбалажом и амбалажним отпадом се спроводи у складу са:

- условима заштите животне средине које амбалажа мора да испуњава за стављање у промет,
- условима за управљање амбалажом и амбалажним отпадом,
- обавезом извештавања о амбалажи и амбалажном отпаду.

Посебне мере за управљање амбалажним отпадом:

- обавеза произвођача, увозника, пакера/пуниоца и испоручиоца је да обезбеди простор за преузимање, сакупљање, разврставање и привремено складиштење амбалажног отпада ако укупна годишња количина амбалажног отпада (стакло, папир, картон и вишеслојна амбалажа са претежно папир-картонском компонентом, метал, пластика, дрво, остали амбалажни материјали) прелази 100 t;
- обавеза је да се поштују критеријуми за утврђивање амбалаже, критеријуми и листе стандарда за основне захтеве које мора амбалажа да испуњава;
- обавеза је да се поштују критеријуми за утврђивање амбалаже са дугим веком трајања;
- обавеза је да се поштује систем идентификације и означавања амбалажних материјала заснива на нумерисању (означавање бројевима) и употреби словних скраћеница за сваки амбалажни материјал (пластика, папир и картон, метал, дрвени материјали, текстилни материјали, стакло и вишеслојни материјали);
- обавеза је да поштује укупни ниво контролисаних метала у материјалу амбалаже или њених компоненти не сме да прелази 100 ppm по маси, тј. 100 mg по једном килограму масе материјала амбалаже или њених компоненти, (осим за амбалажу у целини направљену од оловног кристалног стакла, стаклену амбалажу, пластичне кутије и палете који потичу од рециклираног материјала);
- обавеза оператера је прибављање дозволе за управљање амбалажним отпадом;
- обавеза оператера система, произвођача, увозника, пакера/пуниоца, испоручиоца и крајњег корисника, достављања извештаја о управљању амбалажним отпадом;
- произвођач и увозник амбалаже дужан је да приликом стављања амбалаже у промет или употребе изда, односно обезбеди декларацију о усаглашености амбалаже са захтевима за стављање у промет;
- амбалажа треба да буде произведена тако да њена запремина и/или тежина материјала садржаних у њој буде ограничена на најмању одговарајућу меру уз одржавање нивоа:
 - безбедности и здравствене исправности упакованог производа;
 - функционалности унутар ланца испоруке и употребе;
 - прихватљивости упакованог производа од стране потрошача;
- амбалажа коју није могуће поново употребити, као ни поновно искористити путем рециклаже, биоразградње или контролизованог спаљивања, постаје амбалажни отпад намењен за одлагање;
- амбалажа мора бити пројектована и произведена тако да када постане амбалажни отпад омогући рециклажу материјала употребљених у производњи те амбалаже у одређеном масеном проценту;
- амбалажа се идентификује и означава према природним својствима амбалажних материјала који су коришћени у њеној производњи да би се олакшало сакупљање, поновна употреба и поновно искоришћење, укључујући и рециклажу, компостирање, биоразградњу и искоришћење у енергетске сврхе. Амбалажа носи одговарајућу ознаку или на самој амбалажи или на етикети, а уколико величина амбалаже то не дозвољава, на приложеном упутству;
- произвођач, увозник, пакер/пунилац и испоручилац дужан је да бесплатно преузме отпад од секундарне или терцијарне амбалаже на захтев крајњег корисника;
- крајњи корисник који набавља робу од произвођача, увозника, пакера/пуниоца и испоручиоца може отпад од секундарне или терцијарне амбалаже оставити непосредно на месту набавке или га касније бесплатно вратити;

- произвођач, увозник, пакер/пунилац и испоручилац дужан је да, на захтев крајњег корисника, бесплатно преузме амбалажни отпад који није комунални отпад, а потиче од примарне амбалаже, уколико за такву амбалажу није прописан посебан начин преузимања и сакупљања;
- крајњи корисник је дужан да прикупи, складишти, одложи или проследи комунални амбалажни отпад, у складу са законом којим се уређује управљање отпадом и законом којим се уређује комунална делатност;
- крајњи корисник је дужан да комунални амбалажни отпад разврстава и/или одвојено складишти, тако да не буде измешан са другим отпадом, како би могао да буде прослеђен или враћен, сакупљен, поново искоришћен, прерађен или одложен у складу са законом којим се уређује управљање отпадом;
- забрањено је прослеђивање или враћање амбалажног отпада који није комунални отпад комуналним предузећима, осим када за то постоји закључен уговор;
- крајњи корисник мора да обезбеди да амбалажа и амбалажни отпад који није комунални отпад, који се прослеђује или враћа, не буде загађен опасним или другим материјама које нису садржане у упакованој роби, а које чине поновно искоришћење или рециклажу немогућом или изводљивом једино по несразмерно вишем трошку;
- крајњи корисник, као држалац отпада, мора да обезбеди да се са амбалажним отпадом, који је загађен опасним или другим материјама које нису саставни део упаковане робе, поступа у складу са законом којим се уређује управљање отпадом;
- произвођач, увозник, пакер/пунилац и испоручилац дужан је за амбалажу коју ставља у промет:
 - да обезбеди да комунално предузеће редовно преузима комунални амбалажни отпад;
 - да редовно преузима и сакупља амбалажни отпад који није комунални отпад од крајњих корисника;
- произвођач, увозник, пакер/пунилац и испоручилац може без дозволе ресорног министарства да прикупља амбалажни отпад, уколико се ради о сопственој повратној амбалажи која је враћена од крајњег корисника, а није више погодна за поновну употребу;
- трговац на велико као крајњи снабдевач и/или трговац на мало није дужан да обезбеди прописано управљање амбалажним отпадом ако се ради о амбалажи на којој постоји декларација претходног снабдевача о томе да он гарантује управљање амбалажним отпадом или ако се ради о амбалажи на којој постоји посебан знак путем кога оператер гарантује да је та амбалажа укључена у његов систем управљања;
- произвођач и увозник хемикалије дужни су да, о сопственом трошку, од трговца прикупе повратну амбалажу у коју је била смештена та хемикалија и настао амбалажни отпад.

1.6.1.9. Смернице и мере заштите од јонизујућих и нејонизујућих зрачења

Заштита од јонизујућих зрачења

Мере заштите живота и здравља људи и заштите животне средине од штетног дејства јонизујућих зрачења и мере нуклеарне сигурности обавезне су при свим поступцима у вези са нуклеарним активностима и активностима којим се уређују услови за обављање делатности са изворима јонизујућих зрачења и нуклеарним материјалима, као и управљање радиоактивним отпадом. Пооштравање режима нуклеарне и радијационе сигурности у Републици Србији и постизање нивоа који може да одговори повећаним захтевима сигурности резултат су последица значајних промена у свету.

Спровођење и стално унапређивање мера којима се обезбеђују нуклеарна и радијациона сигурност и безбедност постале су приоритети међународне заједнице, а основна брига више нису само контрола нуклеарног наоружања и спречавање његовог даљег ширења, већ пре свега обезбеђивање услова за ефикасно сузбијање злоупотреба радиоактивних и нуклеарних материјала. Закон о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности прописује:

- увођење нових, виших стандарда у спровођењу мера заштите од јонизујућих зрачења, нуклеарне и радијационе сигурности,
- успостављање комплексније регулативе али и омогућавање ефикасније примене закона,
- успостављање стриктног и целовитог надзора над изворима јонизујућих зрачења и нуклеарним објектима, радијационим делатностима и нуклеарним активностима, као и над управљањем радиоактивним отпадом;

У одредбама Закона о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности су уграђени највиши стандарди које прописују водеће светске организације у овој области, као што су:

- Међународна агенција за атомску енергију (IAEA),
- Агенција за нуклеарну енергију,
- организације за економску сарадњу и развој (ANE-OECD),
- Међународна комисија за заштиту од јонизујућих зрачења (ICRP),
- Светска здравствена организација (WHO),
- Међународна организација рада (MOP) и
- Организација УН за храну и пољопривреду (FAO);

Стандарди и принципи Међународне агенције за атомску енергију формализовани су у облику директива и препорука којима се обезбеђује радијациона и нуклеарна сигурност и безбедност. Република Србија, као држава чланица Међународне агенције за атомску енергију (IAEA) испуњава захтеве који произилазе из ратификованих међународних уговора. Регулаторно тело - организација која врши јавна овлашћења у складу са Законом је Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије.

Заштита од нејонизујућих зрачења

Услови и мере заштите здравља људи и заштите животне средине од штетног дејства нејонизујућих зрачења у коришћењу извора нејонизујућих зрачења, представљају обавезне мере и услове при планирању, коришћењу и уређењу простора.

Извор нејонизујућих зрачења је уређај, инсталација или објекат који емитује или може да емитује нејонизујуће зрачење. Нејонизујућа зрачења су електромагнетска зрачења која имају енергију фотона мању од 12,4eV. Она обухватају:

- ултраљубичасто или ултравиолетно зрачење (таласне дужине 100-400nm),
- видљиво зрачење (таласне дужине 400-780nm),
- инфрацрвено зрачење (таласне дужине 780nm - 1 mm),
- радио-фреквенцијско зрачење (фреквенције 10kHz - 300GHz),
- елетромагнетска поља ниских фреквенција (фреквенције 0-10kHz),
- ласерско зрачење. обухватају и
- ултразвук или звук чија је фреквенција већа од 20kHz (и ако се не ради о ЕМ зрачењу);

Заштите од нејонизујућих зрачења заснива се на следећим начелима:

- **начелу забране** – излагање нејонизујућим зрачењима изнад прописане границе и свако непотребно излагање нејонизујућим зрачењима није дозвољено;
- **начелу сразмерности** – услови и дозвољеност коришћења извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса се одређују и цене према користи коју њихово коришћење пружа друштву, у односу на потенцијалне ризике наступања штетног дејства, услед њиховог коришћења, узимајући у обзир ниво и трајање изложености становништва у конкретном случају, старосну и здравствену структуру потенцијално изложеног становништва, начин, време и место коришћења таквог извора, присуство других извора са различитим фреквенцијама, као и друге релевантне околности конкретног случаја;
- **начелу јавности** – подаци о нејонизујућим зрачењима доступни су јавности;

У циљу заштите од нејонизујућих зрачења обавезне мере су:

- прописивање граница излагања нејонизујућим зрачењима;
- откривање присуства и одређивање нивоа излагања нејонизујућим зрачењима;
- одређивање услова за коришћење извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса;
- обезбеђивање организационих, техничких, финансијских и других услова за

- спровођење заштите од нејонизујућих зрачења;
- вођење евиденције о изворима нејонизујућих зрачења од посебног интереса;
- означавање извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса и зоне опасног зрачења на прописани начин;
- спровођење контроле и обезбеђивање квалитета извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса на прописани начин;
- примена средстава и опреме за заштиту од нејонизујућих зрачења;
- контрола степена излагања нејонизујућем зрачењу у животној средини и контрола спроведених мера заштите од нејонизујућих зрачења;
- обезбеђивање материјалних, техничких и других услова за систематско испитивање и праћење нивоа нејонизујућих зрачења у животној средини;
- образовање и стручно усавршавање кадрова у области заштите од нејонизујућих зрачења у животној средини;
- информисање становништва о здравственим ефектима излагања нејонизујућим зрачењима;
- информисање становништва о мерама заштите и обавештавање о степену изложености нејонизујућим зрачењима у животној средини;

Извори нејонизујућих зрачења од посебног интереса су стационарни и мобилни извори електромагнетног зрачења који могу да буду опасни по здравље људи, чије електромагнетно поље у зони повећане осетљивости, достиже барем 10% износа референтне, граничне вредности прописане за ту фреквенцију.

Зоне повећане осетљивости су зоне становања, зоне и локације у којима се особе могу задржавати и 24 сата дневно (школе, домови, предшколске установе, породилишта, болнице, туристички објекти, дечја игралишта, површине неизграђених парцела планиране за наведене намене (у складу са препорукама Светске здравствене организације);

Носиоци пројеката и оператери могу користити изворе нејонизујућих зрачења од посебног интереса ако испуњавају следеће услове:

- да за те изворе нејонизујућих зрачења имају процену утицаја на животну средину, у складу са Законом;
- да ниво излагања становништва не прелази прописане границе.

Општина Лебане је у обавези да:

- врши инспекцијски надзор над изворима нејонизујућих зрачења за које одобрење за изградњу и почетак рада издаје надлежни орган јединице локалне самоуправе;

Оператер је у обавези да:

- примени мере и испуњава услове за коришћење извора нејонизујућих зрачења од посебног интереса;
- води прописану евиденцију;
- обезбеди испитивање зрачења извора нејонизујућих зрачења у животној средини;
- у року обавести надлежни орган о ванредном догађају;
- спроводи све мере заштите од нејонизујућих зрачења;

Базне станице мобилне телефоније

Развој мобилне телефоније је реалност, а њена спољна манифестација је права „шума” антена на коју јавност реагује на свој начин, са мање или више објективних сазнања о стварној опасности коју нејонизујуће зрачење базних станица мобилне телефоније, као и мобилних телефона, доноси.

Базна станица мобилне телефоније (БСМТ) је, по својој функцији примопредајни систем и чине је примопредајни уређаји и одговарајућа телекомуникациона опрема, која служи за повезивање базне станице са осталим деловима мобилне телекомуникационе мреже. БСМТ може истовремено бити функционална у три мобилне телекомуникационе мреже (или три дела јединствене мреже) који се, поред технолошког нивоа и могућности преноса говора, података или слике, разликују и по фреквенцијским опсезима које користе, са реалним продором ка 4G и напреднијим технологијама:

- GSM-Global System for Mobile 900
- GSM 1800 и
- UMTS-Universal Mobile Telecommunications System (познат и као 3G - око 2100 MHz);

Предајници базних станица мобилне телефоније спадају у групу са малом снагом (предајници од неколико десетина вати), који емитују један врло узак сноп радиофреквентних таласа. Снага зрачења (самим тим и ефективна израчена снага) је увек ограничена на оптималну, у зависности од оптерећења и услова пропагације али се, из разлога безбедности, при мерењу редовно узима и максимално оптерећење, при коме не смеју да се прекораче референтне граничне вредности ни у једној тачки у околини базне станице. Том приликом се редовно узимају у обзир и други предајници у зони, односно мора се мерити и емисија али и укупна емисија.

За услове простирања електомагнетних таласа, морају се испоштовати:

- техничке мере и захтеви,
- мере безбедности и заштите здравља људи,
- мере безбедности животне средине;

Избор локације за постављање базне станице мобилне телефоније, са еколошког аспекта, мора бити у складу са смерницама, мерама и условима:

- стратешке процене утицаја плана (или секторских програма),
- процене утицаја на животну средину пројекта,
- заштите од нејонизујућих зрачења;

Мере заштите од штетног дејства електомагнетних таласа базне станице мобилне телефоније при избору локације, постављањем:

- на стубовима висине 20-36 m,
- на највишим објектима који доминирају околином,
- на фасадама објеката (панелне базне станице које покривају одређену микролокацију, а покретне базне станице се монтирају за време одржавања разних скупова, концерата и сл.),

Оператер је у обавези да спроведе утврђене мере и услове заштите животне средине:

- опасности од директног додира делова који су под сталним напоном;
- опасности од директног додира проводљивих делова који не припадају струјном колу;
- опасности од пожара и експлозија;
- статички електрицитет услед рада уређаја;
- опасности од утицаја берилијум оксида;
- атмосферски електрицитет;
- нестанак напона у мрежи;
- недовољна осветљеност просторија;
- неопрезно руковање;
- опасност при раду на висини (монтирање антена на антенским стубовима);
- механичка оштећења;
- утицај прашине, влаге и воде;

У односу на тип и карактеристике објекта који се гради, посебно се морају примењивати следеће мере заштите:

- објекте не постављати унутар друге зоне опасности од пожара у близини отворених складишта лако испарљивих, запаљивих и експлозивних материја без одговарајуће заштите и прибављених услова, односно сагласности надлежног органа противпожарне заштите;
- ако се у току извођења грађевинских и других радова наиђе на археолошка налазишта или археолошке предмете извођач радова је дужан да одмах прекине радове и обавести надлежни завод за заштиту споменика културе;
- ако се у току радова наиђе на природно добро које је геолошко-палеонтолошког типа и минеролошко-петрографског порекла, за које се претпоставља да има својство природног споменика, извођач радова је дужан да о томе обавести надлежну организацију за заштиту природе;
- обзиром да се антенски систем базне станице инсталира на стубу који полази од тла, треба да се постави ограда око базне станице и антенског стуба. На огради поставити табле на којима је исписано упозорење да се не сме прилазити антенском стубу;
- антенски систем базне станице се мора пројектовати тако да се у главном снопу зрачења антене не налазе антенски системи других комерцијалних или професионалних уређаја, као ни сами уређаји, што се постиже оптималним избором

- висине антене, као и правилним избором позиције антенског система на смом објекту;
- отпадне материје које се јаве током изградње објеката базних станица, приступних путева, довођења електришне енергије и слично, морају се уклонити преко овлашћеног комуналног предузећа;
- након изградње, односно постављања објекта који садржи извор нејонизујућег зрачења, а пре издавања дозволе за почетак рада или употребне дозволе изврши прво испитивање, односно мерење нивоа електромагнетног поља у околини извора;
- за потребе првог испитивања оператер може извор електромагнетног поља пустити у пробни рад у периоду не дужем од 30 дана или за телекомуникационе објекте може мерења извршити у оквиру техничког прегледа;
- орган надлежан за издавање употребне дозволе за објекат који садржи извор нејонизујућег зрачења од посебног интереса, може пустити у рад тај извор ако је мерењем утврђено да ниво електромагнетног поља не прекорачује прописане граничне вредности и да изграђени, односно постављени објекат неће својим радом угрожавати животну средину;
- ако се периодичним испитивањем, систематским испитивањем или мерењем извршеним по налогу инспектора за заштиту животне средине, утврди да је у околини једног или више извора измерен ниво електромагнетног поља изнад прописаних граничних вредности, надлежни орган може кориснику наложити ограничење у погледу употребе, реконструкцију или затварање објекта до задовољавања прописаних граничних вредности;
- реконструкција се обавља технички и оперативно изведивим мерама у року од највише годину дана од дана када је наложена реконструкција извора од стране надлежне инспекције за заштиту животне средине;

1.6.1.10. Заштита од хемијског удеса

Заштита од хемијског удеса (одредбе SEVESO II Директиве), односно изненадног и неконтролисаног догађаја који настаје ослобађањем, изливањем или расипањем опасних материја, обављањем активности при производњи, употреби, преради, складиштењу, одлагању или дуготрајном неадекватном чувању.

SEVESO постројење - постројење у којем се обављају активности у којима је присутна или може бити присутна опасна материја у једнаким или већим количинама од прописаних, (где се опасне материје производе, користе, складиште или се њима рукује). Постројење укључује сву опрему, објекте, цевоводе, машине, опрему, алате, интерне колосеке и депое, складишта и осталу пратећу опрему у функцији постројења.

Оператери SEVESO постројења, према количинама из Листе опасних материја и њихових количина и Листе својстава и класа опасних материја и њихових количина, у обавези су да израде:

- Политику превенције удеса по достављању Обавештења надлежном органу ресорног Министарства - Оператери SEVESO постројења нижег реда;
- Извештај о безбедности и План заштите од удеса - Оператери SEVESO постројења вишег реда;
- Оператер SEVESO постројења је у обавези да, уколико се деси хемијски удес на локацији одмах о хемијском удесу обавести ресорно Министарство, јединицу локалне самоуправе и органе надлежне за поступање у ванредним ситуацијама у складу са прописима којима се уређује заштита и спашавање;

Оператери Севесо постројења нижег реда у обавези су да израде документ Политика превенције удеса и да Министарству, пре израде Политике превенције удеса, доставе Обавештење.

Оператери SEVESO постројења вишег реда у обавези су да израде и доставе Министарству Извештај о безбедности и План заштите од удеса.

Оператери који нису Севесо постројење а који имају на својој локацији (комплексу) значајне количине опасних материја, у циљу заштите од хемијског удеса у обавези су да поступају у складу са Законом о ванредним ситуацијама („Сл. гласник РС“ бр. 111/09).

План заштите од хемијског удеса општине Лебане (Екстерни план заштите од удеса) је обавезан документ који локална самоуправа мора донети на основу Плана заштите од удеса оператера који се налазе на њеној територији, у складу са Законом о ванредним ситуацијама („Сл. гласник РС“ бр. 111/09).

1.6.1.11. Заштита од хемикалија

Обавезне мере заштите животне средине од хемикалија

У циљу заштите здравља људи и животне средине на подручју општине обавезно је:

- успостављање интегрисаног управљања хемикалијама;
- класификација, паковање и обележавање хемикалија;
- интегрални регистар хемикалија;
- регистар хемикалија које су стављене у промет;
- ограничења и забране производње, стављања у промет и коришћења хемикалија;
- увоз и извоз одређених опасних хемикалија;
- исходовање дозвола за обављање делатности промета и дозволе за коришћење нарочито опасних хемикалија;
- исходовање дозволе за стављање у промет детергената;
- успостављање систематског праћења хемикалија;
- обезбедити доступност података и надзор;

Обавезе оператера (лица) која управљају хемикалијама:

- оператер који управља хемикалијама треба да предузима мере да би се избегао штетни утицај хемикалија по здравље људи, животну средину и имовину;
- произвођач, увозник или даљи корисник који ставља хемикалију у промет процењује опасна својства те хемикалије пре стављања у промет и о томе обавештава остала правна и физичка лица у циљу руковања хемикалијом на безбедан начин;
- опасна хемикалија се замењује безбеднијом алтернативом када год је то могуће;
- свака хемикалија и одређени производи морају бити класификовани (класификује их произвођач, увозник или даљи корисник), обележени и паковани у складу са законом и прописима донетим на основу њега (обавеза снабдевача хемикалија);
- опасна хемикалија је хемикалија која се може класификовати у најмање једну од класа опасности;
- оператер - произвођач, увозник, дистрибутер или даљи корисник, који ставља у промет хемикалије (снабдевач) дужан је да води евиденцију о хемикалијама (податке о идентитету, даљим корисницима и количинама које су испоручене у календарској години, као и податке о класификацији и обележавању) најмање 10 година;
- снабдевач је дужан да достави безбедносни лист (на српском језику), сваком другом дистрибутеру или даљем кориснику, када ставља у промет опасну хемикалију, као и хемикалије за које је утврђено да изазивају последице по здравље људи и животну средину;
- снабдевач није дужан да достави безбедносни лист за опасну хемикалију намењену општој употреби, ако је за ту хемикалију достављено довољно информација о безбедности, заштити здравља људи и животне средине, осим ако то не захтева даљикорисник или дистрибутер;
- снабдевач је дужан да врши измене и допуне садржаја безбедносног листа у складу са новим сазнањима о хемикалији и да исти достави сваком у ланцу снабдевања коме је та хемикалија испоручена у претходних 12 месеци;
- оператер (произвођач, увозник, дистрибутер и даљи корисник) је дужан да складишти опасне хемикалије на начин да се не угрози живот и здравље људи и животна средина, а са њиховим остацима и празном амбалажом поступа у складу са прописима којима се регулише управљање отпадом;
- снабдевач одређених врста, односно количина опасне хемикалије дужан је да обезбеди лице које се стара о правилном управљању тих хемикалија;
- Интегрални регистар хемикалија које се налазе на тржишту Републике Србије води Агенција за заштиту животне средине као електронску базу података;

- Интегрални регистар хемикалија састоји се из:
 - Регистра хемикалија
 - Регистра биоцидних производа
 - Података о средствима за заштиту биља;

1.6.1.12. Заштита од биоцидних производа

Биоцидни производи – (активне супстанце или смеша која садржи једну или више активних супстанци, чија је намена да хемијски или биолошки уништи, одврати, учини безопасним, спречи деловање или контролише непожељне организме, разврставају се у врсте према:

- начину коришћења,
- организму на који делују,
- простору у којем се користе,
- предмету, односно према површини која се третира;

Обавезни услови и мере за коришћење биоцидних производа:

- биоцидни производ се може ставити у промет и користи се ако је за њега издато одобрење за стављање у промет и ако је класификован, обележен, пакован и има безбедносни лист;
- за доношење решења о упису биоцидног производа у Привремену листу произвођач или увозник биоцидног производа подноси захтев Агенцији за хемикалије;
- у случају непредвиђене појаве непожељних организама који не могу бити сузбијени другим средствима или биоцидним производом за који је донето решење о упису биоцидног производа у Привремену листу или издато одобрење, може се издати Привремена дозвола за стављање у промет биоцидног производа. У привременој дозволи одређују се услови за ограничено и контролисано коришћење биоцидног производа;
- Агенција, на основу податка који се достављају за доношење решења о упису биоцидног производа у Привремену листу, за издавање одобрења или привремене дозволе, води Регистар биоцидних производа, који је саставни део Интегралног регистра хемикалија.

1.6.1.13. Интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине

Циљ интегрисаног спречавања загађивања животне средине је да се:

- смањи или минимализује емисије у све медијуме животне средине,
- успостави висок ниво заштите животне средине,
- минимализује потрошња сировине и енергије,
- поједностави и ојача улога контролних органа власти,
- укључи јавност у свим фазама процеса (Архуска конвенција);

Интегрисано спречавање и контрола загађивања животне средине засновано је на начелу предострожности, начелу интегрисаности и координације, начелу одрживог развоја, начелу хијерархије управљања отпадом, начелу „загађивач плаћа” и начелу јавности. Оператер новог постројења у обавези је да аплицира за интегрисану дозволу пре добијања дозволе за употребу. Начелом „загађивач плаћа” обезбеђује се да загађивач:

- сноси пуне трошкове последица својих активности,
- сноси трошкове настале угрожавањем животне средине,
- сноси трошкове за угрожавање и ризик по животну средину,
- сноси трошкове уклањања штете нанете животној средини,
- сноси трошкове враћања локације у задовољавајуће стање животне средине после затварања постројења или престанка обављања активности.

Оператер ИРПС постројења (према Листи активности и постројења за које се издаје интегрисана дозвола) у обавези је да:

- за ново постројење поднесе Захтев за издавање интегрисане дозволе, пре добијања дозволе за употребу;
- за постојеће постројење, према року за прилагођавање до 2015 године;

- надлежност за издавање интегрисане дозволе је у зависности од тога који орган издаје одобрење за градњу (грађевинску дозволу) одређује се ко је надлежни орган за интегрисану дозволу;
- BREF документ даје информације о специфичном индустријском/пољопривредном сектору, техникама и процесима заступљеним у том сектору, свим постојећим емисијама у воду, ваздух и земљиште као и генерисаним отпадима, у зависности од производних капацитета, техникама које се разматрају у одређивању BAT.

1.6.2. Еколошка валоризација простора за одрживи развој – функционални еко-зонинг

Природне карактеристике, створене вредности простора у обухвату Плана, карактеристике и утицаји непосредног и ширег окружења, потенцијали и ограничења, представљају подлогу за вредновање простора у циљу даљег развоја подручја општине Лебане, а према критеријумима економске оправданости и одрживост и еколошке прихватљивости.

Општи циљеви еколошког вредновања простора у обухвату Плана:

- вредновање простора са аспекта хијерархијске условљености,
- дефинисање еколошке матрице за даљи одрживи развој општине Лебане;

Основни циљеви еколошког вредновања простора:

- утврђивање и валоризација кључних потенцијала простора,
- идентификација постојећих просторних конфликта и ограничења,
- процена просторно-еколошких капацитета подручја Плана,
- дефинисање просторно-еколошке матрице подручја за одрживи развој;

Посебни циљеви еколошког вредновања простора:

- дефинисање еколошких целина, зона и појасева,
- утврђивање услова за реализацију и спречавање просторно-еколошких конфликта,
- утврђивање обавезних еколошких смерница и мера за реализацију планиране намене простора на основу Просторног плана (директно) и за хијерархијски ниже нивое,
- утврђивање обавезних еколошких мера и услова за реализацију планираних целина, зона, појасева, локација, објеката, радова, делатности и осталих активности у простору (мере превенције, санације, ремедијације, рекултивације, еколошке компензације, заштите и мониторинга животне средине).

Валоризација простора (са аспекта просторно-положајних карактеристика, постојећег и планираног стања, мреже насеља, условљеност обавезујућих смерница Просторног плана Републике Србије и смерница проистеклих из услова надлежних институција (Завода за заштиту природе, Завода за заштиту споменика културе и осталих надлежних институција и предузећа) и зонирање са аспекта повољности, потенцијала и ограничења, дају матрицу за планирање даљег одрживог развоја подручја Просторног плана општине Лебане. Просторни план представља матрицу за:

- доношење и спровођење одлука којима ће бити обезбеђена уравнотеженост просторног и економског развоја, заштита природе, створених вредности, животне средине и здравља становништва, а кроз имплементацију мера превенције, санације, контроле, мониторинга и заштите животне средине;
- планирање простора за одрживо коришћење природних ресурса и очување природних вредности животне средине;
- успостављање превентивне (еколошке) заштите простора, а на основу процењених потенцијалних утицаја, процењених негативних и позитивних ефеката на животну средину (констатација изведена на основу критеријума за вредновање предложених намена и могућих ефеката у простору и животној средини);
- заштиту ваздуха од загађивања и побољшање квалитета (избор најприхватљивијих енергената, централизовано загревање, повећање енергетске ефикасности, коришћење обновљивих извора енергије, саобраћајна матрица, систем зеленила, успостављање потпуног мониторинга квалитета ваздуха, дефинисање референтних мерних места и праћење утицаја на здравље становништва, уградња ефикасних филтерских постројења);

- заштиту вода - водотокова и подземних вода од загађивања (планирано комунално опремање - колектори и канализациона мрежа, уређаји и постројења за пречишћавање отпадних вода, централно постројење за пречишћавање отпадних вода, водонепропусне септичке јаме као прелазна решења до реализације канализационе мреже, уређење водног земљишта и форланда водотокова, каналисање и пречишћавање зауљених и загађених атмосферских вода и примена рестриктивних мера забране);
- заштиту акумулације за водоснабдевање „Кључ“ (мере заштите у оквиру зона санитарне заштите);
- заштиту земљишта од нерационалног коришћења и загађивања (дефинисана грађевинска подручја, дефинисано грађевинско земљиште ван грађевинских подручја, дефинисани урбанистички параметри, усвајање Плана управљања отпадом, утврђена припадност регионалној санитарној депонији комуналног отпада, управљање квалитетом пољопривредног земљишта, очување квалитета шумског покривача, шумског и водног земљишта, мере заштите и мере забране);
- рационално коришћење и експлоатација необновљивих и тешко обновљивих природних ресурса и ограничавање извора загађивања у циљу развоја и уређења општинског центра Лебане, „Царичиног града“, „Новог Царичиног града“, туристичког места „Клајић“, туристичког места „Слишане“, „Радана“, „Рибарског насеља Кључ“, зоне „Липовица“, осталих сеоских насеља у границама грађевинских подручја и издвојених комплекса и локација на грађевинском земљишту ван грађевинског подручја, биодиверзитета;

Концепт заштите и унапређења животне средине за подручје Плана заснован је на заштити простора, оптималном коришћењу природних ресурса, заштити биодиверзитета, еколошки прихватљивом управљању природним вредностима, природним и културним добрима, превенцији и контроли потенцијалних облика и извора загађивања, заштити и мониторингу стања животне средине. У циљу одрживог и еколошки прихватљивог управљања простором, природним добрима, културним наслеђем, природним вредностима и животном средином у обухвату Плана, извршена је валоризација простора. Да би се проценили могући утицаји, ефекти и последице по природну и животну средину, извршено је вредновање Просторног плана са аспекта заштите животне средине. Резултат валоризације, према критеријумима за функционални еко-зонинг и могућим значајним утицајима, условима за даљи развој и обезбеђивање капацитета и квалитета животне средине, је издвајање еколошких целина и зона.

Општи услови и режими заштите животне средине

На основу просторно-положајних карактеристика, потенцијала, ограничења и хијерархијске условљености, општу еколошку матрицу подручја општине Лебане чине просторно-еколошке целине:

- „Лебане“
- „Јабланица“
- „Шуманка-Кључ“
- „Радан“

Развој планског подручја дат је као функционални зонинг, на основу капацитета простора за планиране намене, инфраструктуру, објекте, садржаје и функције, уз услов одрживог коришћења свих доступних ресурса.

Посебни услови и режими заштите животне средине

Подручје просторно-еколошких целина зонирани је на

- **зоне са посебним режимом заштите:**
 - природна и културна добра (Радан, Царичин град);
 - изворишта водоснабдевања (акумулација „Кључ“, појединачна изворишта у сеоским насељима и бунари уз реку Јабланицу);
 - зоне заштите биодиверзитета (планине Радан и Гољак);
- **зоне са посебним мерама и условима за уређење простора:**
 - грађевинска подручја мреже насеља и грађевинско земљиште ван грађевинских подручја,

- појасеви коридора саобраћајница и осталих инфраструктурних система;
- форланди река (Јабланица, Шуманска и Слишанска река);
 - **зоне еколошких конфликта (зоне угрожене животне средине и локације високог ризика) са посебним мерама превенције, санације, ремедијације, заштите, еколошке компензације и мониторинга:**
- зоне интензивне пољопривредне производње (Бошњачко поље и долина Јабланице);
- локација трансфер станице и локације неконтролисаних сметлишта;
- зоне и локације експлоатације природних ресурса ("Пумпалска дол"- амфиболске стене, гранити и гнајсеви у долини Клајићке реке, "Оруглица"- гранитоидне стене узводно уз Липовачку реку, "Пертате", "Мало Војловце", "Велико Војловце", "Ждеглово" и "Шумане"- песак и шљунак у алувијалном наносу Јабланице и Шуманке, "Прекопчелица"-глина, „Леце” – олово и цинк);
- зоне еродираних и девастираних површина;
- зоне и локације пројеката (производних и осталих делатности);

Еколошка целина „Лебане“ - представља простор обухваћен границом Плана генералне регулације, у којој су заступљене различите намене, садржаји, функције (зоне становања различитих густина, индустријске зоне, радни комплекси, јавне намене и функције, зеленило, саобраћај, комунална инфраструктура, спорт и рекреација). Начин коришћења и управљања простором у постојећем стању, представља потенцијални извор неконтролисаних утицаја са могућим иреверзибилним последицама по животну средину и укупни еколошки капацитет. Изразита еколошка осетљивост и условљеност ове еколошке целине намеће обавезу превентивног планирања и успостављања услова и правила уређења и грађења тј. одговорног управљања простором. Еколошка целина „Лебане” представља валоризовано подручје описано границом Плана генералне регулације, при чему границе Плана представљају истовремено и границе еколошке целине. Специфичност валоризације је свеобухватна анализа и процена директних и индиректних, посредних и непосредних утицаја стратешког карактера у границама ове еколошке целине, као и њеног утицаја на непосредно и шире окружење, али и утицаји из окружења, пре свега:

- на могуће промене услова у животној средини еколошке целине „Лебане” са негативним ефектима и последицама по квалитет ваздуха, квалитет воде река Јабланице, Шуманке и потока овог слива, квалитет земљишта, здравље становништва, од последица еманије отпадних гасова, отпада, отпадних вода,
- на могуће промене услова у непосредном и ширем окружењу, односно негативни ефекти и последице по животну средину у еколошким целинама „Јабланица” и „Шуманка-Кључ“, пре свега;
- на потенцијално позитивне утицаје на квалитет животне средине еколошке целине „Лебане” из непосредног и ширег окружења, пре свега из еколошких целина „Шуманка-Кључ” и „Радан“;

Обавезне смернице:

Посебно осетљиве и повредиве су зоне становања и јавне функције (пре свега школе, предшколске устнове), зоне зеленила, спорта и рекреације, зоне водотокова. Планом понуђено решење – границе подручја Плана генералне регулације – еколошка целина „Лебане” представља добар избор и најбоље понуђено решење са еколошког аспекта, при чему:

- еколошка целина „Лебане” представља јединствен простор за вредновање еколошких зона и локација разрадом кроз планове нижег реда и директну примену Плана генералне регулације;
- планови нижег реда (планови детаљне регулације) морају садржати превентивне инструменте заштите животне средине – односно процену стратешких утицаја планова на животну средину и урбанистичке параметре уређења, грађења, опремања и организације простора који обезбеђују процедуру одлучивања и услове за контролу, очување, мониторинг и заштиту животне средине;
- директна примена ПГР и ПДР за реализацију пројеката (изградња нових и реконструкција, адаптација постојећих објеката, технологија, постројења, извођење

радова) мора садржати инструменте директне заштите животне средине (спречавање и минимизирање потенцијално штетних утицаја и негативних ефеката по животну средину) кроз поступак процене утицаја на животну средину;

- укључивање у мониторинг стања животне средине и здравља становништва;

Обавезне опште мере и услови заштите животне средине:

- обавезно је поштовање услова надлежних органа и институција при реализацији планираних намена, објеката, функција, садржаја, инфраструктурних система и радова;
- обавезно је комунално и инфраструктурно опремање еколошке целине, валоризованих зона (у Плану генералне регулације) и локација, у циљу спречавања потенцијално негативних утицаја на земљиште, подземне и површинске воде, и ефеката на здравље становништва;
- обавезан је избор еколошки прихватљивих енергената и технологија за производњу енергије;
- обавезно је рационално коришћење енергије, коришћење обновљивих извора енергије и повећање енергетске ефикасности;
- обавезно је озелењавање и пејзажно уређење зона и локација, сагласно локацијским условима и еколошким захтевима, уз стриктно поштовање принципа аутохтоности у зонама заштите од потенцијалних извора загађивања;
- обавезне су мере еколошке компензације у простору;
- обавезно је управљање отпадом према Плану управљања отпадом;
- обавезно је управљање отпадним водама - обавезан је предtretман свих технолошких отпадних вода до захтеваног нивоа пре упуштања у реципијент (канализациону мрежу или водоток), третман зауљених атмосферских вода и пречишћавање комуналних вода;
- дозвољена је реализација водонепропусних септичких јама на издвојеним локацијама, комплексима и деловима насеља без канализационог система, као прелазно решење до реализације канализационог система, колектора и уређаја (постројења) за пречишћавање отпадних вода;

Еколошка целина „Јабланица“ - обухвата КО: Тогочевце, Цекавица, Мало Војловце, Доње Врановце, Велико Војловце, Шумане, Лугаре, Ждеглово, Ћеновац, Пертате, Бошњаце, Коњино, Нова Топола и Голи Рид. Главни репери ове целине су форланд реке Јабланице, државни пут I и државни пут II реда. Еколошки капацитет ове целине није значајно нарушен, издвајају се делови са изразито очуваним квалитетом животне средине. Мањи део ове целине има нарушен регенеративни и апсорпциони капацитет животне средине, пре свега због непланског управљања отпадом у зонама насеља, државних и општинске путне мреже, отпадним водама у зонама насеља, пољопривредним земљиштем и шумским површинама (појава водне и еолске ерозије). Еколошки најосетљивији су појасеви у форланда реке Јабланице и њених притока, што је резултирало вредновање еколошког појаса „Јабланица-Лебане”.

Обавезне смернице:

Посебно осетљиви и повредиви су форланди река Јабланице и њених притока, остале површинске и подземне воде, обзиром да целина већим делом припада равничарско-ратарско-сточарском пољопривредном реону а мањи део је планинско-сточарски пољопривредни реон. Еколошка целина „Јабланица” представља целину са обавезујућим смерницама:

- еколошки појас „Јабланица-Лебане” је простор са условима ограничења и мерама заштите животне средине при реализацији планираних објеката и извођењу радова;
- планови нижег реда (планови детаљне регулације) морају садржати превентивне инструменте заштите животне средине – односно процену стратешких утицаја планова на животну средину и урбанистичке параметре уређења, грађења, опремања и организације простора који обезбеђују процедуру одлучивања и услове за контролу, очување, мониторинг и заштиту животне средине;
- реализација пројеката (изградња нових и реконструкција, адаптација постојећих објеката, технологија, постројења, извођење радова) мора садржати инструменте

директне заштите животне средине (спречавање и минимизирање потенцијално штетних утицаја и негативних ефеката по животну средину) кроз поступак процене утицаја на животну средину;

- обавезно је очување, унапређење и заштита предеоних, пејзажних вредности и укупног диверзитета просторно-еколошке целине;
- обавезан је мониторинг животне средине (мониторинг локација, комплекса), у складу са Локалним мониторингом животне средине;

Обавезне опште мере и услови заштите животне средине:

- обавезно је комунално и инфраструктурно опремање насеља, издвојених комплекса и локација, у циљу спречавања загађивања земљишта, реке Јабланице и осталих површинских и подземних вода, могућих негативних последица и ефеката на квалитет животне средине и здравље становништва;
- обавезно је рационално коришћење и заштита високобонитетног пољопривредног земљишта;
- обавезна је заштита и нега шума, шумских комплекса, земљишта и екосистема;
- забрањена је чиста сеча шума и неконтролисана прореда шума у циљу очувања степена шумовитости подручја, заштите од ерозије и осталих облика деградације;
- рационално коришћење енергије, коришћење обновљивих извора енергије и примена енергетске ефикасности;
- обавезно је управљање отпадом према Плану управљања отпадом;
- обавезна је контрола квалитета ваздуха према Локалном плану мониторинга;
- обавезна је контрола нивоа буке према Локалној мапи;
- обавезно је управљање отпадним водама, изградња канализационог система и уређаја (постројења) за пречишћавање отпадних вода пре упуштања у реципијенте;
- у деловима грађевинских подручја насеља, грађевинском земљишту изван грађевинских подручја (издвојене зоне, локације и пунктови), дозвољене су водонепропусне септичке јаме капацитета према меродавним количинама отпадних вода, као прелазно решење до изградње канализационог система за евакуацију отпадних вода и уређаја (постројења) за третман отпадних вода;
- обавезна је строго контролисана употреба хемијских препарата за заштиту биљака у циљу очувања плодности земљишта и заштите земљишта од загађивања;
- обавезно партерно уређење на нивоу појединачних комплекса и локација;
- препоручује се подизање пољозащитних појасева и ошунвање постојећих фрагмената високог растиња у циљу спречавања еолске ерозије и разношења финих честица педолошког покривача на пољопривредним површинама и очувања биолошке равнотеже;
- обавезно је линијско (дрворедно) једнострано, обострано, једноредно или вишередно озелењавање у појасу државних путева и насељских саобраћајница, према условима на терену;
- обавезан поступак процене утицаја при реализацији пројеката, постројења, објеката, технологија и радова који могу утицати на квалитет и капацитет животне средине;
- за сва планирана севесо и остала постројења, обавезна израда политике превенције удеса, извештаја о безбедности и плана заштите од удеса према Правилнику о садржини Политике превенције удеса и садржина и методологија израде Извештаја о безбедности и Плана заштите од удеса („Сл. гласник РС” бр. 41/10) у зависности од карактеристика локација и технологија;

Обавезне мере и услови заштите животне средине за еколошки појас „Јабланица-Лебане“:

- обавезно је подизање заштитног појаса у коридору државног пута I реда (линеарно обострано озелењавање, дрворедно, вишередно, вишеспратно);
- обавезно је уређење форланда реке Јабланице и форланда свих њених притока на „натуралан“ начин – максимално коришћење природних материјала (камен, земља);
- забрањено је упуштање непречишћених отпадних вода у реку Јабланицу, њене притоке и зоне приобаља, испуштање и просипање отпадних вода на земљиште;
- забрањено је мењати (или реметити) правац водотока, преграђивати га, односно затварање миграторних путева водених животиња, а извођење радова у обалном

- појасу не сме угрозити стабилност и морфологију обалног појаса;
- извођење регулационих радова на водотоцима је дозвољено уз обавезно очување хидролошког режима водотокова и обезбеђивање биолошког минимума;
- обавезно је инфраструктурно и комунално опремање насеља, издвојених комплекса и локација;
- дозвољена је изградња водонепропусних септичких јама, као пелазног решења до реализације канализационог система, колектора и уређаја за пречишћавање отпадних вода, у циљу контролисаног управљања отпадним водама;
- обавезно је управљање отпадом, у складу са Планом управљања отпадом;
- обавезан поступак процене утицаја пројеката на животну средину, за постојеће објекте и планиране пројекте (објекте, технологије, радове) потенцијалне изворе загађивања животне средине, нарушавања природних и пејзажних вредности;
- обавезно је партерно уређење на нивоу појединачних комплекса;
- обавезно је пејзажно уређење и формирање заштитног појаса зеленила у зонама утицаја;

Еколошка целина „Шуманка-Кључ” - обухвата КО: Шарце, Шилово, Горње Врановце, Поповце, Рафуна, Гргуровце, Пороштица, Бувце, Кљајић, Дрводељ, Радевце, Липовица. Обухвата подручје које припада планинско-сточарском пољопривредном рејону, чији су главни репери Шуманска река, акумулација „Кључ“. Карактерише је велики еколошки капацитет, али и изразито рестриктивни услови и мере ограничења за коришћење и уређење простора, заштиту природних ресурса и животне средине. Због изразите осетљивости еколошког капацитета, посебних мера и услова ограничења у простору, а у циљу одрживог развоја, вредноване су еколошке зоне.

Обавезне смернице:

Посебно осетљиви и повредиви простори су зоне заштите акумулације „Кључ“, форланди Шуманске, Клајићке, Мале, Бувске, Радевачке, Липовске реке и осталих малих водотока и подземне воде у зонама заштите. Ова целина припада планинско-сточарском пољопривредном рејону. Обавезујуће смернице за еколошки целину „Шуманка-Кључ” су:

- планови нижег реда (планови детаљне регулације) морају садржати превентивне инструменте заштите животне средине – односно процену стратешких утицаја планова на животну средину и урбанистичке параметре уређења, грађења, опремања и организације простора који обезбеђују процедуру одлучивања и услове за контролу, очување, мониторинг и заштиту животне средине;
- реализација пројеката (изградња нових и реконструкција, адаптација постојећих објеката, технологија, постројења, извођење радова) мора садржати инструменте директне заштите животне средине (спречавање и минимизирање потенцијално штетних утицаја и негативних ефеката по животну средину) кроз поступак процене утицаја на животну средину;
- обавезно је управљање отпадом према Плану управљања отпадом;
- обавезно је очување, унапређење и заштита предеоних, пејзажних вредности и укупног диверзитета просторно-еколошке целине;
- обавезне су мере еколошке компензације;
- обавезан је мониторинг животне средине (мониторинг зона, комплекса, локација), у складу са Локалним мониторингом животне средине;

Еколошка целина „Шуманка-Кључ” представља целину са обавезујућим смерницама за еколошке зоне „Клајић-Кључ“ и „Акумулација Кључ“ и еколошки појас „Лебане-Шуманка-Кључ“:

- **еколошка зона „Клајић-Кључ“** са ограничењима, посебним условима за коришћење, уређење и мерама заштите простора, животне средине и здравља становништва (шира зона санитарне заштите – зона III);
- **еколошка зона „Кључ“** са забраном, посебним условима и ограничењима (зона непосредне и ужа зона санитарне заштите – зона I и II);
- **еколошки појас „Шуманка“** је простор са условима ограничења и мерама заштите животне средине при реализацији планираних пројеката, објеката и извођењу радова;

Обавезне опште мере и услови заштите животне средине:

- обавезно је комунално и инфраструктурно опремање насеља, комплекса и локација у границама зона санитарне заштите и сливу изворишта водоснабдевања, у циљу спречавања загађивања земљишта, вода Клајићке, Мале, Бувске, Радевачке, Липовске, Шуманске реке и осталих малих водотока и рањивости подземних вода у зонама заштите, могућих негативних последица и ефеката на квалитет воде, стање и квалитет животне средине и здравље становништва;
- забрањена је изградња (или употреба) свих објеката и постројења, технологија, делатности, коришћење земљишта и остали радови који могу угрозити здравствену исправност и квалитет воде акумулације „Кључ“;
- забрањена је чиста сеча шума и неконтролисана прореда шума у циљу очувања степена шумовитости подручја, заштите од ерозије и осталих облика деградације;
- рационално коришћење енергије, коришћење обновљивих извора енергије и примена енергетске ефикасности;
- обавезно је управљање отпадом према Плану управљања отпадом;
- обавезно је управљање отпадним водама, изградња канализационог система и уређаја (постројења) за пречишћавање отпадних вода пре упуштања у реципијенте;
- у деловима грађевинских подручја насеља, грађевинском земљишту изван грађевинских подручја (издвојене зоне, локације и пунктови), дозвољене су водонепропусне септичке јаме капацитета према меродавним количинама отпадних вода, као прелазно решење до изградње канализационог система за евакуацију отпадних вода и уређаја (постројења) за третман отпадних вода;

Посебне мере и услови заштите животне средине за еколошке зоне „Клајић-Кључ“ и „Акумулација Кључ“:

- обавезно је поштовање посебних услова за коришћење, уређење и мере заштите простора, животне средине и здравља становништва у зонама заштите изворишта водоснабдевања;
- забрањено је трајно подземно и надземно складиштење опасних материја;
- забрањена је производња, транспорт и манипулација опасним материјама;
- забрањено је комерцијално складиштење нафте и нафтних деривата;
- забрањено је испуштање (просипање) отпадних вода (у водотоке, на земљиште);
- забрањена је изградња саобраћајница без канала за одвод атмосферских вода;
- забрањено је депоновање свих врста отпада и отпадних материјала;
- забрањена је неконтролисана сеча, крчење и прореда шума и шумских комплекса;
- забрањена је одржавање ауто-мото трка;
- није дозвољено извођење површинских и подземних радова који могу утицати на оштећење слоја који застире подземну воду и одстрањује слој који застире водоносни слој (минирање тла, експлоатације природних ресурса) осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
- обавезно је озелењавање (пошумљавање) свих деградираних површина и свих еродибилних површина, избором аутохтоних врста садног материјала;
- обавезне су мере еколошке компензације.

Посебне мере и услови заштите животне средине за еколошки појас „Шуманка“:

- обавезно је коришћење простора у складу са еколошким капацитетом;
- обавезно је уређење форланда реке Јабланице и форланда свих њених притока на „натуралан“ начин – максимално коришћење природних материјала (камен, земља);
- забрањено је мењати (или реметити) правац водотока, преграђивати га, односно затварање миграторних путева водених животиња, а извођење радова у обалном појасу не сме угрозити стабилност и морфологију обалног појаса;
- извођење регулационих радова на водотоцима је дозвољено уз обавезно очување хидролошког режима водотокова и обезбеђивање биолошког минимума;
- обавезна је заштита тока и приобаља Шуманске реке од загађивања и деградације;
- обавезна је заштита пејзажних и предеоних вредности и укупног диверзитета;
- обавезне су мере еколошке компензације;
- дозвољени су садржаји за развој спорта, рекреације и еколошког туризма;
- обавезно партерно и пејзажно уређење простора око постојећих/планираних објеката;

- обавезна су претходна истраживања терена (хидрогеолошка, инжењерско-геолошка и остала потребна истраживања) пре реализације планираних објеката, у циљу заштите од могућих негативних утицаја на изворишта термалне воде;
- обавезно је уређење форланда Шуманске реке и форланда њених притока;
- забрањено је упуштање непречишћених отпадних вода у Шуманску реку, њене притоке и зоне приобаља, испуштање и просипање отпадних вода на земљиште;
- обавезно је инфраструктурно и комунално опремање насеља, издвојених комплекса и локација у зонама утицаја;
- дозвољена је изградња водонепропусних септичких јама, као пелазног решења до реализације канализационог система, колектора и уређаја за пречишћавање отпадних вода, у циљу контролисаног управљања отпадним водама;
- обавезно је пејзажно уређење и формирање заштитног појаса зеленила у зонама утицаја;
- забрањена је чиста сеча и неконтролисана прореда шума и шумских комплекса у појасу и залеђу;
- обавезно је управљање отпадом, у складу са Планом управљања отпадом;
- обавезан поступак процене утицаја пројеката на животну средину, за постојеће објекте и планиране пројекте (објекте, технологије, радове) потенцијалне изворе загађивања животне средине, нарушавања природних и пејзажних вредности;

Еколошка целина „Радан” обухвата КО: Радиновац, Гегља, Кривача, Лебане, Лалиновац, Штулац, Прекопчекица, Ново Село, Секицол, Свињарица, Бачевина, Слишане и Петровац. Ова целина обухвата северозападни део општине и представља целину са очуваним пределима, природним стаништима и биодиверзитетом, предеоним и пејзажним вредностима, са умереним антропогеним утицајем, недовољном комуналном и инфраструктурном опремљеношћу, са негативним демографским потенцијалом и великим потенцијалима за развој туризма као и за производњу биолошки вредне хране.

Обавезне смернице:

Простор планине Радан представља просторно-еколошку целину – предео изузетних одлика са заштићеним културним добром – археолошким налазиштем („Царичин град - „Justiniana prima“), карактеристичним пределом, пејзажом и очуваним биодиверзитетом. Еколошка целина „Радан” представља целину са обавезујућим смерницама за еколошке зоне „Радан-Царичин град“ и еколошки појас „Прекопчелица-Радан-Слишане“:

- **еколошка зона „Радан-Царичин град“** са ограничењима, посебним условима за коришћење, уређење, ревитализацију, презентацију и мерама заштите простора, природног и културног добра, предела, пејзажа, биодиверзитета и укупног квалитета животне средине;
- **еколошки појас „Прекопчелица-Радан-Слишане”** је простор са условима, ограничењима и мерама заштите и мониторинга животне средине, при реализацији планираних пројеката, објеката и извођењу радова;
- **еколошки појас „Јабланица-Лебане“** је појас са условима ограничења и мерама заштите животне средине при реализацији планираних пројеката, објеката и извођењу радова;

Обавезне мере и услови заштите животне средине:

- обавезне су мере заштите у зонама заштићеног природног и културног добра;
- обавезно је комунално и инфраструктурно опремање и уређење у циљу спречавања нарушавања предеоно-пејзажних вредности, могућих негативних утицаја и негативних ефеката на земљиште, површинске и подземне воде, биодиверзитет, природна и културна добра;
 - обавезна је заштита и очување биодиверзитета;
 - обавезно је рационално коришћење свих доступних ресурса (земљишта, воде, енергије, флоре и фауне);
 - обавезно је управљање отпадом;
 - обавезно је управљање отпадним водама;
 - обавезно је подизање и очување ветрозаштитних и пољозаштитних појасева, шума са приоритетном функцијом заштите у зонама угроженим ерозијом;

- обавезан је поступак процене утицаја при реализацији објеката који могу утицати на стање природних и културних добара и квалитет животне средине;
- обавезне су мере еколошке компензације у простору;

Посебне мере и услови заштите животне средине за еколошке зоне „Радан-Царичин град“

- забрањена је изградња на археолошким локалитетима, на парцелама заштићених добара и њихове заштићене околине, осим у случају посебних (специјалних) услова;
- на заштићеним добрима и њиховој заштићеној околини нису дозвољени радови који могу променити њихов садржај, природу или изглед, без претходно прибављених услова и сагласности надлежног завода за заштиту споменика културе;
- забрањено је упуштање непречишћених отпадних вода у Слишанску реку, остале мале водотокове и приобаља, испуштање и просипање отпадних вода на земљиште;
- обавезно је инфраструктурно опремање насеља, издвојених комплекса и локација;
- дозвољена је изградња водонепропусних септичких јама, као пелазног решења, до реализације канализационог система, колектора и уређаја за пречишћавање отпадних вода, у циљу контролисаног управљања отпадним водама;
- обавезно је управљање отпадом, у складу са Планом управљања отпадом;
- обавезан поступак процене утицаја пројеката на животну средину, за постојеће објекте и планиране пројекте (објекте, технологије, радове) потенцијалне изворе загађивања животне средине, нарушавања природних, културних и пејзажних вредности;
- обавезно је партерно уређење на нивоу појединачних комплекса;
- обавезно је пејзажно уређење и формирање заштитног појаса зеленила у зонама утицаја;
- планови нижег реда (планови детаљне регулације) морају садржати превентивне инструменте заштите животне средине – односно процену стратешких утицаја планова на животну средину и урбанистичке параметре уређења, грађења, опремања и организације простора који обезбеђују процедуру одлучивања и услове за контролу, очување, мониторинг и заштиту животне средине;
- реализација пројеката (ревитализација, изградња нових и реконструкција, адаптација постојећих објеката, технологија, постројења, извођење радова) мора садржати инструменте директне заштите животне средине (спречавање и минимизирање потенцијално штетних утицаја и негативних ефеката по животну средину) кроз поступак процене утицаја на животну средину и прибављања услова надлежних завода за заштиту природе и споменика културе;
- обавезно је управљање отпадом према Плану управљања отпадом;
- обавезно је очување, унапређење и заштита предеоних, пејзажних вредности и укупног диверзитета просторно-еколошке целине;
- обавезне су мере еколошке компензације;
- обавезан је мониторинг животне средине (мониторинг зона, комплекса, локација), у складу са Локалним мониторингом животне средине;

Посебне мере и услови заштите животне средине за еколошки појас „Прекопчелица-Радан-Слишане“:

- за реализација планираних пројеката, обавезно је коришћење простора у складу са правилима уређења и грађења, условима надлежних завода за заштиту природе и споменика културе и поступак процене утицаја на животну средину, у циљу очувања еколошког капацитета простора;
- обавезно је очување и заштита пејзажних и предеоних вредности и диверзитета;
- обавезне су мере еколошке компензације;
- дозвољени су садржаји за развој пасивне и активне рекреације и туризма;
- обавезно партерно и пејзажно уређење простора постојећих и планираних пројеката-објеката, у складу са еколошко-биолошким условима станишта;
- забрањено је упуштање непречишћених отпадних вода у Слишанску реку и све остале водотокове, приобаља, испуштање и просипање отпадних вода на земљиште у предметном појасу;
- обавезно је инфраструктурно и комунално опремање насеља, издвојених комплекса и локација у зонама утицаја;

- дозвољена је изградња водонепропусних септичких јама, као пелазног решења, до реализације канализационог система, колектора и уређаја за пречишћавање отпадних вода, у циљу контролисаног управљања отпадним водама;
- забрањена је чиста сеча и неконтролисана прореда шума и шумских комплекса у појасу и залеђу;
- обавезно је управљање отпадом, у складу са Планом управљања отпадом;
- обавезан поступак процене утицаја пројеката на животну средину, за постојеће објекте и планиране пројекте (објекте, технологије, радове) потенцијалне изворе загађивања животне средине, нарушавања природних и пејзажних вредности, статуса културног добра и укупног диверзитета;

Посебне мере и услови заштите животне средине за еколошки појас „Јабланица-Лебане“:

- обавезно је подизање заштитног појаса у коридору државног пута I реда (линеарно обострано озелењавање, дрворедно, вишередно, вишеспратно);
- обавезно је уређење форланда реке Јабланице и форланда свих њених притока;
- забрањено је упуштање непречишћених отпадних вода у реку Јабланицу, њене притоке и зоне приобаља, испуштање и просипање отпадних вода на земљиште;
- обавезан предтретман свих отпадних вода (комуналних, технолошких, потенцијално-зауљених, атмосферских);
- обавезно је инфраструктурно опремање насеља, издвојених комплекса и локација;
- дозвољена је изградња водонепропусних септичких јама, као пелазног решења до реализације канализационог система, колектора и уређаја за пречишћавање отпадних вода, у циљу контролисаног управљања отпадним водама;
- обавезно је управљање отпадом, у складу са Планом управљања отпадом;
- обавезан је поступак процене утицаја пројеката на животну средину, исходовање водних услова и услова осталих надлежних институција за планиране активности на постојећим објектима и планираним пројектима (објекте, технологије, радове) потенцијалним изворима загађивања животне средине, нарушавања природних и пејзажних вредности;
- обавезно је партерно уређење на нивоу појединачних комплекса;
- обавезно је пејзажно уређење и формирање заштитног појаса зеленила у зонама утицаја;
- рационална и контролисана употреба заштитних средстава на пољопривредним површинама;
- адекватно, у складу са Законом, управљање свим врстама отпада;
- уређење форланда реке мора бити у складу са водним условима;
- обавезан је поступак процене утицаја за све пројекте (објекте, радове), изворе могућих негативних утицаја на квалитет воде и промене форланда;

1.6.3. Заштита и унапређење природних добара

У складу са Правилником о категоризацији заштићених природних добара, Студијом о заштити (Завод за заштиту природе, 2002.) предложено је да се ПИО Радан уврсти у II категорију – природно добро од великог значаја.

Критеријуми за издвајање подручја на основу природних вредности су:

- аутохтоност примарне вегетације,
- изражена мозаичност вегетације,
- присуство врста ендемског и реликтог карактера,
- присуство више различитих заједница које одражавају специфичност зоналне вегетације,
- специфичност геоморфолошких особености,
- посебне хидролошке појаве,
- целовитост предела,

На основу ових критеријума издвојена су и просторно дефинисана подручја као скуп различитих вредности, јединствености, степена очуваности, аутохтоности и репрезентативности, под одговарајућим режимима заштите.

Подручје Радана укључено је у EMERALD мрежу подручја значајних са аспекта примене Бернске конвенције у Србији и представља део шире мреже еколошки значајних подручја, односно, националне еколошке мреже, састављене од просторних целина и станишта које су од посебног националног и међународног значаја са аспекта очувања биолошке разноврсности. Заснива се на истим принципима као и мрежа НАТУРА 2000 и формално се посматра као припрема за имплементацију Директиве о стаништима и Директиве о заштити дивљих птица.

Предлог граница и режима заштите природног добра

На подручју ПИО Радан који захвата подручје Лебана нема локалитета за које се предлаже I степен заштите.

Предлог режима II степена заштите предвиђен је за локалитет Царичин град и његову заштићену околину, као и средњепланинско подручје на крајњем западу територије општине, у атарима села Петровац и Слишане.

Предлог Режима III степена заштите на подручју општине Лебана обухвата територије КО: Штулац, Свињарица, Бачевина и делови КО Слишане и КО Петровац.

На подручју се обезбеђује заштита и праћење стања биљних и животињских врста, њихових популација и станишта; примена мера у газдовању шумама којима се осигурава побољшање стања и повећање површина шумских екосистема, очување репрезентативних шумских састојина и разноврсности флоре и фауне; уређење и коришћење простора у складу са прописаним режимом заштите на начин којим се омогућава очување природних вредности и споменика културе; уређење, изградња и инфраструктурно опремање простора за потребе туризма и рекреације; обнављање и одржавање пољских, шумских и других путева и објеката народног градитељства; коришћење пољопривредног земљишта и сточарство на устаљен, традиционални начин; уређење села и сеоских средишта; реинтродукција и реколонизација аутохтоних врста и друге активности на очувању и унапређењу стања популација угрожених врста флоре и фауне; кошње ливада и побољшања пашњачких површина; контролисано сакупљање биљних и животињских врста; контролисани лов сагласно прописима о ловству, без употребе ловних клопки и тровања дивљачи; пашарење на пашњачким површинама и уређење појила за стоку; успостављање мониторинга; научно-истраживачки и образовни рад и презентација природних и културних вредности Предела изузетних одлика.

1.6.4. Заштита и унапређење културних добара

Богато културно наслеђе на територији општине Лебана сведочи о значајним дOMETИМА становништва овог подручја не само у области градитељства, већ и у културном, историјском и економском смислу. Као вишеслојна историјска и културна баштина, непокретна културна добра чувају се и уграђују у развојне перспективе посебним третманом у просторно-планској документацији.

На подручју Просторног плана Лебана налазе се:

Заштићено непокретно културно добро од изузетног значаја - Археолошко налазиште Царичин град / Justiniana Prima (Сл. Гласник СРС, бр. 14/79).

Непокретна културна добра која уживају претходну заштиту евидентирана од стране Завода за заштиту споменика културе Ниш, за које се планира валоризација значаја вредности и аутентичности, и то:

- 1) У КО Лебана: (1) Стамбено-пословни објекат, к.п. 948/3, ул. Цара Душана бр. 93., Грађанска кућа из прве половине 20. века; (2) Стамбено-пословни објекат, к.п. 3062, ул. Цара Душана бр. 95., Грађанска кућа из 1931.г.; (3) Стамбено-пословни објекат, к.п. 3066, ул. Цара Душана бр. 97., Грађанска кућа из прве половине 20. века; (4) Зграда СО Лебана, к.п. 313/7, ул. Цара Душана бр. 116. Објекат јавне намене из друге половине 20. века; (5) Црква посвећена Св. Јовану Крститељу и црквено

двориште, к.п. 3088/1, угао ул. Цара Душана и 19. августа. Сакрална грађевина из 1930.г.; (6) Управна зграда ЈКП, к.п. 3133/2, 3135/1, ул. 19. августа бр. 1. Јавни објект из 1929.г.; (7) Стамбено-пословни објект, к.п. 3078, ул Цара Душана бр.106. Грађанска кућа из 1929.г.; (8) Кућа Стајић Љубомира и Љиљане, к.п. 862, 863/1, 963/2, ул. Стојана Љубића бр.2. Грађанска кућа из 1930.г.; (9) Зграда бившег Дома за незбринуту децу, к.п. 888, ул. 8 новембра. Грађанска кућа из прве половине 20 века.; (10) Зграда „Комитета“, к.п. 880/2, 880/5, ул. Стојана Љубића бр.33. Грађанска кућа из прве половине 20. века; (11) Кућа Анђелковић Савке, к.п. 717, ул. Цара Душана бр. 49. Грађанска кућа из 1927.г.

- 2) У КО Липовица: Црква Св. Петке – остаци.
- 3) У КО Радиновац: антички локалитети (Рујковац); старохришћанска црква – остаци.
- 4) У КО Свињарица: праисторијски локалитет; антички локалитет; старохришћанска црква – остаци; средњовековни локалитети (Свињаричко градиште).
- 5) У КО Лалиновац: средњовековни локалитети.
- 6) У КО Штулац: средњовековни локалитети.
- 7) У КО Гегља: антички локалитети.
- 8) У КО Секицол: средњовековни локалитети (Секицолско градиште).
- 9) У КО Ново Село: антички локалитети; црква (махала Врбовац).
- 10) У КО Прекопчелица: антички локалитети.
- 11) У КО Шилово: антички локалитети; средњовековни локалитети.
- 12) У КО Пертате: праисторијски, антички и средњовековни локалитети.
- 13) У КО Мало Војловце: средњовековни локалитети.
- 14) У КО Доње Врановце: антички локалитети.
- 15) У КО Велико Војловце: средњовековни локалитети.
- 16) У КО Горње Врановце: антички локалитети.
- 17) У КО Поповце: антички локалитети.

Заштита културних добара општине Лебане подразумева следеће критеријуме:

- *Заштита значаја* - критеријуми за интервенције који су предходно елаборирани у оквиру нове валоризације културних добара.
- *Заштита вредности* - критеријуми за интервенције који су предходно елаборирани у оквиру нове валоризације културних добара.
- *Заштита аутентичности* подразумева заштиту оригиналних материјала, занатске израде, дизајна и окружења.

Мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара и њихове заштићене околине биће утврђени на два нивоа и то као општи и посебни. *Опште мере и услови* дефинисаће мере и услове заштите које се односе на сва непокретна културна добра на територији општине Лебане. *Посебне мере и услови* односе се посебно на сваку од категорија културног добра.

Опште мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара и њихове заштићене околине

Опште мере и услови заштите подразумевају да се мере техничке заштите и други радови на непокретном културном добру могу изводити под условима, у поступку и на начин који је утврђен Законом о културним добрима ("Сл. гл. РС", бр. 71/94).

Овим мерама и условима **дозвољава се**:

- Извођење мера техничке заштите (заштита, конзервација, рестаурација, санација, реконструкција, ревитализација) и презентације правно заштићених НКД.
- Ревитализација, адаптација и хортикултурно уређење заштићене околине НКД и дозвољених новоизграђених објеката до привођења простора трајној намени.
- Вршење даљих истраживања и радова у циљу откривања, евидентирања и категорисања непокретних културних добара.
- Отклањање предходно унетих промена на заштићеним културним добрима које су допринеле измени природних услова и карактера и вредности културних добара.

Општим мерама и условима заштите и коришћења непокретних културних добара и њихове заштићене околине **зобрањује се**:

- Рушење, преправљање, раскопавање, презиђивање или вршење других радова који директно нарушавају или могу угрозити својства непокретног културног добра.
- Коришћење или употреба НКД у сврхе које нису у складу са његовом природом, наменом и значајем или на начин који може да доведе до њиховог оштећења.
- Дислокација објекта осим када је то неопходно да би се исти очували и то у случајевима природних непогода и ризика као што су могућа ерозија тла или високе подземне воде које смањују носивост тла и прете да трајно угрозе стабилност објекта.
- Изградња индустријских, рударских и енергетских објекта, сточарских и живинарских фарми (изузев када је у питању индивидуална пољопривредна производња у заштићеним просторним културно-историјским целинама у руралним срединама), инфраструктурних и других објекта који својим габаритом, обликом и функцијом, односно, својом експлоатацијом и отпадним материјама могу да угрозе непокретно културно добро по било ком основу и да деградирају и наруше пејзажне одлике и природне елементе његове заштићене околине.

У заштићеној околини непокретног културног добра **зобрањује се** и: депоновање отпада и испуштање отпадних вода; превођење водова високог напона 35kV и вишег; отварање каменолома, експлоатација материјала (камена, шљунка и сл.) из корита реке, узимање и одвожење земље, као и други видови нарушавања конфигурације терена.

Када су у питању законом заштићена непокретна културна добра, мере и услови техничке заштите и друге интервенције радити у складу са препорукама надлежног Завода за заштиту споменика културе у Нишу.

Посебне мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара и њихове заштићене околине

Посебне мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара и њихове заштићене околине за своје полазиште поред важећег Закона о заштити културних добара ("Сл. гл. РС", бр. 71/94) имају и међународне препоруке и повеље које обједињују међународну праксу и приступ заштити, и то:

- **Венецијанска повеља** – Venice charter, International Charter For The Conservation And Restoration Of Monuments And Sites, ICOMOS, Venice, 1964.
- **Вашингтонска повеља** – Charter For The Conservation Of Historic Towns And Urban Areas, ICOMOS, Washington, 1987.
- **Повеља о заштити и управљању археолошким наслеђем** – Charter for the Protection and Management of the Archaeological Heritage, ICOMOS, 1990.
- **Повеља о конзервацији добара од културних вредности** – Charter For The Conservation Of Places Of Cultural Heritage Value, ICOMOS New Zealand, 1992.
- **Бура повеља** – Burra charter, The Australia ICOMOS charter for the conservation of places of cultural significance, Burra, 1999.
- **Принципи анализе, конзервације и структуралне рестаурације архитектонског наслеђа** – Principles for the analysis, conservation and structural restoration of architectural heritage, ICOMOS, Zimbabwe, 2003.
- **Нара документ о аутентичности**, The Nara Document on Authenticity, ICOMOS 1994.
- **Повеља о народном градитељству**, Charter on the Built Vernacular Heritage, ICOMOS Mexico 1999.

Мере и услови заштите и коришћења непокретних културних добара

Повеља о народном градитељству предлаже следеће мере и услове заштите и коришћења за непокретна културна добра која припадају народном градитељству:

- Заштита добара народног градитељства мора се спроводити интердисциплинарно, имајући у виду неминовност промена и развоја, као и потребу за поштовањем створеног културног идентитета локалне заједнице.

- Интервенције на објектима народног градитељства, групама објеката или насељима треба да поштују културне вредности и традиционални карактер тог наслеђа.
- Народно градитељство је ретко заступљено појединачним објектом или структуром, и најбоље га је заштити тако што ће се заштитом обухватати групе објеката или насеља која најбоље репрезентују карактер, подручје по подручје.
- Народно градитељство је саставни део културног предела и овај однос се мора узети у обзир током планирања приступа заштите.
- Народно градитељство обухвата не само физичку форму и материјализацију објеката, структура и простора, већ и начине како су ти објекти коришћени и схваћени, и традиције и нематеријалне споне које су му придодате.

На непокретном културном добру и његовој непосредној околини **не дозвољава** се:

- Мењање хоризонталне и вертикалне регулације непокретног културног добра;
- Радови на непокретном културном добру који бу угрозили његов интегритет, односно, форму, стилске одлике, конструктивни систем, материјализацију.

Али, **дозвољавају се** они радови на непокретном културном добру који ће довести до побољшања санитарно-хигијенских услова коришћења, с тим да они не наруше интегритет културног добра и не изазову видљиве промене на објекту.

Када је неопходно саградити нов објекат или адаптирати постојећи, постојећа просторна матрица мора се поштовати, нарочито по питању размере и величине парцеле. Укључивање савремених елемената који су у хармонији са окружењем не треба обесхрабрити нарочито што се тако обогаћује окружење (*Венец. повеља*, члан 10).

Кроз предузете техничке мере заштите, од пресудног значаја је очување аутентичности споменика културе која је одређена његовом материјализацијом, занатском израдом, дизајном и окружењем.

Изузетно је важно да при адаптацији споменика културе за савремене потребе коришћења не дође до нарушавања аутентичности постојеће материјализације, занатске израде, постојећег дизајна и традиционалног окружења ако оно постоји. То значи да није дозвољено коришћење синтетичких и других вештачких материјала, као што су напр. пластични прозори или вештачки камен. Свуда где је то изводљиво треба користити материјале који су већ традиционално коришћени при изградњи споменика културе. Изузетак представљају случајеви када је због осигурања стабилности објекта једино могуће користити савремене материјале. Тада треба водити рачуна да се уз минималну интервенцију максимално испоштују вредности и аутентичност споменика културе.

„Заштита почива на поштовању постојећих материјала, функција, повезаности са контекстом и значењима. То захтева обазрив приступ променама, онолико колико је то неопходно, али минимално потребно. Промене на објекту не смеју изменити физичка и друга сведочанства која постоје, нити се смеју заснивати на претпоставци.“ (*Бура повеља*, чл. 3).

Мере и услови заштите и коришћења археолошких локалитета

Мере и услови заштите и коришћења археолошких локалитета подразумевају да:

- Археолошки локалитети се не смеју уништавати и на њима се не могу вршити неовлашћена прекопавања дубине преко 30цм.
- У случају трајног уништавања или нарушавања археолошког локалитета због инвестиционих радова, спроводи се заштитно ископавање о трошку инвеститора.
- У непосредној близини археолошких локалитета инвестициони радови се спроводе уз повећане мере опреза, присуство и контролу надлежних служби.
- Уколико се током радова наиђе на археолошке предмете или грађевинске структуре извођач радова је дужан да одмах, без одлагања, прекине радове и обавести надлежни Завод за заштиту споменика културе у Нишу и да предузме мере да се налаз не уништи и не оштети, те да се сачува на месту и положају на коме је откривен.
- Дозвољава се инфраструктурно опремање простора археолошких локалитета и њихово уређење према посебним условима и стручном мишљењу које доноси надлежна служба заштите.

1.6.5. Организација простора од интереса за одбрану земље и заштиту од елементарних непогода

Концепција уређења простора за заштиту од елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и ратних дејстава подразумева заштиту материјалних добара и људи од земљотреса, клизишта, поплава, пожара и других акцидентата, као и евентуалних ратних хазарда.

1.6.5.1. Заштита од елементарних непогода

Мере заштите од земљотреса се базирају на предвиђеном интензитету земљотреса, који је најчешћа основа за процену угрожености. Лебане се налази у зони 8° MCS-64 скале, тако да се на основу очекиваног максималног интензитета земљотреса утврђује класификација објеката према условима асеизмичке изградње.

Полазећи од постављеног сеизмичког ризика, установљују се ограничења за развој, изградњу и уређење простора диференцираног према условима потреса и то: ограничена асеизмичка изградња за услове потреса до 8° MCS - у свим подручјима која ће бити детаљно утврђена микросеизмичком рејонизацијом у плановима нижег реда за насеља; изградња и замена оштећених новим објектима ограничава се на капиталне и објекте ван категорије, док се изградња осталих објеката условљава потврдом одговарајуће ревидоване студије оправданости, а санација оштећених објеката дозвољава под прописаним условима сеизмоотпорног пројектовања.

Заштита објеката инфраструктуре се спроводи према општим принципима за урбанистичко планирање и израду техничке документације са аспекта прихватљивог сеизмичког ризика за инфраструктурне системе:

- 1) допуштена су оштећења при најјачим земљотресима, уз обавезу минимизирања ризика од хаварија које угрожавају људске животе;
- 2) утврђује се допуштени ниво хаварије, односно допуштени прекид рада и прихватљиви ниво штећења за сваки инфраструктурни систем;
- 3) омогућава се етапно успостављање функционисања система, уз услов обезбеђења минималног нивоа њиховог функционисања непосредно након јаког земљотреса.

Заштита од клизишта - литолошки састав и глиновити седименти указују на могућност појаве клизишта, односно нестабилних терена. Сва клизишта (активна или умерена), требало би у фази пројектовања да буду тестирана посебно у зависности од њихове масе, дубине клизне равни и њиховог положаја у односу на трасе саобраћајница или зона за изградњу.

Заштита од потенцијалних клизишта односи се на избегавање нестандартних интервенција у природној конфигурацији земљишта, посебно на већим нагибима, одржавање вегетације на нагнутим теренима и избегавање градње већих размера на већим нагибима.

Заштита од поплава на подручју општине Лебане је усмерена на:

- изливање бујичних водотокова (Јабланица, Шуманка, и др.) при изласку из клисурастих долина у котлинске делове речних корита, у време високих падавина;
- неконтролисано пражњење акумулација у случају акцидента пуцања брана у водопривредном систему "Шуманка"; израђеним *Елаборатом о обавештавању и узбуђивању* утврђени су, поред осталих параметара, и максималне висине и време наиласка поплавног таласа за насеља низводно од бране "Кључ" (25,2m / 0sec.) – нпр. у Лебану, висина поплавног таласа је 8,1м, а време наиласка је 760sec.

Одбрана од поплава биће остваривана у оквиру интегралних система, путем:

- посебног уређивања речних корита у насељима и у непосредној околини инфраструктурних и привредних објеката (путеви, мостови, електроенергетски објекти и постројења, водозахвати, и др.), екстремних конфигурација терена и других критичних локалитета, мерама техничке заштите и биолошке заштите;

- активне одбране у оквиру акумулационих басена, којима се ублажавају таласи великих вода и великих каналских система;
- пасивне одбране кроз реализацију линијских заштитних система; и
- планске контроле изградње у угроженим зонама (уз диференциране степене заштите, у складу са значајем подручја која се штите).

У зони утицаја поплавног таласа испод бране "Кључ", успоставља се висок степен заштите, који се спроводи строгим надзором и мерама техничке заштите, па је неопходно да сваки утврђени појединачни потенцијални ризик (геологија, екстремни метеоролошки услови, сеизмика, праћење стања конструкције бране и сл.) буде предмет сталног праћења и контроле.

Заштита од пожара у изграђеним деловима подручја спроводи се противпожарним мерама у фази избора конкретних садржаја, намене површина и саобраћајних решења. Приликом пројектовања и изградње појединачних објеката примењиваће се одредбе законске регулативе из области противпожарне заштите.

Такође, треба изградити и иновирати планове заштите од пожара за општински центар и специфичне комплексе (туристички, индустријски и сл.) и посебно за шумска подручја.

Према степену угрожености, шуме су сврстане у шест категорија, а мере заштите од шумских пожара могу бити: превентивне мере против изазивача шумских пожара и биолошко-техничке мере против већих штета у случају појаве пожара које су такође превентивног карактера. Ради спречавање већих штета, потребно је вршити прогнозирање опасности од шумских пожара, које се базира на процени запаљивости шумског материјала, а уз дежурства и осматрања ради правовременог откривања пожара треба да осматрачнице и лугарнице одговарајуће опремити.

Заштита од града - на подручју Лебана, неопходно је изградити и адекватно опремити потребан број противградних станица (ПГС).

1.6.5.2. Заштита од ратних хазарда и разарања

Основни критеријуми за уређење простора општине Лебана за потребе одбране и заштите је обезбеђење услова за оптимални мирнодопски развој система насеља, активирање привредних потенцијала и оспособљавање свих видова комуникација за друштвено-економски развој, што је уједно и обезбеђење просторних предуслова за одбрану, заштиту, рад и живот у ванредним и ратним условима.

Најугроженије делове територије представљају подручја где су највеће концентрације становништва, грађевинског фонда, привредног, непривредног и инфраструктурног потенцијала.

Концепција успостављања и повећања отпорности простора за потребе одбране и заштите подразумева: ограничавање велике концентрације становника, активности и физичких структура; равномерни и умерени раст општинских центара и формирање система насеља издиференцираних по нивоу функција; давање значаја примени мера за заштиту људског фактора и материјалних добара; подстицање раста мањих насеља и спречавање потпуног напуштања појединих сеоских насеља.

Војни комплекс "Бошњаце" може да промени намену кроз спровођење овог плана, односно кроз план нижег реда, према условима Министарства одбране РС.

Заштита становништва и материјалних добара и зонирање територије по степенима угрожености и заштите, врши се у складу са местом и улогом које поједини делови подручја имају и у складу са *Проценом угрожености, потреба и могућности за заштиту и спасавање* Одељења за ванредне ситуације Јабланичког округа у Лесковцу.

1.7. КОРИШЋЕЊЕ И НАМЕНА ПРОСТОРА

Планом се утиче на промену и структури основних категорија земљишта, најпре повећањем шумовитости – углавном на рачун лошијег пољопривредног земљишта, док су остале промене у коришћењу простора незнатне.

Грађевинско земљиште је у највећој мери концентрисано у општинском центру и већим насељима. Најзначајнији раст површине грађевинског земљишта је у градском насељу Лебана, сразмерно значају овог насеља као општинског центра и заступљеношћу постојећих и планираних привредних функција (0,1%). Мање повећање површине грађевинског земљишта се односи на: саобраћајну, водопривредну и другу инфраструктуру; грађевинске рејоне појединих насеља на магистралном путу према Лесковцу; туристичке и спортско-рекреативне садржаје. Укупно повећање површине грађевинског земљишта је око 84ха (0,2%).

Пољопривредно земљиште доминираће на подручју Лебана и у планском периоду, иако се површина смањује за око 1934ха (5,7%). Промена намене пољопривредног земљишта се односи у највећој мери на пошумљавања земљишта нижих бонитетних класа у брдско-планинском подручју, затим на формирање акумулације и пошумљавање уже зоне заштите, а незнатно и на изградњу инфраструктуре и поједина проширавања грађевинског рејона насеља.

Шумско земљиште ће се повећати на око 12130ха (36%). Планира се повећање шумовитости за 1950ха (5,8%), а оствариће се: пошумљавањем земљишта нижег производно-економског потенцијала (7. и 8. катастарске класе, посебно на теренима са већим нагибом), пошумљавањем ерозивног земљишта и слива планиране водоакумулације; пошумљавањем јаруга, вододерина и осталог неплодног земљишта; подизањем нових и негом постојећих шума на подручју.

Водно земљиште чини мали део територије (око 1,2%), и односи се на речна корита Јабланице, Шуманке са притокама, а повећање водног земљишта се односи на формирање акумулације "Кључ" за око 97ха (0,3%).

Остало земљиште чине јаруге, вододерине, камењари, насипи, мајдани и др., и у укупном билансу захватају незнатне површине (око 0,7%).

Табела 1.7. Биланси планираног коришћења земљишта

земљиште	пољопривредно		шумско		водно		остало		грађевинско		Укупно (ха)
	ха	%	ха	%	ха	%	ха	%	ха	%	
постојеће	21537	63,9	10180	30,2	401	1,2	228	0,7	1339	4,0	33685
планирано	19603	58,2	12130	36,0	498	1,5	40	0,1	1423	4,2	
биланси	-1934	-5,7	+1950	+5,8	+97	+0,3	-188	-0,6	+84	+0,2	

2. ПРОПОЗИЦИЈЕ ПРОСТОРНОГ РАЗВОЈА

2.1. ПРАВИЛА УРЕЂЕЊА

2.1.1. Целине и зоне одређене планским документом

Карактеристичне просторне целине на подручју Плана су:

- 1) Равничарска сеоска насеља и атари у источном делу око Јабланице.
- 2) Брдска сеоска насеља и атари у северо-западном делу Општине; као посебна подцелина се издваја подручје природних вредности Радана.
- 3) Брдско-планинска насеља и атари у јужном делу Општине; као посебна подцелина се издваја подручје посебне намене слива планиране акумулације "Кључ".
- 4) Коридор магистрале М.9 са урбаним центом Лебане; као посебне подцелине се издвајају: клисураста долина Јабланице на западу, општински центар Лебане и равничарски појас око магистрале на истоку.

Карактеристичне грађевинске зоне у обухвату Просторног плана, са врстом и наменом објеката који се у њима могу градити, су:

- 1) **Зоне породичне градње и мале густине насељености** - са претежном наменом за породичне стамбене објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане са периурбаном зоном).

Дозвољава се и изградња: породичних стамбено-пословних, пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене и саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину и за које није потребна израда студије о процени утицаја објекта на животну средину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

- 2) **Опште стамбене зоне (више типова становања) средњих густина насељености** - са претежном наменом за породичне и вишепородичне стамбене објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Дозвољава се и изградња: породичних и вишепородичних стамбено-пословних објеката, пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене и саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

- 3) **Стамбене зоне градског карактера и опште зоне већих густина насељености** - са претежном наменом за вишепородичне стамбено-пословне објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Дозвољава се и изградња: пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене и саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

- 4) **Централне урбане и пословне зоне** – са претежном наменом за пословне и јавне објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Дозвољава се и изградња: вишепородичних стамбено-пословних и објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

- 5) **Мешовите и пословно-производне зоне** (у просторној целини урбаног центра Лебане).

а) Мешовите зоне - намењене за стамбене, пословно-производне и јавне објекте; дозвољава се изградња: вишепородичних стамбено-пословних, пословно-производних, јавних и објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на околину; забрањује се изградња: индустријских објеката са техничко-технолошким процесима који производе знатан индустријски отпад и који имају значајан утицај на околину.

б) Пословно-производне зоне - намењене за индустријске и пословно-производне објекте у функцији индустрије; дозвољава се и изградња: пословно-производних, јавних и објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, чији непосредан и посредан штетан утицај на околину је у дозвољеним границама и који може да се контролише; забрањује се изградња: свих стамбених и других објеката који могу трпети штетан утицај.

6) **Зоне реконструкције и обнове** (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Имају карактер постојеће претежне намене. До доношења посебног урбанистичког плана, задржава се постојећа намена грађевинског земљишта.

7) **Сеоске зоне** – са објектима карактеристичним за руралне средине и мале густине насељености (у просторним целинама: долински део Јабланице, побрђе Радана и Гољака, ван посебних подручја у оквиру природног добра "Радан" и подручја посебне намене акумулације "Кључ", са сеоским насељима и сеоским подручјима ван насеља).

Дозвољава се и изградња: породичних стамбених и стамбено-пословних објеката, економских објеката сеоског домаћинства, пословно-производних објеката пољопривреде, рибарства, шумарства и прерађивачке индустрије у функцији пољопривредне производње, пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене, комуналних објеката, као и објеката саобраћајне, енергетске, водопривредне, комуналне и друге инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња индустријских објеката са техничко-технолошким процесима који производе знатан индустријски отпад и који имају штетан утицај на околину.

8) **Зоне кућа за одмор** – са објектима кућа за одмор (викенд-кућа), веома мале густине насељености (у просторним целинама: долински део Јабланице, побрђе Радана, Гољака и Куковице, ван посебних подручја у оквиру природног добра "Радан" и подручја посебне намене акумулације "Кључ").

Дозвољава се и изградња: пословних објеката услужних и занатских делатности као пратеће и допунске намене у функцији туризма, објеката јавне намене у функцији спорта и рекреације, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних, индустријских и свих других објеката који имају техничко-технолошки процес.

9) **Посебна подручја и посебни објекти, објекти инфраструктуре и друго**

а) Посебно подручје II степена заштите природе и посебно подручје археолошког локалитета "Царичин град" са заштићеном околином (у просторној целини природног добра "Радан").

Дозвољавају се објекти и радови у функцији заштите и презентације природног и културног добра, према посебним условима надлежних органа и организација.

б) Посебно подручје у санитарним зонама заштите (у просторној целини акумулације "Кључ").

Дозвољавају се објекти и радови у складу са посебном наменом подручја, према посебним условима надлежних органа и организација.

в) Инфраструктура – саобраћајна, водопривредна, енергетска, комунална и др., према условима надлежних органа и организација.

2.1.2. Правила уређења и изградње објеката јавне намене

Правила уређења и изградње објеката и површина јавне намене у урбанистичким плановима ужих територијалних целина и насеља

Постојећи садржаји, објекти и земљиште јавних служби имају карактер јавне намене и стога је обавезна њихова потпуна заштита од узурпације и неадекватног коришћења, што искључује промену намене или отуђење, без претходно урађене детаљне анализе по свим релевантним аспектима у склопу израде урбанистичког плана.

Промена намене се дозвољава, у складу са урбанистичким планом, уколико је нова намена такође јавна, односно, дозвољена је промена намене само унутар категорија јавних служби.

Могућа је изградња допунских капацитета објеката дечје заштите у оквиру постојећих или планираних основних школа, у складу са детаљном провером постојећих и планираних капацитета. Ово подразумева могућност доградње, надградње, адаптације и делимичне промене намене у складу са потребама и просторним могућностима, уз услов да се обезбеде оптимални стандарди коришћења објеката основних намена, односно да се не наруши комфор одвијања основне активности, у свему према Правилима уређења и грађења из урбанистичког плана.

Правила уређења и изградње објеката и површина јавне намене за које није предвиђена израда урбанистичког плана

Карактер јавних служби, који је пре свега везан за својства централитета и гравитационо подручје насеља, односно број становништва који им гравитира, као и економичност организације и управљања јавним службама, захтева да се искључује могућност организовања јавних служби ван насељских подручја. Планирање развоја мреже јавних служби везује се за насељска подручја сходно општим мерама имплементације Просторног плана општине Лебане.

Посебним актом или урбанистичким пројектом, изузетно се може одредити прецизна локација новопланираних специфичних објеката јавних служби (поједини објекти или комплекси намењени спорту и рекреацији, ветеринарске станице, противградне станице и сл.) ван грађевинских подручја насеља у складу са исказаним потребама и могућностима локалне заједнице. Препоручује се, међутим, да се одговарајућа локација ових комплекса пронађе у оквиру грађевинског земљишта јавних намена због предности које овакво решење има у фази имплементације.

Радијуси опслуживања, гравитационо подручје и обухват становништва појединих сервиса:

Предшколско васпитање и образовање	600-1000м; обухват становништва је око 6%, али се коригује социоекономским обележјима становништва
Основно образовање – I / IV разред	1500м; за 2-3500 становника; за дистанце веће од 1500м обавеза организовања школског превоза
Основно образовање – V / VIII разред	2500м; за 3-10000 становника; обухват становништва је око 12%; за дистанце веће од 2500м обавеза организовања школског превоза
Здравствена станица	за 1000 становника
Дом здравља	за 10000 становника, зависно од густине насељености

Правила уређења и грађења објеката јавних служби налажу примену следећих стандарда и норматива за изградњу садржаја јавних служби:

Образовање*Дечје установе*

Капацитет	Мах 270 деце
БРГП	6-8 м2/детету
Комплекс	20-25 м2/детету
Спратност	П до П+1
Паркинг место	1Пм /100м2 БРГП

Објекти и грађевинске парцеле дечјих установа треба да: омогућавају лак приступ корисницима и специјализованом превозу; имају пешачки пут ван саобраћајница са великим интензитетом промета; уколико су у делу објеката друге намене (претежно стамбених и стамбено-пословних), имају простор на грађевинској парцели од најмање 5м2/детету за боравак и игру на отвореном; имају одговарајући ниво инфраструктурне опремљености.

Основне школе

Капацитет (оптимални)	24 одељења (око 720 деце)
БРГП	6,5-7,5 м2/ученику
Комплекс	20-25 м2/ ученику
Спратност	До П+2
Паркинг место	за 10% запослених

За постојеће објекте основних школа су неопходни радови на побољшању санитарно-хигијенских услова (један тоалет/15 ученика, одвојено за ученике и ученице), као и изградњи недостајућих садржаја - физкултурних сала и игралишта (око 5-7 м2/ученику на часу), кабинети (аудиовизуелне методе, лабораторијски часови, Интернет учионице), и др., као и одговарајуће опремање инфраструктуром. При реконструкцији школских објеката треба применити стандарде као за нове објекте. Код изградње нових објеката обезбедити просторне услове за једносменски рад.

Средње школе

БРГП	10-12м2/ ученику у смени
Комплекс	15-30м2/ ученику у смени
Спратност	до П+3
Паркинг место	1Пм /100м2 БРГП

Под претпоставком да се врста и број школа (утврђених Уредбом о мрежи средњих школа у Републици) неће мењати до краја планског периода, примењиваће се предходни стандарди за реконструкцију и доградњу постојећих средњих школа у општинском центру. Недостајуће спортске дворане и отворени спортски терени средњих школа димензионисаће се према броју ученика и омогућиће се приступ и коришћење грађанима, спортским удружењима и другим корисницима.

Здравствена заштита*Примарна здравствена заштита*

БРГП	0,003-0,09 м2/кориснику
Комплекс	0.05-0,12 м2/кориснику
Спратност	до П+2 (П+3)
Паркинг место	За 20-25% запослених

Код реконструкције и доградње постојећих здравствених објеката, потребан простор за обављање здравствене делатности димензионише се према нормативима простора који је неопходан за рад изабраног доктора за поједине здравствене услуге и то минимум: (а) 120 м2 за рад изабраног доктора за одрасле; (б) 130 м2 за рад изабраног педијатра; (в) 100 м2 за рад изабраног гинеколога; (г) 40 м2 за рад изабраног стоматолога.

Стационарна здравствена заштита

БРГП	25-40м2/бол.постељи
Комплекс	80-150 м2/ бол.постељи
Спратност	П - П+3
Паркинг место	За 4-6 бол. постеља
Зеленило у оквиру комплекса	Мин 60% укупне површине

Социјална заштита

Установе за смештај деце и омладине и за смештај пензионера и других старих лица лоцираће се у центрима на руралном подручју општине. За уређење грађевинске парцеле и изградњу или реконструкцију објеката ових установа примењују се следећи стандарди и правила:

БРГП	20-25 м ² /кориснику
Комплекс	40-50 м ² /кориснику
Зелене површине	5 м ² /кориснику
Спратност	П - П+3
Потпуна опремљеност одговарајућом инфраструктуром	

Спорт и рекреација

Основна правила за развој спортских и рекреативних објеката и простора на територији општине Лебане су: а) интегрални развој рекреативних простора у насељима општине и развоју пунктова и мрежа рекреативних простора ван насеља; б) интегрално планирање туризма и рекреације; в) економично коришћење расположивих просторних ресурса; г) активирање природних и створених потенцијала уз поштовање мера и услова заштите природе, културно историјских вредности и животне средине.

Рекреација у градском насељу се планира како у циљу задовољавања рекреативних потреба локалног становништва, туриста и посетилаца града/насеља.

Пожељна заступљеност појединих категорија рекреативних простора у градском насељу

А) Простори за рекреацију и спорт (брото)	22-29,5 м ² /ст
а) Самостални рекреативни простори	
Локални рекреативни центри	0.5-1 м ² /ст
Рекреативни центри насеља	2-4 м ² /ст
Градски спортско-рекреативни центри	4 м ² /ст
Велике зелене површине (паркови и сл.)	8-10 м ² /ст
Тргови, скверови, пешачке зоне	1.5 м ² /ст
б) Интегрисани рекреативни простори	
Интегрисани рекреативни простори школа	2 м ² /ст
Интегр. рекр. простори дечијих установа	2 м ² /ст
Интегр. рекр. простори вишеп. становања	4 -5 м ² /ст
Б) Јавне зелене површине	
Велике зелене повр. (паркови, парк шуме)	8-10 м ² /ст
Зеленило стамбених суседства	4 м ² /ст
Тампон и заштитно зеленило	5 м ² /ст

Пожељна заступљеност одређених врста спортско-рекреативних садржаја

Фудбалски терени	1 на 4000ст
Кошаркашка игралишта	1 на 4000ст
Одбојкашка игралишта	1 на 5000ст
Рукометна игралишта	1 на 4000ст
Тениски терени	1 на 10 000ст
Излетнички пунктови	1 на 8000ст
Дечија игралишта	1 на 7000ст
Базени 1 на 20 000ст; купалишта 1-2м ² /ст; парц. 2,5-3,5ha	
Стазе за трчање	1 на 30 000ст

Рекреација у сеоским насељима обезбеђује неопходни минимума квантитета и квалитета изградње, уређивања и опремања простора за рекреацију у свим насељима на територији општине. Лоцирање рекреативних садржаја условљено је природним и створеним вредностима у простору при чему треба *формирати препознатљиве целине унутар насеља*. Предвиђа се: а) лоцирање уз постојеће или у близини осталих јавних садржаја, пре свега школа; уколико се лоцирају независно, пожељно је уређивање повезујућих рекреативних простора; б) повезивање културно-историјских садржаја и насеља рекреативним просторима репрезентативног карактера, који би омогућили стварање препознатљивог и целовитог амбијента.

Рекреација у туристичким насељима се одвија на:

а) *Израђеним просторима за рекреацију* (затворени објекти и отворени, грађевински уређени и опремљени простори у грађевинском подручју) – лоцирају се на грађевинском земљишту које није под шумом, на већим нагибима, користећи типове и начин градње који заузима најмање простора и минимално утиче на промену карактера природне средине; тежити избору оних локација које су заклоњене у пејзажу и које нису сагледиве са истакнутих видиковаца и доминантних тачака у простору.

б) *Природна подручја и простори за рекреацију* обухватају јавне природне просторно функционалне целине, туристичко рекреативне пунктове - излетишта унутар туристичких насеља, парк шуме. Правила уређења ових простора идентична су правилима за поједине туристичке просторе.

Капацитети основних и пратећих туристичко-рекреативних садржаја (без смештајних капацитета)

Рекреација и култура	0,2-0,3 м ² /лежају
Сп./рекр. садржаји у затвор. простору	0,4-0,5 м ² /лежају
Трговина	0,6-0,7 м ² /лежају
Централне функције и услуге	0.3 м ² /лежају
Администрација и техника	0.3 м ² /лежају
Сп./рекр. садржаји на отвор. простору	5-8м ² /лежају

Коришћење простора по активностима

Пикник	60-300 корисника/ха, дневно
Игралишта-ливаде	100-200 корисника/ха, дневно
Спортске, тимске игре	100-200 корисника/ха, дневно
Шетња	10 особа/км путање, дневно
Вожња бицикла	10-20 особа/км путање, дневно
Јахање	6 -20 особа/км путање, дневно

Рекреативни садржаји ван насеља

Просторни услови за зимске спортске и рекреативне садржаје

Санкање	нагиб >10°, оријентац. север/исток
Нордијско скијање	мали нагиби, стазе 3-15км
Клизалишта	раван терен, заветрина

Просторни услови за летње спортске и рекреативне садржаје

Опште: заветрина, оријентација север, северо-исток, раван тререн, у планинским условима пожељна је и осунчаност	
тениски терен	20/40м; 10,97/23,77; трава, шљака
игралиште за кошарку	26/14м; шљака, асфалт
игралиште за одбојку	18/9м; шљака, асфалт
универзални терен	40/20 или 25/50; шљака, асфалт
игралиште за фудбал	110/75м; трава
стони тенис	40 м ² /један сто
бадминтон	120м ² ; трава, асфалт, шљака
играл. за мини-гольф	мин. 400м ²
пикник	15-30 јединица/ха (4-8 особа)

Комунални објекти

Гробља (формирање нових и уређење постојећих) се формирају у целинама: простор за сахрањивање (60%) - гробна места за сахрањивање укопавањем и гробнице; други садржаји (40%) – саобраћајнице и паркинг, приступне стазе и комеморативни платои, цркве и капеле (П+0), заштитне и остале зелене површине и сл. Комплекс гробља треба да буде опремљен одговарајућом инфраструктуром и оградају се транспарентном оградом. Паркинг се предвиђа изван оградајеног дела комплекса.

Сточна гробља се лоцирају ван насеља, даље од водотокова, на земљишту где је низак ниво подземних вода; зидови јаме су водонепропусни, дно издигнуто мин. 1м изнад нивоа подземних вода, а горња плоча са поклопцем је изнад коте терена; простор око јаме у ширини мин 1м је од чврстог материјала са падом од јаме према околном терену. По

обиму је тампон зеленило од ниског, средњег и високог растиња, а комплекс је ограђен са контролисаним улазом.

Зелене пијаце се лоцирају у централном делу насеља, ограђене су и имају контролисани улаз; део пијачног простора може бити наткривен, а дозвољава се изградња мањих пословно-продајних објеката (млечна пијаца, рибарница и сл); комплекс је саобраћајно приступачан, а улази за допремање робе, за купце и службени улаз су одвојени; садрже: продајни простор, интерне саобраћајнице и пешачке приступе, санитарни чвор, плато и јавну чесму, управу, заштитно зеленило; паркирање за купце се предвиђа изван комплекса. **Сточне пијаце** се лоцирају на ободу или изван насеља; опремљене су инфраструктуром и садрже: продајни простор, санитарни чвор, простор за прање и дезинфекцију транспортних средстава, дезобаријере, појила, ваге за мрење животиња и камионске ваге, карантин за животиње, управну зграду и сл. Промет се врши из возила, наменских боксова и са везова; на сточној пијаци могу се продавати и занатски производи везани за садржај делокруга рада пијаце: ужарски производи, делови механизације, половне машине, алати, саднице и др. **Кванташке пијаце** се лоцирају на ободу насеља; саобраћајно су приступачне, а улази за допремање робе, за купце и службени улаз су одвојени; могу имати потребне садржаје као и зелене пијаце.

Трансфер станица

Општи услови за реализацију трансфер станице: дозвољена је изградња трансфер станице на подручју општине - услов садржан у интегралном систему управљања отпадом; успоставља се веза између програма сакупљања отпада (Локални план управљања отпадом) и коначног одлагалишта – депоније „Жељковац“ (Регионални план управљања отпадом); избор локације врши се према вишекритеријумској валоризацији локација; предвиђа се израда урбанистичке и пројектне документације за изградњу трансфер станице, уз поступак процене утицаја на животну средину.

Критеријуми за избор локације: а) **није дозвољено градити:** у зонама заштите изворишта водоснабдевања; у заштићеним подручјима и зонама заштите заштићених подручја (заштићена природна и културна добра, станишта угрожених и заштићених врста); на плавном и мочварном терену; на пољопривредном и водном земљишту; у зонама високих густина становања; у зонама централних функција (у непосредном окружењу школских објеката и комплекса, дечјих установа, објеката социјалне заштите, здравствених објеката и комплекса, верских објеката); у зонама спорта и рекреације.

б) **дозвољено је градити:** у грађевинском подручју (на грађевинском земљишту); у индустријским, радним и комуналним зонама.

Карактеристике локације: централни положај у односу транспортне руте (путање сакупљача); директан приступ камионским рутама и главној саобраћајници; на сеоском подручју – да може да прихвати отпад у пречнику 20-30 км; величина (капацитет) локације - однос постојеће и максимално пројектоване количине отпада; могућност проширења; заштитна зона око локације (заштитно зеленило, природне, вештачке баријере); топографске карактеристике (раван или терен у благом нагибу); ружа ветрова; инфраструктурна опремљеност; пејзажна уређеност – могућност пејзажног уређења.

Врсте отпада којима се рукује на трансфер станици: општински отпад (отпад из домаћинства), баштенски (зелени) отпад; опасан кућни отпад; рециклабилни отпад; обавезно је посебно издвајање грађевинског отпада.

Врсте отпада за које није дозвољено руковање на трансфер станици: инфективни медицински отпад; велики предмети у расутом стању; опасан отпад; радиоактиван отпад; нафтни резервоари; угинуле животиње; азбест; течности, муљеве, прашкасте материје.

Опремање локације трансфер станице: објекат; плато за прихватање отпада, сабијање, пребацивање у већа возила и отпремање на регионалну депонију; возила за сакупљање (возила сакупљача); претоварна-трансфер возила; интерне саобраћајнице; инфраструктура; партерно и пејзажно уређење; ограда са контролисаним улазом.

Услови на трансфер станици: није дозвољено дугорочно складиштење отпада на локацији; обавезно је брзо сакупљање/сабијање отпада; обавезан је брзи утовар у трансферно возило; трансфер возило напушта трансфер станицу за неколико сати;

дозвољено је постављање контејнера за рециклабилне компоненте; дозвољено је одређивање простора за отпад који ће грађани доносити.

У зависности од величине насеља, броја становника који гравитира изабраној локацији, са дефинисаном организацијом и потребном опремом, дозвољено је: формирање сортирне станице (сабирне, сакупљачке станице); формирање рециклажних дворишта; формирање рециклажних острва.

2.1.3. Правила уређења и изградње мреже и објеката инфраструктуре

2.1.3.1. Саобраћајни објекти и површине

Ширина појаса регулације саобраћајница

Појас регулације јесте простор дефинисан границом грађења јавног пута, унутар кога се изводе грађевински захвати приликом изградње, реконструкције и одржавања јавног пута. Просторним планом утврђује се оријентациона ширина путног појаса регулације за:

- државни пут I реда ширине 25,0 m;
- државни пут II реда ширине 15,0 m;
- општински пут ширине 5,0 m;
- стамбене улице 5,0 m;
- колски пролаз 4,0 m; и
- пешачке стазе 1,5 m .

Препоручују се следећи обострани заштитни појасеви траса и објеката постојећих и планираних коридора саобраћајне инфраструктуре на подручју Просторног плана:

- 1) непосредни заштитни појас – простор заштитног појаса од ивице земљишног појаса пута ширине 20 m за државни пут I реда, 10 m за државни пут II реда, 5 m за јавни општински и некатегорисан пут; и
- 2) појас контролисана изградње – простор контролисана изградње се пружа од границе непосредног заштитног појаса ширине 20 m за државни пут I реда, 10 m за државни пут II реда и 5 m за јавни општински пут.

Сви путеви утврђени Просторним планом су јавни путеви и морају се пројектовати по прописима за јавне путеве и уз примену одговарајућих стандарда на основу Закона о јавним путевима. Процедура израде и усвајања пројеката, као и само грађење саобраћајне инфраструктуре, мора се спроводити у свему према важећој законској регулативи. Процедуре и акције на пројектовању и грађењу саобраћајне инфраструктуре, инсталација техничке инфраструктуре и регулација водотокова, морају се обједињавати. Изградња и реконструкција саобраћајне инфраструктуре вршиће се у складу са следећим правилима:

Друмски саобраћај

На основу Закона о јавним путевима мрежу путева неког простора чине јавни путеви и некатегорисани путеви. Јавни путеви чине категорисану путну мрежу и деле се на државне путеве I реда, државне путеве II реда, општинске путеве и улице.

Јавни путеви се морају градити тако да имају најмање две саобраћајне траке. Изузетно, уз уважавање постојећег стања, високе трошкове израде планске и пројектне документације за изградњу-проширење општинских путева, трошкова прибављања земљишта и саме изградње-проширења општинских путева, при чему се морају посебно уважавати правила струке у погледу минималне ширине коловоза, минималног растојања ниша за мимоилажење возила из супротних смерова и минималних полупречника хоризонталних и вертикалних кривина. Улице се морају планирати са тротоаром, уз дозвољену фазну-одвојену изградњу коловоза и тротоара. Ширина и број коловозних трака дефинисане су категоријом пута.

Ширина коловоза на државним путевима I реда ван насеља је минимално 7,10 m (укључујући ивичне траке од 2x0,30 m), а на постојећим и планираним државним путевима II реда је минимално 7,10 m (укључујући ивичне траке од 2x0,30 m).

Општински путеви повезују поједине делове Општине са центрима и зонама активности или становања. То су саобраћајни потези намењени јавном и индивидуалном путничком саобраћају. Ширина коловоза на општинским путевима је минимално 5,50 m уз дозвољене изузетке под напред наведеним условима постојећег стања.

У зонама насеља се морају предвидети мере заштите које подразумевају изградњу „зелених зидова“, који би апсорбовали највећи део буке. У ту сврху предлаже се формирање дрвореда који би поред основне функције имали и афирмативан визуални ефекат. Ограде, дрвеће и засади поред јавних путева требало би подизати тако да не ометају прегледност јавног пута и не угрожавају безбедност одвијања саобраћаја.

Сходно члану 28. Закона о јавним путевима („Сл. Гласник РС“ бр. 101/05) у заштитном појасу поред јавног пута ван насеља забрањена је изградња грађевинских или других објеката, као и постављање постројења, уређаја и инсталација, осим изградње саобраћајних површина пратећих садржаја јавног пута, као и постројења, уређаја и инсталација који служе потребама јавног пута и саобраћаја на јавном путу.

Пратећи објекти морају да задовољавају хигијенско-техничке захтеве и др. Прикључивање прилазног на јавни пут врши се првенствено његовим повезивањем са другим прилазним или некатегорисаним путем који је већ прикључен на јавни пут, а на подручјима на којима ово није могуће прикључивање прилазног пута врши се непосредно на јавни пут и то првенствено на пут нижег реда.

За саобраћајни прикључак комерцијалних објеката (бензинске станице, пословног комплекса, итд.) на ДП I реда, предвидети траке за успорење/убрзање. Повезивање појединачних локација (стамбени, стамбено-пословни објекти и др.) на државне путеве условљава се изградњом паралелног једносмерног сервисног пута, са минимум 1,5 m широким разделним појасом од ДП I реда, који ће повезивати локације дуж путног правца. Уколико се сервисни пут предвиђа у залеђу локација, прикључење на државни пут предвидети на довољно великом растојању да се не омета одвијање саобраћаја на истом.

Земљани пут који се укршта или прикључује на јавни пут, мора се изградити са тврдом подлогом или са истим коловозним застором као и јавни пут са којим се укршта, односно на који се прикључује, у ширини од најмање 5 m и у дужини од најмање 40 m за ДП I реда, 20 m за ДП II реда и 10 m за општински пут, рачунајући од ивице коловоза јавног пута.

Ради заштите путева од спирања и одроњавања, потребно је, ако природа земљишта допушта, да косине усека, засека и насипа, као и друге косине у путном земљишту буду озелењене травом, шибљем и другим растињем које не угрожава прегледност пута.

Дуж свих путева потребно је обезбедити инфраструктуру за прикупљање и контролисано одвођење атмосферских вода, са уграђеним сепараторима нафтних деривата на државним путевима који залазе у заштитне зоне водоизворишта.

Рекламне табле и панои, ознаке којима се обележавају туристички објекти, натписи којима се обележавају културно-историјски споменици и спомен обележја и други слични објекти, могу се постављати поред државних путева, на удаљености од 7 m од ивице коловоза, односно поред општинског пута на удаљености од 5 m од ивице коловоза.

Генералним регулационим решењем за Лебане дефинисане су регулационе ширине за градске магистрале (18-26 метара), градске саобраћајнице (13-22 метра), сабирне саобраћајнице (8,2-18 метара), остале саобраћајнице (минимално 8,2 метра), тротоари и пешачке стазе (минимално 1,60 метара).

Попречни профил градских улица садржи коловоз са траком по смеру и обостране тротоаре. Минимални попречни профил градских саобраћајница I реда састоји се од две саобраћајне траке ширине 3,0 m и обострано вођених тротоара минималне ширине 2,0 m. Минимални попречни профил градских саобраћајница II реда састоји се од две саобраћајне траке минималне ширине 2,75 m и обострано вођених тротоара минималне ширине 1,5 m. Одступања у односу на минимални профил су дозвољена у специфичним

случајевима затеченог стања, амбијенталне целине и сл. Шире регулационе мере ових саобраћајница омогућавају организовање паркинг површина ван коловоза и формирање једностраних или обостраних дрвореда. У зависности од саобраћајног оптерећења, укрштања градских улица остварују се денivelисано или у нивоу са семафорском или уређеном вертикалном и хоризонталном сигнализацијом.

Делови примарне путне мреже који су истовремено и улице у насељу, могу се на захтев надлежног органа Општине, разрадом кроз одговарајућу урбанистичку и техничку документацију, изградити као улица са елементима који одговарају потребама насеља (ширим коловозом, тротоарима и сл.) као и са путним објектима који одговарају потребама насеља. Уколико постоји могућност потребно је предвидети шири регулациони појас саобраћајница, како би се обезбедиле ивичне разделне траке са зеленилом, бицикличке стазе и сл. Уколико то није могуће, бицикличке стазе се могу водити у јединственом попречном профилу са саобраћајницом нижег ранга од аутопута.

Код интервенција које имају за циљ проширење саобраћајница неопходна је израда урбанистичког плана. Реконструкција делова путне мреже мора обухватити све елементе попречног профила.

На предлог Општине или превозника који обавља линијски превоз путника на државном путу може се изградити аутобуско стајалиште уз сагласност Јавног предузећа које управља државним путем. Саобраћајна површина аутобуског стајалишта на јавном путу, осим улице, мора се изградити ван коловоза.

Поред обавезних услова од надлежних институција, за све радове на изградњи и реконструкцији саобраћајне инфраструктуре на подручју Плана потребно је прибавити услове заштите природе и културних добара од надлежних институција, као и сагласност ресорног министарства на одговарајуће студије процене утицаја на животну средину.

Однос путне и комуналне инфраструктуре

Минимално растојање крајње тачке попречног профила државних путева (ножице усека или насипа или спољне ивице одводног канала) од инсталација водоводне, канализационе, електроенергетске, телекомуникационе и остале инфраструктуре је 3,0 m. Укрштање свих врста водова комуналне инфраструктуре са државним путем изван насеља се изводи механичким подбушивањем. Кабл/цев комуналне инфраструктуре полаже се у бетонску или пластичну цев увучену у хоризонтално избушен отвор, тако да је могућа замена кабла без раскопавања пута. Заштитна цев мора бити постављена на целој дужини између крајњих тачака попречног профила пута, увећана за по 3,00 метра са сваке стране. Минимална дубина горње коте заштитне цеви испод путног канала за одводњавање (постојећег или планираног) од коте дна канала до горње коте заштитне цеви износи 1,00 метар. Вертикално растојање од најниже горње коте коловоза до горње коте заштитне цеви износи 1,35 – 1,50 m.

Саобраћајни објекти

Станице за снабдевање горивом се планирају у категорији малих објеката са 3-4 точиона места и до 3.000 t претовара годишње. Неопходно је омогућити претакање свих врста горива. На појединим објектима обезбедити услове за претакање ауто гаса.

Детаљније локације будућих станица за снабдевање горивом морају се планирати у складу са противпожарним прописима и условима које утврђују надлежни органи у области саобраћаја, животне средине, водопривреде и санитарне заштите. Свака конкретна локација мора бити обрађена елаборатом који обавезно садржи анализу утицаја на безбедност и функцију саобраћаја, загађење ваздуха, воде и земљишта, појаву буке и вибрација, као и мере које треба предузети за спречавање и смањење штетних утицаја.

Пратећи путни објекти као што су станице за снабдевање горивом, сервиси за путничка возила и аутобусе и сл. морају да задовољавају хигијенско-техничке захтеве (неометан прилаз, противпожарна заштита) и др.

Стационарни саобраћај

Површине намењене за паркирање се организују пре свега у оквиру насељских групација и туристичких локалитета. Паркинг простори морају бити одвојени од коловозне површине и изграђени са тврдом подлогом. Паркинг простор уз туристичке локалитете обавезно мора садржати и уређен простор за задржавање људи који је опремљен клупама, столовима, кантама за отпатке и информационим таблама. Грађевински радови на терену морају се изводити тако да коначно уређена површина буде у складу са пејзажним карактеристикама и другим амбијенталним вредностима.

Туристички капацитети у приватним објектима (за тип сеоског туризма) и индивидуална домаћинства захтеве за паркирањем морају имати решен у посебно организованим јавним паркинг просторима.

Подлоге паркиралишта у конструктивном погледу могу бити макадамске, асфалтне, разне врсте поплочања (камен, бехатон плоче, бетон-трава плоче, итд.) у складу са наменом простора где се граде. Као пратеће објекте јавних паркинга треба обезбедити у складу са могућностима јавну чесму и тоалет. Потребне капацитете паркинг простора одређивати према следећем оквирном нормативу:

НАМЕНА:	1 ПМ на:
Становање	1 стан
Пословање и администрација	100 m ² БРГП
Хотел	60% од броја смеш.јединица
Тржни центри	100 m ² БРГП
Хотел - апратманског типа	60% од броја смеш.јединица
Ресторани и кафане	4-8 столица
Дом здравља	20-25% запослених
Спортски објекти	30 гледалаца
Школе	10% од броја запослених
Биоскоп, дом културе	30 седишта
Банке, поште	50 m ² БРГП
Производно-прерађивачки објекти	8 запослених

Нормативи за димензионисање паркинг простора

Димензије паркинг места за паркирања дате су у следећој табели:

Тип возила	α°	А	В
Путнички аутомобил	0	5,50	2,0
	30	4,30	2,20
	45	5,00	2,30
	60	5,30	2,30
	90	4,80	2,30
Аутобус	0	16,0	3,00
	45	10,60	4,00
	60	12,00	4,00
	90	12,00	4,50

Димензије паркинг места

Димензије паркинг места за особе са инвалидитетом за случај управног паркирања износи 3,70x5,00 m, односно на ширину паркинг места од 2,2 m додаје се простор за инвалидска колица, ширине 1,5 m. Код два суседна паркинг места може се дозволити да користе исти простор за инвалидска колица, односно да ширина два суседна места за особе са инвалидитетом износи 5,90 m (2,20 + 1,50 + 2,20). За лица са посебним потребама мора се обезбедити најмање 5% од укупног броја ПМ.

При изради пројектне документације за паркинг места и тротоаре морају се предвидети укошени ивичњаци нагиба највише 10% и ширине најмање 1,20 m за силазак колица са тротоара на коловоз. Истоветне рампе морају се предвидети и у раскрсницама, односно на свим местима где је неопходно да се прелази са тротоара на коловоз или обрнуто.

Пешачки и бициклички саобраћај

Површине намењене за кретање пешака (стазе и тротоари) су саставни елемент попречног профила свих градских саобраћајница. Оне се обавезно физички издвајају у посебне површине које су заштићене од осталих видова моторног саобраћаја, изузев код интегрисаних улица. Ширина тротоара зависи од намене и атрактивности околног простора и интензитета пешачких токова. Минимална ширина тротоара за кретање пешака је 1,5 m, а за кретање инвалида са помагалима 3,0 m.

Новопланиране бицикличке трасе се могу водити заједно са моторним саобраћајем у улицама нижег ранга од аутопута, заједно са пешацима и издвојено од другог саобраћаја. Уколико је обим моторног и пешачког саобраћаја такав да може угрозити безбедност, потребно је бициклички саобраћај издвојити у посебне стазе. Основна правила трасирања бицикличких стаза су: користити мирне (стамбене) улице, избегавати улице са неповољним нагибима, трасе полагасти кроз озелењене зоне, трасама повезивати стамбене зоне, зоне рекреације и централних активности и у зонама атракције планирати просторе за паркирање бицикла. Као посебне, бицикличке стазе се трасирају ободом шумљених области, кроз шумљене области и преко ливада. Подлога мора омогућити несметано коришћење стаза током већег дела године. Препоручује се асфалт, макадам, камена стаза. Минимална ширина једносмерне бицикличке стазе је 1,25m, а двосмерне 2,5m.

Пешачке и бицикличке стазе потребно је изградити са високим хладовитим зеленилом, надстрешницама, са уређеним ватриштима и одмориштима у чијој изградњи треба да се користе природни материјали (дрво, камен и сл.).

2.1.3.2. Правила уређења водопривредне и хидро-техничке инфраструктуре**Правила уређења водопривредне инфраструктуре**

ВОДОПРИВРЕДА		
ОБЈЕКАТ / МРЕЖА	ЗАШТИТНИ ПОЈАС / ЗОНА	МОГУЋНОСТ ИЗГРАДЊЕ / ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА
Извориште подземних вода	На основу хидрогеолошких карактеристика терена и могућег хазарда, дефинисати заштитну зону изворишта	Изградња објеката и инфраструктуре условљена је режимом заштите изворишта (Примењује се Закон о водама, "Сл.лист РС" бр.30/10 и Правилник о начину одређивања и одржавања зона санитарне заштите изворишта водоснабдевања, "Сл.лист РС" бр.92/2008)
Извориште површинских вода	На основу хидрогеолошких карактеристика терена и могућег хазарда, дефинисати заштитну зону изворишта	
Магистрални водовод	Појас заштите око главних цевовода износи са сваке стране по 2,5m	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°
Постројење за пречишћавање отпадних вода привредних зона	Лоцирано у оквиру привредних зона. Заштитна зона је површина парцеле на којој је објекат	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња инфраструктуре у близини условљена је режимом заштите и коришћења ППОВ (Примењује се Закон о водама, "Сл.лист РС" бр.30/1)

Општинска канализација	Са сваке стране габаритно око цевовода и колектора 1,5m	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална укрштања са осталом инфраструктуром обавити по важећим прописима и нормативима, уз обострану заштиту и под углом од 90°
Водно земљиште	Дефинисана површина представља заштићену зону	За евентуалне активности на овим површинама обавезна је сагласност и надзор ЈВП "Србијаводе"
Земљиште које се не брани од поплава (плављени терени)	Дефинисана површина представља природну заштићену зону	Забрањена је изградња стамбених, угоститељских и производних објеката, а евентуална изградња мреже инфраструктуре на плављеном терену и у близини условљена је режимом заштите и коришћења (Примењује се Закон о водама, "Сл.лист РС" бр.30/1) За евентуалне активности на овим површинама обавезна је сагласност и надзор ЈВП "Србијаводе"

Правила уређења хидротехничке инфраструктуре

- Водовод се трасира једном страном коловоза, супротном од фекалне канализације, на одстојању 1,0 м од ивичњака.
- Атмосферску канализацију трасирати осовином коловоза или изузетно због постојећих инсталација или попречних падова коловоза, једном страном коловоза на одстојању 1,0 м, од ивичњака, у ком случају је фекална канализација трасирана осовином.
- Хоризонтално растојање између водоводних и канализационих цеви и зграда, дрвореда и других објеката, не сме бити мање од 2,5 м.
- Растојање водоводних цеви од осталих инсталација (електро, телефонски каблови КДС) при укрштању не сме бити мање од 0,5 м.
- При укрштању тежити да водоводне цеви буду изнад канализационих а испод електричних каблова.
- Уколико није могуће траса у оквиру регулације саобраћајнице, водовод или канализацију водити границом катастарских парцела уз сагласност оба корисника међних парцела.
- На прелазу преко водотока и канала тежити да водоводне цеви буду изнад корита. У изузетним случајевима (прелаз испод реке, канала, саобраћајница и сл.) цеви се морају водити у заштићеној челичној цеви.
- Минимална дубина укопавања цеви водовода и канализације је 1,0 м од врха цеви до коте терена, а падови према техничким прописима у зависности од пречника цеви.
- Минимално растојање ближе ивице цеви до темеља објекта је 1,5 м.
- Минимално дозвољено растојање при паралелном вођењу са другим инсталацијама, износи:
 - међусобно водовод и канализација 0,4 м;
 - до електричних каблова 0,5 м; и
 - до телефонских каблова 0,5 м.
- Минимални пречник водоводне цеви треба да буде Ø 100 мм због противпожарне заштите објеката. Водоводну мрежу градити у прстенастом систему.
- Кроз ревизионе шахте и друге објекте канализације није дозвољен пролаз водоводних цеви.
- За одвођење атмосферских вода на подручју урбаног насеља Лебане предвиђа се изградња атмосферске канализације - сепаратни систем канализације.
- За одвођење атмосферских вода са површина улица и тргова, постављају се сливници са таложницима. Растојање сливника је 50-100м за мале падове саобраћајница,

- односно око 30м за саобраћајнице са великим нагибом.
- Уколико су површине асфалта зауљене (у оквиру бензинских станица, индустријских локација и сл.), обавезно је предвидети изградњу сепаратора уља и масти пре испуштања атмосферских вода или вода од прања платоа у атмосферску канализацију. Димензије сепаратора зависе од зауљене површине локације и утврђују се у складу са прописима из ове области.
 - На канализационој мрежи до сваког рачвања, промене правца у хоризонталном и вертикалном смислу, промене пречника цеви, као и на правим деоницама на одстојању приближно 50 м, постављају се ревизиони силази.
 - Црпне станице за воду и за канализацију постављају се у непосредној близини саобраћајница, на грађевинској парцели предвиђеној само за те сврхе.
 - Габарити црпних станица одређују се у зависности од протока садржаја, капацитета, типа и броја пумпи. Величина грађевинске парцеле за станице одређује се у зависности од зона заштите и обезбеђује се ограђивањем.
 - Зона непосредне заштите око резервоара, црпних станица, инсталација за поправак квалитета воде, комора за прекид притиска и дубоко бушених бунара, обухвата најмање 10 м од објекта.
 - Зона непосредне заштите се обезбеђује ограђивањем и може се користити само као сенокос.
 - Појас заштите око главних цевовода износи најмање по 2,5 м, од спољне ивице цеви. У појасу заштите није дозвољена изградња објеката, ни вршење радњи које могу загадити воду или угрозити стабилност цевовода.
 - У деловима града где постоји изграђена фекална канализација, објекти се морају прикључити на њу у складу са техничким условима надлежног комуналног предузећа.
 - У сеоским насељима која нису прикључена на мрежу градске канализације може се вршити изградња независних канализационих система са испуштањем воде у водотокове, уз обавезно претходно пречишћавање према водопривредним условима.
 - Уколико у близини објеката не постоји изграђена фекална канализација, отпадне воде из објекта прикључују се у водонепропусне јаме како би се спречило истицање отпадног садржаја у подземне воде. Учесталост пражњења јаме од стране надлежне организације врши се по потреби, а најмање једном у месец дана, на основу уговора о одржавању и пражњењу.
 - Положај санитарних уређаја (сливници, нужници и др.) не може бити испод коте нивелете улица, ради заштите објеката од успора фекалне канализације из улучне мреже. Наведене уређаје уграђује корисник и они су саставни део кућних инсталација а евентуалне штете на објекту сноси власник, односно корисник.
 - Постављање подземних инсталација водовода и канализације испод зелених површина врши се на растојању од минимално 2,0 м, од постојећег засада, а уз одобрење општинског органа за раскопавање и обавезу враћања површине у првобитно стање.
 - Уколико у близини објеката не постоји улична атмосферска канализација, прикупљене атмосферске воде са локације могу се упустити у отворене канале поред саобраћајница или у затрављене површине у оквиру локације, али никако према суседним парцелама или објектима на њима.
 - Градско насеље Лебане штити се од поплава за прописани ранг вода, а други објекти и површине у складу са воропривредном основом. Пројекте регулације река радити у функцији заштите обала.
 - У инундационом подручју је забрањена свака градња, осим водопривредних објеката и спортских терена без ограда и трибина (партнери објекти).
 - Грађевинска линија објеката високоградње од ивице регулисаног корита за велику воду је на удаљености минимално од 3м. Дозвољава се изградња саобраћајница, приступних путева, пешачких и бицикличких стаза и на мањој удаљености а у неким случајевима и по круни одбрамбеног насипа, али уз претходне услове и сагласност надлежног водопривредног предузећа.
 - Сви индустријски објекти морају имати предтретман пречишћавања технолошке воде пре испуштања у градску канализацију.

2.1.3.3. Правила уређења и изградње енергетске инфраструктуре

2.1.3.3.1. Електроенергетска инфраструктура

Електроенергетски објекти, као и објекти у близини истих, могу се градити уз поштовање важећих прописа, одговарајућих техничких препорука ЕД Србије и техничких услова ЕМС-а и надлежне електродистрибуције.

Заштитни коридори за надземне водове, у коме није дозвољена изградња друге врсте објеката, износе:

- 5m за далеководе до 10(20)kV,
- 10m за далеководе до 35kV,
- 25m за далеководе до 110kV,
- 30m за далеководе до 220kV,
- 40m за далеководе до 400kV, рачунато обострано од хоризонталне пројекције далековода.

При томе се морају поштовати услови дефинисани правилницима:

- Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних електроенергетских водова називног напона од 1kV до 400kV ("Службени лист СФРЈ" бр.65/88 и "Службени лист СРЈ" бр.18/92);
- Правилником о техничким нормативима за изградњу надземних нисконапонских водова ("Службени лист СФРЈ" бр.6/92);
- Надземни водови називног напона изнад 35kV морају се штитити од атмосферских пражњења сагласно Правилнику о техничким нормативима за заштиту од атмосферског пражњења ("Службени лист СРЈ" бр.11/96).

Електроенергетски кабловски водови могу се полагати уз услов да су обезбеђени потребни минимални размаци од других врста инсталација и објеката и они износе:

- 0,4m од цеви водовода и канализације,
- 0,5m од телекомуникационих каблова,
- 0,6m од спољне ивице канала за топловод,
- 0,8m од гасовода у насељу,
- 1,2m од гасовода ван насеља.

Ако се потребни размаци не могу постићи, кабл се полаже у заштитну цев дужине најмање 2m са обе стране места укрштања или целом дужином код паралелног вођења, при чему најмањи размак не може бити мањи од 0,3m.

Није дозвољено паралелно вођење енергетског кабла изнад или испод гасовода, топловода и цеви водовода и канализације.

Код укрштања енергетског кабла са телекомуникационим каблом, енергетски кабал се полаже испод, а угао укрштања треба да је најмање 30°, што ближе 90°.

На прелазу преко саобраћајница, енергетски кабал се полаже кроз заштитну цев на дубини минимално 0,8m испод површине коловоза.

Ближе одредбе о избору и полагању енергетских кабловских водова су дефинисане техничком препоруком ЕД Србије бр.3.

Трафо станице средњег напона треба градити према условима надлежне електродистрибуције, уз поштовање важећих прописа за ову врсту објеката, и то према:

- Правилнику о техничким нормативима за заштиту нисконапонских мрежа и припадајућих трафо станица ("Службени лист СФРЈ" бр.13/87 и "Службени лист СРЈ" бр.37/95);
- Правилнику о техничким нормативима за заштиту електроенергетских постројења и уређаја од пожара ("Службени лист СФРЈ" бр.74/90);
- Техничкој препоруци ЕД Србије бр.Т.Р1 за типске дистрибутивне ТС 10/0,4kV и 20/0,4kV;
- Техничкој препоруци ЕД Србије бр.12 за типске дистрибутивне ТС 110/x и 35/10kV.

Прикључење објеката на електроенергетску мрежу, врши се на основу техничких услова надлежне електродистрибуције и сагласно одредбама техничке препоруке ЕД Србије бр.13, "Прикључци на нисконапонску мрежу и електричне инсталације у зградама".

Изградња објеката се може вршити на основу прибављених решења и дозвола од надлежних органа према одредбама "Закона о планирању и изградњи" ("Службени гласник РС" бр.72/2009).

2.1.3.3.2. Термоенергетска инфраструктура

Гасна инфраструктура

Код израде техничке документације магистралне и дистрибутивне гасоводне мреже, у свему се придржавати:

- Правилника о техничким условима и нормативима за безбедан транспорт течних и гасовитих угљоводоника магистралним нафтоводима и гасоводима и нафтоводима и гасоводима за међународни транспорт («Службени лист СФРЈ», број 26/85);
 - Правилника о техничким нормативима за пројектовање и полагање дистрибутивног гасовода од полиетиленских цеви за радни притисак од 4 бара («Службени лист СРЈ», број 20/92),
 - Правилника о техничким нормативима за кућни гасни прикључак за радни притисак од 4 бара («Службени лист СРЈ», број 20/92).
- Магистрални гасовод се поставља изван насељеног места, а у појасу од по 30 m обострано у односу на осу гасовода, забрањено је градити стамбене и пословне објекте.
 - За локацију ГМРС треба формирати грађевинску парцелу (оријентационо 30x40m) са приступним путем, на јавну, саобраћајну путну мрежу.
 - Дистрибутивним гасоводом сматра се гасовод од полиетиленских цеви за развод гаса радног притиска до 4 бара, који полази непосредно иза излазног запорног затварача на прикључном шахту или мернорегулационе станице, а завршава се запорним цевним затварачем потрошача.
 - Дистрибутивни гасовод се мора трасирати да не угрожава постојеће или планиране намене коришћења земљишта, да се поштују прописи који се односе на другу инфраструктуру, као и прописи о геолошким особинама тла.
 - Приликом извођења радова на изградњи гасоводне мреже, у исти ров ће се полагати и полиетиленске цеви за накнадно удубавање оптичког кабла ради формирања вишенаменске телекомуникационе мреже (БХТКМ) за даљинску контролу и мерење трошења гаса сваког појединог потрошача.
 - По правилу, дистрибутивни гасовод полагати у оквиру регулационих зона саобраћајница и слободних зелених површина и тротоара.
 - Да би се осигурало непрекидно и безбедно снабдевање потрошача природним гасом, уз могућност искључења појединих потрошача, а да се остали нормално снабдевају, мрежу планирати у облику затворених, међусобно повезаних прстенова око појединих група потрошача.

2.1.3.4. Телекомуникациона инфраструктура

Приликом извођења телекомуникационе мреже и објеката у оквиру ње, потребно је придржавати се следећих правила:

- Дубина полагања мреже треба да буде минимум 0,8 m;
- Целокупна ТТ мрежа мора да буде каблирана, све до телефонских извода;
- Растојање планираних каблова од остале постојеће инфраструктуре одређује се према прибављеним условима, а од планиране инфраструктуре према важећим прописима;
- ТТ мрежу постављати у зеленим површинама поред тротоара и коловоза или испод тротоара, на растојању најмање 0,5 m од регулационе линије,

- При укрштању са саобраћајницом, кабл мора бити полаган у заштитну цев, а угао укрштања треба да буде 90°;
- При паралелном вођењу са електроенергетским кабловима, најмање растојање мора бити 0,5m за каблове напона 1 kV, 10kV и 20kV, односно 1m за каблове напона 35 kV;
- При паралелном вођењу са цевима остале инфратструктуре (водовода, канализације, гасовода и топловода), најмање растојање мора да је 0,5 m, док угао укрштања треба да је 90°;
- Телекомуникациону мрежу обавезно градити искључиво на основу главних пројеката у складу са важећим законским прописима;
- Телекомуникациони каблови који служе искључиво за потребе електродистрибуције могу да се полажу у исти ров са енергетским кабловима, на најмањем размаку који се прорачуном покаже задовољавајући, али да не буде мањи од 0,2 m;
- Уопштено, код паралелног вођења и укрштања телекомуникационих каблова са другим инфраструктурним објектима, неопходно је у свему се придржавати техничких прописа и норматива који регулишу ову материју;
- Базне станице градити по техничким препорукама и стандардима Телеком Србија и осталих оператера, тако да се непосредни простор око антенског стуба ограда (20-30m²) и спречи блиска изградња која ће смањити ефикасност функционисања (умањити и спречити сигнал).

2.1.4. Правила уређења и изградње у зонама заштите

2.1.4.1. Правила уређења у зонама заштите природних добара

Опште и посебне мере заштите предложене Студијом о заштити (Завод за заштиту природе, 2002.) установљавају тростепени систем заштите природних вредности Радана, а на подручју Лебана се утврђују II и III степен заштите. До стицања статуса природног добра, према РПП Јужног Поморавља, установљава се режим коришћења простора који одговара режиму заштите III степена.

Режим II степена заштите

У оквиру граница са режимом II степена заштите Законом је утврђено „ограничено и строго контролисано коришћење природних богатстава док се активности у простору могу вршити у мери која омогућава унапређење стања и презентацију природног добра без последица по његове примарне вредности“.

Режим II степена заштите обухвата оне делове заштићеног подручја где је за очување изворних природних вредности потребно предузимати посебне мере унапређивања, тј. За које је потребно веће учешће човека ради обезбеђења услова за опстанак и унапређење природних вредности. Поред мера предвиђених за режим заштите III степена, на подручју са режимом II степена заштите примењују се још и следеће мере забране:

- градња стамбених и викенд објеката осим стамбених и помоћних објеката у оквиру постојећих пољопривредних домаћинстава и грађевинских парцела;
- лов, осим оног дозвољеног по ловној основи, укључујући и ловни туризам;
- чиста сеча и крчење шума, односно, сва непланска коришћења дрвне масе у односу на циљеве и принципе газдовања шумама;
- садња, засејавање и насељавање врста биљака и животиња страних за природни живи свет овог подручја;
- испаша у шумама и испаша на пашњачким површинама у државном власништву;
- преоравање природних ливада и пашњака;
- просецање нових јавних путева, осим у функцији ревитализације и економског развоја подручја;
- складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала ван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајских ђубрива;
- руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађење земљишта и вода.

На подручју заштићене околине непокретног културног добра «Царичин град» примењују се мере и услови заштите утврђене актима о заштити овог подручја.

Режим III степена заштите

У режиму III степена заштите утврђује се селективно и ограничено коришћење природних богатстава и контролисана интервенције и активности у простору, уколико су усклађене са функцијама заштићеног природног добра, или су везане за наслеђене традиционалне облике обављања привредних делатности и становања, укључујући и туристичку изградњу.

На подручју режима III степена заштите забрањује се:

- Изградња индустријских и других објеката чији рад и постојање могу изазвати неповољне промене животне средине, живог света, лепоте предела, културних добара и његове околине;
- Градња стамбених, економских и помоћних објеката пољопривредних домаћинстава и викенд објеката изван грађевинских подручја утврђених посебним планским и урбанистичким документима, односно градња објеката пољопривредних домаћинстава изван постојећих грађевинских парцела до доношења тих докумената;
- Експлоатација минералних сировина;
- Разградња и други видови уништавања објеката који по архитектонско-грађевинским одликама и времену настанка и намаени представљају споменике народног градитељства;
- Уништавање врста биљака и животиња посебно заштићених као природне реткости;
- Преоравање земљишта, крчење и сеча шума и обављање других радњи на местима и на начин који могу изазвати процесе јаке и ексцесивне водне ерозије и неповољне промене предела;
- Складиштење, одлагање и бацање смећа и отпадних материјала ван места одређених за ту намену, као и нерегулисано одлагање стајског ђубрета;
- Руковање отровним хемијским материјама и нафтним дериватима на начин који може проузроковати загађивање земљишта и вода.

2.1.4.2. Правила уређења у зонама заштите културних добара

За *утврђена непокретна културна добра и добра која уживају предходну заштиту*, утврђују се правила за извођење радова на културном добру и његовој заштићеној околини.

Зона I степена заштите (обухвата културно добро и припадајућу парцелу) са режимом строго контролисана изградње и уређења простора; забрањује се изградња која није у функцији заштите и презентације културног добра; дозвољава се коришћење и одржавање објекта и радови реконструкције, уређивање земљишта и инфраструктурно опремање према условима надлежног Завода; пољопривредно земљиште се може користити на начин који је у складу са условима заштите и презентације културног добра.

Зона II степена заштите (обухвата непосредну околину културног добра – суседне парцеле) са режимом ограничене изградње и уређења простора; штити културно добро од утицаја околине и доприноси презентацији културног добра; дозвољава се одржавање и реконструкција постојећих објеката, изузетно и изградња нових објеката, саобраћајног приступа и платоа за посетиоце са пратећим садржајима за презентацију културног добра у складу са условима надлежног Завода; земљиште се користи на начин који је у складу са условима заштите и презентације културног добра.

Зона III степена заштите (обухвата ширу околину културног добра, као амбијенталну целину) са режимом контролисана изградње и уређења простора; дозвољава се изградња објеката, уређење и инфраструктурно опремање, као и развој делатности у складу са заштитом и презентацијом културног добра; може се дозволити и промена намене земљишта уколико није у супротности са очувањем изгледа предела, изградња саобраћајница и приступних путева, уређење шеталишних и туристичко-рекреативних

стаза, изградња стамбених, спортско-рекреативних и туристичких објеката ради подстицања културног, еколошког и руралног туризма.

2.1.4.3. Правила уређења у зонама санитарне заштите акумулације "Кључ"

Имајући у виду **посебну намену** овог подручја, утврђују се **три зоне санитарне заштите** планиране акумулације "Кључ":

I) **зона непосредне заштите** изворишта водоснабдевања (цела акумулација "Кључ" укључујући и врх преградног објекта, приобално подручје акумулације чија ширина износи 10m у хоризонталној пројекцији при највишем нивоу воде у језеру од 450,70 m.n.m. за I фазу изградње бране, а 496,10 m.n.m. за II (коначну) фазу;

II) **ужа зона заштите** - подручје око акумулације чија ширина износи 500m мерено у хоризонталној пројекцији од спољне границе зоне непосредне заштите;

III) **ширу зону заштите** чине већи део слива акумулације, односно планско подручје и мали, планом необухваћени део у АП, за који услови заштите имају исти значај.

Такође, у режиму санитарне заштите су и водотокови на сливу, а утврђују се зоне (појасеви) непосредне заштите надземних притока, које обухватају надземни водоток дуж целог тока и подручје са обе стране водотока у ширини од најмање 10m.

На простору **зоне I** успоставља се режим строге санитарне заштите (строги санитарни надзор и мере техничке заштите).

У **зони непосредне санитарне заштите** не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, и то:

- изградња или употреба објеката и постројења, постављање уређаја, складиштење опреме, коришћење земљишта или вршење друге делатности, осим у функцији водоснабдевања;
- кретање возила која су у функцији водоснабдевања ван за то припремљених саобраћајница, прилаз возилима на моторни погон која нису у функцији водоснабдевања, коришћење пловила на моторни погон, одржавање спортова на води и купање људи и животиња;
- напајање стоке и узгајање рибе ради комерцијалног изловљавања.

На подручју **зоне II** успоставља се режим санитарног надзора и ограничења.

У **ужој зони санитарне заштите** не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, и то:

- изградња или употреба објеката и постројења, коришћење земљишта или вршење друге делатности, осим у функцији водоснабдевања;
- стамбена изградња; изградња и коришћење спортских објеката; изградња и коришћење угоститељских и других објеката за смештај гостију; формирање нових гробаља и проширење капацитета постојећих; камповање, вашари и друга окупљања људи;
- употреба хемијског ђубрива, течног и чврстог стајњака; употреба пестицида, хербицида и инсектицида;
- узгајање, кретање и испаша стоке;
- продубљивање корита и вађење шљунка и песка.

На подручју **зоне III** изворишта успоставља се режим селективног санитарног надзора, посматрања и ограничења.

У **широј зони санитарне заштите** не могу се градити или употребљавати објекти и постројења, користити земљиште или вршити друге делатности, ако то угрожава здравствену исправност воде на изворишту, и то:

- трајно подземно и надземно складиштење опасних материја и материја које се не смеју директно или индиректно уносити у воде;
- производња, превоз и манипулисање опасним материјама и материјама које се не смеју директно или индиректно уносити у воде;

- комерцијално складиштење нафте и нафтних деривата;
- испуштање отпадне воде;
- изградња саобраћајница без канала за одвод атмосферских вода;
- експлоатација минералних сировина;
- неконтролисано депонување комуналног отпада и материјала из којих се могу ослободити загађујуће материје испирањем или цурењем;
- неконтролисано крчење шума; површински и подповршински радови, минирање тла, продор у слој који застире подземну воду и одстрањивање слоја који застире водоносни слој, осим ако ти радови нису у функцији водоснабдевања;
- одржавање ауто и мото трка.

На подручја изван шире зоне заштите изворишта примењују се општа правила заштите у складу са Законом о заштити животне средине.

2.1.5. Услови и мере заштите живота и здравља људи и заштите од пожара, елементарних непогода, техничко-технолошких несрећа и ратних дејстава

Опште мере заштите од елементарних непогода (пожари, поплаве, земљотреси, екстремне падавине и климатски услови и сл.), техничко-технолошких несрећа (хазарди индустријских постројења, инфраструктурних система и сл.) и ратних дејстава односе се на: 1) Коришћење простора у складу са Планом и његовим природним карактеристикама, а у посебним случајевима само на основу предходних студија – избегавање интервенција на већим нагибима терена, у плавним зонама и непосредној околини експлоатације сировина, заштићеним подручјима и сл. 2) Успостављање планског управљања шумама са превентивним мерама и биолошко-техничким мерама против већих штета у случају појаве пожара; формирање заштитних шумских појаса. 3) Планска контрола градње у зони поплавног таласа. 4) Организација и коришћење простора не сме проузроковати велике концентрације становништва; треба подстицати дисперзију становања, насељских функција и привредних делатности. 5) Функционално зонирање изграђеног простора – лоцирање већих привредних зона и објеката на потребној удаљености од зона становања и других објеката са могућом већом концентрацијом становништва (спортски објекти и сл.), рационално лоцирање објеката здравствене заштите, објеката посебне намене, и сл. 6) Успостављање функционалне саобраћајне мреже, са алтернативним правцима и довољном ширином саобраћајница за несметан приступ и пролаз у случају рушевина; измештање транзитног саобраћаја изван градског и других већих и туристичких насеља. 7) Обезбеђивање алтернативног водоснабдевања и очување бунара. 8) Обезбеђивање двоструког напајања електричном енергијом; успостављање мањих енергетских система који могу самостално напајати најважније потрошаче. 9) Обезбеђивање ефикасног система комуникација; 10) У случају ратних дејстава, склањање становништва у насељима се врши у посебним склоништима и ван насеља у рововским заклонима. Изградња нових објеката на растојању мањем од 100 м од противградних станица условљена је прибављањем мишљења РХМЗ.

2.1.6. Посебни услови уређења и изградње површина и објеката јавне намене у складу са стандардима приступачности

Стандарди приступачности су техничке мере и стандарди који омогућавају несметан приступ и кретање јавним објектима особама са инвалидитетом, деци и старим особама. Планирање и пројектовање јавних објеката ускладити према Правилнику о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица ("Службени гласник РС", 18/97).

Ови посебни услови за планирање и пројектовање јавних простора се нарочито односе на објекте за јавно коришћење, и то: здравствене установе, школске и предшколске установе, домове за старе и др. објекте социјалне заштите, рехабилитационе центре, спортске и рекреативне објекте, банке, поште, пословне објекте, саобраћајне терминале,

објекте за потребе државних органа и органа територијалне аутономије и локалне самоуправе и друге објекте јавне намене.

Посебне техничке мере и стандарди се односе на: јавне саобраћајне и пешачке површине, пешачке прелазе, места за паркирање, стајалишта јавног превоза, прилазе до објекта, рампе за пешаке и инвалидска колица, степенице и степеништа, подизне платформе, улазе у зграде и др.

2.2. ПРАВИЛА ГРАЂЕЊА

2.2.1. Општа правила уређења простора и изградње

Објекти могу бити постављени на грађевинској парцели:

- у непрекинутом низу – објекат на парцели додирује обе бочне границе грађевинске парцеле;
- у прекинутом низу – објекат на парцели додирује једну бочну границу грађевинске парцеле;
- као слободностојећи – објекат не додирује ни једну границу грађевинске парцеле;
- као полуатријумски – објекат додирује две суседне или три границе грађевинске парцеле.

Објекти могу бити формиран на грађевинској парцели:

- 1) блоковски – објекат је у једном габариту, а састоји се из једне или више функционалних целина;
- 2) павиљонски – објекат је у два или више посебна габарита, а састоји се из две или више функционалних целина од којих је свака у посебном габариту;
- 3) мешовити – објекат је у два или више посебна габарита, а функционално и обликовно се састоји из делова блоковског и павиљонског типа.

Међусобна удаљеност слободностојећих вишеспратница и објеката који се граде у прекинутом низу износи најмање половину висине вишег објекта. Удаљеност се може смањити на четвртину ако објекти на наспрамним бочним фасадама не садрже отворе на просторијама за становање, атељеима и пословним просторијама. Ова удаљеност не може бити мања од 4,00 м ако један од суседних зидова објекта садржи отворе за дневно осветљење.

Поред ових услова, вишеспратни слободностојећи објекат не може заклањати директно осунчање другом објекту више од половине трајања директног осунчања.

Висина објекта је растојање од нулте коте (кота терена на осовини објекта) до коте слемена (за објекте са косим кровом), односно до коте венца (за објекте са равним кровом).

Осовина објекта је вертикала кроз тежиште основног габарита објекта.

Релативна висина објекта се одређује према другим објектима или ширини регулације.

Релативна висина се одређује кроз следеће односе, и то:

- 1) висина новог објекта мања је од 1,5 регулационе ширине улице, односно од растојања до грађевинске линије наспрамног објекта;
- 2) висина новог објекта са венцем усклађује се са венцем суседног објекта;

Висина објекта је:

- 1) на релативно равном терену – растојање од нулте коте до коте слемена (за објекте са косим кровом), односно венца (за објекте са равним кровом);
- 2) на стрмом терену са нагибом према улици, кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута највише 2,00 м – растојање од нулте коте до коте слемена, односно венца;
- 3) на стрмом терену са нагибом према улици, кад је растојање од нулте коте до коте нивелете јавног или приступног пута веће од 2,00 м – растојање од коте нивелете јавног пута до коте слемена, односно венца умањено за разлику висине преко 2,00м;
- 4) на стрмом терену са нагибом од улице, кад је нулта кота објекта нижа од коте јавног или приступног пута – растојање од коте нивелете пута до коте слемена, односно венца;

5) на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице висина објекта утврђује се применом одговарајућих правила.

Висина објекта који имају индиректну везу са јавним или приступним путем преко приватног пролаза утврђује се у складу са одредбама од тачке 1) до 5).

Кота приземља објекта одређује се у односу на коту нивелете јавног или приступног пута, односно према нултој коти објекта, и то:

- 1) кота приземља нових објеката на равном терену не може бити нижа од коте нивелете јавног или приступног пута;
- 2) кота приземља може бити највише 1,20 м виша од нулте коте;
- 3) за објекте на стрмом терену са нагибом од улице, када је нулта кота нижа од коте нивелете јавног пута, кота приземља може бити највише 1,20 м нижа од коте нивелете од јавног пута;
- 4) за објекте, на стрмом терену са нагибом који прати нагиб саобраћајнице, кота приземља објекта одређује се применом одговарајућих правила;
- 5) за објекте који имају индиректну везу са јавним путем преко приватног пролаза, кота приземља утврђује се актом о урбанистичким условима применом одговарајућих правила;
- 6) за објекте који у приземљу имају нестамбену намену (пословне просторије и др.), кота приземља (улаза у приземље објекта) може бити максимално 0,20м, а изузетно 0,45м виша од коте тротоара (денивелација до 1,20 м савладава се унутар објекта).

Еркери, докати, балкони, конзоле, улазне надстрешнице и други слични грађевински елементи на објекту не могу прелазити у хоризонталној пројекцији грађевинску линију више од 1,20 м, односно регулациону линију више од 0,90 м, и то на делу објекта вишем од 3,00 м од коте терена.

Грађевински елементи на нивоу приземља могу прећи грађевинску линију (рачунајући у хоризонталној пројекцији од основног габарита објекта), и то:

- 1) излози локала – 0,3 м по целој висини, уколико најмања ширина тротоара износи 3,0м;
- 2) излози локала – 0,60 м по целој висини у пешачким зонама;
- 3) транспарентне браварске конзолне надстрешнице у зони приземне етаже – 2,00 м по целој ширини објекта са висином изнад 3,00 м;
- 4) платнене надстрешнице са браварском конструкцијом – 1,00 м од спољне ивице тротоара на висини изнад 3,00 м, а у пешачим зонама према конкретним условима локације;
- 5) конзолне рекламе - 1,20 м на висини изнад 3,00 м.

Грађевински елементи (еркери, докати, балкони, конзоле, улазне надстрешнице без стубова, и сл.) на нивоу првог спрата могу да пређу грађевинску линију (рачунајући од основног габарита објекта), и то:

- 1) на делу објекта према предњем дворишту – 1,20 м, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 50% уличне фасаде изнад приземља;
- 2) на делу објекта према бочном дворишту претежно северне орјентације (најмањег растојања од 1,50 м) – 0,60 м, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља;
- 3) на делу објекта према бочном дворишту претежно јужне орјентације (најмањег растојања од 2,50 м) – 0,90 м, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% бочне фасаде изнад приземља;
- 4) на делу објекта према задњем дворишту (најмањег растојања од задње линије суседне грађевинске парцеле од 5,00м) – 1,20 м, али укупна површина грађевинских елемената не може прећи 30% од задње фасаде изнад приземља.

Отворене спољне степенице могу се постављати уз објекат, према улици, ако је грађевинска линија најмање 3,00 м увучена у односу на регулациону линију и ако савлађују висину до 0,90 м.

Степенице које савлађују висину преко 0,90 м улазе у габарит објекта.

Степенице које се постављају уз бочни или задњи део објекта не могу ометати пролаз и друге функције дворишта.

Грађевински елементи испод коте тротоара – подрумске етаже – могу прећи грађевинску односно регулациону линију, и то:

- 1) стопе темеља и подрумски зидови – 0,15 м до дубине од 2,60 м испод површине тротоара, а испод те дубине 0,50 м;
- 2) шахтови подрумских просторија до нивоа коте тротоара – 1,00 м.

Стопе темеља не могу прелазити границу суседне парцеле.

Висина надзидка стамбене поткровне етаже износи највише 1,60 м рачунајући од коте пода поткровне етаже до коте прелома кровне косине, а одређује се према конкретном случају.

Грађевинске парцеле могу се ограђивати зиданом оградом до висине од 0,90 м рачунајући од коте тротоара или транспарентном оградом до висине од 1,40 м.

Парцеле чија је кота нивелете виша од 0,90 м од суседне, могу се ограђивати транспарентном оградом до висине 1,40 м која се може поставити на подзид чија висина се одређује одговарајућом техничком документацијом.

Зидане и друге врсте ограде постављају се на регулациону линију тако да ограда, стубови ограде и капије буду на грађевинској парцели која се ограђује.

Суседне грађевинске парцеле могу се ограђивати живом зеленом оградом која се сади у осовини границе грађевинске парцеле или транспарентном оградом до висине од 1,40 м, са зиданим делом до висине 0,90 м, која се поставља према катастарском плану и операту, тако да стубови ограде буду на земљишту власника ограде.

Врата и капије на уличној оградни не могу се отворити ван регулационе линије.

Парцела у сеоском насељу може се ограђивати на начин утврђен претходним правилима, а може се преграђивати и у функционалне целине (стамбени део, економски део, економски приступ, стамбени приступ и окућница), али висина унутрашње ограде не може бити већа од висине спољне ограде.

Грађевинске парцеле намењене за изградњу објеката од општег интереса ограђују се на начин утврђен претходним правилима грађења.

Грађевинске парцеле на којима се налазе објекти који представљају непосредну опасност по живот људи, као и грађевинске парцеле посебне намене, ограђују се на начин који одреди надлежни орган.

Грађевинске парцеле на којима се налазе привредни објекти и други објекти у индустријским зонама могу се ограђивати зиданом или транспарентном оградом висине до 2,20 м.

Површинске воде се одводе са парцеле слободним падом према риголама, односно према улици, са најмањим падом од 1,5%.

Површинске воде са једне грађевинске парцеле не могу се усмеравати према другој парцели.

Површинске и друге отпадне воде из економског дворишта у сеоским насељима одводе се регулисано до ђубришне јаме.

Спољни изглед објекта, облик крова, примењени материјали, боје и други елементи могу се утврђивати идејним архитектонским пројектом.

Спољни изглед објекта у урбанистичкој целини посебних културних вредности, усклађује се са конзерваторским условима.

2.2.2. Врста и намена објеката у карактеристичним грађевинским зонама или целинама

Карактеристичне целине у обухвату Просторног плана су:

- Урбани центар Лебане са периурбаном зоном;
- Сеоске зоне у равничарском подручју;
- Сеоске зоне у долинском делу Јабланице;
- Сеоске зоне у побрђу Радана;
- Сеоске зоне у побрђу Гољака и Кукавице;
- Посебно подручје природног добра "Радан";
- Посебно подручје акумулације "Кључ".

Карактеристичне грађевинске зоне у обухвату Просторног плана, са врстом и наменом објеката који се у њима могу градити, су:

1) *Зоне породичне градње и мале густине насељености* - са претежном наменом за породичне стамбене објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане са периурбаном зоном).

Дозвољава се и изградња: породичних стамбено-пословних, пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене и саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину и за које је потребна израда студије о процени утицаја објекта на животну средину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

2) *Опште стамбене зоне (више типова становања) средњих густина насељености* - са претежном наменом за породичне и вишепородичне стамбене објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Дозвољава се и изградња: породичних и вишепородичних стамбено-пословних објеката, пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене и саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

3) *Стамбене зоне градског карактера и опште зоне већих густина насељености* - са претежном наменом за вишепородичне стамбено-пословне објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Дозвољава се и изградња: пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене и саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

4) *Централне урбане и пословне зоне* – са претежном наменом за пословне и јавне објекте (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Дозвољава се и изградња: вишепородичних стамбено-пословних и објеката саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних и индустријских објеката.

5) *Мешовите и индустријске зоне* (у просторној целини урбаног центра Лебане).

а) Мешовите зоне - намењене за стамбене, пословно-производне и јавне објекте; дозвољава се изградња: вишепородичних стамбено-пословних, пословно-производних, јавних и објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на околину; забрањује се изградња: индустријских објеката са техничко-технолошким процесима који производе знатан индустријски отпад и који имају значајан утицај на околину.

б) Индустријске зоне - намењене за индустријске и пословно-производне објекте у функцији индустрије; дозвољава се и изградња: пословно-производних, јавних и објеката саобраћајне, енергетске, комуналне и друге инфраструктуре, чији непосредан и посредан штетан утицај на околину је у дозвољеним границама и који може да се контролише; забрањује се изградња: свих стамбених и других објеката који могу трпети штетан утицај.

6) *Зоне реконструкције и обнове* (у просторној целини урбаног центра Лебане).

Имају карактер постојеће претежне намене. До доношења посебног урбанистичког плана, задржава се постојећа намена грађевинског земљишта.

7) *Сеоске зоне* – са објектима карактеристичним за руралне средине и мале густине насељености (у просторним целинама: долински део Јабланице, побрђе Радана, Гољака

и Кукавице, ван посебних подручја у оквиру природног добра "Радан" и подручја посебне намене акумулације "Кључ", са сеоским насељима и сеоским подручјима ван насеља).

Дозвољава се и изградња: породичних стамбених и стамбено-пословних објеката, економских објеката сеоског домаћинства, пословно-производних објеката пољопривреде, рибарства, шумарства и прерађивачке индустрије у функцији пољопривредне производње, пословних објеката услужних и занатских делатности, објеката јавне намене, комуналних објеката, као и објеката саобраћајне, енергетске, водопривредне, комуналне и друге инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња индустријских објеката са техничко-технолошким процесима који производе знатан индустријски отпад и који имају значајан штетан утицај на околину.

8) *Зоне кућа за одмор* – са објектима кућа за одмор (викенд-кућа), веома мале густине насељености (у просторним целинама: долински део Јабланице, побрђе Радана, Гољака и Кукавице, ван посебних подручја у оквиру природног добра "Радан" и подручја посебне намене акумулације "Кључ").

Дозвољава се и изградња: пословних објеката услужних и занатских делатности као пратеће и допунске намене у функцији туризма, објеката јавне намене у функцији спорта и рекреације, објекти саобраћајне и комуналне инфраструктуре, који немају непосредан и посредан штетан утицај на стамбене функције и околину.

Забрањује се изградња: пољопривредних, индустријских и свих других објеката који имају техничко-технолошки процес.

9) *Посебна подручја и посебни објекти, објекти инфраструктуре и друго*

а) Посебно подручје II степена заштите природе и посебно подручје археолошког локалитета "Царичинј град" са заштићеном околином (у просторној целини природног добра "Радан").

б) Посебно подручје у санитарним зонама заштите (у просторној целини акумулације "Кључ").

в) Инфраструктура – саобраћајна, водопривредна, енергетска, комунална и др.

Врсте и намене објеката који се могу градити под условима утврђеним овим планским документом су:

1. Породични стамбени објекти (објекти за стално становање са највише 4 стамбене јединице);
2. Вишепородични стамбени објекти;
3. Куће за одмор;
4. Јавни објекти (зграде, инфраструктуре и објекти заштите);
5. Привредни објекти (примарне, секундарне и терцијалне делатности);
6. Економски и помоћни објекти сеоских домаћинства;
7. Посебни објекти; и
8. Други објекти, за које грађевинску дозволу издаје општина Лебане.

2.2.3. Услови за формирање грађевинске парцеле

Грађевинска парцела је најмања земљишна јединица на којој се може градити, утврђена регулационом линијом према јавном путу, границама грађевинске парцеле према суседним парцелама и преломним тачкама одређеним геодетским елементима, које се приказују са аналитичко-геодетским елементима за нове грађевинске парцеле.

Најмања или највећа грађевинска парцела за изградњу утврђује се према врсти и типу објеката у новим или изграђеним насељима, односно у планираној или изграђеној зони.

Грађевинска парцела, по могућству, има четвороугаони облик са бочним странама постављеним управно на осовину улице.

Грађевинска парцела треба да има облик који омогућава изградњу објекта у складу са планом, правилима грађења и техничким прописима.

Грађевинска парцела може се делити парцелацијом, односно укрупнити препарцелацијом, према постојећој или планираној изграђености, а применом правила о парцелацији.

Деоба и укрупњавање грађевинске парцеле може се утврдити пројектом парцелације, односно пројектом препарцелације, ако су испуњени услови за примену правила парцелације/препарцелације за новоформиране грађевинске парцеле и правила регулације за објекте из овог плана.

Правила парцелације/препарцелације за породичне стамбене објекте у градском насељу

Најмања грађевинска парцела

Тип породичног стамбеног објекта	Минимална површина парцеле * (м ²)
Слободностојећи	300,00
Двојни	400,00 (2 x 200,00)
Полуатријумски и атријумски	150,00
У непрекинутом низу	150,00
У прекинутом низу	200,00*

*) За породичне стамбене објекте ексклузивног становања (виле, резиденције и сл.) најмања површина парцеле је 200% од датих нумеричких вредности.

За породичне стамбене објекте социјалног становања најмања површина парцеле је 70%.

Највећа грађевинска парцела

Тип породичног стамбеног објекта	Максимална површина грађев. парцеле*(м ²)
Слободностојећи	600,00
Двојни	800,00 (2 x 400,00)
Полуатријумски и атријумски	300,00
У непрекинутом низу	300,00
У прекинутом низу	400,00

*) За породичне стамбене објекте ексклузивног становања (виле, резиденције и сл.) највећа површина парцеле је 200% од датих нумеричких вредности.

За породичне стамбене објекте социјалног становања највећа површина парцеле је 50%.

Најмања ширина фронта грађевинске парцеле

Тип породичног стамбеног објекта	Минимална ширина грађев. парцеле (м)
Слободностојећи	10,00
Двојни	16,00 (2 x 8,00)
У непрекинутом низу	5,00
У прекинутом низу	5,00 – 8,00*

*) За прву и последњу јединицу

Правила парцелације/препарцелације за породичне стамбене објекте у сеоским зонама

Сеоске зоне у равничарском подручју

Најмања грађевинска парцела

Тип сеоског домаћинства	Минимална површина парцеле (м ²)
Непољопривредна	400,00
Мешовита	600,00
Пољопривредна	800,00

Највећа грађевинска парцела

Тип сеоског домаћинства	Максимална површина парцеле (м2)
Непољопривредна	600,00
Мешовита	1200,00
Пољопривредна	2500,00

Највећа површина економског дела грађевинске парцеле

Тип сеоског домаћинства	Максимална површина економског дела парцеле (м2)
Мешовита	800,00
Пољопривредна	2000,00

Најмања ширина фронта за грађевинске парцеле у овим сеоским насељима је 15,00 м.

Сеоске зоне у долинском делу Јабланице**Најмања грађевинска парцела**

Тип сеоског домаћинства	Минимална површина парцеле (м2)
Непољопривредна	300,00
Мешовита	500,00
Пољопривредна	600,00

Највећа грађевинска парцела

Тип сеоског домаћинства	Максимална површина парцеле (м2)
Непољопривредна	600,00
Мешовита	1200,00
Пољопривредна	2500,00

Највећа површина економског дела грађевинске парцеле

Тип сеоског домаћинства	Максимална површина економског дела парцеле (м2)
Мешовита	800,00
Пољопривредна	2000,00

Најмања ширина фронта за грађевинске парцеле износи 12,00 м.

Сеоске зоне у побрђу Радана, Гољака и Кукавице**Најмања грађевинска парцела**

Тип сеоског домаћинства	Минимална површина парцеле (м2)
Непољопривредна	500,00
Мешовита	800,00
Пољопривредна	1000,00

Највећа грађевинска парцела

Тип сеоског домаћинства	Максимална површина парцеле (м2)
Непољопривредна	600,00
Мешовита	1500,00
Пољопривредна	3000,00

Највећа површина економског дела грађевинске парцеле

Тип сеоског домаћинства	Максимална површина економског дела парцеле (м2)
Мешовита	1000,00
Пољопривредна	2500,00

Најмања ширина фронта грађевинске парцеле у овим сеоским насељима, за све типове домаћинства, износи 15,00 м.

Правила парцелације/препарцелације за вишепородичне стамбене објекте

Најмања грађевинска парцела за вишепородичне стамбене објекте је 600м².

Најмања ширина грађевинске парцеле (фронт)

Тип вишепородичног стамбеног објекта	Минимална ширина парцеле (м)
Слободностојећи	20,00
У непрекинутом низу	12,00
У прекинутом низу	15,00

Највећа ширина грађевинске парцеле (фронт)

Тип вишепородичног стамбеног објекта	Максимална ширина парцеле (м)
Слободностојећи	40,00
У непрекинутом низу	24,00
У прекинутом низу	30,00

Правила парцелације/препарцелације за куће за одмор**Најмања новоформирана грађевинска парцела**

Тип куће за одмор	Минимална површина парцеле* (м ²)
Слободностојећи	500,00
Двојни	600,00 (2x300,00)

*) За туристичку зону Радан најмања површина је 800,00 м²

Изграђени објекти могу имати грађевинске парцеле површине 50% од површине новопланираних грађевинских парцела кућа за одмор.

Највећа новоформирана грађевинска парцела

Тип куће за одмор	Максимална површина грађевинске парцеле* (м ²)
Слободностојећи	1000,00
Двојни	1200,00 (2 x 600,00)

*) За туристичку зону Радан највећа површина је 1500,00 м²

Најмања ширина грађевинске парцеле (фронт)

Тип куће за одмор	Минимална ширина грађевинске парцеле (м)
Слободностојећи	10,00
Двојни	16,00 (2 x 8,00)

Општа правила парцелације за привредне објекте**Примарне делатности (пољопривреда, рибарство, шумарство, водопривреда)****Најмања површина грађевинске парцеле**

Тип привредног објекта	Минимална површина парцеле* (м ²)
Блоковски	1200,00
Павиљонски	1500,00
Мешовити	1500,00

*) Осим за индивидуалну пољопривредну производњу

Најмања ширина грађевинске парцеле (фронт)

Тип пољопривредног објекта	Минимална ширина парцеле* (м)
Блоковски	25,00
Павиљонски	25,00
Мешовити	25,00

*) Осим за индивидуалну пољопривредну производњу

Секундарне делатности (индустрија, рударство, енергетика)**Најмања површина грађевинске парцеле**

Тип индустријског објекта	Минимална површина парцеле* (м ²)
Блоковски	1500,00
Павиљонски	2000,00
Мешовити	2000,00

*) Осим за делове производних, прерађивачких и дистрибутивних погона свих индустријских грана који су посебно издвојени из основног комплекса због карактера техничко-технолошког процеса; за те делове погона, најмања површина парцеле се одређује пројектом парцелације/препарцелације.

Најмања ширина грађевинске парцеле (фронт)

Тип индустријског објекта	Минимална ширина парцеле* (м)
Блоковски	25,00
Павиљонски	25,00
Мешовити	25,00

*) Осим за делове производних, прерађивачких и дистрибутивних погона свих индустријских грана који су посебно издвојени из основног комплекса због карактера техничко-технолошког процеса; за те делове погона, најмања површина парцеле се одређује односно пројектом парцелације/препарцелације.

Терцијарне делатности (трговина, туризам, услуге, грађевинарство, саобраћај, информисање, финансије, осигурања и сл.)**Најмања површина грађевинске парцеле**

Тип објекта услужних делатности	Минимална површина парцеле* (м ²)		
	Висина објекта: до 9,00м до 12,00м више од 12,00м		
	У зонама малих густина (градске, приградске, сеоске, туристичке, као и ван насеља)		
Блоковски	500,00	800,00	1500,00
Павиљонски	1000,00	1500,00	2000,00
Мешовити	1000,00	1500,00	2000,00
	У зонама средњих густина (градске зоне)		
Блоковски	300,00	600,00	1200,00
	У зонама великих густина (градске зоне)		
Блоковски		500,00	1000,00

*) За објекте у низу најмања површина је за 20% мања од наведених вредности

Најмања ширина грађевинске парцеле (фронт)

Тип објекта услужних делатности	Минимална ширина парцеле* (м)		
	Висина објекта: до 9,00м до 15,00м више од 15,00м		
Блоковски	12,00	16,00	20,00
Павиљонски	12,00	16,00	24,00
Мешовити	12,00	16,00	24,00

*) За објекте у низу најмања ширина парцеле је за 20% мања од наведених вредности

Општа правила парцелације за објекте јавне намене**Најмања површина грађевинске парцеле за обј. јавне намене – високоградња (зграде)**

Тип објекта јавне намене	Минимална површина парцеле (м ²)		
	Висина објекта: до 9,00м до 12,00м више од 12,00м		
	У зонама малих густина (градске, сеоске, туристичке, као и ван насеља)		

Блоковски	500,00	800,00	1500,00
Павиљонски	1000,00	1500,00	2000,00
Мешовити	1000,00	1500,00	2000,00
У зонама средњих густина (градске зоне)			
Блоковски	400,00	800,00	1600,00
Павиљонски	500,00	1000,00	2000,00
Мешовити	500,00	1000,00	2000,00
У зонама великих густина (градске зоне)			
Блоковски		500,00	1000,00

*) За објекте у низу најмања површина је за 20% мања од наведених вредности

Најмања ширина грађев. парцеле (фронт) за обј. јавне намене - високоградња (зграде)

Тип објекта	Минимална ширина парцеле (м)		
	Висина објекта: до 9,00м до 15,00м више од 15,00м		
услужних делатности			
Блоковски	20,00	25,00	30,00
Павиљонски	25,00	30,00	40,00
Мешовити	25,00	30,00	40,00

*) За објекте у низу најмања површина је за 20% мања од наведених вредности

Парцелација/препарцелација за објекте јавне намене - *инфраструктура*, осим за линијске објекте, односно делове објекта, за које није потребно утврдити посебну грађевинску парцелу (нпр. водоводна мрежа и сл.), као и за *објекте јавне намене - заштита*, утврђује се пројектом парцелације/препарцелације, односно планом детаљне регулације за потребе експропријације, на основу прибављених техничких и других посебних услова надлежних органа и организација, посебно за сваки појединачни објекат.

Најмања регулациона ширина јавних објеката инфраструктуре - нискоградње (улице, локални и некатегорисани путеви и путни објекти)

Врста објекта јавне намене - инфраструктура (нискоградња)	Минимална регулациона ширина (м)
Магистралне саобраћајнице (улице)	13,00* (3,0+7,0+3,0)
Градске саобраћајнице (улице)	13,00* (3,0+7,0+3,0)
Сабирне улице	10,00* (2,0+6,0+2,0)
Стамбене улице	8,50* (1,5+5,5+1,5)
Колски пролази	5,00*
Пешачке стазе	1,50
Општински путеви (улице) у сеоским подручјима и насељима	9,00*

*) Уколико се у појасу регулације планира паркинг, регулациона ширина се повећава за ширину појаса паркинга

2.2.4. Правила регулације

Регулација простора и насеља заснива се на систему елемената који одређују:

- 1) положај објекта у односу на регулацију и у односу на границе грађевинске парцеле;
- 2) највеће дозвољене индексе заузетости и изграђености грађевинске парцеле;
- 3) највећу дозвољену спратност и висину објеката;
- 4) најмању дозвољену међусобну удаљеност објеката међусобно и објеката од граница парцела.

Регулациона и грађевинска линија

Регулациона линија јесте линија која раздваја површину одређене јавне намене од површина предвиђених за друге јавне и остале намене.

Регулациона линија утврђује се у односу на осовинску линију (осовину јавног пута) или граничну линију (кеј, траса инфраструктурног објекта, болнички комплекс и сл.) и обележава за све постојеће и планиране саобраћајнице.

Растојање између регулационих линија (ширина појаса регулације) утврђује се у зависности од функције и ранга саобраћајнице, односно објекта инфраструктуре као хоризонтална, надземна и подземна регулација.

Регулациона линија се обележава аналитичко геодетски за све планиране саобраћајнице. Објекти који се налазе испред регулационе линије, у појасу између две регулационе линије или у зони парцела за грађење објеката јавне намене, не могу се реконструисати или адаптирати, већ се на њима могу изводити радови текућег или инвестиционог одржавања.

Регулациона линија и осовина нових саобраћајница утврђују се у односу на постојећу регулацију и парцелацију, постојеће трасе саобраћајница и функционалност саобраћајне мреже.

Нивелација саобраћајница и других јавних површина одређује се прорачуном падова и попречних и подужних профила појаса регулације. Утврђене аналитичке координате (коте нивелете) карактеристичних тачака у плану нивелације представљају основ за утврђивање регулационе линије, као и основ за постављање улаза у објекат и уређење осталог простора ван појаса регулације.

Регулационе линије на углу раскрснице спајају се правом или кружном линијом која повезује тачке на регулационим линијама, које су на подједнаком растојању од темена (пресека правца) регулационих линија до промене правца регулационих линија, и то најмање 3,50 м за регулације ширине 8,00 м, односно најмање 4,00 м за регулације ширине веће од 8,00 м.

Градска и насељска (примарна и секундарна) мрежа инфраструктуре (водовод, канализација, електрична мрежа, ТТ мрежа, гасна мрежа, даљинско грејање) поставља се у појасу регулације.

За нова или изграђена насеља, утврђују се појаси регулације за постављање инфраструктурне мреже и јавног зеленила (дрвореди, паркови) у зонама парцела карактеристичне намене (јавног пута) као и ван тих зона (далеководи, комунална инфраструктура, магистрални гасоводи, топловоди и сл.).

Грађевинска линија јесте линија на, изнад и испод површине земље и воде до које је дозвољено грађење основног габарита објекта.

Грађевинска линија се поклапа са регулационом линијом или се налази на грађевинској парцели на растојању које је за поједине врсте објеката утврђено овим правилима грађења.

Грађевински објекат поставља се предњом фасадом на грађевинску линију, односно, унутар простора оивиченог грађевинском линијом.

Од грађевинске линије може се одступити из разлога естетске и функционалне природе, односно ради заштите животне средине, ако се утврди начин коришћења простора између објекта и грађевинске линије.

Подземна грађевинска линија за подземне објекте који се граде у зони намењеној изградњи објеката од општег интереса (подземни пешачки пролази, подземни јавни гаражни простори, комунална постројења и сл.) утврђује се у појасу регулације.

Подземна грађевинска линија за остале подземне објекте (делови објекта, склоништа, гараже и сл.) може се утврдити и у појасу између регулационе и грађевинске линије, као и у дворишту изван габарита објекта, ако то не представља сметњу у функционисању објекта или мреже инфраструктуре.

За надземне објекте који се граде у зони намењеној за изградњу објеката од општег интереса (надземни пешачки прелази, надземне пасареле као везе два објекта преко јавног пута и сл.) надземна грађевинска линија утврђује се у појасу регулације.

Индекси заузетости и изграђености грађевинске парцеле

Индекс заузетости је количник заузете (изграђене) површине на одређеној парцели (локацији, блоку, зони) и укупне површине парцеле (локације, блока, зоне) изражене у истим мерним јединицама

Намена парцеле	Индекс заузетости
1. Зоне мале густине насељености и породичне градње	0,40
2. Опште стамбене зоне средњих густина насељености	0,50
3. Стамбене зоне градског карактера и опште зоне већих густина ...	0,60
4. Централне урбане и пословне зоне	0,70
5. Мешовите и индустријске зоне	0,70
6. Зоне реконструкције и обнове	0,70
7. Сеоске зоне	0,30
8. Зоне кућа за одмор	0,20
9. Посебна подручја и објекти, инфраструктура и друго	

Индекс изграђености је количник грађевинске бруто површине објекта и површине парцеле (локације, блока, зоне) изражене у истим мерним јединицама.

Зона изградње	Индекс изграђености
1. Зоне мале густине насељености и породичне градње	1,0
2. Опште стамбене зоне средњих густина насељености	1,6
3. Стамб. зоне градског карактера и опште зоне већих густина .	2,4
4. Централне урбане и пословне зоне	3,5
5. Мешовите и индустријске зоне	2,1
6. Зоне реконструкције и обнове	3,2
7. Сеоске зоне	0,6
8. Зоне кућа за одмор.....	0,3
9. Посебна подручја и објекти, инфраструктура и друго	

Индекс изграђености исказује се, по правилу, за део простора (зону) која има карактеристичну намену (становање, централна зона, индустрија и сл.). Ако се у истој зони налази комплекс друге намене, степен или индекс изграђености за тај део исказује се посебно.

Индекс изграђености парцела за грађење објекта јавне намене може бити увећан за 20% у односу на максималну вредност утврђену за ту зону.

Правила регулације за породичне стамбене објекте у градском насељу

Породични стамбени објекти у градском насељу су стамбени објекти у градском насељу Лебане и периурбаној зони, са највише 4 стамбене јединице.

Породични стамбени објекти у градском насељу могу имати и пословне просторије (породични стамбено-пословни објекти). За породичне стамбено-пословне објекте важе иста правила грађења као и за породичне стамбене објекте.

Најмање растојање регулационе линије од грађевинске линије за нове породичне стамбене објекте свих типова је 5,00м.

На регулисаном делу улице, односно јавног или приступног пута, на коме се регулациона и грађевинска линија поклапају, растојање регулационе линије од грађевинске линије може бити мање од 5,00м.

У зони у којој постоје изграђени породични стамбени објекти, растојање регулационе линије од грађевинске линије за нове породичне стамбене објекте свих типова утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (50%).

За породични стамбени објекат који има индиректну везу са јавним путем преко приватног пролаза, растојање регулационе линије од грађевинске линије утврђује се локацијском дозволом.

Међусобна удаљеност породичних стамбених објеката (слободностојећих и у прекинутом низу), као и удаљеност од других објеката високоградње, је најмање 4,00м.

Реконструисани изграђени породични стамбени објекат чија удаљеност од другог објекта високоградње износи мање од 4,00 м, не може имати на суседним странама отворе стамбених просторија.

Најмање растојање основног габарита породичног стамбеног објекта и границе суседне грађевинске парцеле је за:

1) слободностојеће објекте на делу бочног дворишта северне оријентације	1,50м
2) слободностојеће објекте на делу бочног дворишта јужне оријентације	2,50м
3) двојне објекте и објекте у прекинутом низу на бочном делу дворишта	4,00м
4) први или последњи објекат у непрекинутом низу	1,50м

Реконструисани изграђени породични стамбени објекти чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање, не могу имати на суседним странама отворе стамбених просторија.

Спратност породичног стамбеног објекта, без обзира на тип изградње, може бити до По+П+1+Пк за зоне малих густина насељености, односно до По+П+2+Пк за зоне средњих густина насељености, где је: По - подрум, П - приземље, 1,2 - спрат, Пк - подкровље.

Породични стамбени објекти могу имати подрумске (сутеренске) просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

Висина породичног стамбеног објекта не може прећи 11,50 м (за По+П+1+Пк), односно 14,50 м (за По+П+2+Пк).

За паркирање возила за сопствене потребе, власници породичних стамбених објеката свих врста обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели и то један паркинг или гаражно место на један стан и један паркинг или гаражно место на 70-80м² нето површине пословања, уколико постоји у склопу породичног стамбено-пословног објекта.

Делатности које се могу обављати у породичном стамбеном објекту морају задовољити еколошке и функционалне захтеве у зони породичног становања.

На једној грађевинској парцели може бити изграђен само један породични стамбени објекат.

Локацијском дозволом за изградњу, односно реконструкцију породичног стамбеног објекта може се утврдити и изградња једног помоћног објекта (остава и сл.), с тим да:

- бруто површина основе може бити до 30 м²;
- спратност П (приземље);
- ката пода може бити до 0,30 м виша од коте терена;
- најмања удаљеност од границе суседне грађевинске парцеле је 0,75 м.
- положај помоћног објекта је, по правилу, у задњем делу грађевинске парцеле.

Површина помоћног објекта на грађевинској парцели урачунава се при утврђивању степена изграђености, односно степена заузетости грађевинске парцеле.

Ширина приватног пролаза за грађевинске парцеле које немају директан приступ јавном путу је најмање 2,50 м, под условом да најудаљенија тачка коловоза није даља од 25 м од габарита објекта. Уколико није испуњен овај услов, због противпожарне заштите, минимална ширина приватног пролаза износи 3,50 м.

За породичне стамбене објекте у градском насељу намењене рентирању или издавању и коришћењу у туристичке сврхе важе правила грађења као и за породичне стамбене објекте намењене сталном становању.

Правила регулације за породичне стамбене објекте у сеоским насељима и подручјима

Породични стамбени објекти у сеоским насељима и подручјима су стамбени објекти са највише 4 стамбене јединице.

Породични стамбени објекти у сеоском насељу могу имати и пословне просторије (породични стамбено-пословни објекти). За породичне стамбено-пословне објекте важе иста правила грађења као и за породичне стамбене објекте.

Најмање растојање регулационе линије општинског или некатегорисаног приступног пута од грађевинске линије за нове породичне стамбене објекте свих типова у сеоским насељима је 5,00м. У насељима, најмање растојање регулационе и грађевинске линије на државним путевима II реда је 10,00м, односно 20,00 м на државним путевима I реда, а изузетно у изграђеним деловима и мање, у односу на позицију већине изграђених објеката (преко 50%).

На регулисаном делу улице, односно јавног или приступног пута, на коме се регулациона и грађевинска линија поклапају, растојање регулационе линије од грађевинске линије може бити мање од 5,00м.

У зони у којој постоје изграђени породични стамбени објекти, растојање регулационе линије од грађевинске линије за нове породичне стамбене објекте свих типова утврђује се на основу позиције већине изграђених објеката (50%).

За породични стамбени објекат који има индиректну везу са јавним путем преко приватног пролаза, растојање регулационе линије од грађевинске линије утврђује се локацијском дозволом.

Међусобна удаљеност породичних стамбених објеката (слободностојећих и у прекинутом низу) у сеоским насељима, као и удаљеност од других објеката високоградње, је најмање 6,00м.

Реконструисани изграђени породични стамбени објекат чија удаљеност од другог објекта високоградње износи мање од 4,00 м, не може имати на суседним странама отворе стамбених просторија.

Најмање растојање основног габарита породичног стамбеног објекта у сеоском насељу и границе суседне грађевинске парцеле је за:

1) слободностојеће објекте на делу бочног дворишта северне оријентације	1,50м
2) слободностојеће објекте на делу бочног дворишта јужне оријентације	3,00м
3) двојне објекте и објекте у прекинутом низу на бочном делу дворишта	4,00м

Реконструисани изграђени породични стамбени објекти чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање, не могу имати на суседним странама отворе стамбених просторија.

Спратност породичног стамбеног објекта у сеоским насељима, без обзира на тип изградње, може бити до По+П+1+Пк, где је: По - подрум, П - приземље, 1- спрат, Пк – подкровље (с тим да је максимална висина надзетка 1,60 м).

Породични стамбени објекти могу имати подрумске (сутеренске) просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

Висина породичног стамбеног објекта у сеоским насељима не може прећи 10,00 м.

За паркирање возила за сопствене потребе, власници породичних стамбених објеката свих врста у сеоским насељима обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели и то један паркинг или гаражно место на један стан и један паркинг или гаражно место на 70-80м² нето површине пословног простора, уколико постоји у склопу породичног стамбено-пословног објекта.

Делатности које се могу обављати у породичном стамбеном објекту морају задовољити еколошке и функционалне захтеве у зони породичног становања.

На једној грађевинској парцели може бити изграђен само један породични стамбени објекат у сеоским насељима.

Локацијском дозволом за изградњу, односно реконструкцију породичног стамбеног објекта у сеоским насељима може се утврдити и изградња других објеката (економских, помоћних и сл.).

Економски објекти у сеоским насељима су:

- 1) сточне стаје (живинарници, свињци, говедарници, овчарници, козарници), испусти за стоку, ђубришне јаме – ђубришта и сл.
- 2) уз стамбени објекат: летња кухиња, млекара, пушница, остава за намирнице, санитарни пропусник и сл.
- 3) плевња - кош, амбар - клет, надстрешница за машине и пољопривредна возила, магацин сточне хране и објекти намењени исхрани стоке, пољски клозет и сл.

Помоћни објекти у сеоским насељима су: вајати, фејници, ограде, бунари, септичке јаме и сл.

Површина економских и помоћних објеката на грађевинској парцели урачунава се при утврђивању степена изграђености, односно степена заузетости грађевинске парцеле.

Најмање растојање породичних стамбених објеката од сточне стаје је 15,00м.

Породични стамбени објекти, бунари и извори воде су најмање удаљени од ђубришта и пољског клозета 25,00м, који су по правилу на нижој коти.

Функционална организација стамбеног и економског дворишта пољопривредног домаћинства, позиција стамбених, економских и помоћних објеката у односу на грађевинску линију и суседне парцеле, међусобна растојања објеката, као и позиција објеката у односу на оријентацију, нагиб терена, доминантни правац ветра и друге природне и створене услове одређују се локацијском дозволом.

Ширина приватног пролаза за грађевинске парцеле које немају директан приступ јавном путу, као и ширина приступног економског пута је најмање 3,00 м, под условом да најудаљенија тачка коловоза није даља од 25 м од габарита објекта. Уколико није испуњен овај услов, због противпожарне заштите, минимална ширина приватног пролаза износи 3,50 м.

Ако се економски делови суседних парцела непосредно граниче, растојање између нових економских објеката и границе парцеле је најмање 1,00 м.

Ако се економски део једне парцеле непосредно граничи са стамбеним делом друге парцеле, растојање између нових објеката утврђује се применом правила за најмања растојања стамбених и економских објеката.

Најмање растојање помоћних објеката, осим оgrade, од границе парцеле је 3,00м.

Најмања међусобна удаљеност помоћних објеката, као и удаљеност од других објеката је 3,00м.

На парцели са нагибом терена од јавног пута (наниже), за изградњу новог објекта, стамбено двориште се поставља на вишој коти – уз јавни пут, а економско двориште се поставља иза стамбеног дворишта (наниже).

На парцели са нагибом терена према јавном путу (навише), за изградњу новог објекта, стамбено двориште се поставља на вишој коти, економско двориште може бити уз јавни пут, а економски објекти на грађевинској линији. Растојање од грађевинске до регулационе линије утврђује се применом правила регулације утврђених овим правилима грађења увећаним за најмање 3,00 м појаса заштитног зеленила.

За породичне стамбене објекте у сеоском насељу намењене рентирању или издавању и коришћењу у туристичке сврхе важе правила грађења као и за породичне стамбене објекте намењене сталном становању.

Правила регулације за вишепородичне стамбене објекте

Вишепородични стамбени објекти су стамбени објекти са 5 и више стамбених јединица.

Вишепородични стамбени објекти могу имати и пословне просторије (стамбено-пословни објекти). За вишепородичне стамбено-пословне објекте важе иста правила грађења као и за породичне стамбене објекте.

Најмање растојање регулационе линије од грађевинске линије за нове вишепородичне стамбене објекте свих типова је 6,00м, уколико се не налазе у заштитном путном појасу.

На регулисаном делу улице, односно јавног или приступног пута, на коме се регулациона и грађевинска линија поклапају, уколико је ширина тротоара најмање 3,00м и уколико је у приземљу објекта планиран пословни простор, растојање регулационе линије од грађевинске линије може бити мање од 6,00м.

Међусобна удаљеност нових вишепородичних стамбених објеката, осим објеката у низу, као и удаљеност других суседних објеката високоградње, је најмање 6,00м.

Реконструисани изграђени вишепородични стамбени објекти који су удаљени од других објеката високоградње мање од 4,00 м не могу имати на суседним странама отворе стамбених просторија.

Растојање основног габарита вишепородичног стамбеног објекта и границе суседне грађевинске парцеле је најмање 3,00м.

Реконструисани изграђени вишепородични стамбени објекти чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање, не могу имати на суседним странама отворе стамбених просторија.

Спратност вишепородичних стамбених објеката може бити:

- 1) у зонама малих густина становања и сеоским зонама: до $P_0 + P + 2 + P_k$
- 2) у зони средњих густина становања: $P + 2$ до $P_0 + P + 3 + P_k$;

3) у зони великих густина становања: П + 3 до По + П + 5 + Пк,
где је: По - подрум; П - приземље; 2, 3, 4, 5 - број спратова; Пк - подкровље.
Вишепородични стамбени објекти могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.
Паркирање возила за сопствене потребе власници вишепородичних стамбених објеката свих типова изградње обезбеђују на сопственој грађевинској парцели и то један паркинг или гаражно место /1 стан и један паркинг на 70-80м² корисне површине пословног простора.
Гараже нових вишепородичних стамбених објеката планирају се у подрумској етажи у габариту објекта или ван габарита објекта на грађевинској парцели у подрумској или приземној етажи.
Површине гаража вишепородичних стамбених објеката које се планирају у приземној етажи на грађевинској парцели урачунавају се при утврђивању степена изграђености, односно степена заузетости грађевинске парцеле.
Грађевинске парцеле за вишепородичну стамбену изградњу могу се ограђивати само транспарентном или живом оградом до висине 0,90м.
Парцела (или делови парцела) чија је ката нивелете виша од 0,90 м од суседне, може се ограђивати транспарентном оградом до висине 0,90м која се може поставити на подзид чија висина се одређује одговарајућом техничком документацијом.
На једној грађевинској парцели могу бити изграђени један или више вишепородичних стамбених објеката.
За вишепородичне стамбене објекте намењене рентирању или издавању важе правила грађења као и за вишепородичне стамбене објекте намењене сталном становању.

Правила регулације за куће за одмор

Куће за одмор су објекти за одмор и рекреацију и туристичке сврхе (рентирање).
Куће за одмор се не користе за стално становање, а могу имати највише 2 стамбене јединице и пословни простор за обављање терцијалних делатности (услуга) највише до 1/3 укупне површине објекта.
Најмање растојање регулационе линије од грађевинске линије за нове куће за одмор свих типова је 5,00 м.
За објекат куће за одмор који има индиректну везу са јавним путем преко приватног пролаза, растојање регулационе л. од грађевинске л. утврђује се локацијском дозволом.
Међусобна удаљеност нових кућа за одмор, као и удаљеност од других објеката високоградње, је најмање 6,00м.
Реконструисани изграђени објекат куће за одмор чија удаљеност од другог објекта високоградње износи мање од 4,00 м, не може имати на суседним странама отворе стамбених просторија.
Најмање растојање основног габарита нових кућа за одмор и границе суседне грађевинске парцеле је за:
1) слободностојеће објекте - на делу бочних и задњег дворишта 2,50м
2) двојне објекте и објекте у прекинутом низу - на бочном делу дворишта 4,00м
- на задњем делу дворишта 2,50м
Реконструисани изграђени објекат куће за одмор чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање, не може имати на суседним странама отворе стамбених просторија.
Спратност нових кућа за одмор, без обзира на тип изградње, може бити до По+П+Пк, где је: По - подрум, П - приземље, Пк - подкровље.
Куће за одмор могу имати подрумске (сутеренске) просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.
Висина куће за одмор не може прећи 8,50 м.
За паркирање возила за сопствене потребе, власници кућа за одмор обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели и то један паркинг или гаражно место на једну стамбену јединицу (апартман) и један паркинг на 70м² пословног простора, уколико постоји у склопу куће за одмор.

Делатности које се могу обављати у објекту куће за одмор морају задовољити еколошке и функционалне захтеве у зони кућа за одмор.

На једној грађевинској парцели може бити изграђен само један објект куће за одмор.

На грађевинској парцели куће за одмор могу бити изграђени од помоћних објеката само:

- 1) септичка јама, уколико у тој зони није изграђен канализациони систем, удаљена од објеката најмање 5,00м и од границе парцеле најмање 3,00м;
- 2) жива или дрвена ограда висине до 0,90м, осим у туристичкој зони "Радан" (где се искључује подизање било каквих ограда); уколико је грађевинска парцела на терену у већем нагибу, на граници парцеле и унутар парцеле могу се изградити подзиди висине до 0,90м и формирати жива ограда висине до 0,90м.

Ширина приватног пролаза за грађевинске парцеле које немају директан приступ јавном путу је најмање 2,50 м.

За куће за одмор које се и рентирају, издавају и користе у туристичке сврхе, такође важе наведена правила грађења.

Правила регулације за привредне објекте

Привредни објекти су намењени за обављање примарних (1), секундарних (2) и терцијалних (3) делатности, и то:

1) пољопривреда, шумарство и рибарство (сектор А), снабдевање водом и управљање отпадним водама (сектор Е) - сточарске и живинарске фарме, објекти за пчеларство; кланице, објекти за примарну прераду пољопривредних производа; складишта пољопривредних производа и сточне хране, хладњаче, пластеници и стакленици са опремом и инсталацијама, и сл.; шумске постаје и расадници, лугарнице, ловни објекти и сл.; рибњаци и мрестилишта; водозахвати, постројења за водоснабдевање и пречишћавање вода, пумпне станице, прекидне коморе, ретензије и сл.

2) рударство (сектор В), прерађивачка индустрија (сектор С), снабдевање електричном енергијом, гасом и паром (сектор Д), грађевинарство (сектор Ф) – технички и технолошки објекти експлоатације руда и минералних сировина; фабрике; производни и прерађивачки погони свих индустријских грана; складишта индустријских сировина, магацини индустријских производа; електране и топлане и њима припадајући објекти и постројења; грађевински погони и сл.

3) трговина на велико и мало и поправка моторних возила (сектор Г), саобраћај и складиштење (сектор Н), услуге смештаја и исхране (сектор И), информисање и комуникације (сектор Ј), финансијске делатности и делатност осигурања (сектор К), пословање некретнинама (сектор Л), стручне, научне, иновационе и техничке делатности (сектор М), административне и помоћне услужне делатности (сектор Н), остале услужне делатности (сектор С), делатност домаћинства (сектор Т) – робне куће, тржни центри, маркети, продавнице, откупне станице и др.; аутобуске станице, бензинске и гасне пумпе, гараже, сервиси и радионице, путне базе, контролне станице, шпедиције, паркиралишта и одморишта, складишта и дистрибутивни центри; хотели, мотели, пансион, инфо-центри, ресторани, кафане, кафе-барови, пивнице и др.; РТВ станице и издавачке куће; банке, мењачнице и осигурања; агенције и бирои; занатски центри, занатске радње и др.

Примарне делатности (пољопривреда и др.)

Растојање регулационе линије од грађевинске линије

Тип пољопривредног објекта	Минимално растојање између р. и г. л. (м)
Блоковски	20,00
Павиљонски	20,00*
Мешовити	20,00*

*) За производне, складишне и енергетске објекте; за пратеће објекте (управне зграде, бирои, лабораторије, гараже, сервиси, гардеробе, ресторани, амбуланте, портирнице, паркинзи и сви други објекти који не припадају основној производњи), уколико се не налазе у заштитном путном појасу, минимално растојање износи 50 % од датих нумеричких вредности.

За објекте који имају индиректну везу са јавним путем, растојање регулационе линије од грађевинске линије утврђује се локацијском дозволом.

Међусобна удаљеност нових пољопривредних и суседних привредних објеката високоградње

Тип пољопривредног објекта	Минимална међусобна удаљеност (м)
Блоковски	20,00
Павиљонски	10,00*
Мешовити	10,00*

*) За производне, складишне и енергетске објекте; за пратеће објекте (управне зграде, бирои, лабораторије, гараже, сервиси, гардеробе, ресторани, амбуланте, портирнице, паркинзи и сви други објекти који не припадају основној производњи) мин. растојање је 50 % од датих нумеричких вредности.

Удаљеност пољопривредних објеката и суседних стамбених, јавних и других објеката високоградње се одређује у односу на потребне услове заштите животне средине, а најмање је 40,00м.

Растојање основног габарита пољопривредних објеката и граница суседних грађевинских парцела – бочних и задње

Тип пољопривредног објекта	Минимално растојање објекта од граница грађевинске парцеле (м)
Блоковски	10,00
Павиљонски	6,00*
Мешовити	6,00*

*) За производне, складишне и енергетске објекте. За пратеће објекте (управне зграде, бирои, лабораторије, гараже, сервиси, гардеробе, ресторани, амбуланте, портирница, паркинзи и сви други објекти који не припадају основној производњи) мин. растојање је 50 % од датих нумеричких вредности.

За изграђене пољопривредне објекте који су мање међусобно удаљени или чије је растојање до других објеката високоградње или границе грађевинске парцеле мање од наведених растојања, при реконструкцији предвидети, планирати, пројектовати и реализовати, а при експлоатацији применити све потребне мере заштите.

Спратност пољопривредних објеката може бити:

П до По + П + 1, где је: По – подрум, П – приземље, 1 – спрат.

Пољопривредни објекти могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

За паркирање возила за сопствене потребе и за запошљене, инвеститори, односно власници пољопривредних објеката свих врста и типова изградње, обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели за смештај пољопривредних машина и возила, како теретних тако и путничких.

Грађевинске парцеле за пољопривредне објекте оградају се транспарентном оградом висине до 2,20м.

Секундарне делатности (индустрија и др.)

Растојање регулационе линије од грађевинске

Тип индустријског објекта	Минимално растојање између регулационе и грађевинске линије (м)
Блоковски	20,00
Павиљонски	20,00*
Мешовити	20,00*

*) За производне, складишне и енергетске објекте; за пратеће објекте (управне зграде, бирои, лабораторије, гараже, сервиси, гардеробе, ресторани, амбуланте, портирнице, паркинзи и сви други објекти који не припадају основној производњи), уколико се не налазе у заштитном путном појасу, минимално растојање износи 50 % од датих нумеричких вредности.

За објекте који имају индиректну везу са јавним путем, растојање регулационе линије од грађевинске линије утврђује се локацијском дозволом

Међусобна удаљеност нових индустријских и суседних привредних објеката

Тип индустријског објекта	Минимална међусобна удаљеност (м)
Блоковски	20,00
Павиљонски	10,00*
Мешовити	10,00*

*) За производне, складишне и енергетске објекте; за пратеће објекте (управне зграде, бирои, лабораторије, гараже, сервиси, гардеробе, ресторани, амбуланте, портирнице, паркинзи и сви други објекти који не припадају основној производњи) минимално растојање је 50 % од датих нумеричких вредности.

Удаљеност индустријских објеката и суседних стамбених, јавних и других објеката високоградње се одређује у односу на потребне услове заштите животне средине, а најмање је 40,00м.

Растојање основног габарита индустријског објекта и граница суседних грађевинских парцела – бочних и задње

Тип индустријског објекта	Минимално растојање објекта од граница грађевинске парцеле (м)
Блоковски	10,00
Павиљонски	6,00*
Мешовити	6,00*

*) За производне, складишне и енергетске објекте. За пратеће објекте (управне зграде, бирои, лабораторије, гараже, сервиси, гардеробе, ресторани, амбуланте, портирница, паркинзи и сви други објекти који не припадају основној производњи) минимално растојање је 50 % од датих нумеричких вредности.

За изграђене индустријске објекте који су мање међусобно удаљени или чије је растојање до других објеката високоградње или границе грађевинске парцеле мање од наведених растојања, при реконструкцији предвидети, планирати, пројектовати и реализовати, а при експлоатацији применити све потребне мере заштите.

Спратност индустријских објеката, за које одобрење за изградњу издаје општина, може бити: П до По + П + 2, где је: По – подрум, П – приземље, 2 - број спратова.

Индустријски објекти могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

За паркирање возила за сопствене потребе и за запослене, инвеститори, односно власници индустријских објеката свих врста и типова изградње, обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели за смештај возила, како теретних тако и путничких.

Грађевинске парцеле за индустријске објекте оградају се транспарентном оградом или зиданом оградом уколико је то неопходно због технологије производног процеса или безбедности, висине до 2,20м.

Терцијалне делатности (услуге и др.)

Растојање регулационе линије од грађевинске линије за објекте

Тип објекта услуга	Минимално растојање* између регулационе и грађевинске линије (м)
Блоковски	10,00
Павиљонски	10,00
Мешовити	10,00

*) За објекте на регулисаном делу улице, односно јавног или приступног пута, на коме је посебно утврђена грађевинска линија, растојање регулационе линије од грађевинске линије може бити мање или веће, а уколико објекат није у заштитном путном појасу

За објекте који имају индиректну везу са јавним путем, растојање регулационе линије од грађевинске линије утврђује се локацијском дозволом.

Међусобна удаљеност нових и суседних објеката услуга

Тип објекта услуга	Минимална међусобна удаљеност (м)
Блоковски	0,00* - 8,00**
Павиљонски	0,00* - 5,00**
Мешовити	0,00* - 5,00**

*) За објекте у низу на регулисаном делу улице, односно јавног/приступног пута, увећана за величину дилатације

**) За слободностојеће објекте и последње у низу на регулисаном делу улице, односно јавног/приступног пута

Удаљеност објекта услуга и суседних стамбених, јавних и других привредних објеката се одређује у односу на потребне услове заштите животне средине, а најмање је 8,00м за слободностојеће објекте и прве и последње у низу.

Растојање основног габарита слободностојећих објеката услуга, свих врста и типова градње, и граница суседних грађевинских парцела – бочних и задње, је најмање 3,00м.

За изграђене објекта услуга који су мање међусобно удаљени или чије је растојање до границе грађевинске парцеле мање од наведених растојања, при реконструкцији предвидети, планирати, пројектовати и реализовати, а при експлоатацији применити све потребне мере заштите.

Спратност објеката услуга, може бити: П до По + П + 2, односно до По + П + 5 + Пк за хотеле, где је: По – подрум, П – приземље, 2, 5 - број спратова.

Објекти услуга могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

За паркирање возила за сопствене потребе, за запослене и кориснике услуга, инвеститори, односно власници објеката услуга свих врста и типова изградње, обезбеђују простор на сопственој грађевинској парцели за смештај возила, како теретних тако и путничких.

Висина транспарентне ограде грађевинске парцеле објеката услуга може бити до 2,20м, а могућност постављања се посебно одређује локацијском дозволом.

Правила регулације за објекте јавне намене

Објекти јавне намене су објекти чије је коришћење од општег интереса и чија је изградња у складу са прописима о експропријацији, и то:

- 1) јавни објекти (објекти државне и локалне управе, образовања, здравства, социјалне и дечије заштите, културе, спорта, ПТТ саобраћаја, и др.);
- 2) јавна инфраструктура (јавни путеви, путни објекти и друге саобраћајне површине; улице, тргови, скверови; паркови и друге јавне зелене површине; регулације река; јавна расвета; пијаце; гробља; водовод, канализација и друга комунална инфраструктура);
- 3) јавни објекти заштите (животне средине, од ратних дејстава, непогода, и др.).

Јавни објекти

Растојање регулационе линије од грађевинске линије

Тип јавног објекта	Минимално растојање између регулационе и грађевинске линије (м)
Слободностојећи	0,00* - 5,00
У низу	0,00* - 5,00
Сви типови с гаражом у подземној или надземној етажи	5,00

*) 0,00 се примењује за регулисани део улице, односно јавног пута, на коме се грађевинска и регулациона линија поклапају

За објекте који имају индиректну везу са јавним путем, растојање се утврђује локацијском дозволом.

Међусобна удаљеност нових јавних објеката и суседних објеката

Тип јавног објекта	Минимална међусобна удаљеност (м)
Слободностојећи	10,00
У низу	0,00* – 10,00**

*) за објекте у непрекинутом низу, увећено за дилатацију

**) за објекте у прекинутом низу

Растојање основног габарита јавног објекта и границе суседне грађевинске парцеле

Тип јавног објекта	Минимално растојање објекта од границе грађевинске парцеле (м)
Слободностојећи	6,00
У низу	0,00* – 6,00**

*) за објекте у непрекинутом низу

**) за објекте у прекинутом низу

Спратност јавног објекта може бити:

- 1) у зони малих густина: П до По + П + 2
 - 2) у зони средњих густина: П до По + П + 3
 - 3) у зони великих густина и централним и пословним зонама: П до По + П + 5,
- где је По - подрум, П - приземље, 2, 3, 5 - број спратова, Пк - поткровље.

Јавни објекти могу имати подрумске или сутеренске просторије ако не постоје сметње геотехничке и хидротехничке природе.

Висина јавног објекта не може прећи 22,00 м.

За паркирање возила за сопствене потребе, инвеститори јавних објеката свих врста и типова изградње, обезбеђују потребан број паркинг простора или гаража на сопственој грађевинској парцели.

Гараже нових јавних објеката планирају се у подрумској етажи у габариту објекта или ван габарита објекта на грађевинској парцели у подрумској или приземној етажи.

Површине гаража јавних објеката које се планирају у приземној етажи на грађевинској парцели урачунавају се при утврђивању степена изграђености, односно степена заузетости грађевинске парцеле.

Грађевинске парцеле за јавне објекте могу се ограђивати транспарентном оградом висине до 1,40м која може имати подзид висине до 0,90м.

На једној грађевинској парцели може бити изграђено више јавних објеката блоковског, павиљонског или мешовитог типа.

Јавна инфраструктура и објекти заштите

За објекте јавне намене – јавну инфраструктуру и објекте заштите, за које није потребна функционална архитектонско-урбанистичка организација простора, као и архитектонско-урбанистичко обликовање и дизајнирање, правила урбанистичке регулације утврђују се као урбанистичко-технички услови локацијском дозволом на основу прибављених техничких и других посебних услова надлежних органа и организација, посебно за сваки појединачни објекат (нпр: општински путеви и путни објекти; улице; водоводна мрежа, резервоари, прекидне коморе и постројења за водоснабдевање; канализациона мрежа, ретензије и пумпне станице и постројења за пречишћавање отпадних вода; енергетска мрежа и трафо-станице; тф мрежа; радио-базне станице; регулације водотока; и сл.).

За објекте и површине јавне намене – јавну инфраструктуру и објекте заштите, за које је потребна функционална архитектонско-урбанистичка организација простора, као и архитектонско-урбанистичко обликовање и дизајнирање правила урбанистичке регулације утврђују се урбанистичким пројектом (нпр: тргови, скверови, шеталишта, паркови, пијаце, гробља, спортско-рекреативна и туристичка инфраструктура и сл.).

2.2.5. Правила грађења на пољопривредном, шумском и водном земљишту

Пољопривредно земљиште

Пољопривредно земљиште користи се за пољопривредну производњу, осим у случајевима утврђеним Законом о пољопривредном земљишту („Службени гласник РС“, број 62/06 и 41/09).

На пољопривредном земљишту, дозвољена је:

- изградња или реконструкција породичне стамбене зграде пољопривредног домаћинства, у циљу побољшања услова становања или природног раздвајања домаћинства, највише до 200 m² бруто стамбеног простора;
- изградња економских објеката, који се користе за примарну пољопривредну производњу (објекти за смештај механизације, репроматеријала, за смештај и чување готових пољопривредних производа, стаје за гајење стоке, објекти за потребе гајења и приказивање старих аутохтоних сорти биљних култура и раса домаћих животиња, објекти за гајење печурки, пужева и риба), највише до 400 m² бруто.

Шумско земљиште

Шумско земљиште се користи искључиво у у функцији шумарства и ловства, осим у случајевима утврђеним Законом о шумама („Службени гласник РС“, број 30/10).

На шумском земљишту, дозвољена је:

- изградња стамбених и економских објеката сопственика шумског земљишта, на површини до 10 ари,
- изградња објеката у функцији туризма – пешачке, рекреативне, бициклистичке стазе са пратећим садржајима (надстрешнице, одморишта – максимално 30 m² бруто, спратности П+0, уз употребу природних материјала, дрво и камен);
- изградња ловно-техничких објеката, у функцији газдовања ловиштем;
- других објеката, искључиво у функцији газдовања шумама (шумски путеви, противпожарни путеви и слично), односно објеката утврђених планом газдовања шумама.

Водно земљиште

Водно земљиште користи се на начин којим се не утиче штетно на воде и приобални екосистем и не ограничавају права других и то за: 1) изградњу водних објеката и постављање уређаја намењених уређењу водотока и других вода; 2) одржавање корита водотока и водних објеката; 3) спровођење мера заштите вода; 4) спровођење заштите од штетног дејства вода; 5) остале намене, утврђене Законом о водама ((„Службени гласник РС“, број 30/10).

На водом земљишту, дозвољена је изградња:

- објеката за коришћење обновљивих извора енергије малих капацитета (изградња малих хидроелектрана, утврђених катастром МХЕ ресорног министарства);
- објекти за узгој рибе, осим у случајевима ако је угрожено извориште за снабдевање водом.

2.3. ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА ПРОСТОРНОГ ПЛАНА

2.3.1. Смернице за спровођење Просторног плана и израду планске документације

Просторни план општине Лебане се спроводи:

- 1) Израдом и имплементацијом урбанистичких планова за поједина насеља и посебна грађевинска подручја, и то:
 - План генералне регулације насеља Лебане, као и други плански и урбанистичко-технички документи који се предвиђају овим урбанистичким планом.
 - План генералне регулације за насеља Бошњаце - Пертате - Ћеновац;
 - План детаљне регулације производно-пословне зоне „Јабланица“;
 - План детаљне регулације културно-историјског и туристичког комплекса „Царичин град“;
 - План детаљне регулације етно-парка у Слишану;
 - План детаљне регулације акумулације Кључ и делова водопривредног система Шуманка;
 - План детаљне регулације дела насеља Клајић;
 - План детаљне регулације рибарског насеља Кључ;
 - Планови детаљне регулације за изградњу или реконструкцију започете или нове зоне и комплекса јавне намене, производно-пословне комплексе, туризам, инфраструктурне објекте/системе за које је неопходно прецизније дефинисати правила уређења и грађења и одредити површину за јавне намене, обавезно за плански обухват већи од 2,0 ha;
 - Планови детаљне регулације за објекте који користе обновљиве изворе енергије (ветропаркови, фотонапонске електране и слично);
 - Планови детаљне регулације за линијске инфраструктурне системе, за које је потребно одредити површину јавне намене.
- 2) Израдом и имплементацијом урбанистичко-техничких докумената, у складу са планским документима и то:
 - урбанистички пројекти за потребе урбанистичко-архитектонског обликовања објеката и површина јавне намене и урбанистичко-архитектонске разраде локација за формирану грађевинску парцелу где је то предвиђено у ППО Лебане (јавни, привредни, спортско-рекреативни и други значајнији објекти и комплекси, пратећи садржаји јавног пута (одморишта и бензинске пумпе), и сл.);
 - пројекти препарцелације и парцелације по условима који се утврђују Просторним планом општине Лебане.
- 3) Издавањем локацијске дозволе за објекте у складу са Просторним планом општине Лебане, и то:
 - У грађевинском подручју насеља за која се утврђују шеме насеља (центри заједнице насеља: Прекопчелица, Клајић; локални центри: Слишане, Бувце, Поповце; двојна насеља: Коњино-Ждеглово, Велико Војловце-Доње Врановце, Мало Војловце-Цекавица; друга већа насеља: Шумане, Шилово, Лугаре, Тогочевце, Свињарица);
 - У грађевинском подручју осталих сеоских насеља;
 - У грађевинском подручју ван насеља (појединачни привредни, јавни, спортско-рекреативни, инфраструктурни, објекти посебне намене и други значајни објекти).
- 4) Применом постојеће планске документације уколико није у супротности са Законом и овим Планом.

У току имплементације Просторног плана обавезна је **израда стратешких процена утицаја на животну средину** за урбанистичке планове, и то:

- ПГР насеља Лебане;
- ПДР пословно-производне зоне „Јабланица“;

- Све урбанистичке планове у заштићеним подручјима (Подручје посебне намене акумулације „Кључ“, подручје природног добра Радан и подручје културног добра Царичин град).

Просторни план се спроводи и програмима уређивања грађевинског земљишта, програмима развоја пољопривреде и другим програмима развоја из надлежности локалне самоуправе, у складу са Законом.

2.3.2. Приоритетна планска решења и пројекти

а) У области заштите и одрживог коришћења природних система и ресурса:

Пољопривредно земљиште – приоритетне активности се односе на елементарну заштиту пољопривредних површина и одрживо коришћење пољопривредног земљишта у ређе насељеним атарима, и то:

- Заштите пољопривредног земљишта на ерозионим теренима, посебно у сливу планиране акумулације, контрола спровођења тих мера и ажурирање евиденције ерозионих терена;
- Строга заштита од неконтролисаних изградње, најчешће на најквалитетнијем земљишту у котлинским атарима и местимично у брдским крајевима;
- Очување одговарајућег нивоа насељености планинских подручја, приоритетно у функцији заштите природних ресурса, биодиверзитета и амбијенталних вредности.

Шумско земљиште - приоритетне активности се односе на одрживо коришћење шума и укључивање шумских потенцијала у интензивнији привредни развој подручја:

- Сузбијање бесправне сече, посебно уз границу са АП КиМ;
- Смањење степена угрожености од пожара;
- Усклађивање шумско-привредних основа и програма газдовања шумама и планираног развоја туризма и водопривреде;
- Успостављање оптималног матичног фонда гајене дивљачи.

Воде и водно земљиште – приоритети се односе на почињање највећих стратешких пројеката у Лебану, и то:

- Активности за почињање изградње акумулације Кључ;
- Активности за почињање изградње система за наводњавање Бошњачког поља.

Минералне сировине – приоритети су везани за стратешке пројекте коришћења вода:

- Утврђивање квалитета и квантитета лежишта камена, шљунка и глине на локалним позајмиштима, потребних за градњу акумулације Кључ.

б) У области демографског развоја, организације мреже насеља и јавних служби:

Демографски развој

- Усклађивање квалификационе структуре становништва са потребама привреде.

Развој мреже насеља - у првој фази имплементације Плана, приоритетна је реализација пројеката који се односе на унапређење и развој нових функција насељских центара како би се достигао задовољавајући степен њиховог функционисања и опремљености и подигао ниво утицаја за подручја која им најдиректније гравитирају.

- У урбаном центру Лебане предвиђа се: а) унапређење квалитета функција општинског центра које ће бити садржане искључиво у градском насељу (здравствена заштита, средње школе, културни центар, спортско-рекреативни центар, општинска управа, и сл.); б) развој субрегионалних функција Лебана (за општине Лебане, Бојник и Медвеђа) у оквиру функционалног урбаног подручја Лесковца – формирање дистрибутивног центра, туристичке услуге везане за активирање и промоцију археолошког локалитета „Царичин град“;
- У свим центрима заједнице насеља приоритет је а) унапређење квалитета постојећих и развој нових насељских садржаја у функцији подизања централитета

- ових насеља (постојеће и планиране јавне службе, саобраћајно и инфраструктурно опремање и уређење сеоских центара); б) подстиче се развој доминантних привредних активности, у зависности од специфичности сваког од центара и то: у Бошњацу - интензивирање привредних активности (пољопривреде, прерађивачке индустрије, развоја МСП и услуга), нарочито у зони уз М9; у Прекопчелици – иницирање развоја привредних делатности (претежно из домена пољопривреде), пословних и услужних функција; у Клајићу – иницирање развоја шумарства, екопољопривреде и сеоског туризма;
- У свим локалним центрима иницира се развој и унапређење постојећих капацитета друштвене инфраструктуре, као и развој специфичних насељских садржаја и то: а) у Слишану – сеоски и гастро туризам; б) у Бувцу – екопољопривреда; в) у Поповцу – очување и унапређење капацитета јавних служби и развој екопољопривреде;
 - У примарним сеоским насељима приоритетне активности су: повећање саобраћајне доступности (веза са суседним насељима и припадајућим центрима); развој екопољопривреде; зачетак развоја капацитета у области руралног туризма (обнова, уређење и опремање села погодних за развој еко, етно и гастро туризма);
 - Зачетак развоја специјализованих центара – производно-пословно-услужних центара дуж осовине М9 (Коњино-Ждеглово, Бошњаце-Пертате-Ћеновац), као и формирање производних кластера у области производње, прераде и пласмана пољопривредних производа у насељима у долини Јабланице;
 - Успостављање функционалне комплементарности насеља на територији општине Лебане са општинама/насељима у регионалном окружењу – формирање заједничких појасева развоја базираних на специфичним природним вредностима простора, културним афинитетима и географском положају (формирање регионалног пута културне и природне баштине).

Јавне службе - приоритети развоја у целини везани су, пре свега, за:

- Концепцију развоја мреже насеља са циљем учвршћивања интегрисаности насеља и учвршћивања њихове хијерархијске структуре;
- Развој путне мреже (изградњу недостајућих саобраћајница и реконструкцију, проширење и опремање постојеће путне мреже), тако да она у потпуности подржава концепт мини-центара и њихових гравитационих подручја и концепт међусобног функционалног ослањања просторно блиских насеља (колективне опслужености);
- Обезбеђивање адекватног јавног превоза као елементарне подршке квалитетном функционисању сервиса јавних служби, уз увођење специјализованих и субвенционисаних видова јавног превоза на међунасељском нивоу;
- Стимулисање приватног сектора да се интензивније укључи у креирање нових програма у домену јавних служби на локалном нивоу, путем пореских и других олакшица;

Поред стратешких приоритета, издвајају се следеће активности:

- Реконструкција и доградња постојеће и/или изградња комбиноване дечје установе у Лебану и зградња објекта дечје установе у ЦЗН Бошњаце;
- Адаптација, реконструкција и опремање школских објеката, као и унапређење нивоа одвијања наставе кроз опремање савременим наставним средствима и адекватним уређењем школских дворишта, у првом реду у планираним ЦЗН;
- Реконструкција и ревитализација школских објеката који нису у функцији и других адекватних објеката у оквиру школских комплекса у циљу њихвог активирања за одвијање специфичног облика наставе „школа у природи“ (Клајић, Слишане), за шта је исказан интерес;
- Подизање нивоа квалитета, опремљености и организације пружања услуга примарне здравствене заштите у постојећој мрежи објеката, као и њихове доступности (обезбеђење теренских и санитетских возила);
- Изградња и опремање одељења стационарног типа (одељење интерне медицине и породилишта) при ДЗ у Лебану;

- Организовање мреже пружања услуга интегралне здравствене и социјалне заштите, приоритетно за најосетљивије групе корисника, проширење обима и структуре услуге „помоћ у кући“ и теренски обилазак старачких домаћинстава;
- Реконструкција СРЦ и изградња затвореног базена у Лебану, изградња, уређење и опремање дечјих игралишта и јавних спортско-рекреативних простора у сеоским центрима али и осталим насељима на руралном подручју где за то постоји интерес;
- Развој локалних установа и програма културе и понуде културних активности на руралном подручју.

в) У области развоја привредних делатности:

Приоритетна планска решења и пројекти у развоју привреде односе се на реструктурирање привредног сектора и стварање могућности за значајније инвестирање и обезбеђивање нових радних места:

- Модернизација целокупног пољопривредног сектора;
- Пошумљавање на земљишту нижих бонитетних класа и напуштеном пољопривредном земљишту у зонама заштите акумулације;
- Унапређење функционалне структуре привреде (реструктурирање постојећих и формирање нових пословно-производних делатности, као и развој комплементарних делатности);
- Унапређење физичке структуре пословно-производних зона (реконструкција постојеће физичке структуре, развој одговарајуће саобраћајне и техничке инфраструктуре, изградња нове физичке структуре);
- Формирање субрегионалног трговинско-дистрибутивног центра у Лебану (за општине Лебане, Бојник и Медвеђа, као дела услужног система на нивоу ФУП-а Лесковац);
- Успостављање, уређивање и презентација Туристичког простора "Царичин град";
- Успостављање туристичке кружне руте "Радан", са суседним општинама;
- Све друге привредне активности и иницијативе предузетника које су у складу са планским решењима.

г) У области развоја саобраћајних и инфраструктурних система:

Саобраћај - приоритетне активности за имплементацију Просторног плана представљају сама планска решења за плански период дефинисана по основним областима. Листом приоритетних активности утврђује се оквирни редослед у имплементацији планских решења, и то првенствено оних која се покрећу или финансирају из општинског и републичког буџета.

Приоритети за имплементацију саобраћајних решења, су:

- Израда одговарајуће планске и пројектне документације за рехабилитацију државног пута I реда бр.9 у циљу отклањања недостатака у погледу геометрије коловоза, стања коловозне конструкције и саобраћајне сигнализације;
- Израда одговарајуће планске и пројектне документације за рехабилитацију постојећих државних путева II реда у циљу отклањања недостатака у погледу геометрије коловоза, стања коловозне конструкције и саобраћајне сигнализације;
- Израда одговарајуће планске и пројектне документације за изградњу неизграђених деоница постојећег државног пута II реда бр.223;
- Израда одговарајуће планске и пројектне документације за рехабилитацију постојећих општинских путева у циљу отклањања недостатака у погледу геометрије коловоза, стања коловозне конструкције и саобраћајне сигнализације и изградњу неизграђених општинских путева и мостова;
- Израда одговарајуће планске и пројектне документације за измештање свих путева који се налазе у зони потапања за акумулацију «Кључ» (деонице државног пута II реда бр.223 и општинских путева ОП-18 «Кључ – Клајић» и ОП-19 «Кључ-Липовица»);
- Израда пројектне документације за изградњу и планираног државног пута II реда који везује Р-223 и Р-124а;

- Рехабилитација и модернизација државног пута I реда број 9, државних путева II реда број 223, 242 и 242б;
- Рехабилитација и модернизација постојећих општинских путева и улица са асвалтним коловозним застором, и изградња неизграђених општинских путева, улица у Лебанама и мостова према приоритетима који се утврђују средњорочним програмима развоја мреже општинских саобраћајница, уз константно одржавање проходности путних праваца, улица и мостова током целе године;
- Израда планске и техничке документације и реализација бициклических стаза;
- Уређење и мапирање постојећих пешачких стаза и њихова реализација на основу утврђених средњорочних програма развоја.

Водопривредна и хидротехничка инфраструктура

- Реконструкција и модернизација водоводне мреже на подручју градског насеља Лебане;
- Реконструкција и проширење захвата на постојећем изворишту, тј. изградња дрена на приобалном појасу реке Јабланице, код села Ждеглово, чиме би се омогућило снабдевање водом и део насеља низводно од Лебана, као што су Ждеглово, Коњино, Бошњаце, Пертате и Ћеновац (предвиђено за период до 2015.год.);
- Очување свих природних извора у брдско-планинском делу општине Лебане;
- Реконструкција ППВ Гргуровце, као и доводног цевовода чисте воде до Лебана, и детаљно дефинисање и спровођење мере санитарне заштите (предвиђено за период до 2020.год.);
- Изградња предбране, чиме би се остварила испорука на постројење сирове воде (предвиђено за период до 2020.год.);
- Изградња дистрибутивне мреже са планираним резервоарима на свих шест дистрибутивних водоводних система у општини Лебане;
- Изградњом водопривредног система Шуманка, извршити повезивање сва три водопривредна система у заједничку целину (предвиђено за период до 2030.год.);
- Успостављање система контроле сеоских водоводних система, уз очување свих природних извора у брдско-планинском делу општине Лебане, нарочито за подручје индивидуалног водоснабдевања;
- Изградња канализационих система са ППОВ за сеоска насеља која представљају заокружене, економски оправдане целине;
- Изградња мањих уређаја за пречишћавање отпадних вода за мања насеља у брдско-планинском делу општине.

Електроенергетска инфраструктура - приоритетима развоја се утврђује редослед мера, које треба реализовати у планском периоду, да би се обезбедило поуздано и квалитетно напајање подручја електричном енергијом, а то су:

- Квалитетно одржавање постојећих електроенергетских објеката;
- Правовремено планирање и реализација изградње и реконструкције објеката у циљу задовољења потреба потрошача електричном енергијом;
- Интензивирање изградње и коришћења обновљивих извора енергије;
- Сукцесивно отклањање слабих тачака у електродистрибутивном систему у циљу повећања поузданости и квалитета електричне енергије за потрошаче на свим напонским нивоима;
- Реализација мера за смањење потрошње електричне енергије - мерама енергетске ефикасности.

Приоритете изградње утврдиће надлежна електродистрибуција за електродистрибутивне објекте и ЕМС за преносне објекте уз поштовање утврђених критеријума за приоритете и у сарадњи са надлежним министарствима и органима локалне самоуправе.

Термоенергетска инфраструктура

- Приоритет до 2014. године је израда пројектне документације за изградњу магистралног гасовода и ГМРС.

Телекомуникациона инфраструктура

- Изградња планираних оптичких каблова на релацији Прекопчелица-Лебане, Лебане-Бошњаце-Пертате-Лесковац, Лебане-Шумане, Бошњаце-Велико Војловце и Бошњаце-Цековица-Тогочевце, како би се остварила мрежа планираних MSAN-ова;
- Изградња фиксног бежичног приступа (CDMA), на подручјима која немају изграђене ТТ капацитете у фиксној мрежи;
- Ширити мрежу DSLAM и MSAN платформе, на подручјима која су већ покривена постојећом телефонском мрежом;
- Изградити планиране базне станице, тако да се појача сигнал мобилне телефоније и добије већа покривеност територије;
- Планирани MSAN Слишане дигиталним радио-релејним преносним системом, повезати са централом у Лебану.

Комунални објекти

- Проширење постојећег гробља у Лебану (1. фаза) и формирање новог гробља ван захвата ПГР-а (2. фаза);
- Обезбеђивање локације и изградња зелене пијаце у Бошњацу;
- Обезбеђење локације за сточну пијаци у Бошњацу;
- Отварање ветеринарске станице у Прекопчелици;
- Изградња трансфер станице на подручју општине Лебане, или заједничке трансфер станице за територије општина Лебане и Бојник, на територији општине Бојник.

д) У области заштите животне средине и заштите природних и културних добара:**Заштита животне средине**

- Доношење (усвајање) Локалног плана управљања отпадом;
- Доношење (усвајање) Локалног еколошког акционог плана;
- Израда Локалног интегралног катастра загађивача;
- Доношење Програма за заштиту животне средине;
- Доношење локалне нормативе за животну средину, у складу са надлежностима.

Заштита природних добара - приоритети за ефикасно спровођење заштите и унапређења природних добара су:

- Обезбеђење стручног кадра за управљање подручјем ПИО;
- Обезбеђење обучене чуварске службе;
- Обезбеђивање инвестиција у опремање и уређење подручја;
- Доношење прописаних програмских и планских докумената;
- Активна партиципација становништва у спровођењу мера заштите подручја и промоцији вредности ПИО.

Заштита културних добара

- Прикупљање, систематизација података и валоризација културног наслеђа;
- Утврђивање физичког стања споменика културе и потребе за превентивном заштитом;
- Враћање у првобитно стање споменике културе чије је карактер измењен и чија су споменичка својства и вредности;
- Спровођење техничких мера заштите споменика културе;
- Развој културног туризма.

2.3.3. Мере за подстицање равномерног територијалног развоја и кооперације са суседним јединицама локалне самоуправе

Просторни развој општине Лебане усмерен је ка већем степену функционалне интегрисаности подручја, како у оквиру општине Лебане, тако и у регионалном оквиру. Равномерни територијални развој доприноси просторно-функционалној интегрисаности подручја, заснива се на полицентричној организацији друштвених и привредних функција, дисперзији интереса према свим расположивим ресурсима на целокупном подручју

општине, децентрализацији садржаја и успостављању одговарајућих функционалних веза, како на подручју општине, тако и према непосредном окружењу и ширем региону.

Полицентрични развој је ефикасна мера за постизање уравнотеженог развоја; у оквиру општине, развој више центара са јасно диференцираним функцијама доприноси уравнотеженом социјално-економском развоју целокупног подручја општине, док општински центар преузима улогу у регионалном систему насеља и доприноси уравнотеженом регионалном развоју. У општини Лебане, полицентрични развој ЦЗН Бошњаце, Прекопчелица и Клајић и других специјализованих центара у периферним деловима општине, уравнотежиће развој целокупне територије; истовремено, урбани центар Лебане остварује улогу општинског центра у полицентричној мрежи субрегиона са Бојником и Медвеђом, ФУП-а са Лесковцем, Власотинцем и Бојником, и даље на вишим нивоима. Применом полицентричног развоја омогућава се: избегавање прекомерне економске и демографске концентрације; ефикасно коришћење економског потенцијала целокупног подручја; стварање радних места у структурно слабијим подручјима; сарадња, комплементарност и превазилажење социјалне и економске конкуренције између насеља и подручја; функционална међузависност између урбаних и руралних подручја и њихов интегрални развој.

Активирање расположивих ресурса на целокупном подручју подстиче равномерни територијални развој стварањем нових тржишних вредности, али и привлачењем економских интереса из ближег или ширег окружења. На подручју Лебана, планом се у највећој мери активирају расположиви ресурси: сво пољопривредно земљиште у складу са специфичним потенцијалима коришћења – Бошњачко поље у повртарско-ратарском кластеру Лесковачке котлине, а брдско-планински део Радана и Гољака у сточарско-вочарском кластеру регије; сво погодно шумско земљиште за повећање шумског фонда и његово одрживо коришћење у оквиру шумског подручја "Јабланица"; водни ресурси за уједначавање водног режима и рационалну временску расподелу вода, ради водоснабдевања Лебана и околних насеља; целокупно становништво са подручја општине кроз обезбеђивање услова за обављање делатности, али и становништво из околних подручја; потенцијали расположивих привредних капацитета који су престали са радом при реструктурирању привреде, а могу се активирати у склопу ФУП-а Лесковац; природне вредности Радана за формирање туристичке понуде, са суседним општинама Бојник и Медвеђа; археолошки локалитет Царичин град за формирање туристичке понуде регионалног значаја; и др.

Успостављање одговарајућих функционалних веза је услов полицентричног развоја и активирања расположивих ресурса, па је неопходна мера за подстицање равномерног територијалног развоја. У оквиру општине и региона, функционалне везе се успостављају у складу са мрежом и хијерархијом насеља. У привреди, најзначајније су функционалне везе Лебана у оквиру ФУП-а Лесковац; у области саобраћаја, Лебане је превасходно усмерено на сарадњу са суседима, на магистралном правцу (Лесковац и Медвеђа) и регионалном правцу (Бојник); у области водоснабдевања, у погледу формирања водопривредног система Шуманка, Лебане има заједничке интересе са суседима у Лесковачкој котлини (Лесковац и Бојник); у развоју туристичког рејона Горња Јабланица – Пуста река, Лебане је упућено на заједничке пројекте са Бојником, Медвеђом и другим суседним општинама; у управљању отпадом, Лебане и Бојник су усмерени ка регионалној депонији у Лесковцу; и др.

2.3.4. Мере и инструменти за имплементацију

а) У области заштите и одрживог коришћења природних система и ресурса:

Пољопривредно земљиште

- Пошумљавање ораница VII и VIII катастарске класе и дела деградираних брдских пашњака, ради успостављања биолошке и привредне равнотеже између травних и шумских екосистема на теренима са већим нагибом; чување природних ливада и заштита биодиверзитета планинских пашњака;

- Обезбеђење планске документације, капацитета општинске управе и административних олакшица ради ефикасног омогућавања легалне изградње; перманентно информисање становништва о могућностима изградње и значаја правилног коришћења природних ресурса и животне средине; стриктни инспекцијски надзор над изградњом објеката; казнене мере;
- Подстицање руралног развоја конкретним економским мерама и бенефитима; повољно кредитирање младих за заснивање мултифункционалне и еко-пољопривреде; комунално уређење села.

Шумско земљиште

- Стална контрола шумског подручја и постављање контролних рампи на шумским путевима; казнене мере;
- Иновирање планова заштите од пожара; одржавање противпожарних путева и просека; снабдевање лугарница противпожарном опремом; развијање ефикасног система осматрања и обавештавања;
- Утврђивање стварног стања приватних и државних шума; иновирање шумско-привредних основа;
- Организација стручне и ефикасне ловочуварске службе ловишта; стална промоција и унапређење ловачке организације и ловства; казнене мере.

Воде и водно земљиште

- Израда плана детаљне регулације за непосредну зону заштите изворишта акумулације; иницирање утврђивања општег интереса/експропријације земљишта; иницирање изградње;
- Обезбеђивање планске и техничке документације за делове система за наводњавање.

Минералне сировине

- Истражни радови о налазиштима и израда предходне студије оправданости коришћења камена, шљунка и глине.

б) У области организације мреже насеља и јавних служби:

Развој мреже насеља

- Израда планске документације, која је усклађена са изградом финансијских, организационих и других модела реализације пројеката на одређеном простору, у циљу рационалног коришћења простора, заштите културно-историјских језгара села, заштите предела изузетних одлика и појединих амбијенталних целина, и сл.;
- Израда годишњих програма развоја и уређења који, у програмском и динамичком смислу, треба да буду садржајна надградња овог Плана;
- Израда акционог плана, утврђивање приоритета и постепено обезбеђење услова за континуирани развој подручја.
- Израда програма инвестиција и реализација, потпомогнута од стране свих заинтересованих актера: општине, инвеститора, грађана, републичких институција, агенција, итд.;
- Одређивање инструмената пореске, кредитне, итд., политике који су релевантни за просторни развој. За сваки појединачни случај потребно је формирати "пакет" инструмената (политике развоја, систем олакшица којима би се стимулисали одређени развојни програми и иницијативе, и сл.);
- Успостављање координиране и континуиране сарадње са суседним општинама, као и општинама на трансграничном нивоу, у циљу формирања заједничких програма, инвестиција, размене искустава и ефикасне међусобне кооперације.
- Подстицање учешћа локалног становништва, како у креирању адекватних програма развоја, планских решења, тако и у самој реализацији развојних планова.
- Организација и координиран рад релевантних служби, које би узеле учешће у усмеравању и праћењу имплементације планских решења.

- Дефинисање нових управљачких механизма којима би се подстицала децентрализација локалне власти,
- Успостављање процедуре надзора, праћења и вредновања резултата, уз нагласак на проверавању утицаја на систем насеља у подручју.

Јавне службе - инструменти имплементације планских решења у домену јавних служби испољавају се кроз координацију и праћење активности:

На локалном нивоу

- израда и доношење урбанистичких планова на локалном нивоу;
- контрола изградње објеката јавних служби;
- израда програма развоја општинског значаја;
- општи програмски елементи дефинисани на локалном нивоу;
- финансирање изградње објеката из локалног буџета;
- финансирање инвестиционог одржавања и др.;
- финансирање зарада и других трошкова;
- управљање / организација служби сходно актуелним локалним потребама;
- уређивање и обезбеђивање коришћења грађевинског земљишта;
- бригаа о изградњи, одржавању и коришћењу локалних путева и јавних објеката од општинског значаја;
- бригаа о јавном градском / приградском / међумесном превозу;
- бригаа о посебном превозу ученика – обезбеђивање поузданог, редовног (свакодневног) и субвенционираног специјализованог ђачког превоза
- бригаа о посебном смештају ученика.

На регионалном нивоу

- израда програма развоја регионалног значаја;
- финансирање изградње објеката;
- финансирање зарада и других трошкова;
- управљање / организација служби сходно актуелним локалним потребама;
- бригаа о изградњи, одржавању и коришћењу путева и других јавних објеката од регионалног значаја;
- бригаа о посебном смештају ученика.

Инструменти у домену локалних политика развоја и регулативе треба да се максимално ослоне на могућности и надлежности локалне самоуправе, односно на релацији: Закон о јавним службама (ресорни закони о образовању, здравственој заштити, итд., уредбе о просторној дистрибуцији објеката јавних служби) – Закон о планирању и изградњи (правилници о просторним и урбанистичким плановима, регулацији, парцелацији, итд.) - Закон о локалној самоуправи (локални прописи у домену пореске политике, и сл.)

Посебно се инсистира на кохерентности сектора јавних служби, са циљем заједничког, једновременог (позитивног) деловања на просторни и укупни развој општине Лебане и гравитационог подручја.

в) У области развоја привредних делатности – мере које активирају приоритетне активности за развој привреде и обезбеђивање нових радних места:

- Развој кластера и укључивање на регионални ниво у свим гранама пољопривреде; формирање агро-информативног центра и стални мониторинг целокупне пољопривредне производње; обезбеђивање повољног кредитирања пољопривредне производње;
- Израда шумских основа за целокупно подручје посебне намене; формирање шумског расадника; израда програма пошумљавања са критеријумима о одређивању земљишта на које ће се примењивати програм пошумљавања; оснивање фонда и пошумљавање;
- Развој индустријских кластера и укључивање на ниво ФУП-а Лесковац; формирање логистичког привредног центра; обезбеђивање повољног кредитирања и пореских олакшица за индустријску производњу; промоције и привлачење инвестиција у привреди;

- Израда урбанистичке и техничке документације за формирање за реконструкцију постојећег индустријског комплекса и формирање нове пословно-производне зоне (радна зона "Јабланица"); опремање инфраструктуром; одређивање инвестиционих олакшица; формирање и инфраструктурно опремање локација мањих специјализованих прерађивачких погона у осталим насељима;
- Израда потребне урбанистичке и техничке документације за субрегионални трговинско-дистрибутивни центар; инфраструктурно опремање локације; промоција локације са свим инвестиционим олакшицама;
- Израда потребне урбанистичке и техничке документације Туристичког простора "Царичин град"; инфраструктурно опремање комплекса; презентација комплекса у програму "Пут римских Царева"; конкурисање у развојним и националним фондовима за реализацију целокупног пројекта; формирање понуде на тржишту са комерцијалне садржаје пројекта.
- Израда Студије изводљивости туристичке кружне руте "Радан"; обезбеђивање локација предвиђених Студијом; израда техничке документације за реализацију садржаја ТКРР; презентација ТКРР; конкурисање у развојним и националним фондовима за реализацију јавни садржаја пројекта; формирање понуде на тржишту са комерцијалне садржаје пројекта.

г) У области развоја саобраћајних и инфраструктурних система:

Саобраћај - реализација приоритета планираног развоја саобраћајне мреже захтева примену следећих мера:

- Доношење планских аката за изградњу примарних саобраћајних праваца и објеката;
- Дефинисање учешћа републичких и локалних органа у финансирању израде документације и реализације планских решења;
- Дефинисање економских мера којима ће реализовати изградња појединих саобраћајних праваца и објеката;
- Израда планске и техничке документације за изградњу путне мреже и пратећих објеката;
- Доношење акта о категоризацији путева и техничкој регулацији саобраћаја.

У области саобраћаја, у периоду до 2019. и 2024.г. (II и III етапа реализације), предвиђа се: довршавање израде потребне документације; изградња и модернизовање комплетне путне мреже до нивоа од 100% путева са савременим застором и организовати јавни превоз до свих обухваћених насеља.

Водопривредна и хидротехничка инфраструктура

- Израда техничке документације за реконструкцију или изградњу нових објеката;
- Израда планова детаљне регулације за поједине објекте и системе (за спровођење експроприације);
- Израда документације за заштиту изворишта и проширивање водоводне мреже;
- Израда документације за изградњу планираних ППОВ и проширивање канализационе мреже;
- Формирање одговарајућег радног тела, које би координирало све активности у погледу планирања, изградње и одржавања водопривредне инфраструктуре;
- Обезбеђење финансијских средстава за улагање, које се може вршити преко расписаног тендера за познатог инвеститора или кроз формирање фонда за инфраструктурно опремање на локалном и/или државном нивоу;
- Обезбеђење бесповратних донаторских средстава или субвенције из републичког буџета;
- Поступно опремање или кроз фазно активирање делова или кроз увођење инфраструктуре "систем по систем".

Електроенергетска инфраструктура

За ефикасну реализацију просторног плана, потребно је остварити координацију предвиђених активности различитих актера - учесника у имплементацији.

Код спровођења мера Опште економске политике, рачуна се на могућности коришћења различитих фондова на нивоу Републике и Европске уније, пре свега за спровођење енергетске ефикасности, унапређења руралне електроенергетске инфраструктуре, заштиту природних ресурса и изградњу обновљивих извора енергије.

Мере и инструменти других политика, обухватају обезбеђење и удруживање средстава из буџета републике, преко надлежног министарства енергетике са средствима ЕПС-а за реконструкцију и изградњу електродистрибутивне мреже и објеката напонског нивоа 110kV, делом средње напонских објеката - 35kV и 10kV.

Спровођење и разрада планских концепција и решења садржаних у Просторном плану општине Лебане, делу који се односи на електроенергетску инфраструктуру, обезбеђују:

- Ј.П."Електропривреда Србије" у сарадњи са привредним друштвом за дистрибуцију електричне енергије "Југоисток" д.о.о. Ниш и њеним огранком "Електродистрибуција Лесковац", као и Ј.П."Елетромрежа Србије", који ће вршити усклађивање средњерочних и годишњих планова развоја енергетике, односно електродистрибуције и преноса електричне енергије;
- Скупштина општине Лебане кроз своје планове развоја, којима се утврђују потребе за електричном енергијом, начин обезбеђења потребних електроенергетских капацитета, ближе локације за изградњу обновљивих извора енергије, као и спровођење мера енергетске ефикасности, у циљу рационализације потрошње електричне енергије.

Телекомуникациона инфраструктура:

- Израда техничке документације за реконструкцију или изградњу нових објеката;
- Израда планова детаљне регулације за поједине објекте и системе (за спровођење експропријације);
- Формирање одговарајућег радног тела које би координирало све активности у погледу планирања, изградње и одржавања телекомуникационе инфраструктуре;
- Обезбеђење финансијских средстава за улагање из буџета општине и републичког буџета;
- Обезбеђење бесповратних донаторских средстава, уз различите мере стимулација и пореским олакшицама;
- Остваривање разних подстицаја за привлачење страног и домаћег капитала, као и нових оператера.

Комунални објекти

- Израда урбанистичко-техничке и пројектне документације за приоритетне комуналне објекте;
- Решавање својинских односа на локацијама;
- Обезбеђивање финансирања.

д) У области заштите животне средине и заштите природних и културних добара:

Заштита животне средине

- Влада Републике Србије: доноси програм мониторинга животне средине за период од две године; дефинише критеријуме за утврђивање мерних места, методологију, индикаторе, рокове; утврђује врсте емисија; прописује вођење информационог система о животној средини;
- Ресорно Министарство: прописује услове за вођење информационог система о животној средини; прописује методологију за израду интегралног катастра загађивача; прописује услове за овлашћене организације и предузећа; Агенција за заштиту животне средине; води евиденцију, чува податке мониторинга животне средине; води информациони систем;
- Општина Лебане: доноси програм мониторинга животне средине, који мора бити сагласан програму који доноси Влада; доноси Локални план управљања отпадом; доноси Локални еколошки акциони план; доноси локална еколошка нормативна акта;
- Надлежни орган за животну средину: једанпут у две године подноси скупштини општине извештај о стању животне средине; прати поступке процене утицаја у својој

надлежности; успоставља хијерархијску сарадњу органа, у складу са надлежностима; врши надзор, у складу са надлежностима.

Заштита природних добара

- Утврђивање природног добра Радан доношењем Уредбе о заштити ПИО Радан;
- Одређивање стараоца над природним добром;
- Израда средњорочног програма управљања природним добром;
- Израда годишњих програма управљања природним добром.

Заштита културних добара

- Економско-финансијске мере - ангажовање извора финансирања заштите културног наслеђа кроз буџет Републике Србије; подстицајне мере за програме заштите културног наслеђа; предвиђање извора финансирања из средстава локалне самоуправе; средства невладиних организација за заштиту, унапређење и афирмацију културне баштине; донације.
- Нормативне мере - поштовање стечених обавеза из просторних планова вишег ранга (ППРС, РПП Јужног поморавља, ППППН "Радан"); обезбеђивање примене одговарајућих Закона и нормативних подзаконских аката из области заштите културних добара; обезбеђивање урбанистичке и техничке документације за поједине просторне целине и локалитете; израда посебне Студије о валоризацији непокретних културних добара и добара у режиму предходне заштите за подручје општине Лебане.
- Организационе мере и инструменти - републичке надлежности: Завод за заштиту споменика културе у Нишу; Завод за заштиту природе; надлежност локалне управе: надлежне службе за област урбанизма и комуналних делатности; информисање и едукација грађана у локалној заједници кроз различите програме; манифестације, публикације и акције о потреби заштите културне баштине; побољшање инспекцијског надзора над објектима и локалитетима НКД.

2.3.5. Учесници у имплементацији

Ефикасна имплементација просторно планских решења изискује учешће великог броја актера који на посредан или непосредан начин утичу на овај процес. Аспекти управљања, мониторинга, инвестиција и реализације, незамисливи су без добро организоване мреже састављене од институција и појединаца из сфера и надлежности:

а) **Државних институција:** *Надлежна ресорна министарства са одговарајућим управама, дирекцијама и агенцијама* (за послове пољопривреде, шумарства, водопривреде, саобраћаја, енергетике, телекомуникација, економије и регионалног развоја, туризма, трговине и услуга, просвете, здравствене заштите, социјалне заштите, културе, спорта, планирања и изградње и заштите животне средине; *Републичка јавна предузећа* надлежна за послове електропривреде, водопривреде, шумарства, државне путеве, телекомуникације; *Заводи* за заштиту природе и заштиту споменика културе; други републички ресорни органи, организације, агенције (за страна улагања и промоцију извоза (SIEPA), развој малих и средњих предузећа, и др.) и фондови (за развој, заштиту животне средине, и др.).

б) **Регионалних институција и организација:** Регионална привредна комора Лесковац, Агенција за регионални развој, Центар за развој Јабланичког и Пчињског округа, и др.

в) **Локалне самоуправе:** Органи општине Лебане и суседних општина, општинска јавна предузећа (ЈКП, ЈП за грађевинско земљиште и др.), општинске организације (ТО Лебане, спортски клубови и др.), јавне установе, месне заједнице, локални привредни субјекти, предузетници, донатори, повратници из иностранства, удружења грађана и друге организације (ЛУ, УСП, НВО, и др.).

г) **Међународне институције и организације:** Организације и програми ЕУ за унапређење развоја; организације и програми УН за унапређење развоја и друге организације и програми за унапређење развоја.

Важну улогу у имплементацији Плана могу имати и д) **новоформиране институције и организације**, чији би се задатак састојао у: помоћи обезбеђењу различитих пословних услуга, информација и подршке у процесу планирања развоја и остварења појединих пројеката на нивоу општине; пружању услуга потенцијалним инвеститорима и организацијама, са циљем привлачења њиховог пословног интереса, подршка МСП и предузетницима; помоћи општинама и њиховим јавним комуналним предузећима, у проналажењу финансијских средстава за реализацију пројеката значајних за развој локалне инфраструктуре; креирању регионалне информатичке основе; јачању локалног институционалног оквира; неговању предузетничке иницијативе и партнерства приватног и јавног сектора и сл.

Подстицање развоја трећег сектора (удружење грађана, НВО, итд.) је од великог интереса за развој општине, нарочито организација које су усмерене на програме којима се подиже квалитет живљења у локалној средини.

е) **Банкарски систем**: Ефекат степена достигнутог развоја сваког појединачног насеља и општине у целини, директно је у зависности од обима инвестиционих улагања у поједине пројекте и системе. Банкарски систем има једну од кључних улога у кредитирању и инвестирању развојних пројеката, производње грађевинског земљишта и изградње. Такође, потребно је извршити организовано, кооперативно ангажовање различитих финансијских институција у реализацији програма изградње и обнове.